אריכם צונזר

אלע ווערק

יידישע
פאלקס ביבליאטעק
מאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

Mrs Annie
Spring

אליקום צונזער

אלע וועלט

אין דריי בענד

—

צווייטער באנד.

אבא קאצענעלענבויגען

ניו יארק, 1920

אינהאלט:

זייט

מכירת יוסף, טעאטער־שטיק אין 7 אקטען — — 7

ליעדער

שעהנקייט אוז נוצען — — — — — — — — 163
דריי סטאנציעס — — — — — — — — — 170
החלוקה והמחלוקת — — — — — — — — 176
בחרבני קיץ — — — — — — — — — — 183
די דריי טויבען — — — — — — — — — 188
לשנת תרנ"ד — — — — — — — — — — 194
תרנ"ח — — — — — — — — — — — 198
אן אויביגער סוד — — — — — — — — — 199
פערשיעדענעס — — — — — — — — — 201
די אמעריקאנער אידען אוז דער ציוניזם — — — 204
א היסטאריישער צימעס — — — — — — — 208
הכנסת כלה — — — — — — — — — — 212

ציון ליעדער

די בלום — — — — — — — — — — 227
רחל מבכה על בניה — — — — — — — — 230
קול ממרומים — — — — — — — — — 234
שולמית — — — — — — — — — — 241
אונזער פאטערלאנד — — — — — — — — 244
שיבת ציון — — — — — — — — — — 248
אויף דיין אלטען וועג — — — — — — — 251
די סאבע — — — — — — — — — — 258
א בריעף פון דער מוטער ציון — — — — — 262
המחרשת (העברעאיש) — — — — — — — 265
שיבת ציון (העברעאיש) — — — — — — — 270
בעמערקונגען אוז אפטייטשונגען — — — — — 271

Copyright, 1920
By
Abe Katzenelenbogen, Inc.

מכירת יוסף

ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

הקדמה.

קיין אייניציגע נעשיכטע, פון אונזער הייליגען תנ"ך האט אוא אייני־ דרוק ניט נעמאכט און איז נאך ניט אזוי באקאנט דעם פעבעל פון אונזערע אידען ווי די נעשיכטע פון מ כ י ר ת י ו ס ף, און דאך, ווער עס ווייל פאר אונזערע אידען די נעשיכטע אלם א ריינע דראמע פארשטעלען, פאר־ צאמען אייניגע קשיות די וועג פאר דעם שרייבער וועלכער ווייל פון קבלת חכמים ניט אפטרעטען. 1) ווי מיר נעפינען אז יהודה איז נעגאנגען ששרען זיינע שאף, נו געווים האבען די איבערינע ברידער אויך געהאט פיעל שאף און רינדער, זאלען זיי זיך מתקנא זיין אויף א העמדעל וואס דער פאטער האט יוסף'ן אנגעטהאן? עס טרעפט היינט דאס רוב אז א פאטער מאכט א קינד א בגד אזן דעם צווייטען ניט, פון דעסטוועגען הרג'עט מען זיך ניט אויף טויט. בפרט יעקב אבינו'ס קינדער, די הייליגע שבטים, רייכע מענ־ שען, אזן פון 20 ביז 25 יאהר, זאלען זיי וועלען שלאגען צום טויט א ברו־ דער פאר א העמדעל? אויב ווידער די קנאה איז ניט געווען פאר די העמ־ דעל, נאר ווייל דער פאטער האט איהם גליעבט מעהר פון זיי, אזן דעריבער האט ער איהם די העמדעל געגעבען, אויב אזוי, איז דאך דער פאטער שול־ דיג וואס ער ליעבט איהם, אבער ניט יוסף וואס איהם ליעבט מען, וואס האט יוסף געקענט מאכען, אז זליכה האט איהם גליעבט? אויב ווידער פאר די חלומות האבען זיי דאך געדארפט וויסען אז אזעלכע חלומות איז פון גאט, אזוי ווי עס איז טאקע באמת דערנאך מקוים געוואָרען, און ניט וועלען איהם טויט שלאגען דערפאר? די רכילות, איז דאך ממה נפשך קשה, איז די רכילות געווען שקר, טו ווי האט עס יוסף הצדיק געבראכט פאלשע רכילות? איז ווידער געווען אמת, טו וואס האבען זיי צו יוסף'ן? האט יוסף ניט ריכטיג געזעהן, טו ווי האט יעקב ניט אויסגעפרעגט אלעם בפרט אז ער זאל וויסען אויב דאס איז רעכט אדער אונרעכט? — 2) מיר נעפינען אין די דברי הימים אז יעקב האט איבערגעגעבען די בכורה יוסף'ן איז קשה וואס איז געווען די בכורה פאר אזוי א גרויסע זאך אז צוליעב איהר איז ארויס־ געקומען אזוי פיעל קילקולים? אויב צו נעהמען צוויי חלקים ירושה, עקסעס־ טירט דאך נאך היינט אויך אין פיעל ערטער ביי אידען. פונדעסטוועגען קומט

זיך ניט שיקען. שפּיעלען זיי נאָר זייער אייגענעם פערשטאַנד — און אונטער אונזערע אידען, צייט מיר נעריינקען, האָבען דאָס נאָר געשפּיעלט אַרעמע בחורים, אַדער די פערציטיגע בדחנים אויף א חתונה, קורץ פון זייער נע־פיהל אויף א דראמא האָבען מיר געקענט צו דער געשיכטע זעהר וועניג הילפּע בעקומען — דער בעריהמטער מחבר פון תוכן עלילות ווי וואויל ער האָט זיין מייסטערווערק בעארבייט, דאָך האָט ער די אלע שוועריקייטען נאָך ניט ענטדעקט — איז דיעזען קלייגעם וועלקל מיינעם איז אלעם פער־ענטפערט, שילדערט נאָך דער אלטער היסטאריע נאָך זייערע זיטען און מנהגים, דאָס מען קאָן מיט רעכט זאגען דאָס עס ליגט אויף זיי דער גאנ־צער אלטערטהום ווי עס וואלט געווען געשריבען מיט פערטהאלבען טויזענד יאָהר צוריק — און די אלע שווערע פראגען וועלכע דא גלייך, נעקליבען גוטע וואָרטען פון גמרא פון ילקוטים פון מפרשים, געפּאסט איין דעה צו די צוויי־טע, ביז עס איז פערגלייכט געוואָרען אלע שווערישקייטען, דען דברי תורה ענייס במקום זה ועשירים במקום אחר. —

פאר די וועלכע וועלען מיר פרענגען וואָס נוצט אונז אן אלטע היסטאריע, ליבערשט שרייבט אונז פון היינטיגער צייט, מיר זאלען זעהען לעבעדיגע בילדער, אויף אייער פראגע מיינע, לעזער, מוז איך אייך ענטפערען ניט ווי אלע מחברים שרייבען אין זייערע הקדמות, אז זיי זוכען ניט קיין כבוד אוז ניט געלט נאָר זיי ווילען מזכה הרבים זיין אַדער זיי מוזען שרייבען, ווייל זייער נאטור דריקט זיי דערצו, ווי די פויגעל דאָס זי מוז זינגען (אַדער ווי דער האן אז ער מוז קרייען.) איך בין גראדע פערקערט, איך בין מאמין באמונה שלמה אז איך וואלט געווען א נגיד, וואלט איך געווים ניט גע־שריבען אוז מיין אינסטינקט וואלט מיר נאָר דאצו ניט פּרעסטען. איך בין זיך מודה אפען פאר אייך אלע, אז איך מיין נאָר דעם גראשען.

אליקים צונזער מוילנא.

גאר ניט ארויס אזעלכע סבות אוו שנאות ווי מיר געפינען ביי יצחק מיט ישמעאל'ן, ביי יעקב מיט עשו'ן. ביי יוסף מיט די ברידער, אוו אלץ צו־ליעב די בכורה? 3) וואַרום האָט יוסף פון מצרים ניט אַנגעזאַגט צום פא־טער אז ער לעבט? פאר וואָס האָט ער איהם געלאַזען אזוי פיעל טרויערען? לאז שוין זיין אז די צייט וואָס ער איז געווען ביי פוטיפר'ן האָט ער ניט גע־קענט אַנזאַגען אוו אזוי אויך די צייט, וואָס ער איז אין תפיסה געזעסען. אַבער די 9 יאָהר וואָס ער איז געווען וויצע קעניג, דאמאָלס האָט ער דאָך גע־קענט א שקארדאָן סאָלדאטען שיקען צום פאָטער אוו אַנזאגען, אז ער לעבט? בפרט עס איז גאָר ניט אזוי ווייט, די ברידער האָבען זיך מיט משא איז א קורצע צייט נעקערט צוויי מאָל אהין אוו צורוק, נאָר מעהר, אז ער האָט א זוהן געבאָרען גיט ער איהם א נאָמען מנשה, אוו זאָגט כי נשני אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי, דאָס טהוט א טרייער זוהן? ער דאנקט גאָט, אז ער האָט זיך אַן טאָטען פערגעסען, אזוי א פאָטער, וואָס לערענט מיט איהם תורה אוו חכמה, וואָס ליעבט איהם מעהר פון אלע קינדער, מיט אמאָל איז ער א משנה למלך אוו לאזט דעם פאָטער טרויערען? נאָר מעהר, אז די ברידער קומען שוין צו איהם אין מצרים, זאָג איהם דאמאָלס אַז, ניין, פער־האלט ער נאָך ביי זיך שמעון'ען אוו הייסט ברייננגען בנימין'ן, ביז דער פאָטער שרייט פון צרות, יוסף איז ניטא, אוו שמעון איז ניטא, אוו יעצט בנימין? דער ענטפערט די גמרא'ס תירוץ „אז די ברידער האָבען געמאכט א חרם אז מען זאָל דעם פאָטער ניט אויסזאַגען", זיי האָבען דאָך אבער יוסף'ן ניט אריינגענומען אין חרם, האָט ער דאָך געמעגט אַנזאגען צום פא־טער? בפרט סוף כל סוף האָט ער דאָך פאָרט אַנגעזאָגט, אוו יעקב האָט שוין דערנאָך געוואוסט אז די ברידער האָבען איהם פערקויפט? — דער ווידער ענטפערט, אז יוסף האָט געמוזט שווייגען כדי עס זאָל מקום ווערען די חלומות" דאָס איז אבער אויך קיין תירוץ ניט, דען אז די חלומות זאָלען מקוים ווערען, איז בעלאַנגען אַן גאָט, אוו יוסף אלס מענש נאָר דארף ניט לאזען א פאָטער טרויערען 22 יאָהר? גאָט האָט געזאָגט אברהם'ן אז זיינע קינדער וועלען דינען אין דער פרעמד. פונדעסטוועגען אז פרעה האָט מיט זיי נאָראבייט האָט ער בעקומען זיין פסק — גאָט דער מסבב הסבות טהוט זיך דאָס זייניגע, אוו ברויכט ניט קיין הילפע פון א מענשען יוסף זאָל איהם העלפען זיינע חלומות זאָלען מקוים ווערען? —

אונטער אנדערע נאציאָנען אין פערשיעדענע שפראכען איז זי אויך פיעל מאָל געשפיעלט געוואָרען אוו ווערט געשפיעלט נאָך עד היום, זיי זיי־נען ניט געצוואונגען צו די גמרא, אויב עס ווייזט זיי אן ארט וואָס לאזט

מכירת יוסף

די פערזאָנען וועלכע קומען דאָ פאָר.

יצחק, אן אייגנוואוינער אין כנען אין חברון.
יעקב, זיין זוהן.
ראובן
שמעון
לוי
יהודה
יששכר
זבולון
דן, נפתלי
גד, אשר
יוסף
בנימין
} די זיהן פון יעקב.
דינה, זיין טאכטער.
שרה, זיין טאכטער.
שרה, די טאכטער פון אשר.
שמה, דער קנעכט פון יעקב.
אמאן, ביי שכם.
טלמון, אן אראבישער סוחר.
פוטיפר, דער שעכט־מייסטער פון קעניג פון מצרים.
זליכה, זיין פרוי.
אסנת, זייער טאכטער.
חמוטל, איהר גואוערנאנטין.
עלוקה
עזובה
} זייערע דינערינס.
חרנפר, דער הויפט וועכטער אין תפיסה ביי פוטיפר.
פרעה, דער קעניג פון מצרים.
תחפנס, די קעניגין.
הדורם, אנ'אלטער אדיוטאנט.

ערשטער אקט.

ערשטע סצענע.

(דער פארהאנג וויקעלט זיך אויף. עס איז צו זעהען א שעהנער זאל, ביי דער זייט שטעהען צוויי בילדער פון שטיין. אברהם אבינו מיט זיין פרוי שרה. פון פארענט ביי א טיש זיצט יעקב העברי אויף א שטוהל און קוקט אין א ספר אן אלטען. עס עפענט זיך די טיר, עס קומט אריין יוסף, א יונגער מענש פון 17 יאהר, געקליידעט אזיאטיש, נויגט זיך פאר'ן פאטער מיט גרויס עהרעפורכט).

יוסף

גוטן מארגען הער פאטער!

יעקב

זעץ דיך יוסף לעבען מיר אנידער,
איך ליעב דיר מעהר פון אלע דיינע ברידער
וואס איך האב געלערענט פון מיין טאטען און זיידען,
פלעג איך דאך אלעס, מיט דיר איבערריידען,
און איידער איך בין אוועק קיין חרן,
איידער דיין מוטער איז מיין ווייב געווארן,
בין איך געזעסען ביי שם ועבר פערצעהן יאהרען,
און אלעס וואס זיי האבען מיר איבערגעגעבען,
גיב איך דיר איבער, פאר מיין לעבען.
און ווייל דו ביזט קלוג, מיט פערשטאנד,
גיב איך דיר איבער דעם ספר, וועלכען איך האלט אין האנט,
דעם ספר האט מיין זיידע אברהם געשריבען,
אלע חכמות, אלע סודות, האט ער דא צונויפגעקליבען;
האסטו בעטראכט אונזערע שכנים, וועלכע וואוינען דא ארום?

ת ח ר ע, דער טראנקמייסטער פון קענינ.
ע ז מ ו ת, דער אויבער־בעקער.
י ו ס ף, דער זוהן פון יעקב.
א ס נ ת, זיין פרוי.
מ נ ש ה
א פ ר י ם } זייערע זיהן.
ס ל ו א, זיין אויבער־אדיוטאנט.
ע ב ד ו ן, זיין קאמער־דינער.
א ח י ש ח ר, זיין קוטשער.
ב ס ב ס ר, דער הויפט חרטום אין מצרים.
אראבער, מורינעז, תפוסים, מיניסטארעז, נענעראלעז, חרטומים, דינער, זינגער, קאהר, מוזיק, די וואך פון קענינ, די וואך פון יוסף.

די געשיכטע פאנגט זיך אן אין כנעז אין 2216טעז יאהר נאך דער וועלט באשאפונג. ענדיגט זיך אין מצרים אין 2238טעז יאהר.

קליינע קינדער געשעכט, גאָר אָהן רחמנות.
דער קעניג וואס האָט איינגענומען א שטאָט,
האָט ער זיך שוין געקרוינט מיט דעם נאָמען גאָט.
אזוי האָט נמרוד געפיהרט, וואס האָט דאמאָלס געלעבט.
דער פעבעל איז געווען בלינד און פערגרעבט,
די כהנים, די רעדעל-פיהרער, האָבען פערפיהרט די וועלט.
מיט מאַגישע קונצען געראפען הייליג,
און דערפאר בעקומען דעם בעסטען חלק.
דער פעבעל גלויבט, וואס די פריסטער זאגען,
מיט שקר די וועלט פון אמת פעריאגען.
(אזוי ווי דו זעהסט נאָך, דאָ עד היום,
ווי די פעלקער גרייזען, זינקען אין תהום.
נאָר מיר האָפען, אז מיט דער צייט
וועלען זיי בעקענען זייערע נארישקייט.)
ביז מיין זיידע אברהם איז אויפגעשטאַנען
און האָט ערקלערט, אז איין גאָט איז נאָר פאַראַנען
וואָס בעשאפט די ערד, די זון, די שטערען, די לבנה;
אַלע פלאַנצונגען און חיות פאר דעם מענשען א מתנה;
וואָס ער פערלאַנגט ניט קיין מענשען פאר קרבנות,
נאָר איינער אויף דעם צווייטען זאל האָבען רחמנות.
זיין קרבן איז א הארץ א ריינע;
זיין טעמפּעל איז די נאַטור די שעהנע, —
און אזוי האָט מיין זיידע געטהאָן ערקלערען
דעם גאנג פון די זון, מיט אלע שטערען;
אַזעלכע וואס לייכטען, פיקס שטערען קאמעטען
דעם גאנג, און די גרוים פון אלע פלאַנעטען,
פון דעם האָט ער דעם בערעכנונג געמאַכט,
די חדשים, די יאָהרען, זאָלען גראדע אויסקומען.
און נאָך פיעל חכמות האָט ער בעטראכט,
ביז גאָט גיט איהם די קראפט, די מאכט
איהם דעם ערשטען, געגעבען אין האנט
זיין גלויבען אין דער וועלט, צו מאכען בעקאנט.
אַזוי איז ער געגאנגען פון שטאָט צו שטאָט
בעקאנט צו מאכען דעם נאָמען פון גאָט.

האָסטו געזעהען זייער פיהרונג, זייער גלויבען, ווי קרום?
אזוי איז מיין עלטער זיידע אויך געווען,
נאָר געטער און געטער האָט מען ביי איהם געזעהען.
אַנדערע פון האַלץ, אנדערע פון שטיין,
אנדערע פון גאלד, אנדערע פון ביין.
ווי וואהל איך האָב דיר שוין, פיעל מאל דערצעהלט,
ווי גאָט האָט מיין זיידען פון אלעמען ערוועהלט;
דאָך שאדעט ניט, נאָך אמאָל צו רייד‌ען,
ערקלערען דיר די מעלות, פון מיין הייליגען זיידען.
שוין דריי און נייניציג יאָהר, פארביי געפלויגען,
צייט מיין זיידע האָט פערמאכט זיינע אויגען.
איך וואר דאמאָלסט פופציהן יאָהר אלט,
און עס שטעהט מיר נאָך פאָר זיין הייליגע געשטאלט.
דו זעהסט דעם בילד? בעטראכט איהם גוט,
דאָס איז דאָך וויים, און ער וואר רויט, מיט בלוט.
זיין ליכטיגע געשטאָלט, זיין פרעהליכע מוט,
גאָטעם גייסט האָט אויף זיין געזיכט גערוהט.
איידער מיין זיידע איז געבאָרען געוואָרען,
זיין פאטער תרח האָט נאָך געוואוינט אין חרן,
איז די גאנצע וועלט געווען פעראירט,
געצען־דיענעריי, האָט איבעראל עקזעסטירט,
אָלע לענדער און אלע אומות
האָבען געלעבט ווי בהמות,
ווי צווישען גרויסע אינדען אָהן א זעגעל א שיף,
פון איינציגען גאָט ניט געהאט קיין בעגריף.
אויף יעדער מין האָבען זיי געהאט געטער,
אויף ימים, אויף בערג, אויף בוימער, אויף בלעטער, —
א גאָט פון מלחמה, א גאָט פון ליעבע,
און אזוי געטער אויף יעדער סיבה;
יעדען שטערען געהאָלטען פאָר א גאָט,
נעבויט פאר זיי טעמפעל אין יעדער שטאָדט;
די זון האָבען זיי אויך פאר א גאָט געטרויט;
הייליגע טורעמס צו איהר נאָמען געבויט.
האָבען מקריב געווען מענשען, אנשטאָט קרבנות,

און א הערשער צו זיין, איז די הויפט־זאך געדולדיג,
זאנסט קאן דער ריינער ליידען אומשולדיג.
דארום גיב איך דיר די בכורה איבער,
דאצו א העמדעל אין פאסען, ווייל דו ביזט מיר ליעבער,
צום באווייז, אז דו שטייגסט שוין די ברידער אריבער;
דען דער בכור דארף געהן אנדערש געקליידט,
צום באווייז, אז ער איז דער הערשער נאכ'ן פאטערס טויט;
מיין ברודער עשו, האט אויך קליידער פרעכטיג און קלאר,
אידער מיין פאטער, מאכט מיר פאר א בכור
צו ווייזען, אז דו ביזט ביי מיר מעהרער געאכט,
גיב איך דיר א זיידענע העמדעל, פון מצרים געבראכט
פאר א צייכען פון הערשאפט וועט זי דיר דינען,
דו וועסט ריכטען, שטראפירען, נאך דיין פערשטאנד און זינען;
דו קענסט די הערשאפט איבערגעבען דיינע דורות;
דו ביזט מיין בן זקנים, דיך רוף איך בן פורת.
איך גיה יעצט, מיין קינד, אין מיין חדר בעזונדער
בעטראכטען און לערנען גאטעס וואונדער.

*(יעקב גיהט אריין אין זיין חדר, יוסף פערבלייבט אליין).

יוסף

מיין פאטער האט מיר, פאר א הערשער געמאכט,
צום צייכען טהוט ער מיר אן א העמדעל א פראכט.
דאס איך וועל הערשען מיט קראפט, מיט מאכט,
און דעם געדאנק פון הערשען, ביי טאג וען איך טראכט,
קומט דאס מיר פאר, אין טרוים ביי נאכט, —
שוין דעם צווייטען מאל, אז מיך טרוימט, און ווי קלאר,
פונקט ווי עס וואלט דאס זיין אויפ'ן וואהר.

(די צעהן זיהן פון יעקב קומען אריין געקליידעט נאר אזיאטישער מאדע מיט פייל־ און בויגענם ביי דער זייט, יוסף בעמערקט, אז זיי קוקען אויף איהם אייפערזיכטיג, ער זוכט ווערטער, אריינצוקומען מיט זיי אין א געשפרעך).

יוסף

איך האב אייך דערצעהלט מיין חלום נעכטען,
וואס איהר רעכענט מיר דורך דעם פאר א שלעכטען,

ניט איין מאָל האָט ער צרות געליטען,
ניט איין מאָל מיט מלכים, מיט וויכוחים געשטריטען.
עס האָבען זיך שוין געפונען מערדערשע הענט
וואָס ווארפען איהם אין פייער, ער זאל ווערן פערברענט.
נאָר דער גאָט פון אברהם איז פול מיט רחמנות,
ער האָט איהם מציל געווען פון די גרעסטע סכנות.
די מענשען, וואס האָבען דאָס געזעהען מיט די אויגען,
האָט ער פיעל פון זיי צו זיין אמונה צוגעצויגען.
דעם זעלביגען גלויבען האָט ער פאר זיין לעבען
מיין פאטער יצחק איבערגעגעבען;
מיין פאטער האָט אויך, מיט חכמה, מיט תבונה
צוגעצויגען הונדערטער צו זיין אמונה,
און אזוי האָט מיך מיין פאטער דערהויבען
אין איין גאָט, אייביג צו גלויבען,
וועלכער האָט קיין גוף, וואס איהם דערהאלט,
קיין אָדערען, קיין גלידער, אויך קיין געשטאלט.
ער האָט קיין אברים, און דאָך קיין בעל מום;
ער האָט קיין אויגען און זעהט אומעטום.
און יעדער בעשעפעניש, איז דורך זיין בעגריף, —
ווייס וואס אויבען, וויים וואס אין דער טיעף,
ער האָט ניט קיין בריט, קיין הויך, קיין מאס, קיין אָרט,
און איז פול אומעטום, דאָ און דאָרט.
קיין פערבארגענהייט, איז פון איהם פערשטעלט,
ער טהוט וואס ער ווייל, ער וויל וואס איהם געפעלט.
גוטע גיט ער שכר, שלעכטע ווערען בעשטראפט;
פערלאָזט ניט דעם, וועלכער צו איהם האָפט;
ווי וואויל איך לערען אלעמען, וואס גאָט הייסט,
אָבער דיר נאָך מעהר, ווייל דו ביזט מיין טרייסט.
דיין מוטער וואר מיר, טייערער פון אלע,
דו, מיין בן פורת, ביזט איצט איהר אָרט ממלא.
די בכורה, די הערשאפט אין שטוב און אין פעלד,
גיב איך דיר איבער, ווייל דו ביזט א העלד;
דען אין מיין ראובן'ען האָב איך דערקענט,
ער איז צו אויילענד, ער פלאמט, ער ברענט,

ראובן

איהר ווייסט זיין מיין פון רכילות טרייבען?
כדי ער זאל דער איינציגער יורש בלייבען.

יששכר

אזוי פיהרט זיך די וועלט, אזוי געפינען מיר בעשריבען
איין זוהן ירש'ענט, די איבעריגע וועלען פערטריבען,
ווייל הבל האָט געוואָלט קינ'ען פון ירושה פעריאָגען,
דרום האָט איהם קין צום טויט געשלאָגען.
דער אלטער נח האָט חמ'ען פערטריבען,
נאָר איין שם איז ביי דער ירושה געבליבען;
דער עלטער־זיידע אברהם גיט יצחק'ן ירושה, —
ישמעאל'ן מיט זיין מוטער פערטריבען מיט בושה;
דער זיידע יצחק גיט אונזער פאטער די ברכות,
און עשו'ן א פרנסה, פון שווערד מלאכות.
אָט דעם זעלביגען עסק, דעם אייגענעם משא־ומתן,
מאַכט דאָ יוסף מיט אונזער אלטען טאָטען.
קריכט מיט חניפות צו איהם אין בוזים אריין,
כדי אונז מעביר נחלה צו זיין. —

נפתלי

די וועלט זאגט: וועמען עס איז פוסט דער מאגען,
יענער מוז פיעל כעס טראגען.

אשר

מיר זענען דאָך נאָר עסען געקומען,
וואָס האָבען מיר זיך אין רייד פערנומען.

ג ד

קומט בריידער! שוין צייט מיטאָג עסען,
דאָס וועט אייך די שנאה פערגעסען

ד ן

אז מיר וועלען דעם מאגען זיין מהנה,
וועלען מיר שוין דעם צווייטען ניט זיין מקנא.

אז צו מיין גארב בוקען זיך אייערע גארבען;
איך בעמערק אייער געזיכט ביים זיך אין אלערליי פארבען;
נאר רעדט וואס איהר ווילט, טראכט וואס איהר טראכט,
הערט נאר מיין טרוים פון היינטיגע נאכט:
היינטיגע נאכט, טרוימט מיר א טרוים,
אז איך שטעה אונטער דעם הויכען רוים;
פלוצלונג הייבען זיך אן פלאנעטען צו קעהרען,
און די זון מיט די לבנה מיט עלף שטערען,
בוקען זיך אלע מיט הכנעה צו מיר,
פונקט ווי דער קנעכט פאר זיין הערינם טיר.

(יעקב הערט עס איז זייז חדר. ער קומט אריין. און בייזערט זיך אז אויף יוסף).

יעקב

דו רעדסט נאך איבער די דומהייט ווידער,
אז איך און דיין מוטער, און דיינע ברידער
וועלען שטעהן פאר דיר, געקניטערהייט, —
פערגעסט, אז דיין מוטער איז שוין לאנג טויט.

(יעקב גיהט אריין צוריק איז זייז חדר, יוסף גיהט איהם נאך, די ברידער פארבליבען).

שמעון

ווי געפעלט אייך קינדער זיינע חלומות?!
ער איז דאס דער פאסטוך, און מיר די בהמות!

לוי

ניין, ברודער! דו זאגסט נאך שלעכט, —
ער איז דער הערשער, און מיר די קנעכט.

יהודה

אויב איהר ווייסט ניט איצט, וואס די העמדעל באטייט,
וועט איהר עס פערשטעהן מיט דער צייט.

זבולן

ווייל ער פון הערשען טעגליך טראכט,
דרום טרוימט זיך איהם דאס זעלבע ביינאכט.

יעקב

(צו יוסף'ן).

באלד זאג איך די קינדער אָן,
זיי זאלען ווייטער די אומרעכט ניט טהאָן.

יוסף

נאָר פאטער מיט א געלאסענע מינע,
זיי זאלען אויף מיר ניט טראָגען קיין שנאה.

יעקב

זיי רוהיג מיין קינד, איך וועל געווים פערשטעהן
מיט געלאסענע ווערטער מיט זיי זיך צו בעגעהן.

(די ברידער אלע קומען אריין, געגעהענען צום פאטער).

א ל ע

וואָס איז ליעבער פאטער?

יעקב

ניין, קינדער! נאָר עטוואָס מאָראָל,
מוסר שאדט קיין מאָל ניט, דאָס איז א כלל.
דער מענש מוז זיך בערעכענען אלע טאג, אלע צייט,
ער זאל פון פונקט ניט אוועקגעהן ווייט;
אויף יונגע מענשען איז דאָס געזאָגט געוואָרען,
בפרט איך צו מיינע אלטע יאָהרען.
איך בין שוין א מאן פון הונדערט אכט יאָהר;
מיין קאָפּ, מיין באָרד, איז פול מיט גראע האָר.
מיין לעבען איז אוועק, אין צרות, אין רויך,
פון עשו'ן, פון לבן'ען, פון דינה'ן אויך.
דער טאָג פון טויט איז פון מענשען פערשטעלט,
אומגעריכט פערלאָזט מען א וועלט;
איך לאז איבער אן אייגענם פאר אייך, מיינע קינדער:
זילבער און גאָלד, שאָף און רינדער;
עופות אין הויף, האָניג אין די זועלדער,
הויזראט אין שטוב, תבואה אויף די פעלדער;
איהר וועט געניסען, מיט פערגעניגען, פרעהליכערהייט,

(די ברידער געהען ארוים. יעקב קומט אריין. מיט דעם ספר איז האנט. נאר איהם יוסף. ער זעצט זיך אויפ'ן שטוהל. יוסף נעבען איהם. יעקב קוקט אין ספר. פלוצלונג ווערט ער ענטציקט פון דעם ספר).

יעקב

פיעל בין איך עם ביי דיר ווערט,
אז איך האָב דיר דעם ספר ערקלערט.

יוסף

איך קען דיר פאטער ביי מיין לעבען שווערען,
אז איך וועל טאָג און נאכט אין דעם ספר קלערען.
איך וואלט וועלען מיינע ברידער זאלען אויך האלטען דאָס געבאָט,
ניט אָפּקעהרען פונ'ם וועג, פון דעם לעבעדיגען גאָט;
ווייל פיעל מאָל טהוען זיי וואס ניט רעכט:
די קינדער פון בלהה, רופען זיי קנעכט;
דו פאָטער האָסט דאָך אונז געלערענט פערקעהרט, —
מביש זיין א חבר, זאל ניט ווערען געהערט.
אלע זענען מענשען, ווער נאָר אן אָטהעם האָט,
רייך און אָרים זענען גלייך ביי גאָט.
בפרט ברידער מוזען זיך געווים זיין ציית,
איינער דעם צווייטען ניט צו זיין מביש.

יעקב

(צום קנעכט).

שמה!

(שמה לויפט אריין).

שמה

וואָס ווינשט איהר, מיין הער?

יעקב

די קינדער האָבען אָפּגעגעסען? רוף זיי אהער!

(שריה לויפט ארוים).

שמעון

ניין, ברידער! איך וועל מיך מיט איהם ניט קריגען,
מען וועט איהם ניט ארויסטרייבען מיט וועדטער די פליגען.
צו דעם יונג וועל איך אן אנדער מיטעל קריגען.

(ענדע ערשטע סצענע).

צ ו ו י י ט ע ס צ ע נ ע.

(איז פיער וואכען ארום).

(דער וועג ביי דותן, עטליכע בוימער ביי דער זייט, א פאר שטיבלעך איז צו זעהען פון דער וויים, נעבען די בוימער הינטען איז צו זעהען עטליכע פאסטוכער, די בהמות פיטערען זיך אויפ'ן לאנקע. פון פארנט איז צו זעהען א גרוב, לעבען גרוב געהט ארום יוסף. אויפ'ן פלייצע א הירטענטאש. ער קוקט זיך ארום אזוי ווי ער זוכט וואס. פון דער אנדערער זייט קומט אן א מענש).

דער מענש

וועמען זוכסטו? יונגער מאן!

יוסף

מיינע ברידער, וויסט איהר ניט, וואו זיי זענען פאראן?

דער מענש

ווער זענען זיי?

יוסף

יעקב העברי'ם קינדער.

דער מענש

אט ניט לאנג זענען זיי דא געווען,
אויפן' וועג פון שכם האב איך זיי געזעהען;

אייער טאַטענס מיה, וואס האָט אייך אָנגעגרייט;
אבער פיעל מענשען האָבען דעם פעהלער געהאט,
בעקומען האָפערדיגקייט, וועז זיי זענען זאַט,
געהען אויפ'ן גאס מיט גאוה, מיט שטאָלץ,
פעראכטען דעם צווייטען, ווי שטיין, ווי האָלץ,
רעכענען דעם אנדערען, פאר זיך גרינגער
שעצען קיין מענשען, קיין עלטער, קיין אינגער, —
אפילו אייגענע ברידער זענען זיי מביש,
היט אייך קינדערלעך! דאָס איז חיות!
גאָט האָט אלעמען אין איין פורעם בעשאפען,
אָרעמע און רייכע, הערען און שקלאפען,
שעצט יעדען מענשען מיט ענוה זייט געציהרט,
אזוי האָט זיך מיין זיידע אברהם געפיהרט.
מיין פאטער האָט אויך קיינעם בעריהרט.
שענדליך איז יענער, ווער עס שטאָלצירט,
ער וועלט אויסגעלאכט פון גאָט און פון לייט;
יאָגט ער זיך נאָך כבוד, איז דער כבוד פון איהם ווייט,
געהט אלע קינדער אין פעלד, אייער שאָף וויידען,
אין אנ'אנדער ציים, וועל איך מעהר דערפון רעידען.

(יעקב שטעהט אויף פון זיין שטוהל, געהט אריין אין זיין חדר, יוסף געהט איהם נאָך, די ברידער בלייבען אליין).

יהודה

די רייד פון אונזער פאָטער, ווי געשמאָק, ווי זים.

זבולן

דאָך איז דאָ פאראנען פון בעל רכילות א בים.

(שמה דער קנעכט, וועלכער איז ביז יעצט געשטאנען ביים טיר, גענעהענט צו די ברידער).

שמה

יוסף האָט ערשט מיט אייער פאטער גערעדט,
ער האָט איהם דערצעהלט פון אייך דעם חטא.
דאָס איהר שטאָלצירט, מיט גאוה פיעל,
אייער פאָטערס רייד, שטרעבט אויך צו דעם ציעל.

(ראובן שטעהט ניד אויף, כאפט שמעון'ס האנט).

ראובן

ברידער! ברידער! פארגיסט ניט קיין בלוט!
זעהט זיך ארום, אויידער איהר טהוט!
אט איז א גרוב, ווארפט איהם ליעבערשט אריין,
נאר אין אונזערע הענט, זאל קיין בלוט ניט זיין!

(לוי, יהודה, זבולן, טראגען איהם צום גרוב, ציהען איהם אף דאס העמד, ווארפען איהם מיט האסט אריין. עס הערט זיך א געשריי „אוי" און עס בלייבט שטיל, די ברידער אלע געהען אוועק אויף זייער ארט).

יוסף

(פון גרוב).

א, ווי גרויס איז דער כעס פון מיינע ברידער,
איך האב געמיינט עס צושיטען זיך מיינע גלידער.
אח, ווי שווער דער דאמפ איז דא, ניט צו דערהאלטען, —
עגדעשען, שלאנגען, פול אין די שפאלטען.
איך בעשווער אייך שלאנגען, מיט דעם נאמען פון גאט —
וועלכער הימעל און ערד בעשאפען האט,
איהר זאלט אייער גיפט, אין זיך האלטען,
איך בין אן אייניקעל, פון אברהם'ען דעם אלטען,
ער איז געווען דער ערשטער אויף דער וועלט,
וואס האט די ריינע אמונה, פאר אלע ערקלערט.
יצחק דער גרויסער, ער איז מיין זיידע,
וועלכער איז פרעהליך געגאנגען צו דער עקידה,
ווי א ריינער קרבן, ווי אן אפפער ריח,
האט ער אויסגעשטרעקט זיין האלז, אויפ'ן מזבח.
איך בין דער זוהן פון יעקב, די הייליגע נשמה,
וואס האט מנצח געווען א מלאך אין דער מלחמה.
איך בעשווער אייך אינ'ם נאמען פון מיינע הייליגע אבות,
איך בעשווער אייך מיט דעם נאמען פון הגואל ממות,
וואס בעשאפט די זון, די שטערען, די ערד, דעם ים,
איהר זאלט מיר ניט טויטען מיט אייער גיפטיגען סם.

איך האָב געהערט, ווי זיי רוידען,
אַז זיי ציהען קיין דותן, די שאָף ווויידען.

(דער מענש געהט אוועק. יוסף קוקט זיך ארום. ער דערזעהט די ברי־
דער פון ווייטען).

יוסף

מיינע אברים ציטערען, מיט שרעק, מיט רעש:
איך פירכטע מיך פאר זייער כעס.
איך מוז אבער פאלגען, מיין טאַטען דעם אלטען,
זיין שליחות איז מיר הייליג, איך מוז עס האלטען;
מיך וועט שטיצען די מצוה, דער זכות,
דער פאטער שיקט דאָך מיר, ברייננגען א גערוס,
וואָס טהוען די ברידער, וואס מאכען די שאָף,
דאָס וועט מיך שטיצען פון זייער שטראָף.

(יוסף גהט ווייטער, נאָהענט צו די ברידער).

לוי

אַט גהט דער בעל חלום, איך זעה איהם שוין קלאָר.

שמעון

ער הערשט אין חלום, אבער ניט אויפ'ן וואָהר.

זבולן

לאָמיר רייצען די הינט, איהם נאָכצויאָגען.

שמעון

ניין! איך וועל איהם ליבערשט מיט מיין האנט דערשלאָגען.

(יוסף גענאהענט צו זיי).

יוסף

אונזער פאטער שיקט מיך אייך וועלען גענוואָהר.
דאָס פריעד פון אייך מיט די שאָף, צו וויסען קלאָר.

(שמעון כאפט איהם ביים האלז).

שמעון

דו האָסט דאָס רכילות פאר'ן פאטער געטראָגען,
גלייך וועלסטו טויט געשלאָגען!!

(אראבער פאהרען אז מיט קעמלען, די ברידער קוקען זיך אום).

לוי

אט געהען אראבער מיט סחורה.
פילייכט געהען זיי צום גרוב, האב איך מורא.

יהודה

איך וועל איהם צו די אראבער פערשקלאווירען,
אז זיי זאלען עם גאר ניט שפירען.

(יהודה געהט צו די אראבער, די ברידער געהען איהם נאך).

יהודה

א גוטער מארגען מיינע הערען!

די אראבער

גוט מארגען, גוט יאהר!

יהודה

וואוהין פאהרט איהר עס אזוי געלאדען שווער?

די אראבער

קיין מצרים, ליעבסטער הער.

יהודה

פילייכט וועט איהר ביי אונז א סחורה קויפען,
וואס האט קיין גלייכען אין איהר אופן.

טלמון פון די אראבער

וואס איז פאר א סחורה? פיעל באטרעפט?
ווייזט, פילייכט וועלען מיר מאכען געשעפט.

יהודה

מיר האבען צו פערקויפען א קנעכט א גוטען,
אבער אן אויסנאהם, ניט קיין פשוט'ען.
איהר באקומט ניט זיין גלייכען אין דער וועלט,
און איהר קענט זיהם האנדלען אין גלייכען געלט.

(די נייז ברידער קלייבען צוזאמען שטיינער, אוז זעצען זיך עסען. ראובן שטעהט ווייט פון זיי. ער פערשפרייט די הענט צום הימעל).

ראובן

איינציגער הערשער, איבער אלע דיינע וועלטען,
דו בויסט מיט חכמה, דיינע הימעלשע געצעלטען;
האָסט מיט רחמנות די נאַטור געשטעלט,
מיט חסד, מיט רחמים, פיהרסטו דיין וועלט;
דיין חסד ווערט געזעהען אומעטום,
פון דעם טאַנענבוים, ביז די בלום;
פון דעם מילב, ביז דעם העלפאנד,
איז אומעטום דיין רחמנות בעקאנט.
שיק אריין דיין רחמנות צו מיינע ברידער,
אומצוקעהרען יוסף'ן צום פאטער ווידער.
מיר זאלען ניצול ווערען פון עונש פון גזר,
און אונזער פאטער פון גרויסען צער.

(ווי די נייז ברידער עסען, לעגט יהודה זייז ברויט אנידער, ווייל איהם נעהט קיין עסען אויז).

יהודה

מיין הארץ קלאפט מיר, עס טרייסעלט א צאָהן אָן א צאָהן,
מיר יעקב'ס קינדער, זאלען אזוי אן אומרעכט טהאָן.

שמעון

איצט ווילסטו ניט, ווען דו האָסט פריהער געוועלט,
א ווייל ווארפט דיר אין היץ, א ווייל אין קעלט.

יהודה

וויל דו האסט א שטיינערנע הארץ,
פיהלסטו קיין פרייד, שפירסט ניט קיין שמארץ;
אבער פליישענע הערצער ווערען געביטען,
וויל דער צער, דער רחמנות, ערוועקט איהם די זיטען.

ג ד

אָבער לאָזען איהם צום פאטער, קען עס אויך ניט גילטען,
ווי נח כנענ'ען, אזוי וועט ער אונז פערשילטען.

טלמון דער סוחר

ברייגנט איהם אהער, מיר וועלען איהם זעהען,
וועט ער אונז געפעלען, קען דאָס געשעהען.

יהודה

(צו די ברידער).

גיכער ברידער! גיט אייך א קער,
נעהמט איהם ארויס, ברייגנט איהם אהער.

(די אראבער בלייבען דא שטעהן מיט די ברידער, שמעון, לוי לויפען צום גרוב).

שמעון מיט לוי

האלט זיך אָן פאר די שטריק!
מען וועט דיר ארויסציהען צוריק!

יוסף

(פון גרוב).

איהר האָט אייך פאָרט אַהן מיר ׳ערמאָנט,
איהר האָט מיר דאָך, פאר א ברודער דערקאָנט.
בלוט איז קיין וואסער, דאָך איין לייב, איין זעל,
ניט פיעל לאָזט איהר מיר, ליגען אין הייל;
אח, דער דאמפ, דער גרוך, ווי שטארק, ווי שווער:
עגדעש׳ן, שלאנגען, וואו מען גיט זיך א קעהר.
זאָגט מיר ברידער, מיין חטא אציגד,
וועל איך עס שוין מעהר ניט טהאָן די זינד.
איך שוועור אייך פאר עדות, די ערד, די זון,
אז דער פאטער וועט ניט וויסען א האָר דערפון.

(די ברידער ענטפערען איהם קיין וואָרט. פיהרען איהם צו די אראבער).

טלמון דער סוחר

(צו יוסף׳ן).

שרעק דיך ניט, זיי בארוהט,
אן אָרענטליכען מאן איי איבעראל גוט.

טלמון דער סוחר

וויבאלד איהר ריהמט איהם אויף אזא אופן,
טאָ וואס לוינט אייך איהם צו פערקויפען.

יהודה

דער קנעכט האָט ניט לאנג בעקומען א חסרון,
ניט לאנג איז דאָס איהם געווארען,
נאָר דער פעהלער איז פאר אונז, ניט פאר אייך,
אזוי איז ער מיט אלע מענשען גלייך.
דער יונגער קנעכט, פון זיין געבאָרען,
איז ער גלייך מיט אונז ערצויגען געוואָרען.
ביז ער האָט זיך איינגעראַדט דעם געשלידער,
רופט אונזער פאטער „טאָטע", אונז „בריידער".
שאפען מיר זיך מיט איהם א שליחות„
נעמט ער זיך רעכענען מיט אונז יחום;
הייסען מיר איהם טהאָן א מלאכה,
זאָגט ער מיר זענען פון איין משפחה.
שלאָגען מיר איהם, מאכט ער א געזודער.
בריידער שלאָגען אן אייגענעם ברודער?
מיר האָבען אין גלעד געפרעגט א סגולה,
האָט מען אונז געהייסען טהאָן א תחבולה:
מען זאל איהם דערשרעקען, אונגעריכט,
ביז עס זאל זיך בייטען דאָס בלוט אין געזיכט;
אָדער פון א הויכען באַרג איהם וואַרפען אראָפּ
דאן וועט איהם ארוים דער שום פון קאָפּ,
מיר האָבען דאָס שוין אויך געטאָן,
און דער יונג בלייבט ביי זיין שגעון;
מיר האָבען איהם היינט געזומען פון שטוב,
און פלוצלונג אריינגעווארפען אָט דאָ אין גרוב;
נאָר אומזיסט אונזער מיה, אונזער לייד,
ער שרייט פון גרוב אויך די זעלביגע רייד.
אויב אייך, בעסטער פריינד, דער קנעכט געפעלט,
קענט איהר איהם האנדלען, אין גלייכען געלט.

שמעון

שטיל ! ! ! זאָג איך, רייד נאָך ניט א וואָרט ! !
בעקומסט גלייך דעם טויט אויף אן אָרט ! !

טלמון דער סוחר

דאָס קימערט אונז ניט, מיר לאכען פון דעם,
זאָגט אונז נאָר, וואס ווילט איהר פאר איהם ?

יהודה

דער מקח איז דרייסיג טאָלער שטיק,
נעהמט אייך דעם יונג און פאָהרט מיט גליק.

יוסף

אייניציגער גאָט ! קוק ארַאָפּ אויף דיין וועלט,
ברידער פערקויפען א ברודער פאר געלט !

טלמון דער סוחר

(צו די ברידער).
דער מקח איז פאר א קנעכט אָהן חסרונות,
ער אבער האָט דאָך אין זיך שגעונות.
צוואנציג טאָלער, נעמט אויב איהר ווילט,
גערעדט, פערפאלען, געוואונען, — פערשפיעלט.

יהודה

לאָז זיין מיט גליק, האנדעלט א מציאה ;
נעהמט אייך דעם יונג, פאָהרט אייער נסיעה.

יוסף

צו צוויי טאָלער אויף א חלק, ברידער דאָס איז גוט , !
פאר צוויי טאָלער פערגיסט איהר אייער פאטערס בלוט ? !

(די ברידער לאכען נאָר מעהר, דער סוחר צעהלט אָפּ יהודה'ן די צוואנציג טאָלער, זיי געהען צוריק אויף זייער אָרט).

יוסף

(מיט שרעק).

איהר פערקיופט מיר! אוי וועה! אוי ווינד!
א קנעכט! א שקלאוו! יעקב׳ס קינד!!

(די אראבער לאכען).

טלמון דער סוחר

ווארף אוועק דיין שגעון,
וואס האבען דיר דען די לייט געטהאן?

יוסף

וואס קען מען שוין טהאן ערגער שלעכט,
אז בריידער פערקויפען א ברודער פאר א קנעכט?!

(די בריידער לאכען).

יוסף

אויף דעם אלטען טאטען האט רחמנות בריידער!
קעהרט מיך אום צום טאטען ווידער.

שמעון

טריקענסט דאך אומזאנסט דיין גומען,
דו קענסט שוין מעהר צו אונז ניט קומען.
פאק איין אין רייזע־טאש דיינע עלילות,
דיינע האפערדיגע חלומות, מיט דיינע רכילות, —
און נעהם דאס אלעס קיין מצרים מיט,
פילייכט דארטען ווילען זיי דיר טראגען פראפיט.

יוסף

(מיט שרעק).

איז מצרים?! דארט איז דאך ביי זיי דער רעכט,
אז אייביג פערבליבט אין מצרים א קנעכט,
ווען ער קען כאטש ווערען ביז קעניג גרויס,
קומט ער שוין אויך פון דארט ניט ארויס.
וועה צו מיר!...

און מיר זאלען איצט מיט א שבועה שווערען,
אז קיינער טאָר עס דערפון ניט געדענקען הערען.

ראובן

לאָז זיין אזוי, איך האָב דאָך קיין ברירה,
נאָר פאר'ן טאטען האָב איך מורא.
ברייננט מען דאָס העמדעל דעם אלטען,
וועט ער געווים פון כעס ניט דערהאלטען.

שמעון, לוי, יששכר זבולון

יהודה איז אייביג א געשיקטער מאן,
דאָס איז זעהר א גוטער פלאן;
מיר וועלען דעם סוד ניט אויפגעבען,
אפילו ווען עס גאהט אונז אום לעבען.

(זיי גיבען זיך אלע הענט. קוילען א קליין צינעלע. טונקען אייז דאָס העמדעל אין בלוט. צוריסען איהר אין עטליכע טייל. יהודה ווייזט זיי דאָס העמדעל).

יהודה

אזוי איז גוט?

א ל ע

בראוואָ!!

(ענדע צווייטע סצענע).

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

(עס קומט פאר אינ'ם הויז פון יעקב. יעקב גאהט ארום איבער'ן שטוב שרעקליך פערזאָרגט און רעדט צו זיך אליין.

יעקב

צייט איך בין פון פריה פון שלאָף אויפגעשטאנען,
שרעקט מיר מיין הארץ, איך ווייס ניט פון וואנען.
העגט און פים טרייסלען מיר, מיינע אברים ציטערען,

יוסף

(צו די סוחרים).

ליעבסטע פריינד! פיהרט מיך צו מיין טאַטען,
איהר וועט פיעל פערדיענען, אַהן דעם משא ומתן.

טלמון דער סוחר

(מיט צארען).

שטיל דו שוטה, דיין שגעון ווארף אוועק!
וועסט ריידען נאָך אמאָל, בעקומסטו שלעק!

(יוסף בלייבט שטיל, די אראבער פאַהרען אַפּ. יוסף פיהרט די קעמלעך. ביז מען זעהט זיי שוין ניט אויף דער סצענע, אייניגע מינוטען פויזע. ראובן קומט אַז, לויפט צום גרוב, געפינט יוסף'ן ניט. ער פערבראכט די הענט און לויפט צו די ברידער).

ראובן

יוסף איז דאָך ניטאָ אין גרוב.
ווי קום איך פאַרט צום טאַטען אין שטוב.

יהודה

שריי ניט ברודער, עס איז אלץ רעכט,
מיר האָבען איהם פערקויפט קיין מצרים פאר א קנעכט.

ראובן

דער טאַטע האָט דאָך איהם צו אונז געשיקט,
ער וועט דאָך זאגען, מיר האָבען איהם דערוואַרגען, דערשטיקט.

יהודה

איך זאג: מען זאל קוילען א ציגעלע א קלייניע,
ווייל דאָס זעהט אוים, ווי מענשען בלוט ריינע,
כדי דער אלטער זאל עס ניט שפּירען,
דערמיט זאל מען דאָס העמדעל באשמירען;
זאָגען, אז מיר האָבען עס אין וואלד געפונען,
דערביי האָט נאָך בלוט גערונען.
ביז ער וועט זיך אויף דעם בעשליכען,
אז חיות אין וואלד האָבען איהם צוריסען,

איך זאל קענען די צייט אין טוגענד בעניצען.
אייגציגער גאָט ! ערווועק דיין רחמנות !
בעשיץ מיינע קינדער פון אלע סכנות !

(עס קומט אריין יהודה מיט'ן העמדעל אין האנט, נאָר איהם אלע ברידער, יעקב קוקט איבער מיט האסט אלע קינדער און געפינט יוסף'ן ניט. ער שרייט פירכטערליד).

יעקב

וואו איז יוסף ? זאָגט מיר געשווינד ! !
וועה איז מיר ! ! וואו איז מיין קינד ? ! !

אלע

צייט מיר האָבען פון שכם געצויגען,
האָבען מיר נאָך יוסף'ן ניט געזעהען אין די אויגען,
מיר געפינען נאָר די העמדעל אַליין,
דערקען, פאָטער ! דאָס איז יוסף'ס, צי ניין ?

(יעקב כאפט מיט האסט די העמדעל, בערטאכט איהר גוט, שרייט פירכטערליד).

יעקב

מיין קינדס העמד איז דאָס, אוי וועה אוי גוואלד ! !
חיות האָבען איהם צוריסען אין וואלד ! !

(יעקב כאפט מיט האסט די העמדעל, בעטראכט איהר גוט, שרייט איהם, זעצען איהם אנידער אויף א שטול. ער שרייט יעמערליד.)

יעקב

וואו האָט איהר עס געפונען, אוי וועה אוי ווינד ? !
וואו ביזטו יוסף, יוסף מיין קינד !

יהודה

אויפ'ן וועג פון שכם, אין וואלד אַן דער זייט,
דערזעהען מיר א רויטע זאָך פון דער ווייט,
מיר געהען צו נאָהענט, מיר בעטראכטען דאָס גוט,
די העמד ליגט צוריסען, ארום איז פול בלוט.

איך פירכטע מיך פאר מיין חלום דעם ביטערען,
עס טרוימט מיר די נאכט, אז חיות אלערליי :
לייבען, שלאנגען, אן אייזעל אויך אונטער זיי,
יאָגען אלע נאָך אן אָפּ א יונגען.
ביז זיי האָבען איהט פעסט בעצוואונגען.
ער שרייט מיט קולות, בעט זיך ביי זיי ;
די אכזרים קימערט ניט זיין געשריי,
צורייסען גלידערווייז, ווער — א האנט, ווער — א זויט, —
גלייך זיי וואָלטען ניט הערען וואָס דער עלענדער שרייט.
ביז ער איז געבליבען אָהן קראפט, אָהן מאכט ;
זיי אָבער פרעהען זיך מיט זייער יאכט ;
איך כאפּ מיין פייל אין בויגען לויפען נאָך זיי ;
דאן האָב איך מיך אויפגעיואכט פון מיין געשריי,
עס האָט מיר געברענט מיין כעס, מיין צאָרן,
און בין באלד צוריק אנטשלאָפען געוואָרען.
דאן איז מיר פארגעקומען אן אנדער חלום, —
אז מיין ווייב רחל עליה השלום,
שטעהט נעבען מיר, אין תכריכים געקליידט ;
די אויגען פערווויינט, די הענד פערשפרייט, —
און שרייט : יעקב ! יעקב ! שטעה אויף פון דיין שלאָף,
חיות צורייסען אונזער עלענדע שאָף, —
טרערען מיט בלוט, פון איהרע אויגען גיסען,
און האָט אויף זיך די תכריכים צוריסען.
דעם גאנצען טאָג מיין הארץ מיר שרעקט,
די טרערען האָבען מיר שוין דעם פנים פערפלעקט.
איך קלאָג, איך ווין, איך וויים ניט וואָס,
גאָט פון הימעל ! נאָך איז ניט פול מיין מאָס ? !
מיט די צרות פון עשו'ן, בין איך נאָך ניט זאט,
פון לבנ'ען וועניג צרות געהאָט.
די צרות פון דינה'ן איז מיר קנאָפּ אפנים,
בעקומען דורך איהר א וועלט מיט שונאים.
מיט וויפיעל קעניגע האָב איך דאָס געמוזט שטרייטען,
געהאט די מלחמה פון אלע זייטען,
א ווייל רוהיג לאָז מיך גאָט זיצען,

ביזט זאַט מיט פרייד,
וויסט פון קיין לייד,
פון די שכינה איהר ליכט
שיינט דיין געזיכט.
קיין טרויער, קיין יאַמער, אין דיין רוהיגע דירה,
מיט די הייליגע מלכים זינגסטו מיט שירה.
ליבערשט וואַלט מען מיך אויך צום קבר געטראַגען,
איידער איך דארף היינט נאַך יוסף'ן קלאַגען.
מיינע זיסע חלומות, זיינען אין ים דערטרונקען,
מיינע זיסע האַפענונגען האַבען אין תהום פערזונקען.
מיך טרויסט, אַז יוסף וועט מיך אויף דער עלטער שפייזען,
אַבער האַפענונגען ווילען נאָר דעם מענשען גרייזען,
דו שפייזט מיך היינט מיט טרעהרען, מיט שווויים,
דו שפייזט די חיות, מיט דיין איידעלע פלייש.

(יעקב פערבראכט די הענט און לאזט אראָפ דעם קאָפ. עס קומען אריין זיינע שניר און זיין טאכטער דינה, און בנימין א אינגעל פון נייז יאהר. יעקב נעמט איהם פאר'ן האנט).

יעקב

דו זעהסט בנימין! וואו דיין ברודער האַלט!
דאָס האַט מען זיין העמדעל געבראכט פון וואלד,
חיות צורייסען איהם אבר פאר אבר,
וועה איז מיר און אייער מוטער אין קבר.

(דינה און די אלע שניר וויינען זעהר פיעל).

דינה

פאַטער! דו האַסט אונז געלערענט, אז אויף דער וועלט
זיצט דער מענש אין א גאַנץ שוואכען געצעלט,
ווי די עלענדע שאָף אין דעם ים דעם גרויסען,
די וואלען, די שטראמען, פון די זייטען איהר שטויסען.
און ביז זי שלאָגט זיך צו צו א ברעג,
איז זי אין געפאהר די גאנצע וועג,
שטראָמען און ווינטען,
פון פאַרענט, פון הינטען,

מיר זוכען דאַרט ווייטער, אַ גליד צי אַ ביין,
אָבער מיר געפינען נאָר א שלאד פון בלוט אַליין.

(יעקב צוריסט זיינע קלײדער וואס ער טראגט).

יעקב

גאָט איז געראכט, אויף אַלץ וואָס ער טהוט,
מיינע זינד פערגיסען די אומשולדיגע בלוט;
רחל האָט מיר שוין היינט אָנגעזאגט די בשורה,
אז חיות צוריסען דיר, דיין לייב האָט קיין קבורה.
וואו וואלגערט זיך, יוסף, דיינע איידעלע בייניר;
איך שרײַ, איך פרעג, עס ענטפערט מיר קיינער!
מען האָט ניט געלאָזען קיין פלייש, קיין ביין,
די ביינער אויך צוגריזשעט מיט די ציין;
מיין איינציגער נחת! מיין טרייסט, מיין פרייד!
ווי ווערסטו פון מיר פלוצלונג אָפגעשיידט!

(יעקב פאלט אראָפ פון שטול. די קינדער לויפען צו).

יעקב

רחל! רחל! מיין עקרת הבית,
פון דיין קינדס פלייש זעטיגען זיך חיות.
שטעה אויף רחל! פון דיין קבר שטעה אויף!
אפשר וועסטו נאָך געפינען א סימן פון זיין גוף,
אומזיסט האָסטו געקלאָגט, טעג מיט יאָהרען,
אומזיסט האָסטו געהאָפט אויף יוסף'ס געבאָרען.
פערלוירען דיין מיה, פערפאלען דיין יגיעה,
אַ קורצע צייט האָסטו נאָר געהאַט אַ זכיה,
צו פרעהען זיך מיט איהם, נחת צו געניסען,
חיות אין וואלד האָבען איהם צוריסען;
דרום ביזטו גיך פון דער וועלט אָפגעפלויגען?
זאָלסט די צרות ניט זעהען, מיט דיינע כשר'ע אויגען,
איצט שפירסטו קיין צער,
ווייסט פון קיין גזר,
פון היינטיגען טאָג
ווייסטו קיין קלאָג,

דאָ געפינט אַ קעניגס זוהן, אין קבר זיין מנוחה,
וואָס איז שוין בעשטימט געווען צו ירש׳ענען די מלוכה;
דאָ זענען דריי קינדער ביי אַ פאָטער געשטאָרבען,
איצט טראָגט ער דעם לעצטען פאר׳ן טויט אַ קרבן;
ווער איז דער איינער, וואָס זאָגט גאָט אַ דעה,
דאָ העלפט קיין שוחד, דאָ גילט קיין מטבעה,
זיין וועלט־ראַד לויפט ווי ער איהם דרעהט,
ער פיהרט זיין וועלט ווי ער פערשטעהט,
דאָס איז טאַקע דיין לעהרע, פאָטער געטרייער,
פון אמת געבויט, וויכטיג און טייער.
געדיינק דעם וועלט־פיהרער, ווער עס געבאָט און הייסט,
דיינע אייגענע ווערטער זאָל דיר דיענען צום טרייסט.

יעקב

יע מיין קינד! וועו איז דאָס געראַטן,
אז דער מענש אליין האָט אין דעם קיין חטא,
דער מענש מוז זיך אַליין פון סכנות פערהיטען,
און בעטען גאָטעס שטיצונג זיין הילף אין מיטען,
אָבער דאָ בין איך שולדיג, געהייסען עס איינעם געהן,
אין אַ וועג פון סכנות געשיקט איהם אַליין.
ניין, קינדער, איך וועל איהם אויביג בעדויערען,
ביז צו מיין קבר וועל איך נאָך איהם טרויערען.

(איז דער צייט וועו יעקב רעדט. קומט אריין יצחק מיט א שטעקעו איז האָנט. דעו ער איז בלינד, וועו יעקב רעדט, בעמערקט ער ניט. אז זיין פאָטער איז אריין, דערנאָד דערזעהט ער איהם. אוו פאלט ארויף אויף יצחק'ן.)

פאָטער! אויפ'ן בארג מוריה, הייסט גאָט דיך צו שעכטען דאָרט,
דאָך האָט מען נאָר מקריב געווען אַ שעפס, אויף דיין אָרט.
אָבער מיין יונגען שעפס האָבען טאַקע חיות צוריסען,
צופליקט, צושלעפט, ניט געלאָזען קיין ביסעו;
ניטאָ שוין דער טורעם, אויף צוועלף זיילען געבויט,
אַ ווינד האָט איינגעבראכען מיין יוסף איז טויט!!

(יצחק זעצט זיך נעבעו יעקב אויף א שטוהל, ווייגט זעהר פיעל. ענט־פערט איהם מיט זאנפטע. לאנגזאמע, ערענסטע ווערטער).

עס געהט ניט אַוועק
א רגע, א מינוט,
דורכאוים אין שרעק,
אין סכנות זיין בלוט,
שרעק און פערדרוס
איז אויף יעדער פוס,
צרות און ניט גוט
אין יעדער מינוט,
דאגה און זאָרגען
פון נאַכט ביז מאָרגען,
דעם פעהלט פרנסה, דעם פעהלט קינדער,
דער איז קאַליקע, דער א בלינדער.
דער האַט שונאים אויף זיין לעבען לויערן,
דער אויף קינדער זיינע אויגען טרויערן.
דעם נעהמט מען זיין כבוד, דער געפינט קיין רעכט,
דער איז אומגליקליך, דורך אונטרייע קנעכט;
דעם גיט זיין פרנסה, אין עק וועלט א טרייב,
דער איז אומגליקליך דורך אַן אונטרייע וויב;
דער זוכט רייכטהום און געפינט — אביונות, —
דער זוכט אוך געפינט — בזיונות:
דער זוכט ממשלה, און געפינט דעם טויט;
דער האַט פיעל קינדער, און האַט קיין ברויט,
דער זוכט גליק און טרעפט פערקעהרט;
דער שרייט „אמת!" און ווערט ניט געהערט;
נאָר וואָס בעטרעפט יעדע צרה, יעדער נויט,
קעגען דעם שרעקליכען פינסטערען טויט,
ווי דער וואַרים קעגען לייב, די ליכט קעגען פלאַם,
ווי א טראָפען וואסער קעגען דעם גרויסען ים.
דאָ שטאַרבט א פאַטער, אַהן א טאַלק, אַהן א לאַד,
בלייבען ווייב און קינדער אויף אייביג נע ונד.
דאָ שטאַרבט א בן יחיד, דער טרייבט פון שטוב,
די מוטער לעגט זיך מיט איהם אין איין גרוב;
דאָ לעגט מען א כלה אין פינסטערען קבר אַריין,
מאָרגען האַט דאָס געזאַלט איהר חתונה זיין,

הכלל דיין צער דריקט מיר, דרום ווין איך מיט,
אבער גאטעס פיהרונג פערשטעהען מיר ניט.

יעקב

דער שכל ביים מענשען איז ווי א פידעל אין האנט,
אויב א מענש איז ביי איהר, שפיעלט זי א קוראנט,
מיין טרויער אבער האט מיר אזוי איינגעבויגען,
אז דער צער האט דעם שכל אריבערגעוואויגען.
היינט, אז איך בין אליין ביים פידעל ביים שכל ניטא,
טא וואסער קוראנט און טרייסטונג געפין איך שוין דא,
יאהרען לאנג וועל איך דיר יוסף בעדויערען,
ביז צו מיין קבר וועל איך נאך דיר טרויערן.

(יעקב לעגט דעם קאפ אויף א זייט, אלע זיהן אוו שניר לויפען צו מינטערען איהם. יצחק ציטערט פון שרעק אוו שרייט יעקב! יעקב! מיין קינד! בנימין קושט די האנט פון יעקב אוו ווינט יעמערליד).

(ענדע דריטע סצענע).

פערטע סצענע.

(דער וועג קיין בית־לחם. פון ווייטען איז צו זעהען איינינג שטיבלער פון אפרת, א בריטע לאנקע מיט הויכע גראז, איינינג קעמלען ליגען אויף די קניה אוו רוהען, די אראבער ליגען נעבען זיי אוו שלאפען. יוסף נעהט ארום בארפוס אוו שרעקליד פערקימערט, הענט אוו פים געשמידט אין קייטען. קוקט זיך ארום אזוי ווי ער זוכט וואס, אוו דער־זעהט א בוים וועלכער איז איהם איז א נרויסער שטיין אריינגעזעצט).

יוסף

מיין מוטערס קבר דארף דא זיין אין דעם ארט,
אויב ניט ביי דעם בוים, מיר דוכט, אז דארט.

(יוסף נעהענט זיך צום בוים אוו לייענט די מצבה).

יצחק

מיין לעהרע יעקב ; בעטראכט מיט א זינען,
וועט דאָס דיר פאר א טרייסט דינען ;
גאָט האָט בעשאפען זיין וועלט וואָס זי געהט,
מיט זיין אייגענעם רצון, ניט געניטערהייט ;
קיינער צווינגט איהם צו בעשאפען א וועלט,
נאָר מיט זיין ווילען ווי איהם געפעלט.
אָהן דיעזע קלייניע וועלט
האָט איהם אויך ניט געפעהלט.
גאָט האָט ניט אין זיך א חסרון,
אז דורך די וועלט איז איהם וואָס בעסער געוואָרען ;
היינט וואָס לוינט איהם א וועלט ? קענען מיר פרעגען,
וואָס נוצט איהם א מענש ? וואָס איז איהם דא געלעגען ?
וואָס האָט ער פון איהם ? וואָס טראגט ער איהם איין ?
ער איז אָהן איהם געווען, און וועט אָהן איהם זיין ;
קענען מיר דאָך דערפון ניט אַוועקגעהן,
אז די וועלט איז נאָר פון מענשענס טובה אליין,
וואָרום די גאַנצע נאַטור צוליעב איהם עקסעסטירט,
דאָס איז אלץ אין זיין האָנט און דער מענש רעגירט,
און אויב דער טויט זאָל שוין זיין דער סוף,
איז דאָך דער לעבען ניט קיין טובה, נאָר א שטראָף ?
ערקלערט דאָך אונז דער אייגענער געפיהל,
אז דער מענש איז בעשאפען צו א גרעסערען ציעל,
צו אן ערהאַבענעם צוועק געהען אונזערע טריט,
צו א תכלית א הויכען, וועלכען מיר פערשטעהען נאָך ניט.
דען כל זמן מיר זענען מיט דעם קערפער אין איינעם,
קענען מיר ניט פערשטעהן דעם תכלית דעם ריינעם,
מיר ווייסען נאָר, אז עס איז דא, אָבער ניט ווי, ניט וואָס,
דען דער שכל איז געגרענעצט מיט א גבול, מיט א מאָס,
דרום זיי ניט מתרעם אויף דעם טויט פון דיין קינד ;
צו א העכערען תכלית געהט ער אציינד,
און פילייכט לעבט ער נאָך — דאָס קען נאָך אויך זיין,
און זיינע חלומות וועסטו נאָך זעהען פאר'ן שיין,

פון זיין זיידען אברהם די רעכטע וועג,
לערענט ער מיט מיר נעכט מיט טעג,
אלע מידות טובות אין מיר צו פערפלאנצען,
דעם זיידענס ספר גיט ער מיר איבער אין גאנצען;
אין א זיידענע העמדעל טהוט ער מיר פיהרען,
צום בעווייז, אז נאך זיין טויט זאל איך רעגירען.
רחל'ס קינדער זענען איהם ליעבער,
דיינע שטייגען דיין שוועסטערס אריבער;
שטעה אויף טרייע מוטער, גיב א קוק אויף דיין קינד!
ער איז שוין א קנעכט, און פיהרט קעמלעך אצינד.
צוקיילט, צוביילט, יעדערער — א פליק, א ריס,
אין קייטען געשמידט, הענט און פיס.
מען האט איהם צוגענומען פון זיין טאטענס גרעצלט,
מען האט איהם פארשארפעט, פערהאנדעלט פאר גרלט.
מוטער טרייע! נעהם מיך צו דיר אין קבר ארייז,
צו וואס האסטו געדארפט מרעיש עולמות זיין?
צו וואס האסטו געדארפט ווייגען און קלאגען?
צו וואס האסטו קנאה אויף דיין שוועסטער געטראגען?
אז גאט זאל דיר בענשען מיט א זון אויף דער וועלט
אויף א קנעכט צו זיין? צו ליידען היץ און קעלט?
צו זאט זיין מיט שלעק אויף קעמלעך צו טרייבען?
אויף אייביג אין מצרים א קנעכט צו פערבלייבען?
גרה ארויף אין הימעל, פאדער מיין רעכט.
בריידער פערקויפען א ברודער פאר א קנעכט!
די אויערן איז זיי פערשטאפט גרוואלרען;
מיינע הייסע טרערען שטילט זיי ניט דעם צארן,
דאס איז גאט'ס רצון, ער טהוט עס פערלאנגען?
מען וואלרפט מיר אין א גרוב, פיעל עגדעשען און שלאנגען?
מיינע ביינער זענען שיער גרוואלרען צושאטען.
ווי א טאפ אויפ'ן פייער האט זייער כעם גרזאטען.
מען רופט מיך שוין ניט בן פורת, נאר אנדערע נעמען, —
מען פיהרט מיך פערקויפען, איך וויים ניט צו וועמען;
ווער וועט מיין מילך טרינקען, מיין וואל שערען,
וואו וועלען מיינע ביינער פערוואגלט ווערען?

מצבת

קבורת רחל אשת יעקב.

דאָ ליגט רחל, איבעראל איז בעקאנט איהר נאָמען,
די פרוי פון יעקב, די מוטער פון יוסף און בנימין.
פיעלע יאָהרען פערגיסט זי טרעהרען,
אז גאָט זאָל איהר מיט אַ קינד באשערען,
און ווען גאָט האָט איהר געבעט געהערט,
האָט זי נאָך איין קינד פון גאָט בעגערט,
און אז גאָט גיט איהר איהר צוויטען פערלאנגען,
איז זי דאָ אויף דעם וועג צו קינד געגאנגען;
די וועהטאָגען האָבען איהר זעהר געקוועלט,
דאָן זעגענט זי זיך מיט איהר וועלט;
איך, יעקב, פערגיס טרעהרען טייכען,
אויף איהר וועלכע לאָזט ניט איבער איהר גלייכען,
אויך קיין טרעהר מיר אייביג פעהלט,
ביז איך וועל איהר זעהען אויף די אמת'ע וועלט.

(יוסף שפּאַרט זיך צום שטייז).

יוסף

אונטער דעם שטיין, מוטער! דיינע ביינער ליגען,
וועניג געניסען מיר פון דיר פערגעניגען,
וועניג זעטיגען מיר זיך מיט דיין געשטאַלט,
אין דיינע יונגע יאָהרען ביזטו שוין געוואָרען אַלט.
וועניג האָבען דיין וועלט נחת געהאַט,
מיר האָבען דיין פנים נאָך ניט אָנגעקוקט זאָט,
מיט דיין בלוט פון האַרצען האָסטו מיר געזויגען,
אויף דייגע הענט האָסטו מיר געוואויגען,
און ביי די לעצטע מינוטען פון דיין לעבען,
האָסטו מיין השגחה צום טאָטען איבערגעגעבען,
ער זאָל פון מיר זיין השגחה ניט אַראָפּ נעהמען,
מיר זאָלען דיר אין קבר ניט פערשעמען,
מיין פאָטער האָט מקיים געווען דיין צואה,
ער האָט אונז געזעטיגט פון דיין השפּעה,

פאר רעם היטעל געריכט טהוסטו איצט שרייען?
מאַנסט אויף דיין קינד'ס בלוט, ווי הבל פון קין?
ניין, טרייע עלטערען! טהו דאָס ניט אצינד;
זיי וועלען אליין בעקענען זייער גרויסע זינד,
מיינע אלע חלומות זענען אין תהום אריין.
זיי האָבען מיר פערזיכערט א הערשער צו זיין:
צו מיר וועלען זיך בוקען די שטערען פון די הימלען.
איך האָב איצט ממשלה — אבער איבער קעמלען;
איך האלט איצט א בייטש, אבער איך בין קיין הער.
דער בייטש איז פאר די קעמלען — פאר מיר נאָר מעהר!...
מוטער! דרום האָסטו דיין שוועסטער געווען מקנא,
וועז גאָט האָט איהר מיט קינדער געווען מהנה; —
ווייל דו האָסט געוואוסט בנבואה דעם אופן,
אז איהרע קינדער וועלען דיין קינד פערקויפען?
ניין, טרייע מוטער! איך האָב שוין קיין קראפט;
איך בלייב דאָ ליגען, ביי דיין קבר פערשלאפט.
דאָס הארץ וועט מיר שוואך, דאָס בלוט וועט אנטשטאָנען,
איינציגער גאָט! נעהם מיך שוין ניט צו פון דאנען.
איך שפיר שוין קיין לעבען, קיין גליד, קיין אבר,—
אָה, ווי זים איז צו שטארבען נעבען דיין קבר,
נעשמאק איז דער טויט, וועז ער קומט אין נויט
נעבען דיר מוטער, בלייב איך טויט...

(יוסף פאלט אין אונמאכט אויפ'ז קבר. טויט, שטיל וועט אויף דער סצענע, אין איינינע מינוטען ארום וואכט ער זיך זעהר לאנגזאם אויף. עפענט די אויגען, קוקט זיך ארום, האלט זיך אז פאר דעם בוים, ביז ער שטעלט זיך אויף די פים. א שרעקליכער זיפץ מיט א שוידערליכען קרעכץ נעהט איהם פון זיין הארץ ארויס. רעדט דיעזע וועלטער מיט א נאנץ שוואכע שטימע).

פירכטערליך איז דיין שטראף, גאָט פון נקמה!
אָבער נאָך זיסער איז דערנאָך דיין נחמה,
שטראפסט מיט צאָרען, וועלטען ציטערען פאר דיין רוט,
אָבער דערנאָך דיין טרייסט ווי זים, ווי גוט.
דיין רוט, דיין כעס, מוז מען טראגען מיט געדולד,

אויפ'ן שקלאפ-מארק דאַרט וועל איך א צייט ליגען,
ביז זיי וועלען אויף כיר א סוחר קריגען.
איז דען יעקב'ס קינד דערצו בעשאפען,
צו ליגען נאקעטערהייד מיט אלע שקלאפען.
מיט אלע מורינען, נעגער. יעדערער אכצעט,
נעבען זיי אויף א מאָר שטרוי, ליגט יוסף אין קרעכצעט,
די אויגען פערגלאָצט צום הימעל, די מויל קיימ ערד.
מען וועט איהם טאפען זיינע גלידער, ווי אן אָקס, ווי א פערד, —
און דערנאָך וועט מען איהם מקריב זיין אויפ'ן מזבח.
נאָט וויים, צו וואס פאר א גזלן, א רוצח,
אנשטאָט אקסען וועט ער דינען, אנשטאָט פערד וועט ער לייזען.
וען ניט, וועט מען זיין לייב אויף שטיקערווייס שנייזען.
אין פעלד וועט מען מיט איהם פאקערן, בראָנען,
דאַרט וועט יוסף זיין טאטען דערמאָנען.
דו האָסט שטענדיג געצאהלט מיינע וועגטער די קלוגע.
איצט בין איך שוין פערלעכענט פאר משוגע.
פיעל איך שווייג, איז נאָך רק צו קנאפ,
פאר יעדער וואָרט, בעקומט איך א קלאפ.
בארוועס, נאקעט, פעראכטעט, פערהאסט,
ביי אכזרים אין די הענט, געשפאנט אין לאסט,
אט די איצטיגע ווייל בין איך אויך אין שרעק.
באלד טרייבט מען מיך פון דאנען אוועק.
פערוואָגעלט, פערוואָרפען, פון מיין חיים פערטריבען,
ביי וואס איז היינט מיין פאטער געבליבען.
וועך איז זיין נחמה צו זיינע אלטע יאָהרען,
אז זיין בן פורת איז איהם פערלאָרען.
ענטפער מיר מוטער! פון הימעל הויך!
בין איך דען שוין א יתום פון טאטען אויך?
דען ער האָט דאָך קיין כח צו דערהאלטען די ליידען,
בעווייז איך שוין אפנים איצטער אייך ביידען?
וואס טהוסטו מיין פאטער! וואס טהוסטו אצינד?
צי דו קלאָגסט איצט אויף יוסף'ן, אויף דיין ליעבסטע קינד?
אדער דו האסט שוין אפגעגעבען גאט דיין נשמה?
און איצטער אין הימעל פאדערסטו נקמה?

וועז ניט פאלש, ווי שפירט מען טריי;
וועז ניט נאכט, ווי שפירט מען דאָס ליכט;
איינס קעגען די צווייטע, וועגט דאָס געוויכט.
די זאנפטע ווערטער וועלען מיך בעגלייטען
אין אלע געפאהרען, אין אלע נויטען;
דיינע רייד גיט קרעפטען אין אלע גלידער;
איך פערנעהם שוין נקמה, שנאה אויף ברידער;
דיין טרייסט היילט ווי בוימעל, ווי פוטער, —
אוז פריעד צו דיין נשמה, מיין הייליגע מוטער...

(אונטער דער צייט וואס יוסף האָט דאָ גערעדט, וואכען זיך אויף די אראבער אוז געפינען יוסף'ן ניט. איינער דערזעהט איהם פון ווייטען. ער לויפט מיט א שטעקעז צו יוסף'ן, אוז טרעפט איהם ביי זיינע לעצטע ווערטער „מיין הייליגע מוטער". ער כאפט יוסף'ן ביים קארק אוז שלאָגט איהם אונערבארעמליד. יוסף שרייט, דער אראבער שלעפט איהם צו די קאמפאניע).

דער אראַבער

די לייט פון כנען האָבען אונז זעהר בעטראָגען,
אז דיזער יונג האָט נאָר איין פעהלער געקראגען;
ער האָט דאָך אין קאָפּ א גאַנצען שום:
זעהט נאָר ווי דיזער יונג איז דום:
שטעהט ביי א בוים אַנגעשפּאַרט אַן א שטיין, —
אוז שרייט: מוטער, מוטער מיט גרוים געווין.

א ל ע

וואַרט ברודער, מיר זענען נאָך ניט פּטור.
מאָרגען וועט ער נאָך שרייען צו א האַלץ: פאטער.

(אלע לאכען זיך פאנאנדער, דער פאָרהאנג פאלט).

(ענדע ערשטער אקט).

דען דו האסט חלילה, אין שלעכטעם קיין שולד.
וועז דו ווייזט דיין ליעב פּנים, דיין פריינדליכע מינע,
פערגעסט מען שוין נקמה, קנאה און שנאה.
וואויל דעם מענשען, וועלכער צו דיר האָפּט;
זאָ אויך דאמאָלס, וועז ער ווערט געשטראפט.
דאָס גיט איהם קרעפטען, צו דערהאלטען די לייד,
וועז ער טרינקט זיך אין צרות, איז ער פול מיט פרייד.
איך האָב געהערט א טרייסט, איצטער אין שלאָפּ,
מיין מוטער שרייט צו מיר: האָפּ, יוסף! האָפּ!
„ניט דאָס איז דיין ענדע, ניט דאָס איז דיין סוף;
„פערלייד מיט געדולד זיין רוט, זיין שטראָפּ,
„דיינע האָפענונגען אלע וועסטו נאָך זעהען קלאָר;
„דיינע טרוימען אלע וועסטו נאָך זעהען אויפ'ן וואָהר.
„כמעט א קעניגליכען צעפּטער וועסטו האלטען אין האנט,
„וועסט יאָהרען לאנג הערשען אויף א גאנצע לאנד;
„ביי דיינע ברידער, וועסטו זיין דער גביר,
„דיין אלטער טאָטע וועט אויך קומען צו דיר.
„מען פיהרט פאָראוים די קאלב אליין,
„דאן וועט שוין די מוטער ממילא נאָכגעהן.
„גאָטעם פיהרונג איז פון מענשען פערשטעלט,
„געהסט קיין מצרים, אבער צו שפייזען א וועלט.
„שפּעטער וועט דיר פרעהען דיין איצטיגער בראך,
„נאָר טראָג מיט געדולד זיין לאסט, זיין יאָך".
אָט די טייערע ווערטער האָב איך איצטער געהערט,
וועז איך בין געלעגען אין אונמאכט אויף דער ערד.
ווי דער ריינער בוימעל אויף א קראנקע הארץ,
איז מיר די ווערטער צו מיין פיין און שמארץ.
איינם קעגען דאָס אנדערע האָסטו גאָט געגעבען,
וועז ניט דער טויט, ווי שפּירט מען דעם לעבען;
וועז ניט דער אָסטראָג, ווי שפּירט מען חירות;
וועז ניט דער דלות, ווי שפּירט מען עשירות;
וועז ניט העסליך, ווי שפּירט מען פיין;
וועז ניט פינסטער, ווי שפּירט מען די שיין;
וועז ניט שקלאווערי, ווי שפּירט מען פריי;

איהר זייט קלוג, געשיקט, ארבייטזאם און טרייי,
דאצו א בעל נאמנות, עהרליך דערביי;
דען וואו טרעפט עס ביי שקלאווען אדער שקלאווינען,
זיי זאלען זיין עהרליך און טרייי דינען,
און צייט גאט האט אייך צו אונז געשיקט,
איז אונזער הויז געוואָרען בעגליקט;
די הצלחה געהט אייך מיט איבעראל:
אין פעלד, אין הויז, אין קאפיטאל.
די גענסט האבען מיר אלע הייליגקייט געשוואָרען,
דאס איהר מוזט ניט זיין א קנעכט פון גענאָרען.
איך וואלט מיך שעצען גליקליך, וועז איהר וואלט מיר זאגען,
וואָסער ווינד עס האט אייך אהער פערטראָגען.

(יוסף לענט אוועק דעם קרוג, נעמט א קלייגע רידעל צו פערגלייכען די ערד).

יוסף

איך האב ביז יעצט פערהוילען
מיין געשיכטע צו דערצעהלען.
איך האָב שוין א יאָהר ביי אייך פערבראכט
און מיין געשיכטע פאר קיינעם ניט געדאכט,
וועד מיינע עלטערען זענען, וועד איך אליין
דורך וואסער אורזאך איך קום אהער צו גענן;
דען וואס מאכט עס דעם ווירט אוים,
פון וואס פאר א פאמיליע זיין קנעכט קומט ארוים.
ער איז וועניגער גאכט פון די אראבישע פערד,
ביי זיי האט דאָך יחוס א וועדטה;
יעדער פערד האט זיין יחוס־בריעף, זיין פעטשאט.
וואָס פאר א טאטען, וואס פאר א מאמען ער האט גהאט,
און א קנעכט אין מצרים איז אייביג פערשאלטען;
זיין יחוס האט קיינמאל אין מצרים ניט געגאלטען.
וועה איז צו מיר, וועה איז צו מיינע יאָהרען,
אז מיין יחוס קומט מיר אויף זכרון.
אז איך דערמאָן מיך מיין טאטען, מיין מאמען,
מיין זיידען אויך מיין עלטער־זיידען צוואמען.

צוויי טער אקט.

(אין א יאהר ארום).

(דער גארטען פון פוטיפר איז מצרים. א גארטען מיט געפלאנצטע בוימער. יוסף בעגיסט די בייטען מיט וואסער. נעהט געקלייידעט א שווארצע טוכענע שובע אויף זיין בלאָע העמד. זיין מויל ארומגעוויקעלט מיט א רויטער שאל. אסנת זיצט ביי א בוים אוז פלעכט א קרענצעל בלומען. א פרייליז אלט בערד א יאהר 15, א קורצע, זיידענע רויטע קלייד פערדעקט איהר לייב, אוז איהרע צעפּ זיינען קליינע גאלדענע גלעקלעך איינגעפלאכטען. אויף איהרע אויערען הענגען גרויסע רינגען. א שווארצער טול פערדעקט איהר געזיכט. פון די לעדערנע פּאדעסווען ציהען זיך שווארצע בענדלעך. וועלכע ווקלען ארום איהרע פים ביז די קניה. אויף איהר האלז הייגט א קליינע דריי־קאנטיגע בלעכל. קענטיג, אז עס ליגט וואס אינעווייניג).

אסנת

נעכטען זענען געסט ביי אונז געווען.
איהר געפעלט זיי מיט דעם ערשטען מאָל זעהען.
וואו איהר גיט אייך אַ קעהר, א בויג, —
לאָזען זיי פון אייך ניט אראָפּ די אויג.
זייט מצרים שטעהט, זייט זיי לעבען, —
שוועלען זיי, האָט נאָך אזא קנעכט ניט געגעבען;
זעלבסט אונטער פירשטען און גראפען,
האָט נאָך אזא שעהנהייט ניט געטראָפען;
דער פאטער האָט אייך פאר זיי געלויבט,
אז איהר זייט ביי איהם אזוי פיעל בעגלויבט,
אַז די גאנצע ווירטשאפט גיט ער אייך איבער,
פון מיר, זיין קינד, זייט איהר איהם ליעבער;

בשעת די אראבער האָבען מיר געבראכט.
„דאָ בין איך שוין פערפאלען" — האָב איך ביי זיך געטראכט,—
בשעת מען האָט מיר צום פערקויפֿען געהאלטען
אויפֿ'ן שקלאוון-מארק, וועלכער איז פול מיט גוואלטען
ביז צוויי טויזענד שקלאפען זענען מיר אויף דער ערד געלעגען.
געשמידט אין קייטען, ארום חיל מיט דעגען;
הוילע, נאַקעטע, ווי מען פערקויפט פערד,
אויף עטליכע שטרוי געוואָלגערט זיך אויף דער ערד;
דאָ ליגט א פרוי געבונדען, פאר וואכען א קינפֿעטאָרין,
זי וויים ניט אפילו וואם מיט איהר קינד איז געווארען,
מען האָט איהר ג'ע'גנב'עט פון איהר הויז ביי-נאַכט,
און אהער אין מצרים פאר א שקלאוון געבראכט.
זי קרעכצט און שרייט מיט איהרע כוחות די שוואכע,
נאָר די צוויי ווערטער: גאָט!! ראכע!!
דאָ שרייט א געבונדענע מיידעל צו גאָט פון אויבען
מען זאל חלילה איהר אָרענטליכקייט ניט בערויבען;
אין יענעם ווינקעל מארק איז ווידער צו זעהען
ליגט א גרויז אלטער, געפאנגען אין פֿלען,
און שרייט מיט קולות, — „אוי, איך בין פארביי;
מען וויל מיך הרג'ענען, ווייל איך טויג ניט צו שקלאווערי."—
דאָרט פיהרט מען א קינד, נאָך א פירכטערליכע דאמע,
דאָם קינד שרייט מיט קולות: „וואו איז מיין מאמע!!"
און וואם זאגט יוסף? מן הסתם ביזטו גאָט געראכט,
רחל'ס ציטעריגע קינד, איז אין מצרים א קנעכט;
און וועמען קימערט עס דער גאנצער געשריי!
סוחרים בעקוקען די שקלאוון, ווי פערד בעקוקט מען זיי,
פון פאָרנט, פון הינטען,
פון אויבען, פון אונטען,
די פלייצע, דעם גוף,
פון אונטען ביז ארויף;
דער טאָפט איהם די זייטען,
דער בעטראכט איהם פון ווייטען,
דער קנייטשט איהם די פיס, דער קוועטשט איהם דעם קאָרק,
דער פרואווט איהם, און הייסט איהם לויפען אויפ'ן מארק,

איך רוה ניט ביי טאג איך רוה ניט ביי נאכט,
אז איך נעהם מיר מיין יחוס אין אכט.
מיין אלטער טאַטע, אז עם קומט מיר אויפ'ן זינען,
מיין יונגע מאמע, וועלכע מיר האָט געוואונען...

(אסנת נעמט ארויס איהר שנופ־טוך אוז ווישט די אויגען. יוסף שפּארט זיך אן אויף א בוים אוז ווייגט יאמערליד).

אסנת

א שאַדען כ'לעבען אייער שעהנע געזיכט
זאָל ווערען אין טרערען איינגעריכט.

יוסף

א שאַדען כ'לעבען אויף רחל'ס טרערען,
פון איהר קינד וואס קען היינט ווערען!
א שאדען כ'לעבען אויף יעקב'ס קינד,
וואָס זיינע זיפצען פערטראגט דער ווינד.
מיינע טרעהרען זעהען די בוימער, די בייטען
דער ווינד העלפט מיר, מיט א קרעכץ באגלייטען;
אייערע בלומען, וועלכע איהר פלעכט
אין פייכטען גארטען, איז זיי ניט שלעכט;
עם בליהען די קנאַספּען אין אלע קאַלירען
דעם גאנצען גארטען אויסצוצירען.
רייסט מען זיי אוים, וואס ווערט פון זיי?
וועלקען, דארען ווי טרוקענע שטרוי.
אזוי ליג איך דאָ פערוועלקטערהייד,
זייט איך בין פון דער היים געשייד.

אסנת

איך גלויב דאָס אייך איז ביי אונז גאָר ניט שלעכט,
וואָס אייך מאנגעלט אזוי דער נאַמען קנעכט.

יוסף

מיין גאט לאזט מיר דאָך ניט געהן פארלאָרען,
געווים אין מיר בעסער ווי פאר א יאָהרען,

וואס זייט איהר איצט, פעראנגסט, פעראומערט?
וועלכע זארגען האָבען אייך פערקומער ט? —

יוסף

האָט איהר מיר דען ווען
פרעהליכער געזעהען?
אין מיין געזיכט, וואן אייגער קוקט אריין,
מען זעהט יוסף שמייכעלט, לאכט —
איז נאָר ווי פון א בליץ די שיין
אין א פינסטערע דונער-נאכט.
נאָר איך שטעל מיר פאָר, אין מיין זארגען
די שעהנסטע בילדער אין פריידען-שאל,
ווי דער שלעפעדיגער, אין פריהמארגען,
האָרכט די שטים פון נאָכטיגאל

(עס הערט זיך א שטים רופט זליכה'ן. זליכה געהט גיך ארויס פון גאָרטען).

יוסף

(אליין).
מיר חוכט איהר חנפ'ענען, איהר ליעבען מיך, איהר לאכען,
וועט דאָך פון מיר אן ענדע מאכען.

(ער הויבט אויף די אויגען צום הימעל).
דיינע וועלקע גאָט ווי וואונדער, ווי גרויס?
פון דעם בין מיט זיין גיפט ניסטו האָניג ארויס;
דעם זיסען עפעל, פון דעם בלאט וועלכע איז ביטער,
און אזא טייער קינד, פון א שלעכטע מוטער
פון די פערפלוכטע זליכה, פול מיט פאלשקייט, מיט זינד,
פון איהר וואקסט אויס אסנת, דאָס ליעבע קינד.
וואָס דו האסט געוואָלט גאט! האָסטו שוין געמאכט פון מיר,
די צוויי זאכען פערלאנג איך כאָטש פון דיר:
זיי מיך מציל פון זליכה'ן, די בייזע שלאנג,
און גיב מיר איהר קינד פאר א פרוי, דאָס איז מיין פערלאנג.
איך וואלט איהר געלערענט דיין חיוליגען גלויבען,
און ביידע צוזאמען וואלטען מיר דיר אייביג לויבען.

(אסנת קומט אריין מיט די גיטארע אין האנט. דערלאנגט יוסף'ן).

נאָר מיט גאָטעס הילפע, וועל איך פון זיי לויז,
און אייער פאָטער בריינגט מיך צו זיך אין הויז,
און דאָ וואס פון טאָג, וועל איך ליעבער,
ביז די גאנצע ווירטשאפט גיט ער מיר איבער;
פערשאפט זיך מיט אלעס, איך בין זיין האנט;
אין קייזערליכען הויף בין איך שוין אויך בעקאנט;
נאָר עס מעג מיר זיין, וועל וויסט ווי גוט,
ביינק איך נאָך מיין טאָטען, עס שטילט ניט מיין בלוט.

(עס קומט אריין אין גאַרטען זליכה, פוטיפרס פרוי. נאָך איהר — עלוקה, האלט אין האנט א זון־שירעם איבער דעם קאָפּ פון זליכה. זי שטעלט זיך קעגען יוסף'ן).

זליכה

וואָס טהוט איהר איצט, יוסף?

יוסף

איך מאך צורעכט דעם בייט.

זליכה

לעגט אנידער די רידעל, א ווייל שטעהט!

זליכה

(צו אסנת).

אסנת! געה מיין קינד די גיטארע בריינגען, —
יוסף וועט אונז עטוואס שפילען און זינגען!

(אסנת נעמט מיט עלוקה'ן. זיי געהען אוועק בריינגען די גיטארע).

זליכה

אָך, ווי שעהן זייט איהר, יוסף, ווי אדעל, ווי רייך,
ווי ליעב זייט איהר, וועל איז צו אייך גלייך;
זעה איך פון אייך א פריינדליכען בליק,
לעב איך שוין אָפּ, איך בין שוין ביים גליק;
וועלט איהר פון מיר ווייט אויף צווי מינוט גרויס,
בלייב איך ווי שטיין, איך האלט עס ניט אויס.

זיין געזאנג קען ער דאָרט ניט ווייזען,
זיין ליעד איז נאָר זיין זיפץ אליין.

6.

נעריסען בין איך געוואָרען פון מיין בוים,
פון מיין הימעל געפאלען ווי דער שניי;
דער לייב ליגט אין א פרעמדען רוים,
דער נאַכטיגאל ווייט פון נעסט, אוי וועה!

אסנת

גענוג שוין, יוסף'ן טרערען צוגיסען!
דאָס הארץ ווערט מיר אויסגעריסען.
ווער קען עס אויסהאַלטען, ווער קען עס פערטראָגען.
אייערע הייסע טרערען ווייגען און קלאָגען,
דאָס ריהרט דאָך אויף אין פעלד א שטיין,
בפרט אזא יונגע מיידעל ווי איך אליין.
איך בעשווער אייך יוסף, מיט אלער הייליגקייט,
צו דערצעהלען מיר דעם שיקזאל פון אייער צייט
וואָשער שטורעם עס האָט אייך אהער פערטראָגען,
ווער אייערע עלטערען זענען, זאלט איהר מיר זאגען.
(יוסף בעניסט זיינע אויגען. בעדיינקט זיך א קליין ווייל).

יוסף

איך וועל אייך מיין געשיכטע דערצעהלען מיט שרעקען,
נאָר איהר זאלט עס פאר קיינעם ניט ענטדעקען.
(עלוקה קומט אריין אין נאַרטען. נעהט צו יוסף'ן).

עלוקה

די ווירטין רופט אייך.

(צו אסנת).

און רו קום אויך גלייך.

(זיי נעהען אלע ארוים).

(ענדע פיר־טע סצענע).

אסנת

שפילט עטוואס, יוסף!

(יוסף זיפצט זיך אפ זעהר).

אסנת

וואס מאנגעלט אייך אזוי דער נאמען קנעכט,
איך גלויב דאס אייך איז ביי אונז גאר ניט אזוי שלעכט.
(יוסף נעמט די גיטארע אין האנט. שפילט און זינגט).

1.

ניט מיינט דאס איך בין אויסען זינען,
ניט מיינט דאס איך וויים ניט וואס איך וויל;
וועז מיר זאל דער גרעסטער גליק געפינען,
קען דאך מיין הארץ ניט בלייבען שטיל.

2.

דער צווייג וואס איז פון בוים געריסען, —
וואסער גליק קען איהם שוין קומען; —
ער קען שוין קיין פרייד ניט געניסען,
אזוי אויך וועז ער ליגט צווישען בלומען.

3.

דער שניי וואס פאלט אראפ פון אויבען,
צוריק קען ער זיך ניט אומקעהרען,
מען זאל זיין פראכט און קלארהייט לויבען,
דאך צושמעלצט ער זיך אין טרערען.

4.

דער לייב דער שטארקסטער פון די טירען,
אין די לאנד וואו ער איז ניט געבארען,
זיין מוט קען דארט ניט עקסעסטירען,
זיין קראפט און מאכט האט ער פערלארען.

5.

דער נאכטיגאל, וועלכער טהוט פערריייזען,
זיין שיקזאל האט איהם געהייסען געהן;

דאָ גיט ער א געגעץ, פערטויבט ער די אויערן.
עטוואס צו הייס, איז איהם שוין א חסרון,
עטוואס א ווינד, ווערט ער פערפראָרן,
און אזעלכען ווילט זיך מיר פאר א פרוי,
אזוי א יוגענד ווי איך, איז דאָס גוט אזוי?
און ער איז דער הערשער, ער איז דער הער;
ער היט מיינע טריט, וואו איך גיב זיך א קעהר,
שלעכט, א פערקעהרט וועלט!
כ׳לעבען נאָר אָהן שכל געשטעלט, —
אויבען די פים, אונטען דער קאָפּ;
די ערד ארויף, דער הימעל — אַראָפּ,
די העסליכע מענער,
די דארע שפענער,
מיט די פערוואקסענע בערד,
ווי דער עק פון א פערד,
שאלטען, וואלטען
דעם בייטש צו האלטען;
און די פרויען די שעהנע,
די הערליכע, די ריינע,
די צארטע, די אוידעלע,
פון נאַטור די שעהנסטע זארטען,
ווי דער שעהנער סעדעלע,
ווי די בלומען אין גארטען, —
זאָלען זיי זיין געצוואונגען
צו די העסליכע יונגען.
זיי מעגען נעהמען וויפיעל פרויען זיי געפעלט, —
אונז איז דער פערגעניגען פערשטעלט,
אליין צו געהן האָבען זיי מורא צו טרויען,
אין הארעם פערשפארט מען די עלענדע פרויען;
מיט טול מוז מען געהן דאָס געזיכט פערשטעלט;
מען טאר נאָך ניט אָנקוקען די ליכטיגע וועלט.
זעלבסט ביים קעניג אין הויף איז אויך ניט בעסער
פערשפארען די פרויען אונטער טויזענד שלעסער.
די אלע דינער וואס וועלט צו זיי געבראכט,

זעקסטע סצענע.

דער קאבינעט פון זליכה'ן.

(אויף דער וואנט היינגט א גאלדענער טאץ א גרויסער, א זאפע, דערביי א טישעל. ביי איין זייט צימער שטעהט די געטין עשתורת פון שטיין געהאקט, אויף א מארמאר שטיינערנעם פונדא־מענט. זעהט אוים ווי א פרוי מיט פיעל בריסט אויף איהר הארצען. פון שטערען געהען איהר הערנער ארויס. אין איין האנט האלט זי א קרוג, אין דער צווייטער האנט א קלינג־בלעד מיט א שטעקעל צום קלינגען. אנטקעגען דעם גאלדענעם טאץ שפּיגעלט זיך זליכה, א פרוי אלט בערך א יאהר דרייסיג. אין א בלאה זיי־דענע קלייד, זי נעמט פון טישעל א פלעשעל רויזען־וואסער און וואשט ארום איהר געזיכט. רויכערט אוים א קליין שטיקעל אלאון־האלץ. קוקט זיך ווידער איין אין גאלדענעם טאץ. פער־ריכט דעם טואלעט. שמייכעלט זיך מיט א פאנטאזיע).

זליכה

כ'לעבען, זליכה איז נאך שעהן, נאך גאר א יונגע פריילין.
ווער הייסט עס זליכה'ן, איהרע יאהרען צעהלען!
דאס געזיכט איז שעהן, קרעפטיג אומעטום,
די באקען — רויט, די ליפּען ווי א בלום;
די טאליע, דער פאשאן, ווי מעסיג, ווי גלייך.
דער וואוקס ווי א בוים, אך — ווי רייך!
דער פּנים קלאר, די אויגען גלאנצען;
און צו וועמען געהערט זי אין גאנצען?
מיט וועמען איז זי געגויט צו לעבען?
וועמען מוז זי איהר ליעבע געבען?
מיט אן אלטען מאן, אהן פלייש, אהן ביינער,
אויפ'ן קאפּ קיין האר, — אין מויל קיין צייהנער;
די הויט היינגט, קנייטשען אויפ'ן שטערען;
די ליפּען — נעצט, די אויגען־טרערען.
דא גיט ער א הוסט, ברעכט ער מויערען;

זינגט איהר,
פייפט איהר, — —
זי וועט אייך אויסלאכען;
נאָר א ווייל די טירעלע אָפּען
אהאָ די פייגעלע איז שוין אנטלאָפען.

(פון איהר פאנטאזיע לויפט זי אליין צו צום טיר. פלוצלונג קומט אז פוטיפר, א מאן בערך א יאהר 60, איז א לאנגען בלאָען מאנטל מיט א ברייטען גרינעם גארטל, וואס איז איהם שטעקט א גרויסער קינש־זאל. אויפ'ן קאָפּ א גרינער טורבאן. ער וויל פרעגען זליכה'ן וואו זי לויפט, נאָר ער הוסט זיך שטארק פערנאנדער: אוהו, אוהו, אוהו! ווי עס לאָזט איהם עטוואס אָפּ, פרעגט ער זליכה'ן מיט האסט).

פוטיפר

וואו לויפסטו?

(זליכה ווערט ערשוינט פון איהר פאנטאזיע. זי בלייבט שטעהן א קליינע ווייל שטיל, זוכט ווערטער צו ענטפערען איהם).

זליכה

איך בין... נאָר ניט... ע־ע... ניט געזונט,...
גלאט אזוי.. איך וויים?... עפעס... דער קאָפּ־רונד...
איך האָב קיין אפעטיט... קיין קראפט, קיין מאכט,
ע...פעס נאָר ניט געזונט, ניט פאר דיר געדאכט...

פוטיפר

געה דיר צום נילוס, דאָרט איז פריי דער וועטער,
נעם מיט עלוקה'ן... אוהו... קום אַ ווייל שפּעטער.
היינט ווארפט מען פיער מענשען, פיער קראקאדילען;
קענסט אויך געהן זעהען... אוהו, אויב דַו וועסט וועלען.

(פוטיפר הוסט שטארק: אוהו, אוהו, אוהו!).

זליכה

(שטיל־ערהייד).
מען האָט מיר שוין געווארפען פאר א קראקאדיל;
ער זעטיגט זיך געגנוג מיט מיין פלייש און פעל.

האָט מען זיי פריהער פאר אונמאנזבילען געמאכט;
עס איז זיי פערוועדט מיט א פרעמדען א וואָרט צו רעידען,
וועו ניט איז זי גרייט צו געבראָכט לייגען.
אָח! איהר מיידלעך פון מצרים, אייער שיקזאל ווי ביטער!
בעקומט איהר נאָר א מאן, האָט איהר שוין א היטער;
אייערע פאָטערס צאָהלט מען צו, אייך קויפט מען אָפּ;
מען פערקויפט אייך ווי שקלאווינען, מען צאָהלט פון קאָפּ;
איהר האָט אפילו קיין דעה ניט צו זעהען פאָראויס דעם חתן,
נאָר דאמאָלס, וועו איהר זייט שוין אין האָרעם פערשלאָסען;
ווי חיות אין די גראטעם בעהאָנדעלט מען זיי,
אָט א פערשאָלטענע געשלעכט, אז אָך אוי אז וועה!

(זי נעמט א ווייס־פלאקסענעם לייגעך אוו דעקט אריבער די נעטיו).

זליכה

עס פאסט ניט גאט זאל הערען די רייד,
ליבערשט פערדעק איך איהם מיט א קלייד.

(זי נעהט ארום איבער'ן שטוב מיט פאנטאזיעו).

אָבער ניין, אוו דוקא ניין,
זי איז ניט געשוואָרען צו איהם אליין.
כ'לעבען די הערען פערגרייזען,
זיי מעגען איהר פערשפארען אין אייזען,
העגד אוו פיס שמיעדען אין קייטען,
דעם גייסט אבער קען מען ניט נויטען;
וואָס זי וועט פערלאנגען,
וועט זי שוין דערלאנגען;
זי וועט שוין קריגען
איהרע פערגעניגען;
איהרע הערערן,
וועלכע זי איז גערען,
איהר מעגט אייך אין שטייגעל
פערשפארען די פייגעל, —
ליעבט איהר,
גלעט איהר,
ניט איהר זיסע זאכען;

זליכה׳ס ליעד

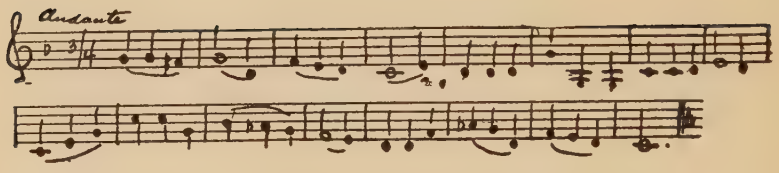

1.

אך, מיין הארץ, מיין הארץ ציהט צו דיר.
דער פייער פון יוסף, ברענט אַן א שיער;
דיין טאַליע, דיין מינע, דיין גאנצער פאסאַן,
פערגיפטעט דאָס הארץ, וועלכע דיר קאַן.

2.

דיין ליעבליכע אויג, דיין בליק וואָס איז טריי,
ברענט אין מיין הארצען, אַך בין גאָר פארבּיי;
דיין שטעל מיט׳ן פּיס, דיין קעהר, דיין ריהר,
די געטין פון שעהנהיט, איך ליעב זעהר דיר.

3.

נאָט! גיב יעדערען נאָך זיין פערלאנג,
דעם רייכטהום, צירונג, דעם א שעהנעם גאנג;
מיר גיב א קליין שטיבעל אויף דעם גראָז דעם גרינען,
נאָר איך מיט מיין וואונש זאלען וואוינען דערינען.

4.

איך וואלט מיר גאנץ פלייסיג, ארבּייטען מיין פעלד,
זייען, שניידען, אלעס הער, אלעס העלד;
נאָר דיזע טרייסט, איז מיר שוין קיין זאך ניט שווער,
דאָס איך בין די פרוי, און יוסף מיין הער.

5.

נאָר צווישען אונז בּיידען געהט א שרעקליכער טייך,
די שטראָמען, די כוואַליעס פליסען זיך גלייך;
דו צונעמסט מיך פון ווייטען, איך קען צו דיר ניט קומען,
איך וואָלט גערן אריבער, איך קען אָבער ניט שווימען.

(פּוטיפֿר טוט זיך אַן פֿאראדנע קלײדער. זליכה קוקט אויף איהם מיט האַס).

פּוטיפֿר

קום אונטער שפּעטער, וועסט קוקען פּון ווייטען,
איך מוז יעצט צום פּאַראַד רייטען.

(ער גיהט ארויס פּון טיר).

זליכה

(אלס פּוטיפֿר איז ארויס פּון שטוב).
ניין, דו העסליכער טיפּאַן, איך בין ניט דיין!
דו הערשט אויף מיין קערפּער — דאַס הארץ איז מיין.
מיין לייב איז פּערקויפט, אבער ניט מיין געפּיהל,
מיין גייסט איז מיינער, איך ליעב וועמען איך וויל!
דער טויט מיט דעם לעבען שטעהט דאָ מיר פּאָר.
פּוטיפֿר מיט יוסף'ן, ניט א גלייכע פּאָר?!
א דינערען ביי דיר, יוסף, און צו זעהען דיין שיין,
אייידער ביי דעם פּוטיפֿר, אַ ווירטין צו זיין.
ווער עס זאגט דו ביזט א קנעכט, דער איז אַ נאַר.
חא, חא, חא, יוסף א קנעכט — און פּוטיפֿר א האָר!
ניין, דער וואס איז שעהן, דער איז דער הער.
און כאראקטער דערצו, וואס דארף מען מעהר!
אָה! דו שעהנער יוסף! דו ענגעל פּון גאָט!
ביזט געפּעהרליך, ווער נאָר א ליעבעם געפּיהל האָט.
ניט פּי־בסת, אָסור, ניין, ניין!
די געטין פּון שעהנהייט ביזטו יוסף אליין!

(זי נעמט אראָפּ א הארפּ, זעצט זיך אויפ'ן זאפּע. קלינגט אַן מיט דעם גלעקעל. עזובה לויפּט אריין).

עזובה

וואָס ווינשט איהר מאדאם?

זליכה

רופּ מיך פּון גארטען יוסף'ן אהער.

(עזובה לויפּט ארויס, זליכה שפּילט אוו זינגט).

יוסף

וואָס איז דען די נעטער אָפּגענאנגען,
אז איהר האָט זיי מיט א לייאך פערהאנגען?

זליכה

ווייל דאָס שטעהט פאר זיי ניט אָן,
זיי זאלען זעהען, וואס מיר וועלען דאָ טאָן.

יוסף

אָט אזעלכע נעטער איז גוט, פאר מצרים קען עס טויגען.
מען וויל טהאָן וואס ניט רעכט, פערשטעלט מען זיי די אויגען;
וואָס זאל איך אבער מיט מיין גאָט טהאָן,
וואָס ביי איהם געהט אזעלכע קונצען ניט אָן.
קיין פערבאָרגענהייט איז פון מיין גאָט פערשטעלט;
זיין הייליגע אויג קוקט אויף דער גאנצער וועלט;
ער זעהט גאנץ ריכטיג,
סיי פינסטער, סיי ליכטיג, —
די אויג שפירט, די אויג זעהט
יעדע זינד, יעדען חטא.
דרום געגוג שוין, מאדאם, פון דעם צו רעדען,
וועט זיכער גלייכער זיין פאר אונז ביידען;
ווי קען איך אלס דינער זאָ אומטריי זיין,
מיין הער גיט מיר איבער אלעם אין האנט אריין;
זיין גאנצע ווירטשאפט האָט ער מיר געטרויט,
ער וויים פון קיין זאך, אויסער זיין ברויט;
זאָל איך חלילה זיין אונטריי אזוי,
דאָס איך זאל נאָך פערלאנגען זיין פרוי?
וואַרפט אוועק, מאדאם, דעם דומען געדאנק,
אייער אומזיסטע מיה טהוט מיר גאָר באנג.

זליכה

(מיט צארן).

און וועָן איך וועל דיר לאזען אין קייטען שמידען,
וועסטו דאמאָלס בעסער זיין צופריעדען?

6.

אח, דו וואסער! טריקען דיך איין,
וואלט איך צו איהם אריבער, דאַרטען צו זיין.
דערנאך זאל דער שטראָם, נאך שטארקער דיר טראָגען,
דאן וואלט דאָרט קיינער, מיין וואונש ניט צושלאָגען.

7.

ווי איך טהו נאָר א דרעמעל, קומסטו מיר גלייך פאָר:
דאָ שטעהסטו, דאָ לויפסטו, איך זעה דיר ניט קלאָר:
אנטלויף ניט זיסער טרוים, האלט, א ווייל, האלט!
לאָז מיר זיך זעטיגען מיט יוסף׳ס געשטאלט.

8.

אויף וועמען איך קוק, — דיר האלט איך אין זינען;
דאָ אויף דער ערד קען איך דיין גלייכען ניט געפינען;
מעהר ניט אין הימעל, אין די זון ביזטו אויך,
איך קען אבער ניט גרייכען, עס איז זעהר הויך.

(עס קומט אריין יוסף. זליבה לענט אוועק דעם הארף אויפ׳ן טישעל).

יוסף

וואָס ווינשט איהר מאדאם?

זליכה

וואס איך ווינש, וואס איך פערלאנג פון דיר!
דיין געזיכט צו זעהען, און געגנוג פאר מיר.

(יוסף לאזט אראפ די אויגען צו דער ערד).

זליכה

א וועלט מיט שקר, ניטאָ היינט קיין רעכט,
פוטיפר א האר, און יוסף א קנעכט!
איך וואלט צוואנציג פוטיפרס פון הארצען פעריאגען,
נאָר דו זאלסט מיר דעם וואָרט „יא" זאגען.

(יוסף עלטפערט איהר ניט אויף דעם. נאָר ער בעטראכט דעם גאנצ עשתורת ווי ער איז פערדעקט).

צו לייטערען מיר ריין, צו זיין ריין אויף ווייטער?
און כדי איך זאל מעהר זיין געבויגען, געקנייטשט,
האָט גאָט אויף מיר די זליכה'ן אָנגעריצט?
אָה! פון דער גאנצער וועלט די קייטען,
וועלען מיך אויך דאצו ניט נייטען, —
זי איז פאלש דעם מאן, וועל איך טהאָן איהר ווילען?
ניין, אומזאָנסט נעבאך, וואָס זי וויל זיך מיט די רייד קיהלען.
אסנת! אסנת! ווי ווייט ביזטו דאָס פון דיין מוטער.
איהר הארץ איז א גיפטיגער שלאנג, דיינם איז וויך ווי פוטער.
ווי גוט ביזטו, דיין געזיכט — ווי רייך,
צו מיין מוטער רחל ביזטו, אסנת, גלייך.
דרום ליעב איך דיר נאָך מעהר,
אָבער איך טאָר ניט, א קנעכט בין איך — ניט קיין הער...
איהר שטערען! אז איך האָב אייך יאָ אין טרוים געקוקט,
און אייערע עלף האָבען זיך צו מיר געבוקט,
וואָלט איך אייך מוחל זיין ממשלה אויף מיין גאנצען לעבען,
נאָר איהר זאלט מיר קענען אסנת'ן געבען.
אבער איהר ווייזט מיר וואס אנדערש אצינד,
איהר ווייזט מיר מיין טאָטען ווי ער ווינט נאָך זיין קינד.
איהר טומעלט די געדאַנקען, איהר קעהרט מיר מיין מח,
איהר ווייזט מיר מיין טאָטען, א שוואכען אָהן כח.
ווינט און שרייט מיט בלוטיגע טרעהרען:
„מיין קינד, מיין קינד" ער ויל גאר ניט אויפהערען.
ער זוכט רק יוסף'ן, און קען איהם ניט געפינגען,
און מיר ליגט גאָר נאָרישקייט אין זינגען.

(יוסף זעצט זיך אנידער ביי דער סאושעלקע און זינגט מיט טרערען).

יוסף'ס ליעד

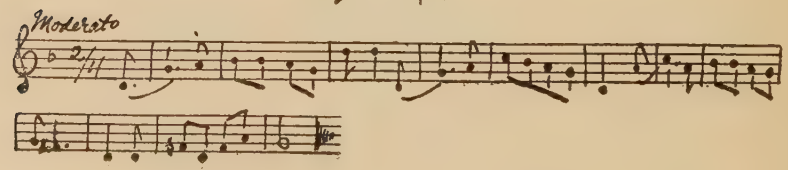

יוסף

(יוסף קעהרט זיך אום צום טיר צום אוועקגעהן).

יוסף

דער גאָט וואס האָט מציל געווען פון פייער מיין זיידען,
דער וועט מיך מציל זיין פון אלע ליידען.

(יוסף עפענט די טיר, געהט ארויס. זליכה רופט איהם: יוסף! יוסף!).

(ענדע זעקסטע סצענע)

זיבעטע סצענע.

פוטיפר'ס שפאציר־גאָרטען אקאָרשט באגינען.
(א גארטען געפלאנצט אלערליי בוימער. אין מיטען א גראָבען פון וואסער, וועלכע אלע בוימער טרינקען פון איהם. פון די זייטען שטעהען אלע געטער פון מצרים. דער גאָט בעל צפון ווי א שלאנג. אמון ווי א בארען מיט הערנער. זונען געהאקט פון שטיינער, בילדער פון פייגלער, בילדער פון חיות, וועלכע די אלע גילטען פאר געטער. פתום, חנם, סוא, יפי־בסת אוו עשתרות אין מיטען. יוסף שטעהט בייס סאושעלקע. זייז ניטאָרע אין האנט).

יוסף

איהר שטערען אין הימעל! אייִדער איהר פערגעהט,
אייִדער די זון איהר ליכט פערשפרייט, —
בעט איך אייך שטערען! נאָך א ווייל שטעהט,
ענטדעקט מיר איצט דעם סוד שטילערהייט.
איהר האָט דאָך מיר צוגעזאגט צו מיר זיך צו קניען;
אָה! א יאָהר וויל שוין באלד אין זיין עוויגקייט פליהען;
און איך בין נאָך א שקלאוו, אן אייביגער קנעכט?
אפּנים די טרוימען ווייזען ניט עכט,
און פילייכט דינט מיר די הויז פאר א לייטער,

פאַטער, איך זעה איצט דיינע טרערען
פליסען דיר ווי טייכען פון די אויגען.

7.
און פילייכט האָט איהר מיר ניט אין זינען,
פילייכט האָט איהר מיר גאנץ פערגעסען,
נאָר איך לאז אייביג טרערען רינען,
דעם דורשט נאָך אייך, קען איך ניט לעשען.

8.
קיין פערדרום האָב איך אויף אייך דעריבער, —
איך בעט גאָט, איהר זאלט מיר ניט געדיינקען.
פערקעהרט, מיר איז דאָס נאָך ליעבער,
פארוואס זאל אייך דאָס הארץ נאָך קריינקען.

(יוסף ווישט אפּ זיין געזיכט פון טרערען, שטעהט אויף און גענהט אוועק, זליכה קומט אַן פון דער צווייטער זייט, זוכט יוסף'ן אוו גע־פינט איהם ניט).

זליכה

ער האָט מיר געזעהען געהן, איז ער אוועק
ווי ער מיידט דאָס מיר אוים! א שרעק, א שרעק!
א יאָהר נאָכאָנאַנד, אז איך מאטער זיך אזוי,
איך — עלענדע, אונגליקליכע פרוי!
איך האָב איהם געמאכט גרעסער פון אלע מיינע שקלאפען
אויף מיין גאנצע ווירטשאפט גיב איך איהם צו שאפען,
און וואס מעהר, איך ליעב איהם, איז ער רק געשייטער,
וואָס מעהר איך יאָג איהם, אנטלויפט ער רק ווייטער.
פיעל מאל האָב איך מיר צום נארען געמאכט,
וועז זעהט עס א שקלאף ווי די ווירטין צו איהם לאכט?
ער איז ווי אייזען, זיין הארץ ווי א שטיין, —
אָה! ער שטעכט מיר ווי מיט שפיזען, מיט זיין וואָרט „ניין".
א יונגער מענש פון אכצעהן יאָהר
זאָל ניט שפירען קיין ליעבע, נאָך ניט אויף א האָר.
וואָרט, וואָרט, דו פערפלוכטער קנעכט,

1.
דינה, דו שוועסטער געטרייע,
טרייסט דעם טאַטען פון זיין לייד.
זיי דעם טרוקענעם בוים מחייה,
מיט דיינע פייכטע זיסע רייד.

2.
פון כנען און פון איהר געטומל,
פון מיינע פריינד, פון אלע גוטע מענשען,
ווייט פון זיי, ווי פון הויכען הימל,
ווי פון די שטערען, וואס דאַרט גלענצען.

3.
מיין לבנה לייכט דאַרט מיט איהרע שטערען,
מיין זון שיינט דאַרט אין איהר פראכט.
און איינזאם דאַ פערגים איך טרערען,
איינזאם קלאַג איך, טאַג און נאכט.

4.
ווייט בין איך פון אלע ראטהען,
ווייט פון לאנד די קינדער עבר;
ווייט בין איך פון אלטען טאַטען;
ווייט פון מיין מוטערם קבר.

5.
שקלאווען - דינסט גיט מען מיך צו ארבען,
קלאַגט, ווער יוסף'ן קאַן פון פריער,
וואו זענען אין פעלד די אלע גארבען,
וועלכע שטעהען אויף פאר מיר? — —

6.
וואו זענען אין הימעל די עלף שטערען,
וועלכע אלע צו מיר זיך בויגען?...

אסנת

מיך טרוימט א טרוים היינטיגע נאכט,
מיט פיעל פרויען צוזאמען, דוכט מיר איך שטעה
אין א גרויסען זוואָרינעץ, פון חיות אלערליי,
לעמפערטען, בערען, היינעם, לייבען,
עלעפאנטען גרויסע, מיט'ן ריסעל אויפגעהויבען ;
וועלף, טיגערס, קראקאדילען, שלאנגען,
די מיילער געשלאָסען מיט אייזערנע צוואנגען ;
אין באזונדערע קאסטענס מיט אייזערנע גראטען,
וואָס זיי ליגען פערשפּארט, דאָס וואלט ניט שאטען.
נאָר דאָס איינע האָט מיך פערדראָסען, אוי ווינד !
וואָס מען האָט דעם לייב געשטעלט צוזאמען מיט די הינד,
פלוצלונג זעצט דער לייב די גראטע אויס,
און אויפ'ן פרייען פלאץ שפרינגט ער ארויס.
אלע דאמען זענען פערציטערט געוואָרן, —
א שפּאס, א לייב לויפט פריי מיט צוֹרען.
די דאמען אלע צולויפען אין אלע עקען,
און דער לייב גיהט צו צו מיר, נעמט מיך לעקען און שמעקען ;
קושט מיר די פּיס, און האָט מיר אויף זיך געהויבען,
און אנטלאָפען מיט מיר אין שטייג פון די לייבען...

יוסף

אסנת ! מיט אייער טרוים האָט איהר מיר געמאכט,
אז עס דוכט מיר, איך טרוים דאָס איצט, ווי ביי נאכט.
און איך שטעל מיך איצט פאָר, ווי די געשיכטע איז געשעהען,
און ווינש מיר, הלואי וואלט איך אליין דער לייב געווען.
און יעצט פרעג איך די בעדייטונג ביי אייך,
און איהר ווידער קענט עס מיר ניט פּותר זיין גלייך ?...

(אסנת לאָזט די אויגען ארונטער).

אסנת

איך פערשטעה, אז איהר זייט פון אדעל געבאָרען,
און יעצט זייט איהר א דינער געוואָרען ;

וועל איך זוכען נקמה, איז מיט דיר זעהר שלעכט.
וועז איך וועל בייטען ליעבע אויף ראכע,
וועסטו ניט אויסהאלטען מיט דיינע קרעפטען די שוואכע;
וועז איך זאל מיט דיר גלייך אונגליק זיין,
מוזטו דורך מיר, אין טורמע אריין.

(זליכה געהט אוועק מיט צארז. אסנת געהט אריין אין נארטען פערביי די געטער. קוקט זיך אום אויב קיינער הערט ניט וואס זי ווילּ דאָ רייד‌ען).

אסנת

אָה, איהר געטער! וואס זייט איהר פון מיר ווייט?
איהר זעהט ניט איך האָב אין הארצען א שטרייט?
אין מיר ברענט א פייער, איך קען עס ניט לעשען,
דאָס וועט מיך פערברענען, אין גאנצען אויפעסען.
איך ליעב אזעלכען, וואס קען מיך ניט ליעבען,
דען ער איז אין בוך פון די שקלאפען פערשריבען.
ווי דער נעץ פאנגט פיש פון ניל,
אזוי פאנגט זיין געזיכט הערצער מיט געפיהל.
אבער א וואנט פערשטעלט — דאָס איז מיר שלעכט:
איך בין פוטיפר'ס טאָכטער, און ער איז א קנעכט.
וואָלט איך זיין א שקלאווין, געקויפט ווי ער פאר געלט,
וואָלט איך דאָס גענומען, וואָס איך וואָלט געוועלט.
אָבער זאל איך איהם יעצט לויבען, איז א זינד און א שאנד,
קעגען מיין פאטערס פאמיליע, קעגען דעם געזעץ פון לאנד.
איך בעט אייך געטער! זעהט עס איבערצושרויפען,
צו וועמען דען זאָל איך צו הילפע לויפען?
און וואס בעדייטעט דער טרוים פון היינטיגע נאכט?
צי וויל איך האָב עס בייטאג געבראכט,
אָדער פילייכט ווייזט מען מיר פון הימעל פון אויבען,
און איך קען אין זיי האפען זיכער צו גלויבען...

(אסנת בלייבט שטיל, דען זי הערט טריט פון א מענשען. יוסף קומט אַן. ער געפינט איהר זעהר אונמוטהיג).

יוסף

וואָס שטעהט איהר פריילין אזוי פערקלערט, פערטראכט.

אסנת

איך ווייס, ווייל שכם האָט זייער שוועסטער מיט גוואלד פערנומען
אח, מיין גאָט! איז יעקב׳ס א זוהן צו אונז פערשוואומען?!
און אזוי פיעל איז ביי אייך די שוועסטער טייער,
אז איהר ווילט פאר איהר כאָטש געהן אין פייער.
איז זי כאָטש געגוג שעהן, זאלט איהר מיר זאגען?
איז כדאי געווען פאר איהר מיט א שטאָט זיך צו שלאָגען?

יוסף

ווילט איהר זעהען ריכטיג, איהר געזיכט איז שעהן?
קוקט אייך אליין אין אייער גאָלד־שפיגעל איין.
אייער געזיכט, אייערע אויגען, אייערע האָר, אייערע שטערען,
ווי אין איין פורעם וואלט איהר ביידע געגאָסען ווערען.

אסנת

ווי קען עס טרעפען אזוי איין עהנליכקייט,
ווען איך בין פון איהר פרעמד און ווייט?

יוסף

דאָס איז אלעס ביי גאָט אין האַנט,
פילייכט קענט איהר נאָך ביידע ווערען בעקאַנט.

אסנת

ווען איהר זייט שוין יע, פון אברהם׳ס משפחה,
טהוט כאָטש מיר די אייניע הנחה,
ערקלערט מיר ריכטיג אברהם׳ס אמונה,
וואָס פיעלע שרייען, זי איז געבויט מיט תבונה.

יוסף

איך וואָלט עס גערן טהאָן אייער פערלאַנגען,
היינט איז דאָך אבער דער נילוס אויפגענאַנגען,
דארפט איהר דאָך צום פאַראַד געהן,
דען גאנץ שטאָט וועט דאָרט זיין, גרויס און קליין.

נאָר איך בעט אייך, יוסף, דערצעהלט, ניט זאָמט,
וועָר איהר זייט, פון וואַנען איהר שטאַמט.
(יוסף בעהיינקט זיך א קליינע ווייַלע).

יוסף

פון אברהם העברי, האָט איהר געווּיס געהערט,
וואָס האָט זיין אמונה פאר אלעמען ערקלערט?

אסנת

אָה, אין יעדער שטאָדט, אין יעדען לאַנד,
איז דער נאָמען אברהם העברי בעקאַנט.
עס איז שוין בייַנאהע הונדערט יאָהר, אז ער איז טויט;
דאָך דערמאָהנען איהם מענשען ענציקטערהייט.
נאָר וואָס געהערט ער אָן, מיט אייך?
בין איך עס גערעכט צו ווּיסען גלייך.

יוסף

די געהיימניסע זאָג איך אייך אויס,
אז פון אברהם'ס פאמיליע קום איך ארויס.
מיין פאטער איז אן אייניקעל פון אברהם'ען אליין,
און איז געבוּרן רייך, דאָס קענט איהר פערשטעהן.
נאָר אן אונגליקליכע סבה האָט מיר געטראָפען,
אז גאָט זאל מיר מיט שקלאַווען-דינסט שטראָפען.
יעצט, אסנת! פערשטעהט אליין,
וועָר דער לייב קען זיין...

אסנת

אח מיין גאָט! איך וועל עס ניט אויסהאלטען,
זייט איהר דען א זוהן פון יעקב דעם אלטען?
פילייכט זייט איהר דאָס, זאלט איהר מיר זאגען
פון די, וואָס האָבען די שטאָדט שכם דערשלאָגען?

יוסף

איך ניט, נאָר צוויי ברידער מיינע,
זיי האָבען אבער אין דעם א ריכטיגע טענה.

אסנת

ואנדלען זיי דאָך מיט מענשען, פונקט ווי מיט שטרוי?
סטייטש, אלע יאָהר טהוען זיי דאָך אזוי!
אָה, מצרים! וועה עס פיהרט דיר פאר'ן נאָז,
בהמות זייט איהר דאָך! איהר דארפט עסען גראז!

יוסף

אין אינדיען איז א יום־טוב, האָב איך געהערט זאָגען,
וואָס דאמאָלס פאָהרען די כהנים מיט א דריי־גאַרעגדיגען וואָגען
איבער אלע גאסען, מיט גרויס עהרע,
מיט צוועלף אייזערנע רעדער שווערע;
די כהנים שטעהען אויבען אוז שרייען:
וועה וויל גאָט דעם לעבען אנטלייען?
וועה ס'וויל זיין צו גאָט א הייליגער קרבן,
וועלט שוין זיין טויט ניט געהרופען געשטאָרבען,
דען עה געהט ארויף אין הימעל לעבעדיגערהייט,
אוז אלע פערגעניגען איז פאר איהם דאָרטען גרייט;
דאָן לעגען זיך טויזענדער ביי די רעדער אנידער,
ביז עס וועלט צוריבען אויף מעהל זייערע גלידער,
אוז דעם גאנצען אייגענם, וואס דער קרבן האָט
פעלדער אין לאנד, אוז הייזער אין שטאָט,
נעמען צו די כהנים, די זעלביגע שעה,
אוז זיין הימעלשען פערגעניגען געניסען זיי דאָ.
דאָס זענען זייערע כהנים, דאָס איז זייער פלאָן,
אוז וואס זענען אייערע, ניט דורך אבמאן?
מיט די געהיימניסע פוז נאָטור, מאכען זיי קונצען,
בכן פאלגען זיי די געטער, וואס זיי האָבען געוואונשען,
אָדער מיט מאנישע קונצען פערבלענדען זיי די אויגען,
אוז דער פעביל שרייט: אָט, אָט, אָט איז געפלויגען!
האָבען א שריפט מיט דעם נאָמען: היראָגליפען,
כדי מען זאל ניט פערשטעהן זייער סוד דעם טיפען,
אוז נאָר פוז דער נאָטור מאכען זיי אלע קונצען
מיט דער נאָטור. פערשטיינערען זיי טויטע מענשען,

אסנת

דער פאטער וועט מיר רופען, ער וועט אהער קומען,
אָט לאָמיר זיך זעצען נעבען די בלומען.
(זיי זעצען זיך ביידע אנידער נעבען די גענפלאנצטע בלומען).

יוסף

אויב איהר זייט איהר באמת גערעכט,
זייט איהר עם ווערט, איך זאל אייך ערקלערען.
אברהם׳ס אמונה איז מיט דעם גערעכטיבען,
וואָס ער צייגט די דומהייט פון מיטהעלאָגישען גלויבען.
און מיט דער צייט וועט שטייגען דער גלויבען, די אומה,
אז די געצעלט־דינסט וועט שוין גאָר ניט האָבען קיין תקומה.
אָט היינט דאַרף אייער טייך נילום אויפגעהן,
דאָס איז פון דער נאָטור נאָך מיין זיידענס מיין,
ווייל אין די וואַרעמע לענדער, אין דעם היגען זייט,
האָבען די רעגענס, די ווינטען, זייער בעשטימטע צייט.
דערצו האָט ער קוואלען, ארויף שטראָם,
וואָס אין דעם מאָנאָט עפענט זיך זייער תהום,
און אז די רעגענס, די ווינטען, די שטראמען איהם רייצען,
מוז ער ניט ווילענדיג די פעלדער פערפליצען.
דאן קומט עם אויס, פון אייער טובה וועגען,
ווייל ביי אייך אין מצרים געהט וועניג רעגען.
טרינקט דער טייך ניל די פעלדער אָן,
וואָס אָבער האָבען אייערע כהנים געטהאָן?
זיי זענען דאָך די רעדעל־פיהרער אין יעדער שטאָדט,
קרוינען זיי דעם טייך מיט דעם נאָמען גאָט,
און פערשטעלען נאָך מעהר דעם פעבעל די שיין,
און הייסען פאר׳ן טייך א קרבן מקריב זיין.
ניט א קרבן פון שאָף, ניט פון רינדער,
נאָר א יונגע מיידעל, פון אייערע בעסטע קינדער.
געווים האָבען זיי איהר צו א זינד אָנגערעדט,
און דאָס עהרליך קינד האָט ניט געוואָלט דעם חטא.
און פילייכט קוקען זיי שוין מיט כעס אויף אייך,
אָט זייט איהר שוין גרייט פאר א קרבן צום טייך.

דאָס זאָל גליווערן, דאָס זאָל גיסען,
דאָס זאל שטראמען, דאָס זאל פליסען,
דאָס זאל שפראצען, דאָס זאל ריהרען,
דאָס זאל ווארעמען, דאָס זאל פריהרען,
דאָס זאל פליהען, דאָס זאל שוועבען,
דאָס זאל שטארבען, דאָס זאל לעבען,
יעדער שטערען האלט די וואג,
מיט זיין געבאָט, מיט זיין פערזאג;
יעדער בעשעפער היט דעם אָרגאן
מיט דעם בעשעפערם דעה, מיט זיין פלאן;
און די גאנצע בעשאפונג, וואָס די אויג נאָר זעהט,
איז דורכאוים גאָטעם מוזיק, קאָמפלעט.
דער שפיעלט פידעל, דער שפיעלט פלייט,
דער שפיעלט באס, דער טראָמפיט;
דער שפיעלט איילט, דער פאזאן,
דער שפיעלט קלארנעט, דער טראָמבאן,
דער וואָלטאָרנע, דער אָרגאן;
דער קלאפט אין פויק, דער פארטעפיאן;
דעם דעריזשאָר־שטעקעל האלט גאָט אין האנט,
און די נאָטור שפיעלט איהם א טיירען קוראנט;
און דער מענש מיט שכל לעזט די נאָטען
ווי יעדער שפיעלט, ווי גאָט האָט געבאָטען.
און אזוי האָט מיין זיידע געקענט אויפווייזען,
פיעל אייערע כהנים ווילען דעם פּעבעל פערגרייזען,
זייערע קונצען, מיט די כיטרעשע כונות, —
זייערע זון קירכען, און מענשען פאר קרבנות,
זייערע בלוט פערגיסען, מיט זייערע בעטריגען,
זייערע אכזריות מיט די פערבאָרגענע פערגעניגען.
די פאלשקייט, די כיטראסט, וואס ביי זיי עקזיסטירט,
און ווי וויים זיי האָבען די וועלט פערפיהרט,
ביז ער האָט הונדערטער געעפענט די אויגען,
צו זיין רייגעם גלויבען הונדערטער צוגעצויגען;
ביז גאָט האָט איהם געהייסען אויף דער וועלט רייזען,
דעם הייליגען גלויבען אלעמען צואווייזען;

וואָס עס בלייבט גאנץ אויף טויזענדע יאָהרען,
וועך עס קומט אָן אין די סעקטע וועלט עך באשוואָרען,
אז עך טאָר זייערע סודות אייביג ניט ענטדעקען,
און מאכט שוין באלד אויך קונצען מיט זיין צויבער־שטעקען.

קלוג זענען זיי, דאָס איז געווים;
אָבער בעטריגער פון קאָפּ ביז די פים.
האָבען טאקע אין פיעל חכמות א שטארקע ידיעה,
און לעגען טאקע אויף דעם געגוג יניעה.
אָבער א מעלקענדע קוה האָבען זיי דאָך דערפאר:
לעבען גליקליך, אָהן דאגה, אָהן צער,...
אָט די אלע געטער, וואס איהר זעהט דאָ שטעהען,
איז עס נאָר אויסגעטראכט פון זיי אליין,
וואָס מעהר א גאָט — איז רק מעהר הכנסה;
נו, פרעג איך: וואס פעלט עס אזוי א פרנסה?

אבער מיין זיידע אברהם האָט דאָס ניט געהערט,
ער האָט אייביג געוויזען, אז די קונצען האָט קיין וועלט,
ער האָט די געטער צובראכען מיט די הענט,
דערפון האָבען פיעל מענשען דערקענט,
אז דאָס זענען קיין געטער, נאָר האָלץ און שטיין,
דען זיי קענען ניט העלפען, אפילו זיך אליין.
דאן האָט מיין זיידע פאר אלע פארגעשטעלט,
אז נאָר איין גאָט איז דאָ אויף דער וועלט,
און ער פערזאגט די נאָטור, זי זאל זיין אזוי;
ניט עשתורות, ניט אמון, ניט בעל צפון, ניט סוא,
ניט חנס, ניט פי־בסת, ניט סעראפים, ניט און
נאָר קראפט אין דער נאָטור — פערזאגט גאָט אליין,
דאָס זאל וואקסען, דאָס זאל בליהען,
דאָס זאל שטויסען, דאָס זאל ציהען,
דאָס זאָל זויגען, דאס זאָל עסען,
דאָס זאל ברענען, דאָס זאל לעשען,
דאָס זאל קיהלען, דאָס זאל היצען,
דאָס זאל דונערען, דאָס זאל בליצען,

און דו וועסט דאָך ניט געהען, אַהן דיינעם א בעקאנטען,
אַט, שיק איך דיר גלייך, דיין גובערנאַנטין.

(צו יוסף'ן).

און איהר יוסף? פֿערבליבט צו הויז!

(צו אסנת'ן).

גלייך שיק איך דיר, די גובערנאַנטין ארוים.

(פוטיפר לויפט אוועק, יוסף אויפֿט זיך אויך צום אוועקגעהן. אסנת האַלט איהם אויף).

אסנת

אָה! וועלכער מענש קען עס דערביי זיין:
זעהען ווי מען וואַרפט א מענשען אין טייך אַריין.

(יוסף פֿרעהט זיך, ווי עס געפֿעלט איהם. אז זיינע וועַרטער האַבען שטאַרק געווירקט אויף אסנת', צוערטע הארץ. ער בעדיינקט זיך א קליינע ווייל און פֿרעגט איהר:)

יוסף

מיינע געהיימנישען האָב איך אייך ענטדעקט אלץ,
זאָגט איהר מיר, פֿרייליך! ענטקעגען.
וואָס פֿאר א בלעכעל היינגט עס שטענדיג ביי אייך אויפֿ'ן האלז?—
איך האָב שוין לאנג געוואַלט ביי אייך פֿרעגען.

אסנת

פון קינדווייז אָן, טראג איך דאָס,
מן הסתם בעדייטעט דיזעס אויף וואס
נאָר פון מיינע עלטערען האָב איך א פערזאג,
אז איך טאָר עס ניט עפענען, ביז מיין לעצטען טאָג.

(עס הערט זיך שפֿילען טראמפייטען. יוסף און אסנת געהען צו זעהען. פון וויייטען איז צו זעהען די מיליטער מיט דעם גאנצען פֿאראד, נאכ־הער די כהנים. מען פֿיהרט דאס מיידעל אין מיטען. ארום איהר מילי־טער מוזיק. אסנת און יוסף ברעכען די הענט. אייניגע מוריינען לויפען אריין אין גארטען צו טראגען אסנת'ן צום פֿאראד).

(ענדע זיבעטע סצענע)

פון לאנד צו לאנד, פון נאציאן צו נאציאן,
און אלעמען געלערנט זיין רעליגיאן.

אסנת

אך! ווי איך בין יעצט גליקליך און רייך,
די וויכטיגע ווערטער צו הערן פון אייך.
איהר האָט מיך יעצט בעצויבערט מיט אייערע רייד,
איך וועל שוין האלטען די וואג, צו וויסען אן אונטערשייד;
יא, יא, איהר זייט פון די קעניגע, פון די לייבען,
ער שטאָלצירט מיט זיין גבורה, איהר מיט אייער גלויבען,
איך שווער אייך, יוסף! ביי אייערע עלטערן די פרומע, —
דאָס איך וועל ניט הייראטען פון אן אנדער אומה,
ביז גאָט מיט זיין רחמנות, וועט מיר בעגליקען,
און וועט מיר איינעם פון אברהם'ס קינדער שיקען...

(פוטיפר קומט אָן. אָנגעצויגען אין די פּאראדנע קליידער, ער גענעהענט צו אסנת).

פוטיפר

נו, דער ניל איז דאָך שוין היינט גרעסער געוואָרען;
עס גיהען צום פּאראד דער קעניג און אלע מיניסטאָרען;
אלע חרטומים (ער הוסט: אוהו אוהו) אָלע מאָגאָכען, —
עס וועט דאָרטען זיין פערגעניגענדע זאכען.
טהו זיך אָן, מיין קינד! וועסט אויך גיהן,
גאנץ שטאָדט וועט דאָרט זיין, גרויס און קליין.
וועסט זיהען ווי מען וועט וואַרפען אין טייך די מיידעל.

אסנת

(מיט שרעק).
ניין, פאטער! דאָס צו זיהען, בין איך צו אייידעל!

פוטיפר

פירכטע ניט קינד, מיר וועלען גיהען צוזאמען,
אלע דינער, און איך און דו מיט די מאָמען.
נאָר דו ביזט דאָך, מיין טאָכטער, נאָך גאָר ניט אָנגעצויגען,
איך אייל מיך צום פּאראד, איך וואָלט גערען געפלויגען,

יידישע
לקם ביבליאטעק
מאראנטע
PUBLIC LIBRARY

זליכה

(אלייז).

איצט איז די צייט, איצט איז די גליקליכע שעה!
אלע זענען אוועק, קיינער איז ניטאָ.
אָה! אויף די פליגעל פון ווינד, וואלט איך געפלויגען,
נאָר דיר אין מאָל צו זעהען מיט די אויגען.
דו, יוסף! קענסט לעשען מיין פייער, וואס ברענט
מיין לעבען, מיין טויט, איז ביי דיר אין די הענט.

(זי כאפט זיך אויף פון זאפע, רויכערט זיך אויס מיט אלאַעז האלץ. קלינגט אָן מיט'ן גלעקעל, יוסף לויפט אריין).

יוסף

וואָס ווינשט איהר מאדאם?

זליכה

זיץ, יוסף, היינטיגע נאכט קען איך ניט שלאָפען.
טויזענדער געדאנקען זענען מיר איבערגעלאָפען.
די וועלט מיט איהר פיהרונג, ווי איך האָב בעקלערט,
זעה איך איין, עס איז אלץ פונקט פערקעהרט.
וואו דער מענש שטרעבט זיך נאָך א ציעל,
לאָזט זיך אויס פערקעהרט ווי ער וויל.
דער שלעכטער טיפאָן ער טהוט עס אויף,
ער קעהרט אום דאָס גליק מיט די פים ארויף.
ער הערט קיין רייכע, ער שעצט קיין קענער,
פעראכטעט פרויען, פערהאסט מענער,
דער קלוגער האָט קיין ברויט, אויך קיין גוטע פרייַנד,
דער נאָר האָט גוטע בריידער, זיין געזיכט שיינט.
דער אַרענטליכער מאן איז אייביג געדריקט,
דער דיב, דער רוצח, איז אייביג בעגליקט.
די שעהנע פרוי איז צו אן אלטען מאן געצוואונגען,
דער שעהנער קנעכט איז צום העסליכען הער פערדונגען;
ער ליעבט נאָר דעם דיב, דעם נאָר, דעם רייכען,
מיר אבער, קענען דאָך די זאך פערגלייכען.

אכטע סצענע.

זליכה'ס קאבינעט.

(עלוקה האלט א בארשט אוז קעהרט די רילעז. עזובה קלאפט אוים דעם טעפיד).

עזובה

אפילו קיין יום טוב איז פאר אונז ניטא.
גאנץ מצרים איז היינט ביים נילום דא.
אזא הייליגער יום טוב ווי היינט — א שפאם!
ער קערט דאך נארא, פול די גאס,
און מיר זענען ווי דער אייזעל — רק טהו און טהו,
סיי וואך, סיי יום טוב, גיט ער קיין רוה.

עלוקה

דער ווירט האט דאך אונז געהייסען צום פאראד געהן,
נאר דאס וואקסט אלץ פון דעם עברי אליין,
זייט דער ווירט האט איהם אין הויז געבראכט,
איז מען געשפאנט אין סאכע, טאג ווי נאכט,
און ער איז שוין דער גאנצער ווירט אין הויז.
שלעכט, א וווייטט האפענונג צו ווערעז פון איהם לוין.

(זליכה קומט אריין, האלט די האנט ביים שטערן).

זליכה

וואס געהט איהר ניט צו פאראד? וואס זאמט איהר אייך?
מען האט דאך שוין דאס מיידעל אוועקגעפיהרט צום טייך.
איך וואלט אויך געגאנגען, נאר איך קען היינט ניט געהן.
דער קאפ טהוט מיר וועה, איך בלייב דא אליין.
איך וועל טרינקען א גלעזעל קאפע,
און וועל מיך דא צושפארען אויף דער זאפע.

(עלוקה איז עזובה לויפען ארוים).

עלוקה מיט עזובה

אוי וועה, — וואָס היינט האָט זיך ביים נילום געטהאָן!
מען האָט דעם קעניג געטראָגען אויפ'ן טראָהן.
דאָס מיידעל וואַרפט ער אריין מיט זיין האַנט אליין,
אלע בעאמטע זענען געווען גרויס און קליין,
מוזיק האָבען געשפּיעלט, די פּריסטער — געזונגען,
מיט פּויקען געקלאפּט, מיט גלאָקען געקלונגען,
און די חרטומים, מיט די כהנים...

(פּלוצלונג ווערען זיי ערשטוינט פון א פּירכטערליכען געשריי, וואָס זליכה האָט פון הארצען אויסגעשריעו).

זליכה

אוי! — שלעכט! — איך בלייב — ניט גוט —
אחרטום! — גיכער! — לאָזען בלוט —

ד י ד י נ ע ר ע ן

ליעבסטע מאדאם! וואס איז אייך געשעהן?
וועה! וואס איז דאָ געווען?

זליכה

אין אונמאכט בלייב איך, שלעכט איז מיר! שלעכט!
דער פּערפלוכטער עברי, דער פאלשער קנעכט.

עלוקה

איך האָב באלד פּערשטאָנען, אז דאָ האָט וואס געטראָפען,
קוקענדיג ווי יוסף איז פון שטוב ארויס געלאָפען.

זליכה

אָט ליגט נאָך זיין מאנטעל, אָט ליגט נאָך זיין קלייד.
אוי! — איך וואלט אייך דערצעהלען אלע זיינע רייד —
אז ער איז שוין אין גאנצען דער ווירט, אוי איך בלייב!
ווילט זיך איהם שוין זליכה'ן פאר א ווייב!

(די דינערען קוקען זיך ביידע אן מיט פּאַרוואונדערונג און מיט א פּער-שטעלטען געלעכטער)

וועז מיר זאלען ביידע א פּאַרטיע שליסען,
דאַן וועלען די שעהנע, די פּריידע גענישען.

(זליכה נעמט זיין האנט צום מויל).

דיין שעהנעס גענזיכט, וועלכע לייכט א פּראכט,
האָט ביי מיר טיפּ אין הערצען א נעמט גענאכט.
ענטפּער מיר, יוסף, דאָס וואַרט „יא" דעם זיסען,
דען מיין הארץ וועלט מיר אויף שטיקער צוריסען.

(יוסף קעהרט אַפּ זיין גענזיכט. שטעהט אויף אוז וויל גענהן).

יוסף

אייער אייגענע פּאַנטאַזיע מאַכט אייך קראַנק,
נאָר אייער מיה איז אומזאָנסט, נאָך מיין גענאנק.

(זליכה וועלט צאַרנדיג, כאפּט איהם ביים מאנטעל פעסט).

זליכה

איצט יוסף! איצט איז גענקומען די צייט,
קלייבט אייך אויס, צי פּריעד, צי שטרייט, —
גענוג שוין מיט אייך פּאַליטיק צו שפּיעלען, —
קורצע וועלטער, איהר טהוט מיין ווילען?!

(יוסף רייסט זיך צו אנטלויפען. זליכה האלט איהם פעסט ביי מאנטעל).

יעצט העלפּט קיין תירוצים באין אופן —
דו וועסט שוין איצט פון מיר ניט אנטלויפען.

(יוסף ציהט ארוים מיט אינפּעט די הענט פון די ארבעל, לויפט ארוים דורכ'ז טיר, זליכה בלייבט שטעהן, מיט זיין קלייד אין האנט, פאר־קלעמט אוז דערשראָקען).

נייז, אונגליקליך מאך איך איהם היינטיגען טאָג!
אין קיטען שמיד איך איהם, פוילען אין אסטראג,
דען די זעלבע קיטען קען איך גענישען,
וועז פּוטיפּר זאל זיך די וואהייט דערווישען.

(עלוקה אוז עזובה לויפען אריין פּרעהליך, ניט ווייסענדיג וואס דאָ האָט פּאסירט).

פּוטיפר

(מיט האסט).
וואס איז שוין דאָ געווען? זאג שוין, זאג!
אָ ווייַלע זיך פערזאמט, איז שוין א נייער קלאָג.

זליכה

דער עברי, דעם קנעכט, מאַכסטו דאָך פאר א בעל־הבית,
גיב איהם שוין דיין ווייב אויך, ער פערלאנגט דאָך דאָס.

(פּוטיפר בלייבט שטעהן פערוואונדערט אוּן ערשטוינט).

זליכה

(מיט געוויין).
קיין אנדער קנעכט קען מען אין מצרים ניט בעקומען,
אַז ער האָט דעם עברי אין הויז געזומען?!
ער גיהט נאָך צום נילוס זעהען די קראָקאָדילען,
פרעגט: וואס קען איהם דער שטוביגער קראקאדיל פעהלען?

פּוטיפר

וועָר איז דער קראָקאָדיל? מעגסט דאָך זאגען,
גלייך ווערט ער ביי מיר טויט געשלאָגען.

זליכה

איך האָב דאָך דיר געזאָגט, ווער און וואס,
אָ טאז מען מאכט א שקלאף פאר א בעל־הבית.

פּוטיפר

(צו די דינסטען).
גיכער פיהרט איהם אריין,
גלייך ווערט זיין ענדע זיין!

(די דינערינס לויפען ארויס. גלייך פיהרען זיי אריין יוסף'ן: אסנת קומט נאכהער פערבראכען די הענט. פון איהר געזיכט פליסען טייכען טרערען)

פּוטיפר

(צו יוסף'ן).
אזוי עברי? אזוי פיהרט מען א וועלט?
וואס האָט דיר פּארט ביי מיר געפעלט?

זליכה

איך בין אזוי איינזאם אויפ'ן זאפע געלעגען,
איך זעה דער עברי שטעהט מיר אנטקעגען;
נעמט זיך וויצלען, אזוי מונטער, פריש, —
עס האָט מיך געגומען טרייסלען הענד און פיס,
טהוט נאָך אוים די קלייד, די פערשיטע אויגען,
און וויל זיך נעבען מיר אויפ'ן זאפע לעגען.

עזובה

עס גענהט איהם וואם אָפּ? וואם פעהלט איהם מעהר?
אָט וויל ער שוין זיין אין גאנצען דער הער.

זליכה

איך האָב גענומען שרייען, ראטעוועט מיר!
אָט איז ער פון פּחד, אנטלאָפען דורכ'ן טיר.
אָבער צי וועט עס מיין מאן גאָר וועלען גלויבען,
דער יונג איז דאָך ביי איהם אזוי געהויבען!
בעט איך אייך קינדער, פאלגט נאָר מיך,
וועט איהר פון איהם פּטור ווערען אויפּ גיך.
אז דער ווירט וועט קומען, זאלט איהר זאגען,
דאָם איהר האָט פיעל מאל געוואלט פאר איהם קלאָגען,
וואם יוסף האָט אייך אויך דערצו אָנגערעדט,
מיט גוטען, מיט בייזען, מיט כעס, מיט געשפּעט;
און אויפּ איצט זאלט איהר זיין עדות צוויי,
אז איהר האָט זעלבסט געהערט מיין געשריי.
אוי! מיין קאָפּ! איך דערהאלט ניט — שלעכט!
מיט אלע קרעפטען האָב איך מיר קעגען איהם געפּעכטן.

(עס קומט אָן פּוטיפר, געהט צו צום זאפע, דינערינם טרעטען אָפּ).

זליכה

דאָם הארץ איז מיר שוואך, אוי! — איך בלייב!
געה, זעה וואם טהוט זיך שוין מיט דיין וויב.

(יוסף לויפט צו, מינטערט איהר אפ, אסנת עפענט די אויגען).

אסנת

וואס ראטעווט איהר מיר? דער טויט איז מיר גוט!
איידער צו זעהן אונשולדיגעם בלוט!

זליכה

צו אסנת).

פאר דעם פערפלוכטעז עברי, וואס נעמסטו זיך אן?
ווער דען? דיין מוטער האָט עס געטהאן?
רעכענסט דיין מאמען, חלילה אין אזוי גראד?
טאָ וואס ביזטו, אז דיין מוטער איז אין חשד?

אסנת

איך רייד דאָך קיין וואָרט, איך פערלאנג נאָר גענדולד,
פילייכט האָט יוסף אין דעם גאָר קיין שולד.
ער האָט יעצט קיין לשון, פערלאָרען זיין שפראך,
נאָכהער וועט מען וויסען אויף ריכטיג די זאך.

(עם קומט אריין חרנפר, נאָר איהם פאָליציאנטען מיט הוילע דעגענס. איינער פון זיי האלט אייזערנע קייטען).

פוטיפר

(מיט כעס צו חרנפר, ווייזענדיג אויף יוסף'ן).

דעם פערפלוכטעז עברי נעהמט צו פון מיין שטוב,
שמידט איהם אין קייטען און וואַרפט איהם אין גרוב!

(די פאָליציאנטען לויפען צו, וואַרפען אנידער יוסף'ן אויף דער ערד, שמידען איהם העגט אוז פיס, אסנת לויפט צו צום פאטער).

אסנת

איך בעשוואר דיך פאטער! מיט וואס דיר איז ליעב,
אז דו זאלסט יוסף'ן ניט וואַרפען אין גרוב,
ער וועט ניט אויסהאלטען דעם ערשטען טאָג.
אָה! זיינע קייטען אפשר צעהן פוד וואָג,
ליבערשט זעץ איהם אריין אין אסטראג.
אָה, יעקב! וויי גרוים איז דיין קלאָג!!

האָט געהאט עסען, האסט געהאט געלט,
האָסט ניט געוואוסט פון הונגער, פון קעלט,
נאָר אזוי — האָט זיך דיר פערוועלט? !
דו האסט זיך נאר ניט פארגעשטעלט,
אז דו ביסט א שקלאף, געקויפט פאר געלט?
געהסטו צו מיין פרוי, אין איהר געצעלט ! —

יוסף

גאָט פון הימעל ! ! נאָר דו ווייסט ריכטיג !

פוטיפר

קענסט נאָך זיין אזוי נידערטרעכטיג ! !

עלוקה, עזובה

הערר מיניסטער, מיר האָבען ביז יעצט פארהוילען
אונזערע צרות פאר אייך צו דערצעהלען.
ער האָט פיעל מאל געוואָלט אונזער ארעמטליכקייט בערויבען,
פאר וואס זאלט איהר איצט די ווירטין ניט גלויבען?

פוטיפר

רופט מיר חרנפר'ן אהער !
און חיל מיט געוועהר !

(עלוקה און עזובה לויפען ארויס פרעהליך. אסנת פאלט דעם פאטער צו די פיס).

אסנת

שטראף ניט, פאטער ! איידער דו די ווארהייט ווייסט !
אויף אונשולדיגע בלוט, געפינט מען נאָכהער קיין טרייסט !
זעץ איהם אין תפיסה, ביז עס וועט זיך די ווארהייט דערגעהן,
דערנאָך מעגסטו איהם טהאָן וואס דו ווילסט אליין.
אָבער חלילה פאטער, איהם שוין צו הענגען !
אָה, יעקב ! מען וויל דיין קינד אומברייגען ! ! !

(אסנת פאלט אין אונמאכט. פוטיפר כאפט איהר מינטערען).

פוטיפר

(מיט געשרייי).
וועה איז מיר ! מיין קינד איז פארבי ! ! !

דריטער אקט.

די תפיסה הויז

(איז צעהו יאהר ארום).

פון פריה־מארגען.

(תחרע. עזמות. נאך אייניגע תפוסים נעשמידט אין סייטען).

תחרע

די גענאנקען טומלען מיר דעם היינטיגען פריה־מארגען,
איך הער ניט אויף צו דאגה'ן, צו זארגען.

עזמות

איך בין עפעס אויך פערקלערט, פערטראכט,
דען מיך טרוימט וואס היינטיגע נאכט.

תחרע

אט דאס האט מיך היינט געשלאגען מיין מוטה:
מיך טרוימט אויך, אבער צי שלעכט צי גוט, —
דאס קען איך ניט וויסען, נאר דאס הארץ שרעקט
אבער הין־צי־הער, זאל שוין זיין געעקט.

(אייגער פון די תפוסים).

שיקט נאך אחרטום, וועט ער אייך פותר זיין.

תחרע

אהער לאזט מען, קיין חרטום ניט אריין.

(דער תפוס).

אט פערגעסט אייך אן טרוים, און זייט פרעהליך.

(די גובערנאנטין לויפט אויף די נעשרייען פון אסנת. זי פאלט פוטיפר'ן צו די פיס).

די גובערנאַנטין

מיין ליעבער הער! איהר מוזט מיר פערצייהען,
ווי לאַזט איהר עס אייער קינד אזוי יעמערליך שרייען?
אַה! דאַס קינד האַט זיך איהר שוואכע האַרץ צוריהרט,
הייסט, ער זאל זיין אין אסטראַג ארעסטירט.
פון שווערע קייטען, פון אייזערנע שרויפען,
קען מען אויך פון אסטראג ניט אנטלויפען.

זליכה

(מיט אלע קרעפטען).

היינגען זאל מען איהם!! אוי! — איך בלייב —
אבער ער פאלגט די טאכטער — ניט דאַס ווייב.

אסנת

(צו זליכה).

ליעבסטע מוטער! לעש אַפּ דיין צאָרן!
ערווועק דיין רחמנות אויף זיינע יונגע יאָהרען.

פוטיפר

(צו חרנפר).

איך טהו עס נאַר צוליעב די גובערנאַנטין,
זעצט איהם ווּאו דעם קעניגס ארעסטאַנטען.

(די פאַליציאנטען נעמען יוסף'ן. אסנת בעגלייט איהם מיט טרעהרען. פערבראכען די הענט. די גובערנאנטין ווישט די אויגען. עלוקה אוז עזובה פאטשען מיט די הענט. יוסף שרייט אויס: **אַה נאַט!!!** מען פיהרט איהם ארויס. דער פארהאנג פאלט).

(ענדע אכטע סצענע).

עזמות

דעם טאג איז ער פרייוויליג אם בעסטען,
געווים וועט זיין נייע מאניפעסטען.
(יוסף קומט אריין. אסנת נעמט אונגעדולדיג יוסף'ן אָן א זייט).

אסנת

ליעבער יוסף, מיין פעטער, מיין פרײנד, —
א טרויעריגע נאכריכט ברייגג איך היינט, —
זליכה איז געשטאָרבען, וואם האָט מיך ערצויגען...

יוסף

אייער מוטער? וואם האָט אייך געבוירען? ערצויגען?

אסנת

זי איז ניט מיין מוטער, איהר הערט א סעקרעט?
זי האָט אלעס ענטדעקט אויף איהר טויט בעט.
די אַראָבער האָבען מיר צו איהר געבראכט,
און זליכה האָט מיר פאר א פינדלינג בעטראכט.
דריי יאָהר בין איך דאן געווען אלט,
זיי האָבען מיר געפונען אין וואלד.
זליכה'ן איז געפעלען מיין געזיכט, מיינע אויגען,
און האָט מיר געקויפט און ביי זיך ערצויגען.
אויף מיין האלז היינגט דאן דער זעלביגער צעטעל,
פוטיפר עפענט, לייענט דאָם בלעטעל.
אך, ווי ערשוינט איז ער געוואָרען
צו זעהען פון וואסער פאמיליע איך בין געבאָרען.

יוסף

(ערשטוינט).
וואָם הייסט? איהר זייט ניט זליכה'ס קינד?
און איהר ווייסט אייער שטאָם? אָה! זאגט שוין געשווינד.

אסנת

(מיט געווייז).
איך בין פון כנען, מיט אייך פון איין מדינה —
מיין מוטער איז — אייער שוועסטער דינה.

עזמות

אויסער דעם איז גוט, צו זיין פערהאסט פון מלך?
א יאָהר אָפּצוזיצען, ווי מיר קוועלען זיך דאָ,
אפילו קיין פרייע לופט איז פאר אונז ניטאָ.
ניט אונז שיינט די זון, ניט אונז פרעהט דער פריהלינג,
אונזער לעבען איז ניט ווערטה א שילינג.

(דער תפוס).

דער וואָס איז נאָך פון פּעבעל געבאָרען,
וואָס ווערט ער אָן, וואס האָט ער פערלאָרען?
עסען האָט ער, חרנפר האָט קארען,
קאלט איז איהם ניט, ער ווערט ניט פערפראָרען;
צו צרות איז ער פון דער יוגענד געשוואָרען,
דאָך איז איהם שווער צו לייִדען דעם צאָרען;
מיר, וועלכע זענען געווען גענעראלען,
זאָלען מיר אזוי זיין אויף אייביג פערפאלען;
אין קייטען געשמידט, פערשפּארט אין גרוב,
דאָס איז אונזער בעט און דאָס איז אונזער שטוב!
אָה, חנם! אָמון! פּי-בסת! און!
צו אונזערע צרות זאגט אמאל „שוין"!

(אסנת קומט אריין. קוקט זיך אום).

אסנת

יוסף איז ניטאָ? וואו קען ער עס זיין?

(א תפוס).

גלייך, גלייך, קומט ער אריין.

תחרע

עס גיט וואס נייעס? וואס הערט זיך אין שטאָט?
אח פערוואָגעלט איז מען פון לייט און פון גאָט.

אסנת

מען פוצט די גאסען, פרעהליך אומעטום,
דעם קעניגס געבורטסטאָג איז אין דריי טעג ארום.

אז אין אייער שטראף האט איהר קיין חטא,
זי האט אלעס דערצעהלט אויף איהר טויטען בעט.

אסנת

מיר וויסען דאך, אז פוטיפר וויים עס פון לאנג,
אייער זיצען תפוס, טהוט איהם באנג;
זיין געווייסען דריקט איהם, דאס הארץ טהוט איהם פרעסען;
דרום שיקט ער דאך אייך פון זיין הויז עסען.
נאר ער איז געצוואונגען דאס צו פערדעקען,
דען פאר איהר פאמיליע טהוט ער זיך שרעקען.
לאזט ער אייך לויז, אין דעם משפט ענטדעקען,
וועט מען דאך דערמיט איהר נאמען פערפלעקען,
דרום האלט ער די שטריק פון ביידע עקען.

חרנפר

ליידעט יוסף! גאטעס שטעקען, —
פילייכט וועט זיך א הילף ערוועקען,
און גאט וועט אייך זיין האנט אויסשטרעקען.
(יוסף קוקט זיך ארום. אזוי ווי ער ווייל דאס ריידען א סוד).

יוסף

(צו חרנפר).
איך האב געוואלט מיט אסנת'ן וואס ריידען,
פילייכט קענט איהר די תפוסים פון מיר שיידען?

חרנפר

(צו די תפוסים אלע).
געהט אייך, קינדער אויפ'ן הויף ארויס.
(תחרע און עזמות און אלע תפוסים געהען ארויס. און חרנפר אויך).

יוסף

נאר מיך וואונדערט אויף מיין פאטער אציגד,
ווי לאזט ער ארויס פון דריי יאהר א קינד?
אין גאטעס וועלט, עלענד, אליין? — —

יוסף

אה גאט!!

אסנת

און דעם צעטעל האט דער זיידע געשריבען
בשעת ער האט מיר פון הויז פערטריבען.
„ווער עס היראטעט אסנת'ן אצינד,
דער האט פאר א ווייב יעקב'ס קינד".

יוסף

אה, הימעל!!

אסנת

(פאלענדיג אין די ארעמס פון יוסף).
איהר זייט מיין אנקעל, א ברודער פון מיין מוטער!
אה, ליעבער יוסף! מיין פרייגד מיין גוטער!

יוסף

מיר זענען שוין ביידע פון כנען פערטריבען,
אין דער פרעמד פערוואַרפען, עלענד געבליבען.

(עס ווערט זיי ביידען איבעל, די תפוסים אלע לויפען צו. חרנפר לויפט אריין).

חרנפר

וואס איז אייך, יוסף? מיין פרייגד! מיין טרייער.

יוסף

(קומענדיג צו זיך).
גאר ניט — גאר ניט — שוין עטוואס פרייער.

חרנפר

(צו יוסף'ן).
וואס קימערט אייך אזוי, זליכה'ס טויט?
דורך איהר זיץ איך דאך געשמידטערהייט.
איך וויים אז זי האט זיך געווען מתודה,
אויף דעם וואס מיר וויסען עס בודאי,

ביז דאָס פלעגט מיך טרוימען ביי נאכט.
איך האָב דאָך אייך דערצעהלט ווי עס איז דערגאנגען
ביי דעם טרוים פון די גארבען, זיי וואלטען מיך געהאנגען;
נאָר מיין צווייטען טרוים, בשעת זיי הערען
מיט די זון, מיט די לבנה, מיט די עלף שטערען,
דאָ איז שוין דער פאטער געריהרט געוואָרען דערפון,
דען דאָס מיין איך דאָ איהם, אין משל פון די זון,
אָט דאָ האָב איך שוין זיין עהרע באריהרט,
דען כל זמן ער לעבט, ריכט ער און רעגיערט.
צום ביישפיל, ווען איינער זאָל צום קעניג קומען
און זאגען: מיך טרוימט, איך האָב דיין קרוין צוגעזומען.
געווים איז פאר יענעם שוין וועניג די תפיסה,
דען יענער איז געווים חייב מיתה.
דער פאטער האָט גלייך אויף מיר מיט כעס געשריען:
— ווילסט שוין, זוהן, בעציִיטענס אזוי הויך פליהען?
דיר איז נאָך וועניג אויף די ברידער צו וואלטען,
ווילסט נאָך הערשען אויף דיין טאָטען דעם אלטען?
די ווילע וואָס ער לעבט, איז דיר שווער אויסצוהאלטען.
איך האָב פערשטאַנען די נארישקייט, דעם אויגענבליק.
אבער מען קען שוין דעם וואָרט ניט כאפען צוריק.
און אין א מאָנאט ארום שיקט ער מיך קיין שכם,
שיינט מיר, אז דער פאטער האָט געהאט א מיין אין דעם,
דען מיר איז א וואונדער א גרויסער, —
מיין פאטער איז דאָך א טרייער, א הייסער,
איבערהויפט מיר ליעבט ער ווי זיין לעבען,
אז ער האָט מיר די בכורה איבערגעגעבען.
טאָ ווי שיקט ער מיר צו מיינע ברידער?
אָה! נאָך יעצט ציטערט מיר מיינע גלידער!
סטייטש, פיעל מאל האָט ער בעמערקט,
אז זייער שנאה איז געשטרעקט;
זייער קנאה ווי פייער ברענט,
און גיט מיר איבער צו זיי אין די הענט?
ניין, ער שיקט מיר נאָר, דרום קיין שכם,
ווייל איך האָב מיך פערזינדיגט קעגען איהם,

אסנת

דעם זיידענם כונה קען איך ניט פערשטעהען.

יוסף

(פערטראכט).

יא! יא! זיין כונה איז ניט צו פערשטעהן,
ווי שיקט ער מיר צו מיינע ברידער אליין.
וואָם ער וויים ווי שטארק עם איז זייער שנאה,
זיי וואלטען מיר געשטאָכען דורך זייער קנאה,
און דער פאטער וויסט דעם סוד פון דעם,
און שיקט מיר דאָך צו זיי קיין שכם?

אסנת

איהר האָט דאָך דערצעהלט וואם מיט אייך פאָסירט,
אז די שנאה פון די ברידער האָט אייך איבערגעפיהרט.

יוסף

ביי אונז איז די זיטע פון אייביגע יאָהרען,
אז דער בכור וואם איז צום ערשטען געבאָרען,
בעזיצט אין דער פאמיליע א מאָנאַרכישען שטאָנד.
ער ריכטעט, ער שטראפירט ווי א קעניג אין לאנד;
און דער פאטער טהוט איהם אָן א קלייד פאר'ן לעבען,
צום בעווייז, אז די הערשאפט איז דעם בכור אוועקגעגעבען;
און וויל מיין פאָטער האָט אָן ראובנ'ען דערקענט
אז ער איז צו אייליגנד, ער פלאמט, ער ברענט, —
דרום גיט ער מיר די הערשאפט, די בכורה,
רחל'ס א קינד, רחל'ס א בכור, די ערשטע געבאָרענע פרי,
א זיידענע העמדעל צום סימן גיט ער מיר איבער.
בכן, אז איך שטייג מיינע ברידער אריבער,
און נאָך זיין טויט בלייב איך דער פיהרער,
דער ריכטער ביי די ברידער, דער גאנצער רעגיערער.
ווי וואויל מיינע ברידער האָט דאָם זעהר געברענט,
נאָר וואם האָבען זיי דען מאכען געקענט?
איך ווער אונטער'ן שוץ פון מיין פאטער'ס הענט,
איך האָב פון מיין הערשאפט שטענדיג געטראכט,

אסנת

אך, גאָט פון הימעל! ווי קענסטו זיין אזוי קאלט?
קוק אראָפּ אהער, וואו יעקב'ס קינד האלט!!

תחרע

(צו יוסף'ן).
האָסט פּיליכט די קענטניסע צו צייטען,
צי פערשטעהן טרוימען, וואָס זיי בעדייטען?

יוסף

גאָט קען אויך א דינער א שכל ערוועקען,
וואָס קיין חרטום וועט דאָס ניט ענטדעקען.

תחרע

היינט פאר טאג טרוימט מיך א טרוים,
אז איך שטעה ביי א ווינשטאָק בוים;
דריי צווייגען געהען פון בוים ארוים;
פאר מיר אין די אויגען וואקסען קנאָספען אוים;
גלייך הויבען אָן ווינאָגראדען צו בליהען,
און ווערען שוין צייטיג, גאָר אָהן בעמיהען.
דעם קעניגס בעכער האלט איך גאנץ פריי,
איך גיב א קוק — דער קעניג שטעהט דערביי.
איך קוועטש אוים די ווינטרויבען אין בעכער אריין,
און דערלאנג דעם קעניג א בעכער ווין.
די זעלבע מינוט האָב איך מיר אויפגעוואכט,
איך בין שטארק פון דעם טרוים פערטראכט.
דרום בין איך אומרוהיג די גאנצע צייט,
דען איך קען ניט וויסען וואס דער טרוים בעדייט.

יוסף

(נאך אייניגע מינוטען פויזע).
מיט דער הילף פון גאָט, בעקום איך א וועג:
די דריי צווייגען — זענען דריי טעג;
צייט דריי טעג קומט איהר אויפ'ן פאַריגען שטאַנד,
און דערלאנגט דעם בעכער דעם קעניג אין האנט.

דרום שיקט ער מיר וואו זיי ווייזען די שפּאָ,
אז איך זאל פון זיי בעקומען מיין שטראָפּ.

אסנת

וואָרום האָט איהר ביז יעצט אזוינס ניט געקלערט?

יוסף

וויל איך האָב פון אייער געשיכטע געהערט,
אז ער לאזט אייך ארוים פון דריי יאָהר א קינד,
איז עס מיר אויפ'ן זינען ארויפּ אצינד.
נאָר... שא! מען געהט...

(די אלע תפוסים קומען אריין).

אסנת

זעהט יוסף, וואס איז מיט די צוויי געגנערַאלען,
וואס זיי זענען אזוי אונמוטיג ביי זיך געפאלען?

יוסף

איך וועל צוגעהן צו זיי, מאכען זיי מוטיג,
מען מוז טרייסטען דעם צווייטען, ווען עס איז ניט גוט.

(צו תחרע און עזמות).

וואָס זיצט איהר זא אונמעכטיג? מיינע הערען!
פילייכט איז מעגליך, איהר זאלט מיר ערקלערען.

עזמות

(מיט בעס).

ווי ערוואגסטו דיך, יונג! צו פרעגען?
טויט שלאג איך איהם, ווען איך האָב דאָ מיין דענען

יוסף

פערצייהעט מיר, מיינע הערען,
איך וויל עס אייך מיט גוואלד ניט בעשווערען;
געווים בין איך א דינער, דאָס זייט איהר געוועכט,
איך פרעג נאָר, וואָרום זעהט איהר אוים שלעכט?
אמאָל איז ריינע וואָסער אין א נידעריגען ברונען,
אמאָל קען מען א טרייסט ביי א דינער אויך געפינען.

עזמות

מיך טרויסט זיך אויך א גאַנץ געשעפט אַפּ.
דריי קערב מיט געבעקס האלט איך אויך מיין קאָפּ,
פון אויבען אויף די קערב פאלען אַן פייגעלעך.

(יוסף שווייגט).

עזמות

וואס שווייגסטו?

תחרע

רייד!

יוסף

זאָגט מיר צו אויף אייער הן,
אז מיר וועט דערפון קיין בייז געשען.

(אלע).

זאָג! זאָג! די בעדיטונג קלאָר,
דיך וועט ניט קרימען א האָר.

יוסף

די דריי קערב, איז דריי טעג,
נאָכ'ן ערקלערען צייט דריי טעג...

עזמות

זאָג!

יוסף

צייט דריי טעג וועט איהר...

עזמות

זאָג! זאָג!!

יוסף

וועט איהר געהאנגען ווערען —
און די געבעק איז א בעוויז,
אז איהר וועט זיין פאר פייגלעך א שפייז.

נאָר איך וואָלט אייך בעטען פיעל וועניג,
מיך צו דערמאָנען פאר דעם קעניג,
און מיך פון דער תפיסה מאכען לויז,
דער קעניג קען מיר פון פּוטיפּר׳ס הויז;
פּוטיפּר זעלבסט וועט זאגען אצינד,
אַז איך בין אונשולדיג, איך האָב קיין זינד.
(די אלע תפוסים געהען נעהענטער צו).

אסנת

איך בין זעלבסט פּוטיפּר׳ס קינד,
וויים איך געווים, אז ער האָט קיין זינד.
זיין אונגליק האָט איהם נאָך מצרים געפּיהרט,
שוין צעהן יאָהר, אז ער זיצט ארעסטירט.
ער האָט שוין פיעל געליטטען אין זיינע יאָהרען,
דיינקט ניט, אז ער איז א קנעכט פון געבאָרען,
מען האָט איהם געשטוילט פון עברים לאנד.
אַה! די עלענדע שיף געהט צו שטראנד!
(זי ווייניט. די תפוסים אלע בעדויערען איהם).

תחרע

וועט דיין בעשיידונג ארויסשיינען העל,
און איך קום צוריק אויף מיין פאָריגע שטעל,
דערמאָן איך דיר ביים קעניג אין הויז,
און גלייך וועלסטו פון געפענגעניש לויז.

עזמות

וועז דו ביזט אזוי קלוג, דיינע געדאנקען אזוי הויך,
קענסטו פיליכט בעשיידען מיין טרויס אויך?

אסנת

(מיט א שמייכעל).
ער קען דאָ א גאנצער חרטום ווערען!

יוסף

וואס האָט אייך געטרוימט?

פערטער אקט.

צעהנטע סצענע.

אין צוויי יאהר ארום.

דער קעניגליכער זאל.

(דער קעניג אויפ'ן שטוהל. די קעניגין ביים זייט. פיעל נעבעראלען שטעהען ארום. די וואך ביים טיר).

פרעה

תחרע! האָט דער עברי גלייך די בעדייטונג געטראָפען?

תחרע

גלייך דריי טעג זענען קוים פערלאָפען,
קום איך אויף מיין שטעל דעם קעניג בעדינען,
און ער האָט זיין אָרט אויפ'ן גאלגאן געפונען.

פרעה

פון דעם אַלטען עברי האָב איך אויך געהערט.
אז ער איז געווען פיעל אויפגעקלערט.

הדרום

(אן אלטער נעבעראל).
מען האָט דערצעהלט וואם מיט איהם האָט פאסירט,
וואָם ער האָט מיט פרעה דעם ערשטען געפיהרט;
אויך מיט אבימלך, דער קעניג פון גרר,
אויך מיט נמרוד, מיט זיין גאנצען דור,—
זיין שטרייט מיט כדרלעומר, תדעל, אריוך, אמרפל,
ווי ער בעזיגט זיי, מאכט זיי נידעריג, שפל;
צוליעב זיינעם א פלימעניק מיט דעם נאָמען לויט,
שטרייט ער מיט זיי און האקט ווי אין קרויט,

עזמות

(מיט צאָרעז).

וואָלט איך איצט געהאט מיין שווערד,
וואָלט איך זיין קאַפּ געשטירצט צו דער ערד!

יוסף

(צו אלעמען).

אויף דריי טעג, איך אייך, לאָזט מיר אַפּ,
אויב פאלש וועט זיין, גיב איך מיין קאָפּ.

(אלע לויפען צו איהם שלאָגען. אסנת שרייט פירכטערליך. חרנפר לויפט אריין).

חרנפר

וואָס איז דאָ?

(אלע).

יא, יא, דריי טעג מוז מען איהם צייט געבען,
וועט זיי ניט וואהר, פערשפיעלט ער זיין לעבען.

אסנת

(צו יוסף'ן).

וועה איז מיר! צו וואס האָט איהר דאָס געדארפט,
אז יעדער אויף אייך זיין דעגען שארפט?

(חרנפר נעמט יוסף'ן ביים האנט, געהט מיט איהם ארויס, אסנת געהט איהם נאָך מיט שרעק).

חרנפר

קומט ליעבער פרייַנד, זייט נעבען מיר,
די דריי טעג זייט אין מיין קוואַרטיר.

(דער פאָרהאנג פאלט).

(ענדע נייַנטע סצענע).

איך זעה פון טייך געהען זיבען קיה ארויס,
פעט און געזונד, דיק און גרויס,
און זענען אויפ׳ן לאַנקע פערבליבען,
באלד זענען ארויס פון טייך נאָך זיבען
דאַרע, קווארע, די ערגסטע אויף דער וועלט,
און האָבען זיך אויך דאָרט אנידער געשטעלט;
נאָר די דאַרע האָבען באלד די פעטע איינגעשלונגען,
און בלייבען דאָר ווי פריהער, אָהן געדערים, אָהן לונגען.
איך האָב מיך אויפגעוואכט דעם אויגענבליק,
ניט פיעל דויערט, — און איך שלאָף איין צוריק.
עס שטעלט זיך מיר פאר, אז זיבען דיקע זאנגען
זענען אלע פון איין ראָהר ארויסגעגאנגען,
און באלד שפראצען זיבען מאָגערע זאנגען ארויס, —
פראָסט הוילע הייטלעך, וואס דער ווינט שלאָגט זיי אוים
און שלינגען איין די פעטע זאנגען,
דעם בעדייטונג דערפון וואלט איך פערלאנגען,
די חרטומים זענען שוין דאָ ביי מיר געווען,
נאָר קיין ריכטיגע בעדייטונג האָב איך פון זיי געזעהען.
איך היים זיי ארויסשמייסען דורכ׳ן טיר,
איך האָב באלד געשיקט נאָך דיר.

יוסף

קעניגליכע מאַיעסטעט! ביידע טרוימען זענען נאָר איינע.
דרום טרעפען זיי ניט די בעדייטונג די ריינע;
וואָס גאט מאכט, ווייזט ער דעם קעניג אויף פריהער,
דען דער טרוים איז ביי גאט אלס קוריער.
ער ווייזט דעם קעניג, דען זיי זענען אין שטאַנד
פון הונגער נויט צו בעשיצען דאָס לאנד.
די קיה, די זאנגען, ביידע דיק און פעט,
בעדייט אויף זיבען יאָהר זעט;
דרום איז דער טרוים געווען ביים טייך,
דען ער בעפייכטעט די ערד, זעטיגט אַרעם און רייך.
די מאָגערע קיה, די זאנגען די דארע,
אויף זיבען יאָהר הונגער בעדייטעט עס, קעניג פרעה!

און קיין גרויסע מיליטער וואר ביי איהם דאן,
נאָר דריי הונדערט מיט אכצעהן מאן.

פּרעה

שטאמט דער עברי פון דעם אברמ'ען ארויס,
דאן מאך איך איהם געשטיגען און גרויס.

(עס עפענט זיך די טיר. מען פיהרט אריין יוסף'ן. יוסף בוקט זיך צו דער ערד).

יוסף

גאָט פון אברהם! וועלכער „אמת" איז דיין זיגעל,
באשיץ דעם קעניג, אונטער דיינע פליגעל.

פּרעה

דער אלטער אברם, וואס וואר אמאָל היר,
איז ער עטוואס פערוואנדעט מיט דיר?

יוסף

מיין פאטערס אן עלטער פאטער.

פּרעה

(צו די גענעראלען).
שוין לאנג, אז אברם איז היר געווען?

הדרום

צוויי הונדערט זעקס יאָהר, אז דאָס איז געשעהען.

פּרעה

יונגער עברי! דיינע עלטערען וואָרען אלע קלוגע לייט;
פילייכט וועט איהר טרעפען, וואס מיין טרוים באדייט.

יוסף

אויסער מיר, דעם מענשענס פערשטאַנד איז גאנץ וועניג,
גאָט קען אנטוואָרטען די פריעד פון קעניג.

פּרעה

היינט פאר טאג, איך שלאָף מיר שטיל,
טרוימט מיר: אז איך שטעה ביי דעם טייך ניל.

פּרעה

(צום דינער).

די גאַלדענע קייט טראָג אַריין!

(דער דינער לויפט אוו טראָגט אַריין די קייט).

פּרעה

קום נעהענטער אברמם זוהן! אַט האַסטו דעם רינג,
פון היינט אָן, ביזטו דער הערשער אויף אלסדינג.
אוּן די גאַלדענע קייט אויף דעם האַלז טראָג,
דאָס יעדער מוז פאלגען דיין פערזאָג.
אויף מצרים א הערשער, וועל איך דיר זעצען.
איהר, מיינע הערען! מוזט איהם עהרען אוּן שעצען.

(די הערען אלע נייגען זיך צו יוסף'ן. יוסף הויבט אויף די הענט צום הימעל).

יוסף

גאָט פון אברהם! ווי גרויס דו ביזט,
הייבסט אויף אַרעמע, עלענדע פון מיסט,
אוּן שטייגסט זיי אויף ביז הימעל גרויס.
אויף די עלענדע אסנת קוק מיט חן;
די צוויי קערפערס זאלען צוזאמען געהן.
זאָל זי אויך געניסען פון מיין גליק אציגנד,
דען זי איז דאָך אויך, אברמס א קינד.

(די קעניגין אלס זי האָט איינגעהאַרכט זיין נעבעט צו נאָט).

תחפּנס.

(די קעניגין).

ווער איז די אסנת? איהר האָט א פרוי?

יוסף

איך האָב קיין פרוי, נאָר אסנת ווער מיין פרויגד דער בעסטער,
זי איז א טאָכטער פון מיין שוועסטער.
פוטיפר האָט איהר ערצויגען ביז אציגנד,
אסנת רעכענט זיך פאר פוטיפר'ס א קינד.

זיבען יאָהר קומען אַן, אזוי האָט גאָט געבאָטען.
די פיה וועלען פעט זיין, די זאנגען געראָטען.
נאָך דעם קומט גלייך זיבען יאָהר הונגער,
די פיה וואם דאָרער, די זאנגען וואם גרינגער,
אַז עס וועט ניט קענטיג זיין אין לאנד צו זעהען,
אַז אמאָל איז א זעט געווען.
דרום זענען דאָפעל ביידע טרוימען,
צום בעווייז, אז גאָט טהוט עס גלייך בעשטימען.
יעצט מוז דער קעניג זוכען א מענש מיט פערשטאַנד,
אַז ער זאל תבואה קלייבען פון דעם גאנצען לאנד;
מאגאזינען מוז איבעראל געסטראָיעט ווערען,
פון דעם דאָם פאלק פון הונגער צו ערנעהרען.
מיט אלערליי מיטלען די געטרייד צו היטען,
זאָנסט ווערט מצרים אין הונגער פערשניטען.

פּרעה

וואָם זאגט איהר, מיינע העררען, אויף דעם יונגען מאן?
איז דען אין מצרים זיין גלייכען פּאראן?

תַּחְפְּנֵס.

(די קעניגין).
זיינע וועלטער ווי פּערעל, געוואויגען מיט וואג,
ווי די זון שיינט אין מיטען העלען טאָג.
איך דיינק ווער עס בריינגט מיר דעם בריעף אריין,
דער מוז זעלבסט צוריק דער שליח זיין —

(צו יוסף'ן).
וועז גאָט פון הימעל גיט דיר דאָם צו פערשטעהען,
האָב איך קיין אנדער פערוואלטער נאָר דיר אליין,
גאנץ מצרים גיב איך איבער צו דיר,
פון יעצט אַן ביזטו דער צווייטער פון מיר, —
אויסער מיין שטול, ביזטו דער איינער,
איבער דיר זאל ניט בעהערשען קיינער.

(פּרעה נעמט אראָפּ פון זיין האנט דעם רינג).

(די מוזיק קומען אריין. פאנגען אן צו שפיעלען, אין צעהן מינוט ארום קומט אריין פוטיפר, פיהרט אסנת'ן פאר'ן האנט).

פרעה

(צו פוטיפר).

(פוטיפר קניט זיך פאר'ן קעניג, די דינער פיהרען יוסף'ן אריין, נעקליידעט זעהר רייך, פוטיפר ווערט ערשטוינט).

תחפנס.

(די קעניגין צו אסנת).

פערלאנגסט צו הייראטען פאר דיעזען הערען?
ער איז א וויצע קעניג, מוז איך דיר ערקלערען!

(אסנת פאלט די קעניגין צו די פיס).

אסנת

קעניגליכע מאיעסטעטין! זאלען די קערפערס זיין געקניפט,
וואס זייערע זעלען זענען שוין פון לאנג געליעבט!!!

(דער קעניג זעלבסט גיהט פון זייו שטוהל אראפ. נעמט אסנת'ן פאר איין האנט, יוסף'ן פאר דער צווייטער, בינדט זיי צוזאמען).

פרעה

גאט זאל דעם בונד אויף אייביג בינדען,
זעליגקייט און גנאדע זאלט איהר ביי איהם פינדען.

תחפנס.

אייער לעבען זאל זיין זים און בערוהט,
ליעבט זיך עוויג ווי די יעצטיגע מינוט.

אסנת

אה, גאט!! אין דעם אויגענבליק
זעה איך מיין טרוים פון צוועלף יאהר צוריק.
דער לייב האט מיר אויף זיך געהויבען,
און אריין מיט מיר אין שטייג פון די לייבען!

נאָר וועז זליכה ליגט אויף איהר טויטען בעט,
האָט זי אסנת'ן ענטדעקט דעם סעקרעט,
דאָס זי איז יעקב'ס אן אייניקעל, פון כנען געבאָרען,
און זי איז אלס פינדליג ערצויגען געוואָרען
אין פוטיפרס הויז, וועז איך בין אָנגעקומען,
האָט אונז גאָטעס האנט ביידען צוזאמען גענומען;
איהר רוף איהר פריינדין, און וויים ניט ווי אזוי,
און זי בעפייכטעט מיין הארץ ווי פון הימעל דער טוי.
אָה, גאָט! די פערוועלקטע בלום, זאלסטו ערפרישען,
זאָל זי מיט מיר גלייך דיין הילפע געניסען.

תחפנס.

(די קעניגין).

בריינגט אהער אסנת און פוטיפר'ן אין מיין קאראט.

(צו די דינער).

זעהט יוסף! איך ערפיל אייער געבעט צו גאָט.

(די דינער לויפען ארויס).

פרעה

(צו די דינער).

פיהרט דעם יונגען הערען אריין דאָ אין חדר,
ציהט איהם אָן וויצע-קעניגשע קליידער.

(די דינער פיהרען יוסף'ן מיט עהרע ארויס).

(די קעניגין).

זיין אסנת מיט יוסף'ן, אין די צוויי אברמס קינדער,
זעהט מען איינם פון די גרויסע גאָטעס וואונדער.

פרעה

ווי זייערע הערצער איז געבונדען געווען,
ניט וויסענדיג אליין פאר וואס, פאר וועז.

(די קעניגין).

דאָ אין זאל, וועל איך די פארטיי שליסען,
זאָלען אברמ'ס צוויי אייניקלעך נחת געניסען.

גיב זיי נחת פאר דעם צער,
לעבט אין פריעדען יונגע פאר.

(אלע).
לעבט אין פריעדען, יונגע פאר, הורא!!!!

(ענדע צעהנטע סצענע).

פּרעה

(צו פּוטיפּר'ז).
קיין שעכט־מיסטער ביזטו מעהר שוין,
נאָר אן אויבער־פּריסטער ביי די קירכע און!

(צו יוסף'ן).
וויל אלע געהיימניסע איז פּאר אייך אָפּען,
דרום זאל מען אייך „צפנת פּענח" רופּען.

(די זינגער).

1.
פּרעה דיך מצרים לאנד,
יוסף פיהרט דיך פּאר'ן האנט.
אברהם'ס קינדער וועלען אייניג, —
דער פּערבינדער איז דער קעניג.

(דער קאָר מיט די מוזיק).
זינגט און לויבט, דעם גרויסען גאָט,
וואָס זיינע וואונדער בעוויזען האָט.

2.
(די זינגער).
די חרטומים מוזען גרייזען,
נאָר יוסף מוז די וואהרהייט וויזען,
דאן וואר יוסף דער גרויסער־מיניסטער,
און פּוטיפּר דער אויבער־פּריסטער.

(דער קאָר מיט די מוזיק).
זינגט און לויבט דעם גרויסען גאָט,
וואָס זיינע וואונדער בעוויזען האָט.

2.
(די זינגער).
קוק אברהם, דו הייליגע זעלע!
בענש די קינדער פון דיין קוועלע.

דרום שיק איך היינט אין דער פאַליציי,
מען זאל לויפען אין די גאסען, אויפזוכען זיי.

אסנת.

נו, ווי דיינקסטו יוסף מיין לעבען!
ווילסט זיך צו זיי צו ערקענען געבען?

יוסף

ניין, פריהער וויל איך דערגעהען מיט געדולד,
וואר עס האָט אין מיין פערקויפען א שולד,
צו מיין פאטער זעלבסט, ווייל איך האָב זיין עהרע באריהרט
דורך מיינע טרוימען וואס איך האָב אויף איהם רעגירט;
בכן שיקט ער מיך צו זיי, איך זאל וואַרען שטראפירט;
דען זיין האַנט האָט נאָך נימאַלס קיין מענשען איבערגעפיהרט,
אַדער די ברידער אליין וואס פלעגען שטענדיג אויף מיר לויערען,
האָבען מיר זעלבסט פערקויפט, און דער פאטער מוז טרויערען.
יעצט, אז זיי קומען זעלבסט צו מיר אין האנט,
וועל איך איהם זעהען צו דערגעהן מיט פערשטאַנד,
און וועל מיט זיי אַנציהען, זייטיגע אינטערעסען,
כדי איך זאל קענען דעם אמת אויספרעסען,
דאן וועל איך שוין זעהען צו דערגעהען,
צי זיי האָבען מיר פערקויפט, צי דער פאטער אליין.
און דרום האָב איך ביז יעצט צום פאטער ניט געשריבען,
דען איך בין פון איהם זעלבסט מיט האס פערטריבען.

(צו מנשה'ן).

קום אהער מנשה! מיין יונגעס קינד,
די שטעלע פון אן אדוואקאט וועסטו בעטרעטען אציגד.
איך וועל מיך מאכען, דאָס איך פערשטעה קיין העברעאיש,
וועסטו מיר אין עגיפטיש איבערזעצען זייערע דעות.
(עס הערט זיך טריט פון מענשען מיט געוועהר).

יוסף

(צו אסנת).
אסנת לעבען! דיין צארטעס געפיהל פערטראגט קיין שמארץ,

פינפטער אַקט.

(אין ניין יאָהר ארום).

יוסף׳ס פֿריאם זאַל (עמפֿאנגס־צימער).

(יוסף, אסנת. מנשה. אלט אכט יאָהר, אפֿרים אלט זעקס יאָהר).

אסנת

ווי איז דאָס פּאַרט צוגעגאַנגען?

יוסף

איך האָב דאָך דיר שוין לאַנג ערקלערט,
אַז צייט דער הונגער איז געשטאַרקט
— און אין כנען איז נאָך צעהן מאָל מעהר —
האָב איך גלייך געוואוסט, זיי מוזען קומען אהער;
דרום האָב איך געלאָזט אויסרופען,
אַז וועד עס וויל אין מצרים תבואה קויפען,
מוז קומען אליין, ניט שיקען קיין קנעכט.
אוף צוויי אייזלען איינער האָט אויך קיין רעכט,
און מיט תבואה טאָר קיינער קיין האַנדעל טרייבען,
און איטליכער מוז ביים טויער זיין נאָמען פערשרייבען.
מיט אמאָל, אייערנעכטען בייַ־נאכט —
האָט מען מיר דעם רייסטער געבראכט,
די נעמען פון מיינע ברידער האָב איך דאָרט בעטראכט, —
גלייך פערזאג איך אלע שפייכלערען זאל וועדען פערמאכט,
אויסער איינעם זאל מען לאָזען אָפּען;
דייַ טעג אבער איז שוין פערלאָפּען,
און זענען צום שפייכלער נאָך ניט געקומען;
דער רייסטער ווייזט פּאַרט זייערע נעמען,

מיר זענען אלע פון איין פאַטער געבאָרען,
וואָלטען מיר זיין שפיאָנען, טאָ ווי לאַזט ער אונז פאָהרען.
אויף דעם איין קינד וואס פעהלט איהם, קלאָגט ער אַהן רחמנות.
וועט ער נאָך שטעלען צעהן קינדער אין סכנות?

יוסף

(צו עבדון).
וויז פון די טויערען די צעטלעך;
לייען דאָ איבער די בלעטלעך.

(עבדון האלט א בלאט א גרויסע פון א בוים, וועלכע עס נעמט זיך פאפירוס. דאס נילט אין יענע צייטען צום שרייבען).

עבדון

(לייענט).
ראובן דורך דעם טויער
שמעון דורך דעם צווייטען,
לוי דורך דעם דריטען,
יהודה דורך דעם פערטען.

יוסף

גענוג! וועו אין מצרים די מויערען
וואָלט זיין צוואנציג טויערען,
נו, פרעג איך אייך אָן,
ווי וואלט איהר דאמאָלס געטהאָן?
צעהן בריידער געהען קויפען קאָרען,
פלוצלונג זענען זיי צושפרייט געוואָרען;
אלע דורך פערשידענע טויערען,
און דריי טעג טהוט נאָך דויערען,
ביז איך מוז זיי שיקען זוכען,
איז דאָס דען ניט אויף שפיאָנעריי א צייכען?!

יהודה

הער וויצע קעניג! מיר האָבען קיין מלוכה צו פיהרען,
וואָס לוינט אונז צו קומען אין מצרים צו שפיאָנירען?
מיר זענען צוועלף בריידער, איינער איז צו הויז געבליבען,

געה דיר אריין אין זאל, — איך מוז מיר מאכען הארץ.

(אסנת בלייבט דאָ שטעהן, עס קומען אריין די צעהן זיהן פון יעקב פערוואלט ארום, די פאָליציאנטען מיט צוויי בעאמטע בלייבען שטעהן פון דער זייט, די ברידער נייגען זיך אלע צו דער ערד).

יוסף

(איז דער שטיל).

דעם טרוים פון די גארבען, זעה איך דאָ פאָרגעשטעלט.

אסנת

אבער דער עלפטער — בנימין פעהלט.

יוסף

(הויך).

נאָך וואס קומט איהר? פון וואנען זייט איהר געבאָרען?

(מנשה זעצט איבער אין העברעאיש).

די ברידער

מיר קומען פון כנען, אהער קויפען קאָרען.

יוסף

אז איהר קומט אין מצרים קאָרען קויפען,
וואָס לוינט אייך אין די הינטער־גאסען צו לויפען? —
שוין דריטען טאָג, אז איהר זייט דאָ,
איך פרעג אין מאגאזין, זייט איהר ניטאָ.
און יעצט קומט איהר אויך ניט אליין אהער,
איך מוז נאָך אייך שיקען חיל מיט געווער.
אָן אייער געזיכט איז לייכט צו דערקאָנען,
אז איהר ברויכט קיין קאָרען, איהר זייט נאָר שפיאָנען;
אָבער אייער ראטה גילט אייך ניט,
איהר האָט אייך :עבער אומזאָנסט בעמיהט.

יהודה

הערר וויצע קעניג !איהר אירט אייך אין זעהען,
אייניקלאָך פון אברהם העברי זענען נימאלס קיין שפיאָנען געווען.

אָה! דיין הערשאפט ווי גוט דו קענסט,
דו ביזט ווי א פלאם, דו ווארעמסט און ברענסט —
איך וויים ניט, ווי קען מען זא פיעל טרעהרען צווינגען;
דאָס האַרץ איז מיר שיער ארויסגעשפרונגען.
אָה, וואס פאר א העלדען, וואס פאר א פארשוינען!
אך! וועז זיי וואלטען אין מצרים וואוינען!
ווי גליקליך וואלט איך געווען,
מיין מוטער מיט די אויגען צו זעהן.

(אסנת און יוסף וויינען ביטערליך).

יוסף

זיי רוהיג אסנת! וויש אָפּ דיינע טרערען,
מען מוז די זאך אויף ריכטיג ערקלערען.
איך לאז זיי נאָך פיהרען אין תפיסה מיט די וואך,
כדי צו מאכען זיי שטרענגער די זאך.
דאָך וועל איך נאָר פערהאלטען שמעון'ען אליין,
אלעמען וועל איך הייסען אהיים געהן;
איך וועל נאָך הייסען בנימין'ען טראנספּאָרטירען, —
פון איהם וועל איך די ריינע וואהריט אויספּיהרען;
דאָן ביים פערקויפען, וואר ער ניט דערביי, —
וועט ער זיך ניט פירכטען צו זאגען דעם אמת פריי.
איהם וועל איך ענטדעקען, דאָס איך בין יוסף אליין,
ער וועט מיר זאגען, צי דער פאטער וויים, צי ניין.
דען פון די בריידער איז קיין סברה ניט צו ענטדעקען,
וואר וויל עם זיין אייגענעם נאָמען פערפלעקען?
בכן וועל איך הייסען בריינגען מיין ברודער בנימין,
אוי, מיין האַרץ צוגעהט מיר, וועז איך דערמאָן זיין נאָמען,
מיין ברודער פון איין מוטער, מיין לייב, מיין אבר,
געהענדיג קיין מצרים, בעזוך איך נאָך די מאמעם קבר,
די ווערטער, וואס איך האָב פון איהר קבר געהערט,
וועז איך בין געלעגען אין אונמאכט אויף דער ערד,
קומען מיר יעצט פאר די אויגען פאָר,
און איהר הבטחה זעה איך איצט קלאָר.
מען פיהרט — זאגט זי — די קאלב אליין,

איינער איז ניטאָ — וואָס דער פאטער פלעגט איהם ליעבען.
מיר האָבען געווייזעט די שאָף, שוין היינט צוויי און צוואנציג יאָהר;
דער פאָטער שיקט איהם, — אונז ווערען געוואָהר,
איז ער אויף דעם וועג פערפאלען געוואָרען,
נאָר אראבער זענען דאָרטען פערביי געפאָהרען;
פיהרען געווירץ קיין מצרים צו קומען,
קלערען מיר, פילייכט האָבען זיי איהם פערנומען.
דרום זענען מיר אריין אין בעזונדערע טויערען,
מיר זאלען דאָרטען אונזער ברודער לויערען;
מיר האָבען איהם אויך אין די גאָסען געזוכט,
פילייכט געפינען מיר איהם, האָט זיך אונז געדוכט.

יוסף

(צו די הערען).
איך פרעג אייך, מיינע הערען! געגנעראלען!
ווי ווערט עס פאָרט א ברודער פערפאלען?

(צו די בריידער).

וואם איז גראד מצרים, צו אלע פורעניות מוכן,
וואם גראד אהער קומט איהר איהם זוכען?

(צו די וואד).

פיהרט זיי דאָ אריין אין צווייטען צימער.

(די פאָליציאנטען פיהרען די בריידער ארויס. יוסף ווינקט צו די אדיוטאנטען זיי זאלען אויך ארויסגעהן).

אסנת

מיך וואונדערט זעהר אויף דיר מיט דיין שטרייט;
דערזעהסט דיינע בריידער קומען פון וויים,
און האָסט זיי ניט געזעהען זא א לאנגע צייט,
פלוצלונג האָסטו דיין רחמנות פערשפארט.
מאכסט זיי בלבולים, רעדסט אזוי הארט?
איך האָב זיך ניט געקענט פון טרערען איינהאלטען,
וועז זיי האָבען דערמאָנט, דיין טאָטען דעם אלטען;
אָה, יוסף! דיין כאראקטער ווי זים, ווי גוט!
אָבער ווי פירכטערליך! ביי דיין שטרייגען מוטה,

זעקסטער אקט.

איז פיער מאנאטען ארום.

דער פּריאם זאל.

(עס עפענט זיך די טיר. עס קומען אריין אלע ברידער פון יוסף. בנימין אויך אונטער זיי. קוקען זיך ארום. אז קיינער איז ניטא).

יהודה

עס איז ניט אומזאנסט
וואס ער לאזט אונז צו זיך אהיים פיהרען,
מיר האבען שוין געטהאן, וואס ער האט געלוסט;
בנימינ'ען אויך געבראכט צו טראנספּארטירען.
איידער דער פּאטער האט מיר איהם געטרויט,
איז אונז אנגעקומען שווער, גלייך מיט'ן טויט.
דעם היסען קומען אין הויז איז א גרויסע ראיה,
אז ער זוכט שוין אויף אונז בלבולים נייע;
געווים פּאר די געלט, וועלכע מיר געפינען אין די פּעק,
וואס ער היסט עם מיט פליים צוריקלעגען אין די זעק.
הכלל, ברידער, מיר האלטען שלעכט!
מיר בלייבען אין מצרים אויף אייביג קנעכט.

ראובן

אז יוסף איז דורך אונז אין מצרים א קנעכט,
איז דאס אפּנים ביי אייך רעכט?
און ווי עס קומט צו אונז, איז שוין ניט גוט.
יוסף איז פון אייזען, מיר פון פלייש און בלוט,
ליבערשט וואלט איך דאמאלס פיהלען זיינע שמארצען,
ווי איהם איז נעבעך געווען אויפ'ן הארצען.
ניין, ברידער! איהר זאלט נאר ניט דאגה'ן,

וועט שוין די מוטער ממילא נאָכגעהן.
אָה, הייליגער פאטער! דיין שיין, דיין ליכט!
ווי דערלעב איך צו זעהען דיין געזיכט!
אבער אָהנע צייט איז קיין צייט —
א הערשער מוז פיהרען מיט געדולדיגקייט,
אָהנע געדולד מוז דער חכם אויך גרייזען,
נאָר די געדולד מוז די ווארהייט ווייזען.

אסנת

וועסט נעהמען ביי זיי פאר די תבואה געצאָהלט?

יוסף

חלילה, איידער זיי פאָהרען אוועק,
היים איך די געלט לעגען אין זייערע זעק.

(צו מנשה'ן).

רוף זיי אריין.

(די ברידער קומען אריין).

(צו די ברידער).
איך האָב מיך בעראטהען מיט מיינע מיניסטאָרען,
דאָס איינער זאל פון אייך צו הויז פאָהרען,
און אייער אינגסטען ברודער ברייננט אהער
צו פרובירען, וואס מיט אייך איז דער מעהר;
דערווייל עברים מוזט איהר זיצען פערוואכט,
ביז אייער ברודער וועט ווערען געבראכט;
אויב ביישטעהן ביי די פראָבע, וועט ער ניט קאָנען,
שוועך איך ביים קעניג, דאָס איהר זייט שפיאָנען.

(די פאָליציאנטען פיהרען זיי פון שטוב ארויס. אסנת ברעכט די הענט. יוסף פארשטעלט דאָס געזיכט און ווייגט. דער פארהאנג פאלט).

(ענדע עלפטע סצענע).

אַט האָט איהר וואָסער וואַשט ארום די פּיס.
אייערע אייזלען שטעהען אונטען? אוי, א רחמנות אויף זיי.
איך היים זיי שוין דערלאַנגען היי.

(סלוא געהט ארויס).

יהודה

וואָס זאגט איהר אויפ'ן אדיוטאַנט? ווי פרייַנדליך, ווי פיין,
הלואי דער וויצע קעניג זאל ניט ערגער זיין.

יששכר

זאָל שוין גאָט געבען, פאר אונזער צער,
מיר זאלען שוין האָבען נחת דערפאר.

(שמעון קומט אריין).

(אלע).

גאָט העלף דיר! וואס מאכסטו ברודער?
געלויבט איז גאָט, אז מען זעהט זיך ווידער.

שמעון

אז אלע תפוסים, וואלט געווען ווי מיר,
וואלטען זיי מיט פליים גנב'ענען, צו זיצען אין מיין קווארטיר.

זבולן

(צו די ברידער).

זיין געזיכט, ברידער! זעהט,
קיין בייז אויג, ווי דיק, ווי פעט.

שמעון

איהר קלערט בודאי אויף דאָס געוויסע,
אז איך האָב תעניתים געפאסט אין תפיסה?
וואלט איהר נאָר זעהן, וואָס פאר א קעסט
מען האָט מיר געטראגען עסען פון דאָס בעסט,
וואלט איהר זיך פארזאמט נאָך א פּאָר וואכען,
וואלט איך שוין פון טיר ניט ארויסגעקראכען.

(ענדע צוועלפטע סצענע).

יוסף׳ס בלוט וועט געווים ניט שווייגען.
זעה, ברודער, ווי דו רעדסט ווי א קינד,
צי פאר אונזער קערפער זארגען מיר אצינד?
מיר האָבען דאָך צו הויז א פאָטער מיט א געזינד;
זיי נעבעך בלייבען ווי מעקענע אויפ׳ן ווינד,
וועז מען זאָל אונז איצט קיין תבואה ניט געבען,
אין א חודש ארום, פון וואנען וועלען מיר לעבען?
שלעכט ברידער... שא... מען גיהט...

(סלוא קומט אריין).

סלוא

וואָס גיהט איהר ניט אין זאל, וואס שטעהט איהר פון פאָרענט?
וואָס זייט איהר אזוי פערקרימט, פערצארענט?

יהודה

איך בעט אייך, ליעבער הער!
וואָס איז מיט אונז דער מעהר?
דעם ערשטען מאל ווי מיר האָבען די קאָרען גענומען,
און מיר זענען אונטערוועגענס אין א קרעטשעם נעקומען,
מיר כאָפען זיך צו אונזערע זעק,
די גאלט מיטן׳ וואג ליגט אין די פעק.
יעצט ברייננען מיר די גאלטען ביידע,
פאר יענע און פאר פרישע גאטריידע.
מיר ווייסען זיכער ניט, וואס קען דאָס זיין,
וועו לעגט אונז די גאלט אין די פעק אריין?

סלוא

פירכטעט ניט פריינד! פון גאָט איז עס געווען
עס וועט אייך חלילה, קיין בייז געשעהען.
גאָט גיט זיינע קנעכט, וועלכע איהם דיענען,
זיי זאלען גאלט ביי זיך אין די פעק געפינען;
אייער ברודער איז שוין אויך לויז,
גלייך קומט ער אהער אין הויז,
איהר זייט היינט געלאדען ביי מיין הערען צום טיש,
זאָרגט ניט, לוסטיג זייט, מונטער און פריש.

יוסף

גאנץ רעכט, זעהר שעהן!

(מאכט א בעוועגונג)

גלייך קום איך אַריין!

(ער גיהט אוועק אין זיין קאַבינעט, די דינער גרייטען צום טיש, אין אייניגע מינוטען ארום קומט יוסף אַרייז).

יוסף

נו, ווארום זעצט איהר אייך ניט ביים טיש?

(די אלע אדיוטאַנטען אוּן די חרטומים זעצען זיך אויף א באזונדער טיש, אויף איין טיש זעצט זיך אסנת, יוסף, מנשה, אפרים).

יוסף

ווארום זעצט איהר אייך ניט? עברים!

(יוסף גיהט צו, אוּן זעצט די ברידער אויף דעם דריטען טיש, יערערען נאַך זיין עלטער. די ברידער וואונדערען זיך זעהר. יוסף זעצט זיך נעבען אסנת. זיי עסען, נאַך דעם עסען ווערט דערלאַנגט וויין. מען גיסט אוּן אין בעכער. דער דינער דערלאַנגט די עברים א טאַץ מיט עלף בעכער וויין).

יוסף

טרינקט, עברים!

יששכר

שוין צוויי אוּן צוואַנציג יאַהר ווען די געשיכטע זיין,
אז מיר היטען זיך צו טרינקען וויין;

יוסף

געווים צוליעב אייער פערלאַרענעם ברודער;
זאַרגט ניט, גאַט ווען אייך איהם ווייזען ווידער.

ראובן

גאַט וויים, ווען דאַס ווען אמאַל זיין;
דערווייל גיהט נעבאך דער פאַטער איין.

דריי צענטע סצענע.

דער נאסט זאל פון יוסף.

(דריי טישען געגרייט צום עסען, אייניגע אדיוטאַנטען געהען ארום איבער'ן זאל, ריידען צווישען זיך. אייניגע חרטומים זיצען אויף שטוהלען. יוסף נעהט אריין, זיין קנעכט נאך איהם).

יוסף

(צו עבדון).

רוף אריין די עברים!

(עבדון נעהט ארויס, די ברידער קומען אריין, נייגען זיך צו דער ערד. יהודה טראגט אין האנט א קארב מיט אלערליי פרוכט פון כנען, איז די צווייטע האנד א בריף).

יוסף

וואס מאכט איהר עברים? אייער פאטער וואס מאכט? האט איהר אייער אינגערען ברודער געבראכט?

(בנימין נעהט צו. נויגט זיך צו יוסף'ן).

יוסף

אט דאס איז אייער ברידער לעבען?

(צו בנימין).

גאט זאל דיר גנאדע געבען!

(יהודה דערלאנגט יוסף'ן די קארב מיט דעם בריף).

יהודה

אונזער אלטער פאטער שיקט עם דעם הער וויצע קעניג אליין, נעמט עס אן מיט חן, ווי אויך זי איז קליין.

(יוסף נעמט עס צו מיט דעם בריף, די קארב גיט ער דעם קנעכט. ער עפענט דעם בריף און לייענט „פון מיר יעקב בן יצחק בן אברהם העברי"... יוסף דערקענט דעם פאטערס האנט, ער קען זיך ניט איינהאלטען פון נעווייז).

(די ברידער).
שוין הונדערט מיט פופצעהן יאָהר.
(דער אחרטום)
איך וואלט עס וועלען פערשטעהן אויף קלאָר,
זיין סיסטעם מיט'ן גלויבען צו וועלען געוואָהר.

יששכר

יעדער זאָך אויף דער וועלט אז מיר קוקען צו,
שטימט עס צוואמען א גאנצע הארמאָניע;
וועו פון די אלע וואָלט איינע געפעהלט,
וואָלט איין מינוט ניט איינשטעהן די וועלט.
די זון שטימט מיט וואסער, ווינד און ערד,
און אזוי יעדע זאָך פונקט פערקעהרט,
דאָס אליין איז געגוג א בעוויז, א סימן, —
וויבאלד די אלע מוזען צוואמען שטימען,
אז איין גאָט די וועלט פיהרט און רעגירט,
וועו ניט וואלט דאָס אלעס צוואמען ניט געהארמאָנירט —
ער גיט דעם קראפט, אין יעדער זאָך בעזונדער,
זיי זאלען ערפילען גאָטעס וואונדער,
און ווי ער האָט זיי פון אָנפאנג געשטעלט,
היטען זיי דעם גאנג, נאָך איינם ניט געפעלט.
די זון הייסט ער לייכטען, זי לייכט;
דעם רעגען פייכטען — ער פייכט;
דעם בוים הייסט ער בליהען, — ער בליהט;
דעם פויגעל הייסט ער פליהען, — ער פליהט;
דעם ווינד הייסט ער וועהען, — ער וועהט;
דעם טייך הייסט ער גיהען, — ער גיהט; —
דרום שרייט מיין זיידע אויף די פערשטאָפטע מוחות,
וואָס פערגעטערען די שלוחים, דיענען צו די כוחות,
די קראָפט, די נאָטירליכקייט, וואָס יעדער זאָך האָט,
דערצו דיענען זיי, דאָס רופען זיי „גאָט".
און פערשטעהען ניט, אז דאָס זענען נאָר קנעכט,
אָהן גאָט קענען זיי ניט טהאָן ניט גוט, ניט שלעכט,
און די מענשען פערקוקען זיך אויף די בעשעפע ווי שעהן,

יוסף

וועז גאט וויל, איז היינט אדער מארגען,
טרינקט עברים! געגוג שוין זארגען!

(זיי טרינקען אלע. עם ווערט דערלאנגט נאך עלף בעכער ווייז. אלע טרינקען פאר געזונט. יוסף האלט דעם בעכער אין האנט.)

יוסף

נו, פאר געזונט אייער אלטען פאטער!

(די ברידער מיט די בעכער אין די הענט).

(די ברידער).

פאר געזונד דעם קעניג פון מצרים!
פאר געזונד דעם הער וויצע קעניג!
פאר געזונד די קעניגליכע מאדאם!
פאר געזונד זייערע קעניגליכע קינדער!

(אסנת מיט'ן בעכער אין האנט).

אסנת

איהר האט צו הויז, שוועסטער אויך?

(די ברידער).

איינע נאר.

אסנת

נו, פאר געזונד אייער שוועסטער!

(אלע טרינקען).

יוסף

(צו די חרטומים און אדיוטאנטען).
פון אברהם דעם עברי, האט איהר דאך געהערט פון ווייט,
זיינע אייניקלעך, זענען דיעזע לייט.

בקבקר

אה, מען דערמאנט איהם אומעטום ענטציקטערהייט.
שוין לאנג, ליעבסטע פריינד! אז אברהם איז טויט?

עס איז ניטאָ קיין אָרט אין דעם גאַנצען רויִם,
אין ווינד, אין פייער, אין ערד, אין בוים;
וואָס דאָרט טהוט זיך גאָט ניט געפינען,
אָבער עס זעהען קיין אויגען, נאָר דער זינען.
די זעלבע לעהרע האָט דער זיידע פאר'ן לעבען,
זיין זוהן, אונזער זיידען איבערגעגעבען.

יוסף

יאָ, יאָ, געווים איז די ווערטער זעהר ריכטיג,
זעהר ערהאבען, אמת! ריכטיג!

(יוסף אוז אלע שטעהען אויף פון טיש. אלע געהען ארויס אין דעם צווייטען זאָל, נאָר יוסף אוז אסנת בלייבען).

אסנת

ווייז נאָר דעם בריף פון מיין זיידען.

יוסף

(אלס ער דערלאנגט דעם בריעף).
אָה! זיין ביטער הארץ טהוט ער זיך דאָרט אויסרייידען.

אסנת

(לייענט).
„צום אלער דורכלויכטיגסטען פירשט און הערשער
אויף דאָם לאנד מצרים „צפנת פענח"
גאָט! בעגליק איהם אין אלע זיינע וועגען, אמן."
ווי ערשטוינט בין איך געוואָרען צו הערען פון מיינע קינדער,
דאָם דער הער בעשולדיגט זיי מיט דעם נאָמען זינדער.
עם וואונדערט מיר זעהר, איך האָב געהערט,
אז דער וויצע קעניג איז פיעל אויפגעקלערט;
זאָל דער הער אָן זיי ניט דערקענען,
אז זיי זענען ניט קיין שפיאָנען?
און דאן לאזט איהר איינעם אין תפיסה פיהרען,
און הייסט מיין אינגסטען זוהן צו אייך טראנספאָרטירען,
וועלכע זיין מוטער האָט מיר נאָר צוויי געבאָרען,

און פערגעסען דערווייל אָהן בעשעפער אליין;
מען זעהט ניט אין הימעל אזוי פיעל שטערען ביי נאכט,
וויפיעל געטער זיי האָבען שוין אויסגעטראכט,
און האָבען קיין געדאנק צו פערשטעהן מיט א זין,
אז אלע רעדלעך דרעהט איין מאשין,
פון איין קראפט מוזען אלע רעדלעך גענן,
און די איין סבה, דאָס איז גאָט אליין.
ער פערלאנגט קיין מענשען פאר קרבנות,
נאָר איינער אויפ'ן צווייטען זאל האָבען רחמנות;
אָט דאָס האָט אברם מיט זיין שכל געזעהען,
דערנאָך איז איהם זיין גאט צו הילף געווען;
אלע געהיימניסע האָט ער איהם ענטדעקט,
אלע פערבאָרגענהייט האָט ער איהם אנטפלעקט,
און מיר זענען פון איהם דער פערטער דור,
וואָס מיר לערנען זיין גלויבען קלאָר.

יוסף

(צו די חרטומים).
וואס זאגט איהר אייער מיינונג אויף דעם איבעראל?

(די חרטומים).
דער גלויבען איז געשעפט פון א פילאָזאָפישען קוואל.

יששכר

איין ספר איז פון מיין זיידען געבליבען,
וועלכער איז מיט גרויס פערשטאַנד געשריבען,
פון אלע געהיימניסע, פון דעם גלויבען,
פון די אלע בעשעפע, פון אונטען ביז אויבען,
איבערהויפט געפינט מען דאָרט צו לעזען,
דאָס גאט איז ניט קיין קערפערליכער וועזען;
ער האָט ניט קיין גוף, וואס איהם דערהאלט,
קיין אָדערען, קיין גלידער, אויך קיין געשטאלט,
קיין בריים, קיין הויך, קיין מאס, קיין אָרט,
און איז פול אומעטום, דא און דאָרט.

פערצעהנטע סצענע.

יוסף'ס לוסט־גארטען.
(דער גארטען צוטיילט זיך אויף העלפט. אין מיטען שטעהט א וואנד).
(יוסף, בנימין, עבדון).

יוסף

דערצעהלט מיר, וואס האָט מיט אייער פאטער פאסירט,
וויסענד, וואס איך האָב מיט זיינע קינדער דיספוטירט?

בנימין

מיין פאטער וואר עס טאקע א גרויס וואונדער:
עס פאָהרען דאָך נאָך געטרעידע, פון אלע לענדער,
דאָך בעריהרט ער קיינעם, אויסער זיי אליין,
וואָס זייער ארענטליכקייט, קען יעדער פערשטעהן,
הויפטזעכליך וואונדערט איהם דעם הערן'ס פערלאנגען,
דאָס זיי שאָפען מיר אהער צו ברייננען.

יוסף

באלד! באלד! וועט איהר עס זעהן פאר'ן שיין,
מיין כונה, וואס איך האָב דערייך,
מיינע פריהעריגע רייד, ווייל איך איצט זיין מקיים.
(ער באדיינקט זיך)
איהר זאלט וויסען, אז אייער ברודער איז אין מצרים,
דער קעניג האָט איהם פאר א דינער געגומען,
און ער בעט עס מיר צו שרויפען, איהר זאלט אהער קומען.

בנימין

אָה, גנעדיגער פירשט! פילייכט קען עס געשעהען,
דאָס איך זאָל מיך מיט איהם קענען זעהען,
דרום איך זאל שטילען דעם פאטערס טרויערען,
דען דער פאטער הערט ניט אויף איהם צו בעדויערען.

אייגער פון זיי ביידען איז פערלאָרען געוואָרען;
וואָס איך וועל אייביג אויף אים טרויערען,
ביז צו מיין קבר וועלען די טרערען דויערען.
נאָר זיין ברודער איז מיר פערבליבען,
מיט אים האָב איך נאָך מיין צער פערטריבען;
ביטער, שווער, איז צו שיידען זיך מיט'ן לעבען,
נאָך שווערער איז מיר דעם קינד אוועק צו געבען;
איך בעט דעם הער וויצע קעניג, מיט רחמנות זיך צו בעגעהן,
הלילה, אז ניט, בין איך געווים צו קומען אליין,
און וועל מיינע הייסע טרערען גיסען פאר זיין שטול,
דען דאָס הארץ איז מיר מיט שמערצען פול.
און אויב עס וועט ניט העלפען מיינע טרערען, מיין רייִדען,
האָב איך נאָך א מיטעל בירושה פון מיין זיידען.
איך בעט צו גאָט! מיט טרערען, מיט ברומען,
מוז מיר גלייך זיין הילף פון הימעל קומען.
הונדערט דרייסיג יאָהר איז מיר יעצט געוואָרען;
צרות האָב איך געהאט מעהר פון מיינע יאָהרען;
און אז איך רוף צו גאָט, וועז איך בין געדריקט,
האָט ער מיר אייביג זיין הילף געשיקט.
נעמט ניט איבעל, פילייכט בעריהר איך זייער גרויסע עהרע,
דאן דאָס רעדט מיין הארץ די שוועהרע,
מיין קאָפּ איז פערדרעהט, מיין הארץ פערביטערט;
מיין קערפער געבויגען, מיינע אברים ציטערט,
גאָט! בעהיט דעם הערן פון אזעלכע אונגליקען,
אין אלע וועגען, זאל דער הער באגליקען,
און גאט זאל איהם מיט זיין פאמיליע געבען
געזונט און גליק און לאנגעם לעבען.
פון מיר יעקב בן יצחק בן אברהם העברי."

(אסנת פאלט איז די אראמם פון יוסף).

(ענדע דרייצעהנטע סצענע).

(יוסף גהט צוריק ארויס. גענעהנט צו בנימין, בנימין פאלט יוסף'ן צו די פיס).

בנימין

גנעדיגער פירשט! איך פאל פאר אייך אנידער,
ערבארעמט אייך! אויף אונז צוויי ברידער!
לאזט זיך אונז זעהן די געשטאלטען,
דען מיינע קרעפטען וועלען עס ניט דערהאלטען.

יוסף

איך וועל עס אייך טאן.

בנימין

אה! איך דאנק אייך מיין הער!

יוסף

(צו עבדון).
געה, בריינג זיין ברודער אהער!

(יוסף גהט מיט עבדון ביז הינטער'ן וואגן. קהרעט זיך אום צוריק. עבדון פיהרט יוסף'ן).

עבדון

אט איז אייער ברודער!

יוסף

איך בין דיין ברודער יוסף!!!

(יוסף פאלט ארויף אויף זיין האלז, קושט און ווייגט זעהר פיעל.)

יוסף

(צו עבדון).
יעצט געה צו הויז!

(צו בנימין).

וואס מאכסטו בנימין? מיין ברודער, מיין גוטער!
ברידער זענען מיר! ברידער פון איין מוטער!
זעץ זיך דא בנימין! ביי דעם בוים דעם גרויסען,
ער מעג אונזערע סודות הערען און וויסען.

(זיי זעצען זיך ביידע אנידער).

יוסף

ניין, אין מצרים איז שוין פון אייביג אזוי דער רעכט,
אז פאר זיין פאמיליע ווערט ניט געווייזען קיין קנעכט.
ריידען, קענט איהר מיט איהם, נאָר דורך א וואנד,
אויב איהר ווילט, שטעהט דאָ, איך פיהר איהם צו פאר'ן האנט.

(יוסף נעהט אוועק פון יענער זייט וואנד, וועלכע אויף דער פצענע זעהט מען בויידעו. בנימין פון איין זייט, יוסף פון דער צווייטער).

יוסף

וואָס מאכסטו, בנימין? אוי גאָט דו גרויסער!
וואס מאכט דער כאטער, דער טרייער דער הייסער?
וואָס מאכט אונזער זיידע? איז ער נאָר געזונט?
איז ער נאָך ביז יעצט, עד היום בלינד?

בנימין

(מיט געווייז).
וואס זשע מאכסטו? יוסף מיין ברודער!
דערצעהל מיר דעם גאנצען געשליידער!
ווי אזוי ביזטו קיין מצרים געקומען?
מיט וואסער אורזאך ביזטו אהער פערשוואומען?
אָה! אונזער פאטערס געשריי ברעכט דאָך מויערען!
ער הערט ניט אויף אויף דיר צו טרויערען,
אָה, גאָט!! כאָטש וואלט געווען אין וואנט א שפאלט!
איך זאל כאָטש קענען זעהן, דיין ליכטיגע געשטאלט!
אָה! צו ריידען מיט דיר, האָב איך זיך אויך ניט געריכט,
פילייכט איז אויך מעגליך צו זעהן דיין געזיכט?

(בנימין לויפט ארום וואנד, צו געפינען דאָרט א שפאלט).

יוסף

בעט נאָר דעם פירשט, ער קען אלעס בעווייזען,
ער קען אונז ביידען פערזעגליך ווייזען.

בנימין

אָה גאָט!! שיק ארויס א שטורעם פון דיין מעכטיגע האנט,
אָה! עס זאל איינברעכען די אונגליקליכע וואנד!!

מיר געהען צו נאָהענט, מיר בעטראכטען דאָס גוט.
די העמדעל ליגט צוריסען, ארום איז פול מיט בלוט.
מיר זוכען דאָרט ווייטער א גליד, צי א ביין,
אָבער מיר געפינען נאָר א שלאד פון בלוט אליין. —
דעם פאטערס אויגען, ווי טייכען פליסען,
ער האָט אויף זיך די קלייד צוריסען.
ער האָט דעם הימעל געשפּאָלטען מיט זיין געשריי;
עס האָט הערצער צובראָכען, זיין אוי! זיין וועה!
און לאזט זיך ניט טרייסטען, ביז דעם היינטיגען טאָג;
די הויז איז רק פול מיט יאָמער, מיט קלאָג,
שוין צוויי און צוואנציג יאָהר, אז דאָס איז געשעהען,
און זיין שרייען איז ווי עס וואלט איצטער געווען.
אָה! זיי האָבען דיר פערקויפט? אָה, זייער צאָרען!!
און דו ביזט באלד א וויצע קעניג געוואָרען?

יוסף

אוי, ניין! געוג שטראמען זענען אויף מיר געשוואומען,
איידער איך בין צו דער דרגא געקומען.
איך בין שוין א קנעכט אויך געווען אונטערדעסען,
איך בין שוין צוועלף יאָהר אין תפיסה געזעסען;
אָבער וואו מיין שיקזאל האָט מיך פערווייהט,
האָט גאָטעס אויג מיך איבעראל בעגלייט.
איך האָב שוין אויף זיך געהאט א בייזע טיער,
וועלכע מיט ליעבע דערשלאָגט זי מיר,
דערקענען אבער נאָך איינע וואס פיהלט מיין שמארץ,
און האָט בעפייכטעט מיין טרוקענע הארץ,
וועלכע אין איהר טרוים שרייט זי: „אוי וויגד!
וואָס שטעלט מען דעם לייב צווישען די הינד".
צום ענדע זענען מיר געוואָר געוואָרען,
אז זי זעלבסט איז פון לייבען געבאָרען,
מיט אונז פון איין פאמיליע, פון איין מדינה,
זי איז א טאָכטער פון אונזער שוועסטער דינה.
דער קעניג זעלבסט מאכט דעם בונד,
און זי איז מיין פרוי ביז אָנוגד.

נאָר איידער מיר רעדען, זאג מיר פארהער,
דו ווייסט דאָך, אז מיינע ברידער פערקויפען מיר אהער?
זאָלסטו מיר זאגען ריכטיג, די ווארהייט מיט געדולד,
צי דער פאטער האָט אויך אין מיין מכירה א שולד?

בנימין

(ערשטוינט).
מיינע ברידער האָבען דיר פערקויפט פאר א קנעכט!?
אָה, גאָט!! דאָס איז אזוי רעכט!!?
מיין פאָטער וויים דאָך נאָך ניט ביז אצינד,
אז זיי פערקויפען יוסף'ן זיין קינד!

יוסף

זאג מיר מיט וואס זענען זיי דאמאָלס צו מיין פאטער געקומען?
וואו האָבען זיי דאמאָלס א תירוץ גענומען?

בנימין

וועה!! די העמדעל וואָס דער פאָטער גיט דיר איבער,
צום בעווייז, אז דו שטייגסט מיינע ברידער אריבער, —
ברייגען זיי איהר צופליקט, אין בלוט אייגעריכט.
זענען אריין צום פאָטער, מיט א פערווויינטען געזיכט
און זאָגען: „מיר האָבען נאָר געפונען די העמדעל אליין.
דערקען פאטער! דאָס איז יוסף'ס, צי ניין?“
און דער פאטער שרייט: „דאָס איז מיין קינדס, געוואלד!!
חיות רעות האָבען איהם, צוריסען אין וואָלד!“

יוסף

(מיט טרערען).
אוי, מיין פאטער האָבען נעבאך געזאגט זיין הארץ, זיינע נירען,
שלעכטע מענשען זענען נאָך ערגער פון בייזע טיערען...

בנימין

ער שרייט: „וואו געפינט איהר עס? אוי, ווינד!!
וואו ביזטו יוסף, יוסף מיין קינד!?“
די ברידער ענטפערען: „אז אין וואלד אָן א זייט
דערזעהען מיר א רויטע זאך, פון דער ווייט,

דאָס געזיכט פערטרויערט, דער קאָפּ אויף א זייט,
און פלעגט שרייען און טענה'ן רק אלע צייט:
„גאָט איז גערעכט אויף אלץ וואס ער טהוט!
מיינע זינד פארגיסען די אונשולדיגע בלוט!
אוי, איך האָב דעם שולד, נאָר איך אליין!
איך האָב איהם געהייסען אין סכנות געהן.
אבער ניט דאָס אונשולדיגע קינד!
ווי וואָסער פון קוואל ביזטו ריין פון זינד".
און עד היום, און אזוי לאָז איך איהם אצינד,
ער געהט נאָר און שרייט: "יוסף מיין קינד".
אנ'אנדערס מאָל כאפּט ער זיך אויף פון שלאָף
און שרייט: „רחל! רחל! וואו איז דיין יונגע שאָף??
צוליעב דיר האָב איך געדיענט, מיין עקרת הבית!
שטעה אויף און זעה, — דיין קינד עסען חיות!
אָה! זיבעצעהן יאָהר האָב איך נחת געהאט,
מיט חכמות, מיט מדות, מאך איך איהם זאָט,
וואָס איך האָב געלערענט פון שם ועבר,
איצט האָט זיין לייב ניט געפונען קיין קבר,
זיין פלייש עסען ראבען, קראָהעס,
זיינע ביינער גריזשען חיות רעות".
אמאָל כאפּט ער די העמדעל מיט בלוט פערשפריצט,
זיינע אויגען פערקעהרט, די ציינער פערקריצט;
די גראע האָר צואווארפען, דער ליכטיגער פנים בלאס,
און ציטערט מיט שרעק, אז דאָס לייב ווערט איהם נאס.
קושט איהר די העמדעל, שרייט רק וואָס העכער,
„אָט דאָס איז געבליבען פון רחל'ען א זכר"...

(בנימינ'ען פערקוועטשט דאָס הארץ. ער קען ניט רעדען. אסנת שפּארט זיך אָן אָן יוסף'ן און ווייניט יאמערליך. יוסף האלט די אויגען צום הימל, דאָס הארץ איז איהם פערשטיינט. בנימין אטעמט עט־ וואָס אפּ, רעדט ווייטער).

און בלייבט באלד אין אונמאכט, לאָזט אראָפּ דעם קאָפּ,
מיר לויפען באלד צו, מיר מינטערען אָפּ.
אָט אזוי איז אוועק צוויי און צוואנציג יאָהרען,
אָז פון די פרעהליכע הויז איז א בית עולם געוואָרען.

(אסנת קומט אריין אין גארטען און פיהרט אפרימ'ען פאר'ן האנט זי זעצט זיך נעבען זיי).

בנימין

אָה, יוסף! ערפרעהסט מיין זעלע! ערפרישט מיין גוף!
ווי בוימעל אויף וואסער שווימט די וואהרהייט ארויף!
און דאָס איז אונזער שוועסטערס קינד!?
אָה, פאַטער! אהער! האָב נחת אָצינד!!

יוסף

נאָר זאג מיר בנימין, מיין טייערער ברודער,
געדיינק איך פרעג שוין דעם צווייטען מאל ווידער,
וואס מאכט אונזער זיידע? האָט ער אפשר זיין שיין?

בנימין

(מיט טרערען).
ער איז שוין, וואו מיר וועלען אמאָל זיין —

יוסף

(מיט געווייז).
אָח! וועה איז מיר! מיין טייערער זיידע!!
איהר זייט דאָס געגאנגען פרעהליך צו דער עקידה?
איהר הייליגע נשמה! איהר זייט עס געשטארבען!
איהר! פון בארג מוריה דער הייליגער קרבן!!
יא, הייליגער זיידע! איהר האָט שוין אייער שיין,
ליכטיג איז אייך אונטער גאטעס פליגעל צו זיין!

בנימין

דער זעלביגער זיידע פלעגט קומען אלע טאג,
טרייסטען דעם פאטער פון זיין גרויסען קלאָג.
דען גלייך ווי דער פאטער האָט בעקומען צו ווייסען,
אז חיות רעות האָבען יוסף'ן צוריסען, —
האָט ער אָנגעטהאָן א זאק, צוריסען זיינע קלייד'ער,
פלעגט זיצען און טרויערען ביי זיך אין חדר.
אָט דאָרטען, וואו ער פלעגט לערנען מיט אייך, —
די הענט פערבראכען, טרערען ווי א טייך.

(די זון געהט שוין אונטער, דונקעל ווערט אויפ'ן סצענע. יוסף קוקט צום הימעל).

יוסף

די זון הויבט שוין אָן אונטערצוגעהן,
וועל איך דיר קורץ געבען צו פערשטעהן.
וואָס וועל איך צום פאטער שיקען זאגען,
אז איך וויים ניט דורך וועמען איך ווער געשלאָגען,
דען וועז איך האָב דערצעהלט דעם טרוים פון די זון,
איז דער פאטער גאָר גריהרט געוואָרען דערפון;
זיין כעס האָט געברענט, זיין פייער פלעגט גליהען,
דען דאס ווייזט, אז ער וועט זיך צו מיר קניען;
וואָרום ווער איז די זון, וועז ניט דער פאטער אליין,
דרום הייסט ער מיר צו די ברידער געהן,
דאָס זיי זאלען אויף מיר נקמה נעמען זאט,
דען זיי האָבען דאָך פון לאנג אויף מיר א כעס געהאט;
אזוי האָב איך זיך איינגערעדט, אזוי האָב איך געקלערט,
טאָ וואָס וועל איך שרייבען? זיין כעס זאל זיין געמערט?
דאמיט וועל איך איהם נאָר קריינקען, ניט געבען נחת,
דען דאָס זעהט אוים ווי איך טהו איהם להכעים,
ער וויל מיך שטראפען, פאר מיינע זינד,
אוז איך וועל קומען מיט להכעים אצינד,
בכן, דו פאטער מיין נאָמען פערלירסט,
דיר אויף להכעים אָט בין איך א פירשט"
בכן, איז ביי מיר דער הסכם געבליבען,
ניט איהם מצער זיין, אוז גאָר ניט געשריבען.
אז איך זעה אבער איצט, אז מיין געדאנק איז גאָר פוסט,
דער פאטער האָט נעבאך פון קיין זאך ניט געוואוסט, —
היינט, מאָרגען גלייך שיק איך איהם זאָגען,
אז דיין זוהן לעבט, הער אויף צו שלאָגען.
נאָך וועמען דו טרויערסט מיט א הארץ א שווערע,
קום אהער, אוז זעה זיין עהרע.
ווי אויף גאָנצע לאָנד האָט ער געשאָפען,
פאר איהם קניהען פירשען, גראפען,

יוסף

דאָס איינע איז מיר אבער א גרויסע פּליאה,
וואו איז זיין חכמה? וואו איז זיין נבואה?
זיין רוח הקודש, וואס אויף איהם איז געווען,
ווי האָט ער אלעס בנבואה ניט געזעהן?

בנימין

וועז ער פלעגט זיין ביי זיין פרעהליכע תנועה,
פלעגט ער וועלן בעגיסטערט מיט הייליגע נבואה, —
דען דער פרעהליכער קערפער איז צו דער זעלע א ישועה,
אָבער צייט דער אונגליק האָט איהם געטראָפען,
אז דער קערפער איז טרויעריג, איז די זעלע פערשלאָפען.

יוסף

און קיינער דערצעהלט ניט דעם פאטער בשום אופן?
פון דער גאנצער מכירה? פון דעם פערקויפען?
געווארפען אין גרוב, אזוי לאנג געשרויפט,
ביז מען האָט מיר צו ישמעאלים פערקויפט.

בנימין

(מיט שרעק).
אין א גרוב געווארפען? ! אזוי איז מיט דיר ברודער געגאנגען? !

יוסף

אָה! א גרוב! פיעל עגדישען שלאָנגען!

בנימין

און ווי איז מיט דיר אין מצרים דערגאנגען?

יוסף

דאָס וועסטו וויסען, דערווייל איז מיין פערלאנגען, —
דיר צו וויסען געבען מיין געדאנק, מיין קלער,
ביז איך וועל בריינגען מיין פאטער אהער.

בנימין

אבער ווי זאגסטו ניט אָן, צום פאטער אליין.

אז זיי האָבען חרטה אויף מיין מכירה אין זינען,
נאָר דו דיין ראָלע שפּיעל קלוג און גוט,
זיי מיט מיר פּרעמד ביז די לעצטע מינוט.

(עס ווערט שוין נאכט. יוסף שטעהט אויף פּון אונטער'ן בוים, נאָר איהם אסנת מיט אפּרים, בנימין קושט אפּרימ'ען).

בנימין

אָה! מיין שוועסטערם אייניקעל! מיין ברודערם קינד!
ווי טייער וועסטו זיין ביים פּאטער אצינד!

יוסף

(צו בנימין).

דו האסט עפּעס קינדער?

בנימין

צעהן זיהן זאלען לעבען,
אלע נאָך דיר א נאָמען געגעבען.

יוסף

דו האסט נאָך ניט געוואוסט, וואס מיט מיר האָט פּאָסירט,
ווי אזוי האָסטו זיי מיט אזעלכע נעמען טיטולירט?

בנימין

דאמאָלס איז מיר די נעמען אזוי אין זינען אריין,
נאָר יעצט זעה איך, אז דאָס איז פּון נבואה א שיין;
יעצט זעה איך, ווי אלע צעהן נעמען איז גלייך,
פּונקט ווי עס האָט פּאסירט מיט אייך;
והא ראיה, אז דער פּאטער האָט די נעמען בעטראכט,
„יוסף מוז לעבען" האָט ער ביי זיך געטראכט.
דעריבער איז צו טרייסטען איהם געווען שווער,
דען ווען ער וואָלט געוואוסט, אז דו לעבסט ניט מעהר,
טאָ ווי פּיעל איז דער שיער א טויטען צו בעדויערען,
ווען יענער איז טויט, וואס העלפּט דאָס טרויערען,
נאָר מיר דוכט, אז דער זיידע (זיין זעלע אויבען שוועבט),
האָט געווויס געוואוסט, אז זיין אייניקעל יוסף לעבט.

און דער פאטער וועט געווים קומען צו מיר.
דען אונזער מוטער פון קבר זאגט דאס מיר אפריהער.
מען פיהרט — זאגט זי — פאראוים די קאלב אליין,
דאן וועט שוין די מוטער ממילא נאכגעהן.

בנימין

אונזער מוטער, עליה השלום,
זאגט עס דיר אין חלום?

יוסף

ניין! נאר אויפ'ן וואר!
הער איך איהרע ווערטער קלאר.
וועז מיינע ברידער פערקויפען מיך, איך וואר ארעסטירט,
האט מען מיר פערביי איהר קבר געפיהרט,
און וועז איך בין אין אונמאכט געבליבען דארט ליגען,
האב איך אט די תשובה פון איהר געקריגען.
און אלעס וואס איך האב געליטען אין מיין יונגע וועלט,
האט זיך מיר איהרע ווערטער אין געדאנקען פארגעשטעלט.
נאר איידער איך וועל נאך מיין פאטער שיקען,
וויל איך נאך אביסעל מיינע ברידער דריקען.
ניט אוים שנאה, חלילה! ניט,
ניט אוים שנאה, חלילה! ניט אוים קטטה.
כ'וויל איצט זעהען אויב אלע האבען חרטה.
ראובן, יששכר, זיי האב איך זעלבסט געזעהען קלאגען,
זיי האבען זיך אויף די זינד אין הארצען געשלאגען,
אין תפיסה האב איך געהערט, די רייד, די דעות,
דען איך האב מיר געמאכט, אז איך פערשטעה קיין העברעאיש,
דרום וועל איך אויך טהאן, א זאך צום לאכען,
איך וועל דיר מארגען פאר א גנב מאכען;
און איך וועל דיר נעמען פאר א קנעכט צו מיר,
און אויב זיי וועלען זיך שטעלען פאר דיר,
מיט אלע קרעפטען, מיט לייב, מיט לעבען,
דאן וועל איך מיר צו ערקענען געבען.
דען דאס וועט מיר פאר א פראבע דינען,

אויף די אייזלען נעפאקט. עס הערט זיך א שטימע שרייט:
האלט! עברים! ווארט! שטעהט!!).

נפתלי

מיר דוכט אז איינער צו אונז שרייט.

(אלע שטעלען זיך אף הארכען. די שטים נעהענטער שרייט: האלט! שטעהט!

שמעון

יא, ריכטיג, עס הערט זיך א קול פון דער ווייט.

זיי שטעלען זיך אנידער. די שטים איז שוין נאהענט. שרייט: ווארט!).

זבולן

ברידער! די שטים זעהט מיר אוים
פון דעם אדיוטאנט פון וויצע קעניגס הויז.

אשר

ברידער! מיר זענען נאך ניט פטור,
מיר זענען נאך ניט אין דער היים ביים פאטער.

(סלוא קומט אן. ער רוהט עטוואס אף).

סלוא

פון א שעה אז איך שריי, און איהר קעהרט אייך ניט אום,
טויב זייט איהר עברים? צי שטום?

(ער דיכטע אף).

דער זילבערנער בעכער, וואס איהר האט געטרונקען,
איז ער ניט געווארען אזוי ווי איינגעזונקען.
קיין אנדערער ווי איהר, איז ניט געזעזען דארט;
איהר האט אבער, עברים, ניט געטראפען דעם ארט.
דאס ערשטע דארפט איהר דאך פערשטעהן גאנץ גוט,
אז מען ניצט איהם שטענדיג, וועט מען שפירען די מינוט.
צווייטענס, בענוצט מיין ווירט מיט דעם בעכער צויבעריי,
און ביי וועמען גנב'עט איהר! כ'לעבען א שטות'עריי!

(די ברידער קוקען זיך אן מיט פערוואונדערונג).

מיט וועלטער פלעגט ער ווינקען, וועז דעמ פאַטער קלאָגט,
נאָר איך פערשטעה ניט, פארוואס האָט ער ניט אויסגעזאָגט.

(אויפ'ן סצענע וועלט פינסטער. אסנת וועלט באגייסטערט. הויבט אויף די אויגען צום הימעל. אלע איהרע נערוועז וועלען אויפנעריהרט).

אסנת

אָה! הייליגער זיידע! מיין זעלע וועלט פון דיר גערייהרט!
דיך האָט דאָס דיין פאטער פאר א קרבן געפיהרט!
א בינטעל האָלץ אויפ'ן פלייצע! דעם חלף אין האָנט,
איהר געהט עס ביידע פרעהליך — צו מוריה לאנד;
דיין פאטער בינדט דיר דיינע הייליגע גלידער,
און לעגט דיר אויפ'ן מזבח אנידער!!
זיין יצחק! זיין טרייסט צו הונדערט יאָהר!
און דו! זעהסט שוין דיין טויט אויף קלאָר;
דו ווייסט ווי דיין מוטער לאָזט דיר קוים אָפּ,
איהר נייניציג יאָהריגען יחיד איהר איין אויג אין קאָפּ!
און דו האסט נאָך קעגען חלף דיין האלז אויסגעשטרעקט,
דיין טאָטע נעמט שניידען, אָט... אָט... איז געעקט...
דאָ האָבען זיך מלאכים קוקען געשטעלט,
ווי דער טאָטע מיט'ן חלף, דער זוהן די האלז אויסגעשטעלט,
די אויגען רינען טרערען, דאָס הארץ קוועלט!
אוי — ער טראגט שוין, אוי — צום האלז ניט ווייט...
ער לעגט שוין ארויף... אוי — ער שניידט!...

(אסנת פאלט אין אונמאכט).

(ענדע פערצעהנטע סצענע).

פופצעהנטע סצענע.

אויפ'ן וועג פון מצרים קיין כנען. צוויי וויארסט פון מצרים. (בוימער פון ביידע זייטען נאשצינענ. די עלף ברידער פון יוסף פאהרען אָן. יעדערער פיהרט זיין אייזעל פאר'ן האנט. די תבואה

בנימין

גאָט וויים דעם אֱמת, אז איך בין ריין דערפון).

יששכר

(צו יהודה).
וואָם בעשולדיגסטו א מענשען א ריינעם? !
מיר האָבען ניט צו בעשולדיגען קיינעם!
מיר וויסען אליין... דער געווִיסען דארף אונז פרעסען,
גאָט מאָנט אויף פריהער — שפּעטער — עס ווערט ניט פערגעסען.
(זיי קעהרען זיך אום צוריק, ביז מען זעהט זיי שוין ניט אויפ'ן סצענע).

(ענדע פופצעהנטע סצענע).

זעכצעהנטע סצענע.

יוסף'ס גאסט-זאל.

(יוסף, אסנת, מנשה, אפרים, איניגע אדיוטאַנטען, סלוא קומט אריין מיט דעם בעכער אין האנט. נאָר איהם אלע זיהן פון יעקב שרעקליך פערשעמט. זיי בלייבען שטעהן ביי דער טיר).

סלוא

ראמט אויף די שטוב! אלץ וואם איז פאראנען,
פילייכט וועט זיי נאָך עפעס געפעלען פון דאנען.

יוסף

נו, עברים! אַט דאָס וואם באדייט?
אברהם'ס אייניקלעך? ! אַרענטליכע לייט? !
מיר רופט מען דאָך „צפנת פענח" דערביי,
דאָס אלע פערבאַרגענהייט איז מיר אָפען, פריי,
אָן דעם בעכער פערשטעה איך צויבעריי.

יהודה

ליעבסטער הער! איהר ערגערט אייך אומזיסט,
קיין גנבים — טרויט אונז — זענען מיר ניט.
פון כנען יענע גענלט, ברייגגען מיר צוריק.
בפרט נאָך גנב'ענען זילבער א שטיק? !
געפינט איהר ביי וועמען דעם בעכער פון הערען,
זאָל יענער צום טויט שטראפירט ווערען,
און מיר אלע זאָלען זיין צום הערען קנעכט, —
יא? מיין הער! האָב איך רעכט?

סלוא

אזוי דאַרף עס זיין, נאָר איך זאָג „ניין",
א קנעכט זאל נאָר זיין דער גנב אליין,
און די איבעריגע אלע בלייבען ריין,
און איהר קענט אייך לשלום צו אייער פאטער געהן.

(די ברידער נעהמען אראָפּ די זעק, סלוא פאנגט אָן צו זוכען פון די עלטערע ברידער, ביז ער קומט צו בנימין, ער שטעקט אריין די האנט און נעמט ארויס דעם בעכער, די ברידער פערברעכען די הענט. און צורייסען די קלייִדער).

סלוא

(מיט א שמייכעל).
נו, אַרענטליכע לייט! וואס וועט איהר יעצט זאגען? !
געווים האָט א ווינד אהער דעם בעכער פערטראגען? !
אברהם'ס אייניקלעך גנב'ענען? ! פוי, מיאום! !
נו, נו, עהרליכע לייט! מאכט קיין שיהות,
אָט דאָס איז שעהנע אורחים? ! אָה גאָט! !
נו, נו, גיכער! צוריק, צוריק אין שטאָט!

(די ברידער לעגען ארויף די זעק צוריק אויף די אייזלען. יהודה צו בנימין מיט א פערדריסליכען צאַרען).

יהודה

אפשר ווי דיין מאַמע מיט די בילדער, ביזט דאָך רחל'ס זוהן!

אָז אַיך האָב איהם שוין געזומען, קיין מצרים געבראכט,
ווערט נייע בלבולים אויף איהם אויסגעטראכט;
און דער הער פערלאנגט איהם צו פערהאלטען!...
קומען מיר אָהן איהם צו אונזער טאָטען דעם אלטען,
וועלען מיר זעלבסט אויפ'ן פאטער די מערדער זיין,
און ער קומט מיט טרערען, חלילה אין גרוב אריין.
פערלאנג איך יעצט פון הערן, די איינע רעכט:
דאָס איך זאל פערבלייבען, אנשטאָט איהם א קנעכט.
איך האָב מעהר קרעפטען, איך בין א העלד,
איך וועל זיי נוצען אין הויז און אין פעלד.

(יוסף שטעהט אויף פון זיין שטוהל צום אוועקגעהן).

יוסף

(אלס ער שטעהט אויף פון שטוהל).
געגוג שוין פלוידערען, איך האָב קיין צייט,
לאָזט מיך געהן האנדלען מיט עהרליכע לייט.

(יהודה קוקט מיט צארן, פון זיינע אויגען שיסען איהם בלוט ארויס).

יהודה

לאָמיר זיך זעגענען אין פרידען, וואלט איך ליבערשט זאָגען
(וווייזענדיג אויף שמעון מיט לוי).
אָט די צוויי מענשען האָבען די שטאָט שכם דערשלאָגען.

יוסף

(מיט א גלעכטער צו זיינע אדיוטאָנטען).
כא-כא-כא!... איינער האָט זיך אמאָל בעריהמט,
אז ער וועט צוריסען א לייב בשעת ער ברומט.
א סימן: אין וואלד האָבען זיך מוראשקעס געשאָטען,
האָט ער זיי אלעמען מיט איין פוס צוטראָטען.

(צו די ברידער).

שוטים! אין שכם זענען זיי אלע צו בעט געלעגען,
שוואכע, קראנקע, אָהן שפיזען, אָהן דעגען,
און בסך הכל דריי הונדערט מאן.
אין מצרים איז צוועלף מיליאָן מענשען פאראן!!
טויזענדער גבורים!! פאָלקען מיליטער!!

יהודה

מיר קענען ניט ריידען, גוט אָדער שלעכט,
גאָט מאַנט דאָ אויף פון אונז זיין רעכט,
מיר אלע, אלע, אלע, פערבלייבען היער קנעכט.

יוסף

חלילה! ביי דעם וואס מען האָט דעם בעכער געפונען,
יענער פערבלייבט, היער אויף צו דינען,
וואָס האָב איך צו אלעמען? איהר קענט אייך געהן,
די שטראָף דארף ליידען, נאָר דער גנב אליין!

יוסף

(צו סלוא ווייזענדיג אויף בנימין).
פיהר איהם אריין צו מיר אין הויז.

(צו די ברידער).
איהר קענט אייך געהן, איהר זייט לויז.

(סלוא נעמט בנימין'ען, פיהרט איהם אריין אין א זייטינגען צימער. די ברידער ברעכען די הענט, ווייגען שטיל־ערהייד, יהודה טרעט אָפּ פון די ברידער, גענעהענט צו יוסף'ס שטוהל).

יהודה

דורכלויכטיגסטער פירשט! ערלויבט מיר צו ריידען,
איהר זייט גלייך ווי דער קעניג, איך שעץ אייך ביידען.
דעם ערשטען מאל, ווען מיר זענען געקומען,
האָט מען אונז אונשולדיג צו אייך פערנומען,
פון די שטריינגע דאפראָסען, וואס איהר האָט אונז געפרעגט,
האָבען מיר אלע הינזיכטען פון הויז אייך ענטדעקט,
ביז איהר הייסט דעם אינגסטען בריינגען אהער,
מיר האָבען איהם פון פאטער בעקומען גאנץ שווער,
דען זייט יענעם קינד איז איהם פערפאלען געוואָרען,
איז איהם דער געליבטען, דער טרייסט צו די אלטע יאָהרען.
דען זיין מוטער האָט נאָר דיעזע צוויי געבארען;
דאן אז דריקט דער הונגער, שוין ניטאָ קיין קאָרען,
האָט דער פאטער אויף מיינע הענט איהם מיר געטרויט;
אָבער זיין שיידען זיך וואר שווער ווי דער טויט.

יוסף

(צו זיינע קנעכט).
הויסט אלעמען אפטרעטען, אליין געהט אויך ארויס,
אויסער די עברים זאלען בלייבען אין הויז!

(אלע געהען ארויס. מיט זיי אסנת אויך. אויסער עבדון און מנשה).

יוסף

איך קען אייך ווייזען אייער יהודה פערלאָרענעם ברודער.

יהודה

גענוג שוין צו קעהרען אונזער הארץ ווי א רודער,
מיר זענען קינדער פון שם! — ניט פון חם! —
פירכטעט אייך פאר דעם גאט פון אברהם!!!

יוסף

איך בין ערפאהרען מיט די הילפע פון גאָט,
אז אייער ברודער איז דאָ אין שטאָט,
און אזוי ווי איהר שטעהט דאָ גלייך,
וועט איהר זעהען אייער ברודער פאר אייך!

(די ברידער קוקען זיך אלע אן מיט גרויס פערוואונדערונג).

יוסף

(צו עבדון).
דעם גאלדענעם טאַץ, דערלאנג אהער!

(עבדון לויפט ארויס. טראגט אריין דעם טאַץ אין א שייד. יוסף נעמט דעם שייד אראפ, טראגט צו דעם טאַץ צום מויל, זאגט ווען אייניגע ווערטער שטילערהייד. טהוט אן דעם שייד צוריק)

יוסף

(צום קנעכט).
היינג אויף דעם טאַץ אויפ'ן טיר,
מיט דעם לויטערען זייט אנטקעגען מיר.

(עבדון היינגט אויף דעם טאַץ).

יוסף

(צו די ברידער).
נעהענטער צו מיר קומט ברידער!
פון בייד'ע זייטען שטעלט אייך אנידער.

מעכטיגע קרעפּעסטען ! פּול מיט געוועהר ! !
אָה ! ניין פּריינד ! איהר אירט אייך ! !
מצרים איז נאָך צו שכם ניט גלייך ! !
אבער פּאַרוואָס דיינע ברידער, מאכט עס ניט אויס ?
נאָר דו, שטעלסט זיך מיט דיין גרויס מויל ארויס ?

יהודה

דען דער פּאטער טרויט מיר איהם אויף מיינע הענט,
אנדערס איהם נעמען האָב איך ניט געקענט.
דרום בין איך פּאר איהם, אן ערב געוואָרען,
זאָנסט לאָזט איהם דער פּאָטער ניט פּאָהרען.
אָבער דער הער וועט געווים מאכען א בייט,
דען איך וועל איהם נוצען אלע צייט.
אין אן אום־שלום שטעלט מיך צום שטרייט,
וועל איך קאסען ווי היי, ווי זאנגען מען שנייט, —

יוסף

(צו זיינע אדיוטאַנטען).
איך וואלט עס טהאָן, נאָר ער שרעקט מיך איין,
איך פּירכטע, עס וועט ביי מיר צו הויז מלחמות זיין.
(יוסף בעדיינקט זיך א קליין ווייל).

יוסף

איך וועל דעם פּאטער בעפּרידיגען מיט אן אנדער זאך.

יהודה

דורכלויכטיגסטער פּירשט ! לאזט שוין געמאך !
געוג שוין אונז צו קריינקען, נעוג שוין צו שטרייטען ;
דער פּאטער וועט זיין קינד אויף געלט ניט בייטען.

יוסף

איך דיינק ניט צו בעצאָהלען איהם מיט געלט,
נאָר מיט וואָס — דוכט מיר — ער וואָלט אליין געוועלט.

יהודה

וואס איז פּאר א זאך ?

יוסף

וואס זייט איהר דערשראקען? קומט ווייטער צו מיר!
וואו איז מיין בנימין? לאזט איהם ארויס פון טיר!

(בנימין לויפט ארויס פון טיר. ער פאלט ארויף יוסף'ן אויפ'ן האלז. קושען זיך אוז ווייגען זעהר פיעל. די ברידער זייגען אהן א שפראך געבליבען).

יוסף

(צו די ברידער).
זייט ניט אונרוהיג, זאל אייך ניט פערדריסען!
אזוי איז גאָטעס פיהרונג, מוזט איהר וויסען.
ער שיקט מיך אהער אייך צו שפייזען;
דיינקט ניט, אז איהר האָט איהם געטהאָן פערגרייזען;
אזוי איז גאָטעס רצון, אזוי איז זיין זינען,
כדי ער זאל אייך פון הונגער אנטרינען.
ער שיקט מיך אהער, אין קרוין צו זיין געציערט,
ביים קעניג ווי א פאָטער, אין זיין הויז דער ווירט.
גאַנץ מצרים וועלט מיט מיין צעפטער געפיהרט.

(אסנת קומט אריין מיט ביידע קינדער).

אָט די אסנת מיין פרוי, וועלכע איהר זעהט אצינד,
זי איז אונזער שוועסטער דינה'ס א קינד,
מיט איהר האָב איך דיעזע צוויי קינדערלעך דערלעבט,
וואָס איך בין צו זיי ווי צום פאָטער צוגעקלעפט.

(בנימין נעמט ארום מנשה און אפרים, קושט זיי זעהר פיעל. יוסף פאלט ארויף אויפ'ן האלז פון איטליכען ברודער באזונדער. קושט זיי אוז ווייגט זעהר פיעל.)

ראובן

(אלס ער קומט עטוואס צו זיך).

אָה גאָט!!!

ישששכר

יוסף לעבט!!!

יהודה

פאָטער!!!

יוסף

(צו עברון).

גלייך ווי איך רייד,
נעהם אראָפּ די שייכ;

(עברון כאפט דעם שייד אראָפּ. אוו נעהט באלד ארויס).

יוסף

(צו די ברידער).

קוקט זיך איין אין טאָנץ, אין שיין, אין דאָם ליכט,
זעהט איהר דאָרטען אייער ברודערס געזיכט?

(די ברידער קוקען אין טאָנץ).

(די ברידער).

ניין!

יוסף

קוקט זיך אקאָרסט איין, אין טאָנץ גוט,
זעהט איהר איינעם אין א גאָלדענע הוט?
אויף'ן האלז א קייט, ביים זייט א דעגען,
אין א ווייסען טורבאן, מיט רויטע ברעגען.
אין א לאנגע בלאָע זיידענע קלייד,
זיין קינזשאָל מיט א גאָלדענעם שייד?
איהר זעהט איהם ניט? אָך! אזוי מהודר,
איז דאָס ניט אייער ברודער??

(די ברידער בלייבען שטעהן שרעקליד ערשטוינט. יוסף ווינקט צו מנשה'ן ער זאל ארויסגעהן).

יוסף

(אין דער הויד מיט א געווייז)

איך בין אייער ברודער יוסף! איך!!
וואם קיין מצרים פערקויפט איהר מיך!
וואם מאכט מיין פאטער? איז ער נאָך ביי זיין קראפט?
האָבען איהם זיינע צרות די כוחות ניט פערשלאפט?

(די ברידער בלייבען צודולדעט. קיינעו קיין וואָרט ניט ענטפערעו).

זיבעטער אקט.

זיבעצענטע סצענע.

א וואלד ביי חברון.

(פאַרטראג בעגינען. יעקב אליין געקניהט אויף דער ערד.)

נאָט דער קעניג איבער אלע קעניגרייך,
אויף דער ערד, אין הימעל, וועד איז צו דיר גלייך,
ביזט פריהער געווען, איי עם וואר נאָך נאָר טעג;
וועסט זיין שפעטער אָהן א שיעור, אָהן א ברעג;
דו ביזט פון אלעמען פערבארגען, פערדעקט;
אין יעטווידער זאך ביזטו דאָך אנטפלעקט.
דער דומער מענש וועט דיר אייביג ניט געפינען;
דיר זעהען קיין הערצער, נאָר דער זינען.
מיר זעהען דיך ניט אפילו אין דער ליכטיג,
און אין דער פינסטער זעהסטו גאנץ ריכטיג.
די סיבה, די אורזאך, ביזטו פון אלע זאכען, —
אלץ וואס דיין ווילען איז, דאָס קענסטו מאכען,
און וויל ביי אונז טויזענדער יאָהרען,
איז ביי דיר ווי א רגע פערבייגעפאָהרען;
זעהען מיר גאנץ קורץ, און דרום
וואָס ביי דיר איז גלייך, איז ביי אונז קרום.
דאָס וואס ביי אונז זעהט אוים שלעכט,
ווייסטו אז דאָס איז גלייך און רעכט,
דען דו קוקסט גאנץ ווייט, ביז צום סוף,
אז דאָס איז א טובה, ניט א שטראף.
נאָר דו גאט, קענסט עס דעם סוד ווייסען,
וואָס חיות האָבען מיין קינד צוריסען.
דער מענש קוקט קורץ, און דו קוקסט ווייט,
ענטדעק מיר גאט, וואס דאָס בעדייט —

אשר

אה! מיין הארץ גלויבט מיינע אויגען ניט!!!

נפתלי

אה! דעם פאטער ווער זאגט אן??

ג ד

אה! וואס זעה איך??

(שמעון, לוי, זבולון, דן).

אה! גאט דו גרויסער!!!

(דער פארהאנג פאלט).

(ענדע זעכצעהנטע סצענע).

אין שטוב איז שוין באלד ניטאָ קיין קאָרען,
זיי האָבען שוין געדארפט קומען צו פאָהרען?
(ער בלייבט שטיל).
אָבער וועך ענטפערט דאָס מיר, וועך?
א פרעמדער מענש? ווי קומט ער אהער?
לאכט וועך פון מיר, וועך מיין הארץ איז שוועך?
קען וועך זיך פרעהען אויף מיין טרער?
פילייכט דו גאט? גאָט מיין הער!
פילייכט האָסטו דיין הילפע געשיקט
צו ערפרעהען דיין קנעכט, וועך ער איז געדריקט.
אוך מיט דיינע וועך טרער האָסטו איהם בעגליקט?
דו ענטפערסט מיר גאָט! מיט דיין שטים פון ווייטען?
דארף מען דאָך קלערען, וואָס דאָס טוט בעדייטען...
אויב ניט זיבען וועך טרער האָב איך יעצט געהערט,
וועך איך בין געשטאָנען ביים בוים פערקלערט,
„געגוג, יעקב, טרויערען" אָך, ווי קלוג!
גאָט!! דו זאגסט מיר, אז טרויערען איז גענוג?
אָבער די לעצטע וועך טרער „דיין — קינד — יוסף — לעבט",
עפעס דאָס האָט מיר צום הארצען ניט געקלעפט,
שוין צוויי אוך צוואנציג יאָהר, אז ער האָט ווי א פויגעל פערשוועבט,
בייזע חיות פון וואַלד האָבען זיין פלייש צושלעפט —
יעצט זאגסטו מיר אָן, אז יוסף לעבט.

(עס הערט זיך א געזאנג פון א דאָמעז־שטים מיט דעם שפילען פון אָגיטאָרע. הינטער'ן וואלד).

אוי! ניין, ניין, פון צער, פון אנגסט, בין איך פערדולט,
אבער — וואָס הער איך עס — מען זינגט, מען שפיעלט —
אָה! וואָס פאר א זיסע שטים וואָס פאר א שעהנע געזאָנג,
שעהנער, שעהנער, פון דעם פויגעל קלאנג—.

(יעקב בלייבט שטיל, ער הערט דאָס ליעד הינטער'ן וואלד. ווי עס זינגט אוז שפילט מיט דיעזע וועך טרער).

1.

דעם קוואל פון הילף עפענט גאָט,
טרוקענע הערצער! פון דאָרטען שעפט!

שוין צוויי און צווייאנציג יאָהר, אז דאָס טהוט דויערען,
ענטדעק דיין סוד, איך זאל ניט טרויערען,
איך וויים דיין פיהרונג איז גוט און קלוג,
צו מיינע צרות זאָג שוין געניג ! — „געניג ! !"1)

(יעקב בלייבט שטעהן ערשטוינט, ער קוקט זיך ארום).

— „געניג !" — מיינע צרות איז שוין גאָר ?
אָבער וועד ענטפערט דאָס מיר ? וויים איך ניט קלאָר.
גאָט ! דו ענטפערסט דאָס ? קענסט ! ביזט א תקיף.
ערבארעם דיך אויף דיין קנעכט יעקב ! ! — יעקב ! !
וועד רופט עס מיר ? איך מוז לויערען.

(ער קוקט זיך ארום).

וועמען פרעהט עס מיין טרויערען ! ? — „טרויערען ! !"
טרויערען זאָל איך אויף מיין פיין ?
איך גיב מיר גאָט איבער אין דיין האַנט ארײן,
דען אלעס וואָס איך האָב, איז דיין ! — „דיין ! !"
מיין ? ניין, צו דיר געהעד איך, עוויג, און אצינד,
אַלעס, אלעס, יעדער שאָף, יעדע רינד,
יעדער מינוט לעבען, יעדער קינד ! — — — „קינד ! !"
אָה ! ! וועד דערמאָנט מיר מיין שמארץ ?
וועד פערגרעסערט די וואונדען פון מיין הארץ ?
צי דערמאָנען מיר, מיין קינד יוסף ? — „יוסף ! !"
יוסף ! ! דיין געזיכט מיר שטענדיג שוועבט.
דיר צו רייסען חיות, אוי ! און דיין טאָטע לעבט ! ? — „לעבט ! !"
ער לעבט ? ניין, דאָס הייסט קיין לעבען,
איך בין שוין לאנג צום טויט געגעבען.
איך געה איבער גוואלד, איך לעב איבער דאנק,
געבויגען אין צעהנען, שוואך און קראנק.
אָה ! יוסף וואר מיין לעבענס קוועלע,
נו, לעבט א קערפער אָהן א זעלע ?

(ער בלייבט אהן קרעפטען).

אָה ! איך האָב קיין קרעפטען צו גיהן אהיים,
איך וועל מיך דאָ זעצען אונטער דעם בוים.

(ער זעצט זיך אנידער, בעדינקט זיך עטוואס).

וואָס איז דאָרט מיט מיינע קינדער געוואָרען ?

יעקב

זינגסט גאנץ שעהן, מיין ליעבעס קינד!
נאָר מיינע וואונדען רייסטו אצינד,
דערמאָנסט מיר יוסף'ן, אוי מיר, און ווינד!

שרח

חלילה, איך זאל דיין הארץ בעשוועהרען,
איך זאל זיין געהרען דיינע טרעהרען, —
מיין ליעד איז נאָר אויף פרייד געגרינדעט,
דיין הארץ צו היילען וואס איז פערוואונדעט.

יעקב

מיין הארץ צו היילען, זינגסטו דיין ליעד?
אח, דאָס רייסט מיר אויף גליד פאר גליד.
די וואונד איז געווען שוין צוגעקלעפט, —
זינגסטו א ליעד, — אז יוסף לעבט —
פאר דיר איז א ליעד, פאר מיר — א שפיז,
גאָט וויים, וואו מיין יוסף איז.
דער וואלד האָט שוין אַן די חיה פערגעסען,
וועלכע האָט מיין קינד אויפגעגעסען.
(מען זעהט פון ווייטען דורך די בוימער קומט אַן די דינה).

שרח

די זיבען וועהטער, וואס האָט דיר אין וואלד געקלונגען,
אויך די ליעד, וועלכע איך האָב געזונגען, —
די ביידע איז ריכטיג, קענסטו וויסען,
קיין חיות האָבען איהם ניט צוריסען.

דינה

(פערשלאָגענדיג שרח־ס רייד).
הייליגער פאטער! איך זאג דיר אַן,
מיינע ברידער קומען אַן,
זיי געהען צו דיר אהער אין וואלד,
אַ גליקליכע בשורה בריינגען זיי דיר באלד.

ווי גרויס, ווי טיעף, איז גאָטעס רחמנות,
מיין פעטער יוסף לעבט ! !

2.
פון מצרים שפראצט די הילף ארויס,
גאָטעס האנט האָט איהם פארשלעפט,
אה, גאָט ! ! די פרייד ווי גרויס !
מיין פעטער יוסף לעבט ! !

3.
קומט אהער, הויליגע גייסטער !
צו מיין זיידען, גיכער שוועבט,
גאָט דו גרויסער ! ביזט א מיסטער,
מיין פעטער יוסף לעבט ! !

4.
קוקט נאָר מענשען, זעהט און שפירט,
ווי קינסטליך דער שפין זיין שטיבעל וועבט.
נאָך קינסטליכער האָט דאָ גאָט געפיהרט,
מיין פעטער יוסף לעבט ! !

5.
זינגט איהר פויגעלעך ! נאָכטיגאָלען !
צו פרייד זייט איהר ערשט א רעצעפט.
דעם זיידענס טרויס איז ניט פערפאלען, —
מיין פעטער יוסף לעבט ! !

יעקב

(מיט פערוואונדערונג).
אך, די שטים, ווי זים, ווי שעהן
שרח ? דו ביזט דאָס מיין קינד אליין ?
פון דיין שטים, דערקען איך דיר,
אהער מיין קינד נעהענטער צו מיר.
(עס קומט אריין שרח מיט א גיטארע אין האנט).

(דער קוטשער פון יוסף'ן געגעהענט צו יעקב).

(דער קוטשער).

ליעבסטער אלטער! דער וויצע קעניג שיקט מיר צו אייך,
בעטען איהר זאלט קומען קיין מצרים גלייך.

יעקב

בעדאנקט אייער הערן, איך וועל נישט פאהרען,
צו שווער פאר מיר, פאר מיינע אלטע יאָהרען.

(דער קוטשער).

דרום שיקט אייך דער וויצע קעניג קאראטען,
איהר זאלט קענען פאָהרען עס זאל אייך ניט שאטען.

יעקב

מיינע קינדער קומען איצט, איך ווייל וואס מיט זיי רעידען,
ווילט איהר מיר שוין פון מיינע קינדער שיידען,
נעכטיגט פרייגד! מאָרגען פאָהרט אייך צוריק,
בעדאנקט אייער הערן, ווינשט איהם גליק.

(דער קוטשער).

פאר די גאנצע געזינד שיקט מיין ווירט קאראטען
אלעמען צו ברייגגען, האָט ער מיר געבאָטען,

יעקב

וואס האָבען מיר ביי איהם אזוי פיעל פערדיענט,
אָז ער הייסט צו זיך ברייגגען מיין גאנצען געזינט?

יששכר

ער מיינט נאָר אונזער טובה, ווי עס שיינט,
דען ער איז מיט אונז א נאָהענטער פרייגד.

יעקב

(מיט פערוואונדערונג).

א פרייגד איז ער אונזערער? ווי אזוי?

יששכר

וויל דיין דינה'ס טאָכטער איז זיינע א פרוי —

(יעקב שטעהט אויף מיט האסט, לויפט צו די קינדער. די קינדער לויפן איהם אנטקעגען, יעקב קושט זיי.

יעקב

וואס זשע מאכט איהר מיינע ליעבע קינדער?
זייט איהר געזונט, איטליכער בעזונדער?

(ער דערזעהט שמעון'ען. ער פאלט איהם ארויף אויפ'ן האלז).

יעקב

וואס מאכסטו? מיין אונשולדיגער ארעסטאנט,
די תפיסה פון מצרים איז דיר שוין אויך בעקאנט?!

שמעון

(וויזענדיג אויף די ברידער).
וען זיי וואלטען זיך פערזאמט, נאך א פאר וואכען,
וואלט איך אייביג פון תפיסה ניט ארויס געקראכען.

יעקב

ווארום מיין קינד?

שמעון

דען איך וואלט געוואַרען אזוי פעט און דיק,
אז איך וואלט ניט קענען ארויס צוריק.

יעקב

מיך וואונדערט אויפ'ן וויצע קעניג זעהר,
אַנפאַנגם מאכט ער אייך אנגסט און טרויער,
דערנאך וועדט ער פלוצלונג אזוי גוט,
איך דיינק, ער איז א שווינדלער, א פלוט?

(מען זעהט קאראטען קומען אן).

יששכר

אין אברהם'ס אייניקלעך איז ניטא קיין פלוטען —
וואלסט דאס זעהען אביסעל זיין כאראקטער דעם גוטען.

יעקב

וואס הייסט? איז ער דען פון אונזער משפחה?
נו, זאל איהם גאט בענשען, פון מיין זיידענס ברכה.

פֿאַהר קיין כנען מיט מיינע ברידער,
ברויגג מיין פֿאטער צוריק מיט זיי ווידער.

יעקב

(מיט א געשריי).

אַה גאָט ! ! !

(ער פֿאלט צו דער ערד. אלע לויפֿען צו בערוהיגען איהם).

שרה

וועה איז מיר ! ! מיין זיידע איז אין אונמאכט געבליבען ! !
ווין פֿרייד האָט איהם זיין לעבען פֿערטריבען ! !

דינה

(פֿאלענדיג אויפֿ'ן פֿאטער).

בערוהיג דיך פֿאטער ! אוי וועה איז מיר ! !
ער איז געבליבען ! ! ער גיט זיך ניט א ריהר !

(די קינדער אלע לויפֿען צו, הויבען איהם אויפֿ. באגיסען איהם מיט טרעטען. יעקב קומט עטוואס צו זיך, די קינדער זעצען איהם אנידער נעבען א בוים).

יעקב

(מיט א פֿרייד־ענס־נעשריי).

אַה גאָט ! ! מיין קינד יוסף לעבט ! ! !

(ער שפֿארט זיך אפֿ אן בוים פון שוואכקייט).

(אלע).

ער לעבט ! ער לעבט ! און איז גרוים אין שטאַנד,
ער איז דער צווייטער פון פֿרעה'ס האנט,
א וויצע קעניג אויפֿ מצרים לאנד.

יעקב

אַה ! געגוג פֿאר מיך ! ! מיין יוסף לעבט ! !

(אלע).

און יוסף בעט דיר צו איהם צו רייזען,
זיין גליק, זיין גרויסקייט, דיר צו ווייזען,
ער וועט דיך צו דיין עלטער שפֿייזען.

יעקב

(ערשטוינט).
די קליינע אסנת? די דריי יאָהריגעם קינד?
איז א וויצע קעניגין, צו מצרים אצינד?

דינה

און דער וויצע קעניג זעלבסט, דער אדעל געבאָרענער
איז מיין ברודער יוסף, דיין זוהן, דער פערלאָרענער.

יעקב

(מיט געווייז).
וואָס לאכט איהר קינדער פון מיר!
מיין הארץ שפרינגט מיר ארוים שיער.

נפתלי

חלילה פאטער! מיר זאלען דיר קריינקען,
מיר ווילען דיר ריכטיג מיט א בשורה בעשיינקען.

(אלע).
יוסף לעבט! זאָלען מיר לעבען אזוי!
און דינה'ס טאָכטער איז זיין פרוי,
אויף גאנץ מצרים האָט ער צו באטען
און ער שיקט עס דיר די קאראטען.

(זיי ווייזען אויף דעם קוטשער אחישחר).
אָט ביי דעם הערן קענסטו פרעגען,
ווער עס שיקט די פערד און ווענען.

יעקב

(צום קוטשער).
אָה, ליעבסטער הער!! ווער האָט אייך אהער געשיקט??
און ווי האָט ער די ווערטער אויסגעדריקט???

אחישחר

(דער קוטשער).
דער הער וויצע קעניג מיט זיין פרוי,
פערזאגען מיר מיט די ווערטער אזוי:

דיך לויבט מיין הארץ און מיין געפיהל,
פאר דיר א לויב — איז שווייגען שטיל...
(יעקב שטעלט זיך אויף די פים).

1.

יעקב

זינג מיין זעלע! זינג צו גאָט!
וואָס זיינע וואונדער בעוויזען האָט;
ער גיט דיר פרייד פאר דיין לייד,
ער טהוט דיר אַן א נבואה קלייד.

(די קינדער).

האָפט צו גאָט, אייביג ברידער,
האָפענונג איז א גוטער רעצעפט.
גאָט ערפרעהט דעם טאָטען ווידער,
ער זאגט איהם אַן, אז יוסף לעבט.

2.

יעקב

זינגט צו גאָט, איהר הויכע שטערען
אויך די זון מיט די לבנה.
איהר זעהט פריהער מיינע טרערען,
פרעהט אייך איצט מיט מיין מתנה!

(די קינדער).

האָפט צו גאָט, אייביג ברידער,
האָפענונג איז א גוטער רעצעפט.
גאָט דערפרעהט דעם טאָטען ווידער,
ער זאגט איהם, אז יוסף לעבט.

יעקב

רחל! רחל! מיין געליעבטע,
קום אהער! וואו דיין זעלע שוועבט;

יעקב

מיינע טרויטען זעה איך דעם אויגענבליק ! !
פון צוויי און צוואנציג יאָהר צוריק ! !
אָה ! ווי ריכטיג זיי פלעגען ווייזען !
יוסף וועט מיך צו דער עלטער שפייזען !

(יעקב קניהט זיך אויף דער ערד. פערשפרייט די הענט צום הימל).

יעקב

גאָט פון אברהם ! וואס דו זיצט אויבען,
איך האָב קיין וועלטער דיך צו לויבען.
קעגען דיין פיהרונג וועל קען זיך קליגען,
מיר זענען קינדער פון די וויעגען ;
מיר זענען דום, מיר זענען בלינד,
ווי א פריש געבאָרענער קינד.
יוסף וועלט פון מיר פערלאָרען,
קלאָג איך צוויי און צוואנציג יאָהרען,
און דו פיהרסט איהם קיין מצרים,
מיין זיידענס הבטחה צו זיין מקיים —
יעצט פערשטעה איך וואס דאָס בעדייט,
וואָס איך הער דאָ פריהער א שטימע שרייט,
און וואס איך רייד דאָ אויף אן אָרט,
ענטפערט דער וואלד אויף יעדער וואָרט.
„געגוג, יעקב, טרויערען,
דיין קינד, יוסף, לעבט".
גאָט ! דיין שטימע ברעכט איין מויערען,
די נבואה וויטער אויף מיר שווענבט,
די הייליגע געפיהלען וועז דו מיר וויזט,
וועל איך בעגיסטערט פון דיין גייסט,
צייט עס טרעפט מיר די גרויסע שרעק,
איז דיין נבואה פון מיר אוועק,
ווי דו האָסט מיר איצט ערפרעהט,
מיט נבואה האָסטו מיר בעקליידט ;
גאָט פון אברהם ! וואס דו זיצסט אויבען,
איך האָב קיין וועלטער דיך צו לויבען,

ליעדער

ערפרעה דיין האַרץ, די בעטריבטע,
דיין בן פורת האַט אַפּגעלעבט.
(אלע).
זינג מיין זעלע, זינג צו גאט,
וואָם זיינע וואונדער בעוויזען האַט. —

(דער פארהאנג פאלט).

ע נ ד ע.

שעהנקייט און נוצען

שים פניד אל הרי ישראל בן אדם,
והנבא אליהם (יחזקל ו' ב').

דאמאלס ווען די גאנצע מענשהייט
וואר נאָך קינדערש, נאַריש, דום;
און מלאכים, שדים, גייסטער
טאַנצען אין דער לופט ארום.

דיזע גרויסע קינדער זוכען
אלץ וואָס איבער די נאַטור.
און די וועלט פערפלייצט מיט געטער:
מענקור, וועגוס און אמור.

פון יופיטער — גרויסע וואונדער
וועלט דערצעהלט, זאָ דייטליך־הל,
יענער פעכט זיך פאר א געטין
מיט א גאָט אין א דועל!

און זאָגאר די פילאָזאָפען
גרויסע קעפ פון יענער צייט;
דיספוטירען פון דער זעעלע
אויב זי בלייבט „אין עוויגקייט".

אָט אין יענע קינדער־יאָהרען
וועו די מענשהייט בלאָנדזשעט נאָר;
האָבען זיי אלס די פּ אָ ע ט ע ן
אויך געחלומ׳ט אויפֿן וואָהר.

זיינען דאמאלס נאר געפלויגען
וואו די פאנטאַזיי זיי רופט;
הויך צום „תרשיש" און צום „חשמל"
און צום „קשת" אין דער לופט...

שלעפען נאר דעם לעזער׳ס אויגען
צו די וואלקענם דאָרט אין רוים;
און עס בלייבט איהם נאָכ׳ן לעזען
נאָר א קורצער זיסער טרוים...

ווי ער עפענט נאר די אויגען,
און עס חלום׳ט איהם ניט מעהר,
וועדט עס ווי א בלאָז פערשוואונדען
און זיין האַרץ בלייבט פוסט און לעער.

מעהרער אלטע פּאָעזיען
זיינען „בלומען" אָהן פּראָפּיט.
נאָר אויף שמעקען, נאָר אויף ריהרען,
מעהר קיין נוצען בריינגט עס ניט.

און דאָך האָט מען זיך פערגונען
לויבען דיזע פאנטאַזיע:
וואָס דאָס ליעד האָט מעהרער ליגען
הייסט עס וואהרע פּאָעזיע...

נאָך אזעלכע טויזענד זאכען
וואו פערשטאַנד מוז בלייבען שטעהן:
ווען דער מענש זאָל איביג לעבען
וועט ער דיעזעם ניט דערגעהן.

און אין יענע קינדער־יאָהרען,
ווען דער שכל דומהייט קלערט:
„אלע שטערען זיינען בעשאַפען
צו בעדיענען א ו נ ז ע ר ערד".

„רעדער דרעהען די מזלות,
הויך אין הימעל, ווי א מיהל;
און זיי האָבען אויך נשמות
לעבען, ווילען און געפיהל."

אָנגערופען פונקט די נעמען
פון מלאכים אלערליי;
אויסגעמאָסטען רעם גיהנום
און געהערט דעם „מת" געשריי.

האָבען אויגען נאָר פעריסען
דאָרט צום הימעל, און געקלערט:
ווילען קיינמאָל טראכטען, ווייסען
וואָס איז אונטען — דאָ אויף דר׳ערד.

דיזעם קלערען בריינגט קיין נוצען
אין דער פראקטיק און געברויך:
אויגען־בלענדיג, אבערגלויבען
בלייבט זיי נאר פון דיזען רויך.

דיין געשילדערט, אלעס פינקטליך
ניט פערגרעסערט אויף א האָר.

מאָהלט די ארמוט און דאָס עלענד
מאָהלט די „גוואלדטהאַט" מיט איהר מאַכט;
מאָהלט דעם שוואַכען דעם געדריקטען
מאָהלט א מענשענ־האַרץ מיט פּראכט.

יושר, אמת, עולה, שקר, —
טוהען זיי אָן אין א גוף
און די אלע ווי פערזאָנען
טרעטען אויף דער ביהנע אויף.

ווי דער דיכטער, נעהמט די פעדער,
איידער ער פאנגט דאָס ליעד נאָך אָן;
מוז ער זיך די פראגע שטעלען
זאָג מיר: „מא קא משמע לן?"

„וועלכע נוצען האָט דער לעזער
וועז ער לייענט דאָס שוין אָפּ?
וואָס האָט דאָס ליעד איהם געלערנט
וואס פערבלייבט דערנאָך אין קאָפּ?"

שכל פערלאַנגט מעהרער מעלות,
אויסער וואָס דער שיר איז שעהן;
נאר א שוטה זוכט א כלה, —
וואָס זאָל זיין נאָר שעהן אליין.

מעג דער פערז זיין ווי ערהאבען

* *
*

אָבער דיזע קינדער־יאָהרען
האָט ביי מענשען לאַנג געפעהלט;
דער פערשטאַנד האָט זיי געלערנט
לערנען פראקטישער די וועלט.

מענשען האָבען זיך געגומען
מעהר בעטראכטען אונזער ערד;
וואָס אין איהר איז, און וואָס אויף איהר איז —
זיך בענוצען מיט איהר ווערטה.

עלעמענטען אויסגעפונען,
זיך בעדיענט מיט זייער מאַכט;
עלעקטריע אויך וואסער, פייער, —
פאר דעם מענשענ׳ס שקלאַף געמאַכט.

מעדיצין — און ליכט און שאָטען
אינדוסטריע גאנץ טיעף שטודירט;
אויך באטאניק, אַנאַטאָמיע
און מאַשינען פאבריצירט.

דאמאלס נעהמט אויך די פֿאָעזיע
בילדער מאָהלען, ליכטיג העל;
און אנשטאט דעם אלטען ליגען
קומט דער אמת אויף איהר שטעל.

זינגען ליעדער נאָר פון לעבען
פאָטאָגראפיש, דייטליך, קלאָהר;

ציינער שארפע, נעגעל גרויסע
און איהר האלז — א שטארקע קייט;
שפריצט מיט גיפט אוואו זי קערט זיך
אייער לייגט זי וואו זי גענהט.

ביז עס בלייבט אונז קיין איין ווינקעל,
וואו די חיה איז ניטא;
שווימט אריבער דעם אטלאנטיק
און מען זעהט איהר גאנץ אפט דא...

און ביי דיזער שלעכטער לאגע
גיט נאך דיכטער אין זשארנאן,
וועלכע פרעגען זיך קיין פראגע:
„ואם העלפט דאם לייער מיין נאציאן".

זיי בעזינגען בלומען, פויגלעך —
שענקען שפיעלצייג — דיעזען גריין...
שפארען איהם אין מויל קאמפאטען,
אבער קיין נארהאפטע שפיין.

און א היבשע מאם ציניזם
און „ויזתא'ס" פול א סטאק;
אויף דעזערט — א פוטער קוכען
און פערדארבען זיין געשמאק:

און ווער רעדט שוין וועגען נוצען —
וואם דערפון האט די נאציאן?
ניט קיין טרייסטונג צו די צרות
ניט קיין עצה וואס צו טהאן!

ברייגט ער אבער קיינע נוץ;
בלייבט עס נאר א פוסטע פראזע —
שכלי'ן זעטיגט ניט דער פוץ...

נאָך בעזונדערס וועז מיר אידען
האַלטען יעצט אין אַזאַ שטאַנד
וועז מיר זעטיגען זיך טעגליך
נאָר מיט האַס און דרוק און שאַנד.

שאַנד און שפּאָט איז אונזער חלק,
הונגער, עלענד נויט און פיין;
דאַרטען טרייבט אונז מיט שטעקענס, —
דאָ לאָזט מען אונז ניט אריין!...

ערגער ווי אין מיטעל־אַלטער,
דאַן געפינט דער איד דאָך רוה;
וועז עס טרייבט איהם איין מדינה, —
קומט די צווייטע, נעהמט איהם צו.

היינט איז איבעראל פערשלאָסען
טהיר און טויער פאר דעם גרייז;
פון דעם ברענענדען עקוואטאר
ביז דעם קאַלטען ים מיט אייז.

עס איז יעצט ארוים א חיה
וואָס איהר שפּייז איז נאָר א „איד";
און איהר גרוך איז זאָ געפּעהרליך
מזיק'ט מיט איהר יעדען גליעד.

פֿרופּט נאָר זוכט אן ערליכען
מיט א וואהרען צוטרויען
אויב איהר טרעפּט א הונדערטהייל
איז דאָס שוין צופיעל ;
נאָר ביים ערשטען אדם'ן
זעהט מען שוין די מאַרדטהאַטען, —
איין ברודער דעם אנדערן
האָט דערשלאָגען טוידט.
און אזעלכע מעשה'לעך
פון א מענשען הרגע'נען, —
הרגע'נען און אָפּנעמען
האָט געטראָפּען אָפּט ;
וועך רעדט נידערטרעכטיגקייט
האמבאג און בע'גנב'נען,
גנב'ענען און לייקענען
שטייגט פון טאָג צו טאָג.
דערצו מיטלען זוכענדיג
קומט אדור פון אנוש'ן(1)
וועלכע האָבען אויפגעקלעהרט
גלויבען רעליגיאָן ;
האָבען אויבען אָנגעצייגט :
אין הימל אין „א סטאַנציע הויז"
וועך עס וועט דא זינדיגען,
וועט אויבען בעשטראָפּט.
זעהר יונג און שרעקעדיג
וואָרען די פערצייטיגע ;
דיזעם העלפּט די קליגערע
אויספיהרען דעם פּלאַן.
מ'הערט א דונער קלאַפּענדיג,

מיר בלייבט נאָר צו ווידערהאָלען
יענע אלטע — נייע ליעד ;
וואָס צום פּעדלער איז געשריבען
און געמיינט דעם ג ַא נ צ ע ן א י ד !

„וואָס זינגט איהר פּאָעטען פון בלומען פון פויגלעך ?
דאָס ליעדעל האָט לאַנג שוין איהר צייט אָפּגעלעבט,
דאָס פּאַסט צו פּארשלעפּערן קינדער אין ווינלעך
גיט בעסער דעם קראַנקען א הילונגם־רעצעפּט !
1892

דריי סטאנציעס

כי יצר לב האדם
רע מנעוריב (בראשית ח"א)

ווער עס איז א דיינקענדער
קעהרט דעם מח קלערענדיג ;
ווער מיט אויגען אָפענע
קוקט ער אויף דער וועלט.
אין דעם גרויסען מענשענטייך
פיעל עס גיט פערדאַרבענהייט, —
גניבה, גזילה, פאלשקייטען
גאָר א גרויסע צאָהל ;
איין פיש שלינגט דעם אנדערן,
ווער גאָר איז א שטאַרקערער
סיי אין כוחות קרעפטיגער
סיי אין קאַפּיטאל.

כאַפּט מען איינעם זינדיגען
ווערט ער גלייך בעשטראָפט.
און די ביידע אָנפיהרער,
גייסטליכע און קעניגע,
לעבען ביידע ברידערליך
איינם דעם צווייטען שטיצט...
נאָר די צווייטע „סטאַנציע־הויז"
כאָטש זי איז א נאַהענטע,
קען זי אויך ניט אָפהאַלטען
ווילדעם טהיער פון רויב.
מ׳קען א מענשען הרג׳ענען,
וואו קיין ערות זעהען ניט
וויס דעם אמת קיינער ניט,
בלייבט דער מערדער פרי.
אגב די פּאָליציי־לייט,
זיינען אויך נאר מענשעלעך,
זינדיגע נשמה׳לעך —
נעהמען אָפּט כאַבאַר.
און אזוי די ריכטער־לייט,
און אזוי — די אָנפיהרער,
און אזוי — די טראָהן־זיצער —
יעדער זוכט פאר זיך.
מענשליכע פערדאָרבענהייט
ווערט דערפון ניט ווייניגער,
גלויבענם און רעניר־ונגען
בריינגען מעהר בעטרוג;
ס׳האַרץ צופלאַצט נאָר טראכטענדיג:
בלויז דאָס איינע קריסטענטהום,
פיעל עם האָט די וועלט־טהיילען

מ׳זעהט א שטערן פאַלענדיג,
מ׳זעהט א וואסער רוישענדיג
פון א שטורם ווינד;
פאַלט אויף זיי א שרעקענים,
טרייסלען זיך און ציטערן,
מיינען אז גאָט בייזערט זיך
פאר די גרויסע זינד.
אָבער, קוים זיך צוגעוועהנט,
ווערט דער שרעק שוין לייכטערער
מענשען הערט מען זאָגענדיג:
— איך ווייל לעבען יעצט.
וואָס קען דאָס מיר קימערן,
וואָס וועט זיין אויף יענער וועלט!
„דאַרף איך לעבען שטאַרבענדיג?
שטאַרבען וועל איך לעב".
אגב טרעפט שוין גייסטליכע,
גוט געניטע „ביזנעסלייט"
מאַכען פון דעם גלויבענשטאַנד
פאר זיך א געשעפט.
מענשען מעהר ערפארענע
האָבען זיך ארומגעזעהן,
אז דעם הימעל׳ס „סטאַנציע־הויז"
שטעהט פון דר׳ערד צו ווייט;
די פאַליציע בלייבענדיג,
דאַרף מען איינע ארדענען
וועלכע זאָל שטעהן נעהענטער
נעבען זיך איז שטאדט.
בכן—וועלט באַלד רעגירונגען,
קעניגע, געזעצגעבער,

נעהמען גאנצע הונדערטערס
פאר דעם קלענסטען משפט׳ל
ער האָט דאָך שטודירט!
דער קליענט פערזיכערט זיך
אויף דעם לאַיערס מענשליכקייט;
דער נעמט גאָלט ביים צווייטען צד,
דער פערלירט דעם טרייעל
זעהט נאר דעם אפטייקערל
האָט „פּראָוויזאָר" אויסשטודירט
מעג ער נעהמען קוואַדערלעך
וואו איהם קאָסט א סענט.
אלזא זעהט מען עפענטליך
וואו די אלע מיטלען
פון די דריי בעשטרייגונגען
העלפט ניט אויף א האָר.
ניט קיין גאָריכט א הימעלישער,
ניט „סינג־סינג" די שטאָטיגע
ניט קיין שטראָף קיין הערצליכע —
אלעס איז אומזיסט!
פיש, בלייבט מען די זעלביגע
אלץ איינס וויי די פּאַריגע
מיט די זעלבע פיהרונגען
וועך נאר גרעסער — שלינגט...
יעצט בייט זיך די מיינונגען.
אויף די צייט די קינפטיגע,
אויב עס וועט זיך בעסערען
אונזער וועלט אמאָל;
דער האָפט אויף צו ענדערען
אין דער וועלט די ארדענונג

אויסגעוויקט אין בלוט!
קעניגע פון זייער זייט
מאַכען שטרייט פאר קליניגקייט,
טויזענדער אומשולדיגע
פאַלען שוין אין שלאַכט!
יאָהר־הונדערט דער ניינצענטער
האָט ערקלערט פערניפטיגער
אַרדענען „אַ סטאַנציע־הויז"
אין דעם מענשענם האַרץ, —
איהם אין שולען לערנענדיג
ווייסענשאפט און זיטליכקייט
ער זאָל וועלען גוטעם טהאָן
וויל ער האָט דאָם ליב.
אָבער דיזע „סטאַנציע־הויז"
האָבען אויך די מענשעלעך
נאָר צו שלעכט בענוצט.
זיי ערפינדען נייאיגקייט,
שיספולוועד גאר קינסטליכע,
וואָם זאָל מענשען ממית זיין
טויזענד מיט אמאָל!
דער שטודירט אוים מעדיצין,
ווערט א גוטער „סאַקערל[2])
שמאָצקעט אוים די דאָלערלעך
פון א גאַנצער שטאָדט;
ער זוכט נאָר זיין אייגענוץ:
דאן ווען איך בין אונגליקליך,
ווען עס ברענט מיין שטיבעלע
וואַרעמט ער די הענט!...
לאָיערס — אויך דאָם זעלביגע

דיינע אָרעון פון דיין תהילים
בלייבט א מוסטער פון געבעט.

גיט דען וועך אין וועלט געשיכטע,
וואָס שטעהט מיט דיר אויף איין ברעט;
סיי אין גייסט און סיי אין קערפער,
העלדענקעניג און פּאָעט.

לייב און בער האָסטו צוריסען
און דעם גלית, פּלישתים'ס ריעז,
דו בעזיענסט איהם מיט צוויי שטיינדלעך
אָהן א בויגען, שווערד און שפּיעז.

פּאר דיין מיכל, דיין געליעבטע,
שטורעמסטו צום פיינד אריין
צוויי מאָל הונדערט לייט פערוואונדעט
אום דעם קעניג'ס איידים זיין.

ביזט א שרעקבילד פאר די שונאים,
מואב, אדם און ארם, —
הויבסט מיט מאַכט דיין רעכטען ארעם
און דו שטירצסט זיי טיעף אין תהום.

אָבער דיזער שטאַרקער קערפער,
זאָפיעל העלדענמוטה און דרייסט,
אָה, ווי שוואַך און אומבעדייטענד
איז דאָס נאָך קעגען דיין גייסט!

פון דיין שאָף — צום קעניג'ס פּאלאסט

און עס זאל זיך אויסגלייכען
מיה מיט קאפיטאל.
פילע וואַרטען האפענדיג
אויף ישעיה'ס וואהרזאגונג,
וועו דער וואלף און שעפסעלע
וועלען שטימען גלייך;
דער דינקט אז די בילדונגסקראפט
מוז צו ענדע גובר זיין
און עס בלייבט נאר קעניגען
ציוויליזאציאן!
פארלויפיג די צושויער,
שמעלצען הערצער קוקענדיג,
האמבאג, פאלשקייט גרויזאמע,
און עס נעמט קיין סוף!
וועו וועט זיך דאס ענדיגען
מיט דעם טהיער צוויי פיסיגען,
וועו וועט ער וועדען מענשליכער
אה, עס איז נאך וויט!

החלוהה והמחלוקת

נאום הגבר היקם על
משיח אלהי יעקב
ונעים זמירות ישראל.
(שמואל כ"נ)

דוד, שטאלץ פון אונזער אומה!
דוד, געטליכער פאעט!

בשעה שאמר דוד למפי בושת
אתה וציבא תחלקו את השדה
יצאה בת־קול ואמרה רחבעם
וירבעם יחלקו את המלוכה.
(שבת נ"ו)

זיידענס, וואָס האָט מעהרער ווירדע
שאַרעט מעהר דאָס קלענסטע פלעק;
דוד, מאַכסט א קליינעם טעות,
אה, ווי שעלכט דאָס איז אוועק!

הערסט רכילות פון קנעכט ציבא,
און דו פסקנ'עסט פאלש א דין;
— „ציבא זאָל זיך גלייך צוטהיילען
מיט דעם קעניג'ס שאול'ס זיהן".

ווי א פלאָם האָט אָנגעצונדען
דיזער אורטהייל זיינע לייט,
איבערהויפט די שאול'יסטען,
וועלכע שטעהען שאול'ס זייט.

„דוד זאָל זאָ גיך פערגעסען
אז ער זיצט אויף שאולס טראָהן!
וואָס געהערט צו יהונתן
יהונתן, שאול'ס זוהן.

וועלכער איהם קומט די מלוכה,
און ער וואר זאָ טריי, זאָ פיין, —

האָט דיין נאָמען הין־געשוועבט ;
הימליש שפּילט דיין זיסע האַרפּע
און דעם קעניג׳ס מוטה בעלעבט.

פּאר לוים, שפּילער, זינגער,
מוזיצירסטו אלץ אליין ;
שושן, שמינית און נחילות,
גיתית, יחלת מות־לבן.

שוהלען, קירכען און מאַטשעטעז, —
(האָמער, ביראן, דאַרטען פּעהלט)
דיינע הימנען און אָדען
קלינגען אויף דער גאנצער וועלט.

קריסטען קריכען צו דיין יחוס
— „פון דיר שטאַמט דער יעזוס קריסט“
טראָץ דעם וואָס ס׳זאָגט זייער גלויבען
— „יעזוס האָט קיין פאָטער ניט“.

דיין׳ געזאַנגען בריינגט דעם מענשען
מיט די גאָטהייט אין פערבונד —
איז א באַלזאַם פאר דעם קראַנקען
לייכטערט, היילט, די גרעסטע וואונו.

א בריליאנט אין „בוך פון ביכער“[1]
איז דער תהלים, דיין געבעט :
דוד ! שטאָלץ פון אונזער אומה !
דוד ! געטליכער פּאָעט !

ביז זיי האָבען זיך פּארלענדט ;
ביז עם קומט נבכדנצר
אַון ער מאַכט פון אלץ אן ענד...

ג

ועריז השטן מרקד בונינו.

פון רחבעם ביז דעם חרבן
דויערט ביז פּיעך הונדערט יאָהר ;
קנאה, שנאה און מחלוקת, —
פלאַנצט זיך איין פון דור צו דור.

ביז די שנאה, ווערט נאַטירליך :
איינס דעם צווייטען — זיין א פיינד ;
דיזער אונגליק, אונז בעגלייטעט
איבעראל, און ביז צום „היינט"...

קומען אידלער נאָר צוואמען, —
קען קיין שלום זיין ביי זיי ;
מיטלען איז רעכט — אלערלי.
איינס דעם צווייטען וויל בעזיגען

זידלען, פּאַטשען און מסירות, —
און ביי לאָיערס און אין קאָרט ;
ס'איז א וואונדער וועז צוויי אידלער
זיצען רוהיג אויף אן אָרט.

קומען אידען אין א „קאַנטרי" —
קוים זיי צעהלען צוואנציג לייט ;

דאָס ער ליעבט דעם דוד הערצליך,
שטעלט זיין לעבען פאר איהם איין.

אז א קינד בלייבט פון איהם איבער
קראַנק, און הינקט אויף ביידע פים;
זיין פאמיליע דורך צושטאַרבען,
ער מוז זיצען ביי זיין טיש;

וואָס אין גרונד — איז ער דער יושר,
איהם נאָר קומט דער טראָהן מיט רעכט;
נעהמסטו העלפט פון זיינע גיטער
און דו גיסט אוועק זיין קנעכט!"

דיזער גלוטה ווערט ניט פערלאָשען,
דער פערדרוס וואר זעהר גרוים;
ביז רחבעם ווערט א קעניג, —
דאמאלס ברעכט דער פייער אויס.

(דען פאר דוד און פאר שלמה'ן
קענען געגנער נאָר ניט טהאָן;
דען זיי האַלטען פעסט דעם סצעפטער,
ס'איז קיין צייט פאר רעוואָלוציאָן.)

דעם רחבעם בלייבט נאר איבער
בלויז פון פאָלק א זעקסטע טהייל;
און עם ווערט שוין צוויי פארטייען:
יהודה און ישראל.

דיזע בלייבען אייביג געגנער,

וועו אזוינם קומט איהם צום האַנט ;
שעמען כ׳לעבען, דארפען מיר זיך
פאר די שכנים דאָ אין לאַנד !

האָב שוין גאָט אויף אונז רחמנות,
וועו מיר זעלבסט פערשטעהען ניט ;
פיעל מחלוקת פיהרט אונז איבער,
זי בעגראָבט אונז און בעשיט.

צו דיין פאַלק, שיק גאָט דיין שלום
פריעד צווישען זיי באנאנד,
זאַלען וויסען, זיך בענוצען,
מיט דער פרייהייט פונ׳ם לאַנד.

.1891

בחרבוני קיץ[1]

אויפ׳ן בער פאַלט א שיסקע א לערץ,
קלינגט מיט איהם דער גאַנצער וואַלד ;
פאַלען אויף איהם בוימער שווערע,
מאַכט ער קיין ליאַרעם קיין געוואַלד
פלעג איך וועו א שונא דערשמעקען,
וועלכער וויל דריקען מיין איד —
מיין געשרייי פלעגט דאן טוידטע אויפוועקען
פערקלינגען די וועלט מיט מיין ליעד.
יעצט וועו מיין פאַלק ליגט געפעהרליך,
קיין דאקטאר געפינט גאָר קיין ראַטה

באַלד צוויי שוחטים — צוויי מנינים, —
טאָג און נאַכט אין קריעג און שטרייט.

(וואו צוויי אידען—רעדאקטארען —
לײדען לעזער באלד די שטראָפּ
אנשטאט נייעס — איז שימפּעריען,
דאָס בעקומט מען לעזע־שטאָפּ...

רעדאקטארען מיינען ביזנעס:
צו געווינען פון א זיעג;
אָבער איהר, וואס קריעגט זיך, שרייבער?
וואָס געווינט א י ה ר פון קריעג.)

צדקה־חברות פיעל פון טוגענד,
ווערן גאָר אָהן יאָהרען אַלט.
פאר א שטעלע פון בעאַמטע
גראָבט מען אונטער — און דאָס פאַלט.

אויב איהר קענט א שוהל׳כעל קריעגען
וואָס האָט ניט געהאט קיין „פּייט"
קענט איהר אין „שיקאגא" שיקען
דאָס וועט זיין א זעלטענהייט.

קען עס ווער די נעזער צעהלען,
פיעל מען רייסט זיי אין א שעה?
וויפיעל ציינער אויסגעשלאָגען?
וויפיעל אויגען ווערען בלאה?

און דער ריכטער זיצט און שמייכעלט,

די גרעסטע העלפט פון מיין נאַציאָן,
זינקען פון טאָג אין דער נידער,
קיין לאַנד ווי֫ל פאר זיי גאָר ניט טהאָן.
צווישען די וועלט בייז און רייצאָם
מיט שאַרפע געשליפענע צייהן,
שטעהט איצט דער שעפּ, שוואַך און איינזאם
עלענד אין פעלד גאַנץ אליין ;
דייטשלאַנד און עסטרייך ווי שטומע,
פראנקרייך נאָך הנפט דעם שלאַנג...
ניטא אויף דער וועלט גאר קיין אומה
זאָל שרייען צום טיגער — „ווי לאַנג“ !

אמעריקא ליבעראל און בעשיידען,
פערוואַרפען א וואָרט — וואָס בעטרעפט ?
„שוועך“ — זאָגט זי — איז איהר צו רייד‌ען,
מיט רוסלאַנד „שטעהט זי אין געשעפט“...
פערצאַמט איז אין יוראָפּ די גרענצען,
קיינער לאָזט איהם ניט אריין ;
אָה, טיגער אין קליידער פון מענשען,
מערדער אין וואָלד דאַרפט איהר זיין !
וואָס האָסטו די וועלט זאָ פערוואונדערט
דו פאַלשע ציוויליזאַציאָן !
וויי אין דיין לעצטען יאָהרהונדערט
וועלכע גוטס האָסטו געטהאָן ? !

צייגט די סטאַטיסטיק אַ מינוס
פון זעלבסטמאָרד, פון מערדער די צאָהל ?
פערקערט דו ערפינדעסט מאַשינעס
צו טויטען א פאָלק מיט אמאָל...

פאַלט מיר דער שרייבען זאָ שוועריק
מיין פערער זאָ שטום און זאָ מאַט.

מיין איך! איך וואָלט טהאָן פאר דיר גערן,
זעה איך ווי שוואַך איז דער „איך",
איך וואָלט דיר בעזונגען מיט טרעהרען
האָב איך שוין קיין טרעהרען אין זיך.
וואו זייט איהר, איהר אינגערע יאָהרען?
ווען איך ואר נאָך מיט טרערען רייך
קוים איז מיין פאָלק שלעכט געוואָרען
פליסט פון מיר טרערען א טייך.
אויסגעווינט זיך ווי דער ביבער,
דאָס האַרץ בעקומט ווידער איהר רוה;
קוים די דריי וואָכען אריבער —
קומט אָן דער שבת נחמו.

היינט איז מיין מאַרך אויסגעטריקענט
פערשטאָפט איז פון טרערען דער קוואַל,
מיין האַרץ איז געפרעסט און זאָ דריקענד,
פערשטיקט איז די לופט איבעראל.
איך וואנדער אין מדבר זאהארא,
איך זעה קיין געוויקס און קיין לאַנד;
דער זאמום[1]) מיט זיין דיקע חמאַרע
פערשיט מיך מיט ברענענדען זאַמד,
זיילען שטויב, שטיל, ווי בגניבה,
ציהט זיך א פאָלק, נאָך א פאָלק;
מיין סקעלעט שטעהט ווי א מצבה
איבער דעם גראַב פון מיין פאָלק.
אין רוסלאַנד מיין בלוט — מיינע ברידער,

פֿערלאנגסט נאָך אין בעקעל א גלעט.
— „פון עלעקטרי געפין איך דעם שליסעל,
אויף קונסט בין איך ספּעציאליסט“ —
פון בלאָטע שטעלסטו אויס דיין פּיסעל
וויזען ווי כשר דו ביזט...

מיין פֿאָלק! וואָס פערלאנג איך פון לייטען
רחמנות, וועז דיר איז ניט גוט,
וועז איך זעה עס שטעהען פון ווייטען
ברידער פון דיין פלייש און בלוט.
ברידער פון רוסלאַנד געבאָרען,
געליטען אויך צרות אָן שיעור;
אקאַרסט געקומען צופאָהרען
ווי גיך זיי פערגעסען אָן דיר...
דער האָט צו זיין „פרעזידענט“ תאוה,
זיצען אויפֿן טשער אויבען אָן;
דער יאָגט זיך נאָך כבוד, נאָך גאוה,
און וואָס קימערט זיי די נאַציאָן.

און וויר רעדט שוין גרינדען „סאָסייעטים“
מען רעדט וועגען דיר זעהר היים,
קומט דיר נאָר אָן די פּאָטייטעס,
אין „דומחייט“ נעמט צו דיינע פלייש... —
דאָס געלט גענהט אוועק אויף פרעזענטען,
מעדאלען און „יאהרעס־פעסט“, —
פאר טרעזשורער און פרעזידענטען, —
מען עסט אויף די אייער אין נעסט...
די אידישע בעלי מלאכות
האָבען א פראגע פון ברויט

פֿלענער פון שווינדלער בעטריגער
געפינט מען היינט מעהר אלערליי,
מאכסט מענשען כיטרער און קליגער
דאָם האַרץ ווערט נאָך ערגער ביי זיי...
פערניכטעסט דעם האַנדעל פון שקלאַפען,
דו רעטעסט דעם ארבייטער׳ס וועלט, —
פאר׳ן ווירטה מוז ער ווי אמאָל שאַפען,
און קראַנק זיין פאר אייגענע גלט...

האָסטו דען געבראכט א ישועה
צום בלבול פון עלילת דם ?
מיר האָבען דאָך געהאָפט : די רפואה
געפינט מען ביי דיר מן הסתם.
פאָלקס שוהלען אין אלע גאַסען,
קאָלעדושען אין יעדער שטאָדט ;
קיין פאָלק וועט די צווייטע ניט האַסען
דער בלוט־בלבול — זיין וועט צו שפּאַט.
לסוף וועז האָט מעהר מאָל ועטראָפען
אַמאָל, צו די איצטיגע צייט ?
„קארפּו" האָט נאָך ניט איינגעשלאָפען,
שטעהט שוין „רומעליע" און שרייט[2])

ווארום האָסטו חברות געגרינדעט,
האָסט כלומרשט רחמנות אויף פערד —
וועז מענשען ליגען פערוואונדעט
געשטאָכען פון דיין איידעלען שווערד ?
טהוסט אָפּ כל הרציחות
אין נאָמען פון הומאַניטעט ;
צייטונגען, קלינגען דיין יחוס,

געגעראלען פול אין לאַנד,
דאָקטוירים, פראָפעסאָרען.

3

יעדער איד לעבט זעהר רייך
אוו וואוינונג אוו אין קלייַדען;
פינקטליך מיט דעם קריסט צוגלייך
ניט צום אונטערשיידען.

4

נאָר דער גליק שיינט דאָרט ניט פיעל
דעם אומגליקליכען אידעל.
מען הערט איהם זינגען שטיל
א טרויעריגם לידעל.

5

פערצעהן הונדערט אַכציג צוויי,
צעהן יאָהר פאר דעם גירוש,
שפירט דער איד עס טהוט איהם וועה,
ער פערלירט זיין חירות.

6

עס שטרעבט די אינקוויזיציאָן
זיין פרייהייט צו בעגרענצען, —
וואָס דער איד ויל עטוואָס טהאָן,
האָט ער קיין רעכט פון מענשען.

7

דאָן יצחק אבארבנעל
קען זיי אויך ניט רעטען;
עס העלפט זיי ניט זיין הויכע שטעל
זיין ווינען און זיין בעטען.

זיי מיינען ניט טהאָן דיר צו להכעיס —
דערווייַלע פערגעסט מען דיין נויט.

ביי דיינע דייטשע ברידער
ביזטו פערעכענט פאר דול,
ווען „ציון" איז דא אין דיין סידור
און עס זינגען קיין מיידלעך אין שוהל...
עס גיט נאָך פון זיי אויך רבנים
וואָס מאָלען דיר אזוי שווארץ —
אָה, די סעמיטישע שונאים —
דאָ פּלאַצט אין גאַנצען מיין האַרץ.
אָט די אלע זאַמדיגע זיילען,
פאלען ארויף אויף מיין לונג
צולעכערען איהם ווי מיט פיילען
פערשטומען — מיין פעדער, מיין צונג.

1891

די דריי טויבען

1

גליקליך לעבט אַמאָל דער איד
אין שפּאַנישער מדינה;
אין קאסטיליען, אין מאַדריד,
סעוויליע. בארצעלינע,(1)

2

ביי דעם קעניג, פערדינאַנד —
אידען מיניסטאָרען,

וואָס לוינט אייך פון לאַנד ארוים
ביי דער רייכער לאַגע ?

14

הייזער ווירטהשאַפט—אלץ פערקויפט,
אלץ איבערגעגעבען ;
און פון שפּאַניען איהר אנטלויפט,
מאַכט איהר דאָ קיין לעבען ?

15

נאר דער ווירטה, ענטפערט קיין וואַרט
פיהרט ארויס זיי אויבען ;
אין א צימער וואָס שטעהט דאָרט
שטייגען דריי מיט טויבען.

16

איין טויב לעבט געזונד און פריש,
שרעקליך איז די צווייטע,
אָפּגעפליקט פון קאָפּ ביז די פיס,
געקוילעט ליגט די דריטע.

17

—איהר זעהט די טויבען ?—זאָגט דער ווירטה
יעדערע פערשיעדען ;
אין די טויבען מיין האַרץ שפּירט
דעם סוף פון היגען אידען.

18

ער ווערט געפּרעסט מיט דרוק, מיט דראַנג
ער קען דאָ פיעל ניט בלייבען ;
דויערען וועט דאָס ניט לאַנג
מען וועט איהם ארויסטרייבען.

8

נאָר דער פעבעל שפּירט עס ניט,
האַלט עס פאר א פיבער;
עס טרייסעלט דורך א צעהן מינוט,
די קראנקהייט לויפט אריבער.

9

אין דעם שעהנסטען, פיינסטען אָרט,
ניט ווייט פון קעניגס טויער
אין מאדריד זעהט מען שטעהט דאָרט
א דריי עטאַזשנער מויער.

10

אז דאָ וואוינט א גרויסער גביר
וואָלט דאָך יעדער שווערען;
עס גיהען יעצט פיעל גיעסט צום טיר
דאַמען פיעל און הערען.

11

אקאָרסט־וואָס געווּאָרען נאַכט,
דער זאַל איז פיין בעלויכטען,
און א טיש געדעקט א פּראַכט
מיט שפּאַניער ווין און פרוכטען.

12

אַלע טרינקען צום ווירטה ווין,
ביי די זיסע שפּייזען.
ווינשען גליקליך איהם צו זיין,
וואו ער ווּיל יעצט רייזען.

13

איין גאַסט אַבער דאָרט אין הויז
פרעגט דעם ווירטה א פראַגע:

לויפען לויפט פון שפּאַניען יעצט,
וועז ניט איז דאָ די — שחיטה...

26

אויף די ענדע פון דער נאַכט
זאָלסט יעצט ניט גלויבען.
קוק אויף שפּאַניען אוז בעטראכט
דעם משל פון די טויבען...

19
א האַלב מיליאָן, אלע בענאַנד
וועלען מוזען לויפען.
לאָזען וועט איהר דאָ אין לאַנד
ווירטהשאַפט, גוטע אין הויפען.

20
אָפּנעפּליקט וועט איהר ארויס
ווי די טויב די צווייטע;
בייט ווער דאן זיין גלויבען אויס —
בלייבט ער ווי די דריטע.

21
דען ווער קען עס יוצא זיין
פאר די פרומע פּריסטער? —
פאַלט א מענש צו זיי אריין
שטעהט אין טויטען רייסטער...

23
איך זעה די צוקונפט פון דער ווייט
און מוז אלץ פערקויפען.
דאָס בעלאנגט נאָר אָן דער צייט
ווער פריהער וועט אנטלויפען.

24
לויפט פון שפּאַניען איצטער ווער —
דער איז א בעגליקטער;
וועט ער וואַרטען עטוואָס מעהר
אנטלויפט ער אן אָבגעפּליקטער.

25
וועט ער וואַרטען ביז צולעצט,
טו זעהט די טויב די דריטע;

איהם שאַדט ניט קיין קלאַפּ, קיין שטויסען,
קיינמאָל האָט ער זיך געשטעלט.

5
איהם האָט קיינמאָל ניט געטראָפען
ניט געהן ריכטיג אויף א האָר,
ניט געשפּעטיגט, ניט געלאָפען,
שוין כמעט זעקס טויזענד יאָהר.

6
אויף איהם הענגען אויך צוויי וואָגען,
דער שטויסט אַב, דער ציהט צו זיך;
די צוויי כוחות דרעהען, טראָגען
אלע רעדלעך זעהר גיך.

7
פיעל קאָמעטען און פלאַנעטען,
נעפּטון, וועגוס און מערקור,
אעם דרעהען די צוויי קייטען,
די צוויי קרעפטען פון נאַטור.

8
עם אַנציהען ווי דער שטייגער
אַלעם דרעהען די צוויי קייטען.
דאָס פערשפּאָרט מען אין דעם זייגער,
געהט און געהט פון דור צו דור.

9
אלע וואונדער און מאַשינעס
וואָס קען געבען אויף דער וועלט,
ליעגט דאָס אלץ אין די שפּרונדזשינעס,
קיין איין קונסט איז דאָ פערפעהלט.

לשנת תרנ״ד

1
דער וועלט־זייגער שלאָגט אצינדערט
פינקטליך פיער און פופציג יאָהר,
צום צאָל זעקס און פופציג הונדערט
פון דעם ערשטען מענשענס דור.

* *
*

2
דען דער וועלט־רוים איז גאָטס זייגער —
אומעטום שטעהט זיין פעטשאָט(1) —
זון און מאָנד זיינען די ציינער,
און די ערד — דער ציפער בלאָט.

3
די לבנה צייגט מאָנאָטען,
און די זון — טאָג און נאָכט,
און פון יאָהר אלע פיער צייטען
צייגען דיעזע צוויי א פּראָכט!

4
פירכטעט ניט פאר שטויב פון דרויסען,
מיט קיין גלאָז איז ער פערשטעלט,

15
וואו איז דער אַרט, וואָס פערמאָגט עס
צו ענטהאַלטען דיעזען נעסט ?
און דער מייסטער, וועלכער טראָגט עס
אַזא טאַש־אוהר אין זיין וועסט ? !

* *
*

16
גרויסער קינסטלער ! איז ניט מעגליך
מיר ערלויבען טהאַן א בליק,
ווי די אוהרען וועלען טעגליך
פאַבריצירט אין דיין פאבריק ?

17
און צוריק מיך לאָזען שוועבען
צו די מענשען דאָ אויף דר׳ערד,
איך זאָל קענען איבערגעבען
אלע קונסטען, ריין ערקלערט ?

18
און מיין צייט וועל עס וועט קומען,
איך וועל דאַרפען געהן צוריק —
זאָל איך וועלען אַנגענומען
אלס א העלפער אין פאַבריק.

19
איך זאָל וויסען אלע קוועלען,
אלע סודות פון נאַטור,
און זאָל קענען זעלבסט אויפשטעלען
אזא קינסטליך טאַשען־אוהר.

10
טעלעגראַפען, פאַנאַגראַפען,
עלעקטריע און מאַגנעט.
האָט דער מיסטער אלץ בעשאַפען
אַין דעם זייגער וואָס איהר זעהט!

* *
*

11
אָה, דו גרויסער זייגער־מייסטער!
ווער קען דען דיין ווערק פערשטעהן?
ניט קיין מענשען, ניט קיין גייסטער,
קיינער קען דיין סוד דערגעהן.

12
ווי דו האָסט עס אלץ בעשאַפען
און בעשאַפסט נאָך עד היום —
וועלטען פול מיט ים און האַפען
אין דעם אונבעגרענצטען רוים.

13
ווער קען צעהלען די מיליאָנען
וועלכע שוועבען אויבען שטיל?
וועלכע רעדלעך זענען זונען
וואָס בעווועגען ערדען פיעל?

14
ווער קען דען דיין זייגער מעסטען
אין זיין לענג און אין זיין בריים?
און פערשטעהן זיין קראפט דעם פעסטען,
זאָ פיעל דורות צייט ער געהט?

מ׳האָט קיין רעכט, צו טהאָן א קער,
זעהן וואָס ווייטער, קומט דאָרט פאָר.
איינער פיהלט געשמאק אין זיי,
א צווייטער לעזט עס אונבעטראכט...
איינער לעזט א בלאַט, צי צוויי —
פלוצלונג ווערט דאָס בוך פערמאַכט.

עס קומט אן אָט דער זשורנאל,
אלע ברואים אן געצאָהלט,
דער רעדאקטאר האָט קיין כלל,
וועמען פיינט, אוֹן וועמען האָלט...
רויבער, שלעכטע, שטיגען אויף,
שטילע ווערט נעצאַפּט דאָס בלוט,
דער זשורנאל ער הערט ניט אויף,
קומט אן יעדען צו׳ם מינוט.

דער זשורנאל ער הערט ניט אויף,
חאָטש די לעזער בייטען זיך,
פיעלע קומען, לעבען אויף,
פיעלע שטאַרבען, זעהר גיך.
לענדער, פעלקער, — אלץ אַגאַל, —
שטייגען, פאַלען ביז צום גרונד,
אך ווי פעסט, איז דער זשורנאל,
זעהט די בלעטער! זעהט דעם בונד!

הערר רעדאקטאר! אייך בעט איך,
מאַכט קיין אַבהאַלט אויף מיין וועג,
רוהיג, מונטער, לאָזט נאָר מיך
לעזען ווייטער ביז צום ברעג;

20
נאָר דיין „יא וואָרט“ ווי׳ל איך קריגען:
האָסט מיט מיר אזוי בעשטעלט,
דאן וועל איך מיט פערגעניגען
נעהמען אבשייד פון דער וועלט.

תרנ״ח

א נייער ספר געהט ארויס,
זיין נאָמען איז „דער יאָהר תרנ״ח,“
דער אינהאַלט דאַרט, איז וויכטיג, גרויס,
דאָך אָהן ווערטער, אָהן א שפּראַך,
פון קיין בוכשטאַב איז קיין שפּור,
דאָך ליעזט יעדער, קלאָר אין איהם,
רעדאקטירט ביי דער נאַטור,
דער מחבר, „אלהים.“

שטענדיג דיעזער בוך ערשיינט,
אלע יאָהר — פונקט ניט פערפעהלט,
ווי דער פאַריאָהר, זאָ היינט,
אימער זייט עם שטעהט די וועלט;
און ער ווערט אויך צוגעשיקט,
אלעמען אָהן אונטערשיעד,
סי צו דעם, וואָס רייך, בעגליקט,
סיי צו דעם, וואָס זינקט אין לייד.

א בלאַט א טאָג ליעזט מען, ניט מעהר,
מ׳ליעזט דעם בוך אוים אין א יאָהר;

פערשיעדענעם

רעטענישען, אפאריזמען, פעליעטאנען.

חידה 1.

מיין פאטער אוז מוטער קענט איהר לעבעדיגע געפינען.
אוז לעבעדיגע קינדער וועל איך געווינען.
קיין לעבעדיגעם געוועזען בין איך אליין,
איך האב קיין אטעם נלייך ווי האלץ ווי שטיין.
מיין מוטער געבארט מיך אין ניכען.
מיינע קינדער'ס געבורט נעווארט שוין א צייט:
צו מיר איז דער הימעל מיט די ערד נענליכ
צוליעב מיר קריגען זיך די נרעסטע לייט.
פון צוויי פארבען בין איך נעבויט.
צו מיין קינדס געבארען בלייב איך טויט.

פתרון

אויסזאגען אייך קען איך מיך ניט בעשלישען.
דען א י י איך וועל אייך אויסזאגען וועט איהר שוין וויסען!)

חידה 2.

אדם הייתי, ורבות חייתי
לאדם נולדתי, ובנים הולדתי.
אם מת אבי, מי ידענו?
קבורה לא היתה לו, ופה איננו:
ולמעלה מחציי, מתו כל אברי.
מות בקרבי, ותמו יצורי

כ׳וועל נאָך לעזען פיעל, אסך,
מיר איז ליעב דאָרט יעדע בלאַט,
כ׳וועל אייך דאַנקען פאר „תרנ״ח״,
און וועל האָפען אויף „תרנ״ט.״

אן אויבינער סוד

נאָך א יאָהר — איז נאָך א רינג
אין דער גרויסער קייט דער וועלט,
וואו דער אָנפאַנג ? וואו דער ענד ?
אלעס איז פון אונז פערשטעלט !
און וואָס איז דער צוועק דערפון,
ווען איך לעב שוין הונדערט יאָהר ?
כ׳ארבייט, עס און שלאָף, און שטאַרב,
און עס קומט א נייער דור ;
און די ערד דאָרט בייט מיר אוים
אויף א בוים, צו אויף א ביהן
און מיט אלעס וועקסעלט זי,
וואָס איז פאָרט דער צוועק, דער זין ?
מיט דעם גאַנצען זון־סיסטעם
מאכט „נאַטור״ דעם זעלבען שפיעל —
איין פלאַנעט, דאָרט, צופאַלט,
האָט זי שטאָף אויף נייע פיעל ;
און אזוי מיט די מיליאָנען
זונען, וואָס מיר זעהען ניט,
זאָג מיר פאָרט, נאַטור געהיימע !
וואָס בעצוועקסטו מיט דערמיט ?

פרויען־כאַראַקטער

(אפאריזם)

דאס ערשטע וואס זיי צייגען:
ווי גוט זיי זענען.
דאס ערשטע וואס זיי ערפאהרען:
ווי שעהז זיי זענען.
דאס ערשטע וואס זיי פערגעסען:
ווי אלט זיי זענען.
דאס ערשטע וואס זיי פרובירען:
ווי שטאַרק זיי זענען.
דאס ערשטע וואס זיי ערפאהרען:
ווי שוואַך זיי זענען.
דאס לעצטע וואס זיי בעטראכטען:
ווי פערנארט זיי זענען.

קדש ורחץ

זכרונו כי בילדותי קראתי באיזה פירוש על ההגדה, שמוכיח כי בסדר סימן של פסח צריך להיות „רחץ" תחת „רחצה", יעלה על דעתי, שהסמנים האלה נוסדו בדרך שיר. היינו:

קדש ורחץ,
כרפס יחץ,
מגיד רחץ,
מוציא מצה,
מרור כורך,
שלחן עורך,
צפון ברך,
הלל נרצה.

היינו שלשה חרוזים שוים ורביעי יוצא,
ועור שלשה שוים ואחד יוצא כנגד הרביעי.

ומחציי ולמטה חליפות תראנו,
מעבר מזה ארי נרא הנני,
מעבר מזה לרפה כח תחשבני,
פעם בחברת נבונים תמצאני,
פעם חרב חדה הנני.
ופעם שלת תלשתני
ואם יעמד מאחרי כן נשיא אפרים
הנני בעל ארבע רגלים.

א בגד אויף אלע יום טובים

מ ח ו ת ז. וואָרום זייט איהר געקומען ר' שמערל! אויף מיין שמחה אין אזא'ן אלטען בגד?

דער ג א ס ט. ווייל דאס אין ביי מיר א נוצליכער בגד אויף אלע יום טובים.

פ ס ח איז אין איהם קיין ב ר ע ק ע ל ניטא:
ש ב ו ע ו ת. ברויכט ער אויך ת ק ו ז:
ר א ש ה ש נ ה. ב ל א ז ט עס פון אלע זייטען:
י ו ם כ י פ ו ר. טויג דאס אויף 18 כ פ ר ו ת:
ס ו כ ו ת. איז דאס אהארער (הדר):
ח נ ו כ ה. איז דאס פול מיט ל א ט ק ע ס:
און פ ו ר י ם. צושיט זיך עס אויף מ א ה ז.

ווייב

— וואָרום רופט א מאן זיין פרוי „ווייב"?

ווייל עס גיט א גוטע און א שלעכטע „עזר" און „א כנגדו", א „מצא" און „מוצא" דאָרום רופט מען די גוטע פרוי „ווייב" ווייל דאס מאכט: „והוא ימשול בך" (בראשית ג ט"ז) און די שלעכטע פרוי רופט מען „ווייב" ווייל דאס מאכט: „וחומא ילכד בה" (קהלת ז כ"ג).

וואס פאר א שעהן געשטאלט דאס ווייבעל האט.
און ווי וויט גרייכט איהר נשמה.
איהר קערפער האט בעשאפען גאט
און דער טייפעל — איהר נשמה.

יאָהר געביל̈דעט פיעל̈ע ל̈ענדער אזעל̈כע ווי רומעניען, בולגאריען, מאנטע־
נעגרא, סערביען — די אומה'ל̈ע זוכט נאָר א רוהיגען אָרט. אוֹן דורך די
נסיונות פון די ל̈עצטע 16 יאָהרהונדערט. (צייט קאָנסטאַנטין דער גרויסער
האָט אָנגענומען דעם קריסטל̈יכען גל̈ויבען, אוֹן דאָס קריסטענטהום האָט
בעקומען א מאַכט). האָט זי נעזוכט אז אונטער קריסטען וועט זי ניעמאל̈ס
האָבען א רוהיגען אָרט, דען אין זייער אל̈ע הייל̈יגע איקאָנען מיט די הייל̈יגע
ביל̈דער שטעל̈ען פאָר ווי יעזוס שטאָהט געקרייצט פון אידען. דער נאָנצער
נייער טעסטאַמענט איז נאָר געגרינדעט אויף די רציחות מיט וועל̈כע אידען
האָבען זיך נוקם געווען אין יעזוס קריסטוס, יעדעם קריסטל̈יכעם קינד וועלט
אין דעם גל̈ויבען ערצויגען אוֹן זויגט די שנאָה צום אידען צוזאַמען מיט די
מוטערס מיל̈ך, די זעל̈בע שנאָה וועלט אין איהם איינגעווארצעל̈ט מעג ער
דערנאָך גל̈ויבען אין קריסטוס אדער ניט, ווי די פראַקטיקע האָט אונז גע־
וויזען אין דייטשל̈אַנד אוֹן אין עסטרייך. אז מעהרערע פון די אנטיסעמיטען
זענען פראָפעסאָרען אוֹן סטודענטען. פון הויכער בילדונג: דער איד קען נאָר
קריגען א רוהיגען אָרט, בייַ די נאַציאָנאל, וועמעם גאָט ער האָט ניט גע־
קרייצט, אויפ'ן תל̈יה ניט געמאַטערט. אוֹן דיזעם קריגען מיר נאָר אין טערקיי,
אין אל̈קאַראָ אין קיין זכר ניטאָ וועגען שנאָה אויף דעם אידען. די ל̈אנגע
וועל̈ט היסטאָריע האָט אונז געוויזען אז אין טערקיי איז קיינמאל̈ איז א
געטהא ניט געווען קיין על̈יות דם, (אין מאראקא האָט עס אויפגעהרייצט דער
פראַנצויזישער קריסטל̈יכער קאַנסול̈).

אין ארץ ישראל̈ קען א רוהיג אידיש ווינקעל̈ע בעשאפען ווערען.

פון אמעריקא זאל̈ט איהר ניט בריינגען קיין ראיות, מיר זעהן דעם הפך.
ווי ל̈אנג איז ערשט ווי וואשינגטאָן האָט ארויסגענעבען זיינע מענשענ־
פרייהל̈יכע גזעצען אוֹן בייַ דעם אל̈עם עקסעסטירט געגוג די שנאָה פון
קריסטען אויף אונז, מיר ווייסען גענוג רעדאקטערע וואָס רייצען טאָג טעגל̈יך
אויף דאָס פאל̈ק אויף דעם אידען, אוֹן מיר זענען זיכער, אז די גרעסטע טייל̈
פון זיי וואל̈טען עס גערטהאָן ווען זיי וואל̈טען ניט מורא געהאט פאר זייערע
ביזנעס, אוֹן מיר זענען נאָך בייַ יעצט ניט זיכער, אויב מיר וועל̈ען דאָ איז
אמעריקא האָבען אימער אזעל̈כע רוהיגע טעג. אוֹן אויב חל̈ילה דאָ וועט
עפענטל̈יך ארויס די שנאָה, דאָן וועט דאָ זיין ערגער ווי אין רוסל̈אנד, דאָרטען
איז דאָ איינער וועל̈כער ווער ער ניט א געשריי האל̈ט! וועלט עס גל̈יך
שטיל̈, אוֹן דאָ געהט אריין די גאנצע רעגירונג צו די אייריש אוֹן צו די דייט־
שען, וועל̈כע האָבען מיטגעבראכט זייער אנטיסעמיטיזמום פון אייראָפּא, אוֹן
די גזעצען ל̈יגען בייַ זיי אין די הענט, יעצט וואָרפען זיי אויף אונז אויף די

די אמעריקאנער אידען און דער ציוניזם

(ציטאַטען פון אַ דעבאַטע איבער'ן ציוניזם וואָס אליקום צונזער האָט געפיהרט מיט ה' יאָהאן פאלוי אין דעם "פאַל קס־אַדוואָקאַט", 1890).

איהר האָט זיך אויסגעדריקט מיט די ווערטער אויף די נאציאנאליס־טען:

— „זיי פאַנטאַזירען וועגען א זעלבסטשטענדיגע מלוכה אין ארץ ישראל אוז שווערמען איבער א שטיינדעל פון מוטער רחל'ס קבר" אוז ווייטער זאגט איהר אויך שרייט מען צום פאטריאָט. צייגט ער אונז „א גאנצע מלוכה אין פאלעסטינא מיט א הייליגער גאטעס־דינסט אויף די שטומע שטיינער פון כותל מערבי". ניין הער פאליי, איהר האָט א טעות אין דער הינזיכט: דיזע טהיי אידען וועלכע איהר רופט אן זענען אונפראקטישע נאציאנאליסטען, אונבעדענקטע פאטריאָטען. אבער וואס מיר רופען זיי חובבי ציון, האבען קיינמאל ניט געדיינקט אוז דיינקען יעצט ניט וועגען אומקערען צוריק גאטעס דינסט אין בית המקדש. מיר ווייסען אז די קרבנות וועלען זיך נימאלס אומקערען מיט אונזער עמיגרירען נאך פאלעסטינא, מיר ווייסען אז זיי זענען געווען א רעצעפט צו א געוויסע קרייזק, וועלכע דאס פאלק האָט עס מיטגעבראכט פון מצרים, אוז אלע נביאים פון ישעיהו ביז הושע האבען אויף דעם געשריבען, אוז וועגען יעצטיגער צייט איז שוין געווים ניטא וואס צו ריידען. אפילו שמיטה וואס דאס פאדערט די נאטור פון דער ערה, זיינען אויך אלע חובבי ציון פון רוסלאנד, אוז אלע גרעסטע רבנים ווי ר' יצחק אלחנן, ר' מרדכי עליאשבערג אוז נאך פיעלע אנדערע רבנים געווען געגען שמיטה אוז אלע קאלאניסטען האבען געארבייט איז דעם יאהר פון שמיטה.

וועגען א מלוכה, האָט דאס גאר קיין איינער פון די נאציאנאליסטען פון זיין מוי ניט ארויסגעבראכט, אבוואהל דאס איז גאר ניט ווייטלויפיג מיט דער צייט — זעהענדיג ווי אין טערקיי האבען זיך די לעצטע צוואנציג

פילע הונדערטע יאהרען ביז דער קאפיטאל זאל זיך געפינען אין דריי אדער פיער הענט ווי עס איז דער פאל דא . קורץ, די אידעע פון פאלעסטינא איז גראדע פון פראקטישע אוֹן דענקענדע מענשען געגרינדעט, אוֹן זיי האבען צו האפען מיט רעכט אויף א בעסערע צוקונפט ווי מיר דא אין אמריקא. עס איז נאר א שאנדע פאר די אמעריקאנער אידען, אז זיי סימפאטיזירען ניט מיט דיזער אידעע, אוֹן זענען צופיל אנפערטרויט אויף דער פרייער לאנד. אבער זיי מעגען זיין פערליעבט איבער די אויערען אוֹן אפפערען פאר איהר זייער נאציאנאליזמוס מיט זייער גאנצען צעטל פון נביאים גבורים, פאעטען, מארטירער, דענקער, פילאזאפען, געזעץ געבער אוֹן נאר אוֹן נאר. פאלעסטינא ווערט בעזעצט אהן זייער הילפע. עס איז גאר קיין פולע אכט יאהר ניט פארלאַרען זייט מען האט גאר אנגעהויבען צו ריידען וועגען קאלאניעס, צעהלט שוין פאלעסטינא ביז 20 קאלאניעס אוֹן איינס גלענצענדער פאר דער צווייטער, די קאלאניסטען זענען די גליקליכסטע אוֹן גענזינדסטע אידען אויף דער וועלט.

לעזט די בריף פון עקרון, זכרון יעקב, ראש פינה, יהוד, אוֹן נאר, וועט אייך טרערען פליסען פון פרייד. דער פארשריט וועלכע די קאלאניסטען מאכען דארטען וועלען מיר אין אמעריקא קיין מאל ניט זוכה זיין צו זהן, זייערע קינדער וואקסען העלדען, מען זהט עס קען פון זיי אויסוואקסען מאקאבייער, די אראבער ציטערן פאר א קאלאניסט ווי פאר פייער, זיי לעבען יעצט גליקליך אוֹן ציטערען ניט ווי מיר פאר די צוקונפט, אוֹן וועז מיר דא שטעהען פון ווייטען אוֹן העלפען זיי נימ קענען זיי מיט רעכט אונז זאגען ווי מרכי, „רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר" — הלואי זאל אויף אונז ניט מקוים ווערען דער אנדער העלפט פון פסוק...

שולה, וואס ביי אונז געפינט זיך א גרויסער פראצענט סאציאליסטען, אוז שפעטער וועלען זיי געפינען טויזענדער אנדערע אורזאכען. אוז געגען דער אידישער צוקונפט אין אמעריקא שוועבען פילע פינסטערע וואלקענס. וועז דער איד זאל זיך בעצייטענס ניט נעמען צוזאמען אוז זארגען מיטלען איידער די שנאה וועט ארויס עפענטליך.

— אונז טרייסט גאנץ ווייניג וואס אנדערע זאגען אז אזא צוקונפט קען נימאלס קומען אין אמעריקא, דיזעלבע טרייסט האבען מיר געהערט. איז די העלענישטישע צייטען אין שפאניען וועז עס העלפט פון דאס לאנד האבען רעגירט אראבער, אוז נאר פילע צייטען אזעלכע. אוז וואס איז געווען די ענדע? ווער וואלט עס גלויבען דאס אין דייטשלאנד, דארטען וואו עס איז געווען שיללער, געטהע, היינע, בערנע, טשאקע, לעססינג, הומבאלט קאנט אוז דארטען וואו לאסקער האט געהאט די ערשטע דעה אין פארלאמענט זאל איז איהר קענען ארויס די שרעקליכע חיה רעה אנטיסעמיטיזמום אוז זאל דערמיט פארפעסטען גאנץ אייראפא?...

זא ווי זא מוזען מיר זיך אנגריייטען א קאפענקישעלע אין פאלעסטינא עס זאל זייז אין א נויט וואו צו אנטלויפען. צוויישען קריסטען וועלען מיר קיינמאל אונזער זיכערע רוה געפינען. דען דער איד שטעהט זיי אייביג, ווי א שאנדע־צייכען אין די אויגען. דען נאר דער איד וויים ריכטיג וואס ניט פיינעם עס האט פאסירט מיט דער מיידעל „מאריא", יעזוס איז אונטער אידען געבארען אוז אונטער אידען ערצויגען, אוז דארום קען זייער הארץ ניט רוהיג זיין ביז זיי וועלען דיזען שאנדע צייכען פון דער וועלט אוים־ראטען.

— איך פרעג אייך, הער פאליי — איהר זעהט דאך שוין אפען אז אלע רוסישע אידען וועלען מיט דער צייט מוזען עמיגרירען, טו וואס ארט דאס אייך אז מיר וועלען נא האבען א מיליאן עמיגראנטען וועניגער? דען פאלעסטינא פארנעהמט 600 קוואדראטע מיילען אויסער גליל, וואס פון יענער זייט ירדן, די קאפיטאליסטישע עקספלואטאציע וועט דארטען פיעל וויניגער עקזעסטירען איידער דא, דען ביז וואנען אלע קליינע קאפיטאלען וועלען אריינפאלען אין אייניגע געצעהלטע הענט ווי דא אין אמעריקא, קען נאר נעדויערען אייניגע הונדערט יאהר. דען די פרייהייט פון אמעריקא, דאס וואס די רעגירונג וויל קיין זאך ניט נעהמען אונטער איהר שוץ ווי: באנען, ביינק, אוז נאר פילע אנדערע גרויסע געשעפטען. גיט דאס די מאכט עס זאלען ניכער שווימען די קליינע קאפיטאלען אין די גרויסע אייניצעלנע טייכען. איז פאלעסטינא איז דאס אבער דער פאל ניטא. דארום קען עס נאר דויערן

טעכטער זענען אוועק אין קראָם, און דער מאן איז קלויז, און א אינגעל וועל־כער האָט ביי זיי נעריענט אויף גאנגען, האָט מען געשיקט פרעגען א שאלה ביי דעם ווילנער מורה הוראה ר' שמעון מ"ץ. דער אינגעל האָט פאַרגעלייגט די שאלה פאר ר' שמעון און ער האָט געפסק'נט „כשר". דער אינגעל איז אבער ניט געגאנגען צוריק אהיים נאר ער איז ארויף צום גאון. און דאַרטען זיצענדיג האָט ער ביי'ם גאון געפרעגט דעם דין פון אזא שאלה. דער גאון ניט וויסענדיג אז ער האָט שוין געפרעגט די שאלה ביי ר' שמעון'ן. האָט אויסגעהערט די שאלה און האָט געזאגט אז נאָר זיין מיינונג איז עס טריף.

(מיר מוזען דערביי בעמערקען אז דער גאון איז ניט געווען קיין רב איז ווילנא, נאר א בעל הבית ווי אלע. געזעסען און געלערנט, און ער האָט ניט געמיינט צו'פסק'ענען א שאלה, נאר אלס דער אינגעל האָט אנגעפרעגט דעם דין, האָט ער געזאגט אז עס איז טריף).

דער אינגעל אבער איז געבליבען אין א פערלעגענהייט אוון האָט ניט נעוואוסט וואס פאר איין ענטפער צו בריינגען אהיים, ווייל דער גאון האָט געזאגט טריף, און ר' שמעון מ"ץ האָט ג'פסק'נט כשר.

ער איז צוריק אוועק צו ר' שמעון מ"ץ, און האָט איהם דערצאהלט אז דער גאון האָט געזאגט עס איז טריף, ר' שמעון האָט זיך אפילו גוט אנגע־בייזערט אויף דעם אינגעל וואַרום ער האָט געפרעגט צוויי מאל ביי בעזונ־דערע רבנים די זעלבע שאלה, אבער דאך איז ער געבליבען אין א פערלעגען־הייט, ער האָט נאָר אמאל אויסגעפרעגט ביי דעם אינגעל די שאלה, און האָט ענדליך געזאגט צום אינגעל: גיה ארויף צו ר' אליה'ן און זאג איהם אז איך האָב געזאגט אז דער צימעס איז כשר.

דער אינגעל האָט איבערגעגעבען די וועדטער צום גאון, דער גאון וויע־דער אויספרעגענדיג אלע אייגצעלהייטען וועגען דעם צימעס, האָט געזאגט: גיה מיין זוהן צו ר' שמעון און זאג איהם אז איך האָב געזאגט אז דער צימעס איז טריף.

ר' שמעון איז זעהר אין כעס געוואָרען אויף דעם ענטפער פונ'ם גאון, האָט ארויפגעכאפט אויף זיך די דעליע (אזא מאנטעל פון יענע צייט ביי אידען) און גלייך ארויפגעלאפען צום גאון.

— איהר האָט עס ג'פסק'ענט דעם צימעס טריף?

— יע, האָט דער גאון געענטפערט.

— ווי אזוי?

דער גאון האָט איהם געגומען בעווייזען פון וואנען ער נעהמט דאס

א היסטאריישער צימעס

(א קאפיטעל פון ווילנער פינקס).

אזוי ווי די וועלט נעשיכמע האט צו דערצעהלען גרויסע רעזולטאטען פון קלייניע אורזאכען. ווי דורך די נענז פון רוים איז געוואונען געוואלטן א מלחמה .און נאך אזעלבע פיעלע פאסירונגען, אזוי האט אויך די אידישע היסטאריע צו דערצעהלען: צוליעב א האז מיט א הון איז חרוב געוואלטן טור מלכא צוליעב אייז אקם פון א וואגען איז חרוב געוואלטן ביתר, צוליעב א סעודה פון א חתונה איז חרוב געוואלטן ירושלים און צוליעב א צימעס איז געווען א מחלוקה צווישען דעם ווילנער גאון און ר' שמעון מ"ץ. (ר' שמעון דער גרויסער) איז יענער צייט בערד תמפ"ה (1785). האט גאנץ ווילנא געקלונגען דערמיט.

אין יענע צייטען איז דער אנדעלס־קלאס נעווען די ווייבער, וועהרענד זייערע מאנען זענען געוועסען אין קלויז אדער צו הויז און געלערנט. די קראמען מיט זייערע טעכטער אדער געדונגענע קרעמערקעס. און דער מאן פלעגט נאר אייז מאל אין יאהר פאהרען נאך סחורה אין וואלשא אדער קינסבערג (קעניגסבערג). די איבעריגע צייט פלעגען זיי פארברייגען אין לערנען אדער אין קהלישע ענינים. ווינטער וועז דער טאג איז קורץ פלעגט מען פערקוקען טשאלענט אלע אויף דער נאכט, און בעגינען פלעגט מען אפ־דאוונען צו הויז און אפעסען דעם אנבייסען, די מאמע מיט דער טאכטער פלעגען אוועקגעהן אין קראם. די אינגלער אין חדר. און דער מאן אין קלויז צום שיעור. אזוי איז געווען די טעגליכער פיהרונג.

ביי אייגעם, א בעל הבית פון ווילנא, א קרוב פון ר' אליהו דעם ווילנער גאון האט געטראפען וועהרענד מען האט אפגענעסען אין דער פריה ווינטער דעם ערשטען גאריכט און מען האט געדארפט דערלאנגען צום טיש דאס צווייטע גאריכט דעם צימעס, האט זיך געטראפען א שאלה. געווהנליך האט מען דעם צימעס צוריק אריינגעשטעלט אין אויוועז. די פרוי מיט די

מיט דעם צווייטען ביז דער טומעל איז געווארען צו גרויס אוז ר' שמעון האט אויסגעשריען:

— וואס קומט ארויס פון אונזערע וויכוחים? איך בין דער מורה הוראה פון שטאדט, אוז איך היים עסען דעם צימעס, אוז האט דערביי א קלאפ געטהאן איז טיש האסטיג.

עס איז פון קלאפ ארויסגעפאלען א גרויסע חלב'נע ליכט פון סובאטניק גלייך אין היסען צימעס.

באלד האבען זיך אלע אויפגעהויבען אוז אוועק געגאנגען...

ווילנא געדיינקט דעם פאקט ביז דעם היינטיגען טאג.

ניו־יארק, תרס"ה.

ארוים, צו פסקענען טריפ. אוז ר' שמעון מ"ץ האט איהם וויעדער צוריק געוויזען ווי אזוי ער פסק'נט כשר.

דערוויי? האט מען אנגעקלאפט אין שלחן אויפ מנחה.

אלע האבען זיך געשטעלט מנחה דאוונען, נאד מנחה האט דער גאון געגעבען א וואונק צו ר' חיים'לען (ר' חיים וואלאזינער) ער זא? זאגען דעם שיעור, אוז דער גאון מיט ר' שמעון מ"ץ האבען וויטער דיספוטירט וועגען דעם צימעס.

דערוויי? האט מען אנגעקלאפט אויפ מעריב.

נאד מעריב איז צוגענאנגען ר' שמעון מ"ץ צום גאון אוז האט געזאגט: אזוי ווי איך בין דער מארי דאתרי (דער רב פון שטאדט) היים איך אז איהר ר' אליהו זאלט מיט מיר מיט נעהן עסען דעם צימעס וויי? איך האב גע־פסק'ענט כשר.

דא האט דער גאון ניט איבערגערעדט א וואדט, האט אנגעטהאן זייז דעלייע און איז געגאנגען. מיט איהם זענען אויך מיטגענאנגען זיינע תלמידים, ר' חיים וואלאזינער, ר' זעלמעלע, ר' סעדיה, ר' הירש, ר' אליהו, און נאד. און פון ר' שמעונ'ס צד זענען געגאנגען ר' שמעון'ס תלמידים די העכסטע יונגע לייט לומדים פון יענער צייט, און אלע זענען געגאנגען עסען דעם צימעס.

דער איינגל איז אן א אטהעם פארלאפען א פריהער איז קראם אריין און אויסגעשריען: בעלהבית'טע! דער גאון און ר' שמעון מ"ץ מיט אלע תלמידים פון ביידע צדדים קומען אלע צו אונז צו הויז.

די בעלהבית'טע האט גלייך פערשלאסען די קראם, האט אוועקגעלייגט אויפ'ן גרויסען טיש א קעזעלנעם גראבען טישטאד, אוועקגעשטעלט דעם סובאטניק מיט די דריי רעהרען מיט די דריי גרויסע שוואַרצע חלב'נע ליכט (קיין סטארינאווע איז נאד דאמאלסט ניט געווען) און איז שטוב זענען אריין די געסט.

ר' שמעון מ"ץ האט זיך געזעצט אויבען אן, לעבען זיין זייט אלע זיינע תלמידים, אוז דער גאון איז ווינקל אויבען אן, און פון זיין זייט אלע זיינע תלמידים, און די בעלהביתטע האט אוועק געשטעלט אויפ'ן טיש דעם היסען צימעס איז א גרויסע לימענע שיסל, און פענאנדערגעלייגט פאר אלעמען הילצערנע לעפל.

דא האט זיך דער גאון אפגערופען צו ר' שמעון־ען:

— איידער מיר נעהען עסען דעם צימעס, וואלט איך אייך בעטען מיר גוט אויסצוהערען מיינע טענות ווארום איך האב גע'פסק'ענט טריפ. און אזוי האט מען גענומען וויטער דיספוטירען, און די תלמידים בעזונדער. דער צד

ליבער ברודער! אויס אייניגע אורזאכען האָב איך מיר געמומען די דרייסטיגקייט בעטען ביי דיר הילפע יעצט אין מיין העכסטע נויט:

ערשטענס, פשוט, ווייל דו ביזט מיין פלייש און בלוט, געבאָרען פון מיינע עלטערען, געהאָדעוועט זיך מיט מיר צוזאמען און שלעכטעס איז אויף אונז ביידען גלייך איבערגענאנגען, איז גלייכע צרות ווערען אפילו צוויי פרעמדע מענשען אויך גוטע פריינד צווישען זיך, בפרט די צרות פון אונזער פאמילע איז נאָר ניט גלייך צו לייטישע, — אונזער היסטאריע איז א גאנץ אלטע און א וואונדערבארע: יעדער בלעטל פון איהר איז געשריבען מיט ימים טרערען און מיט טייכען בלוט, און מיר ביידע צוזאמען האָבען עס אלעס איבערגעטראגען פאר דער שטיקעל ירושה וואס איז אונז געבליבען פון אונזערע עלטערען. נאָר דאָ די לעצטע צייט ביזטו צו מיר געווארען אזוי פרעמד, פארשטעלט זיך אזוי פיעל פאר פרעמדע מענשען, איז נאָס, איז געזעלשאפט, איז דיין הויזליכען לעבען, אז קיינער זאָל דיך חלילה ניט חושד זיין אז דו ביזט דיין טאטענס א קינד: דערזעהסטו מיד איז נאָס, בלאָזטו זיך אן ווי א ענדיק און קערסט זיך אב פון מיר: דיין נאָמען „יענקל" האָסטו פערביטען אויף „יאפים" און ווערסט שטארק אין כעס אז מען רופט דיך מיט דעם אידישען נאָמען, און דיין שוועסטער מיט דיין פאמיליע ווייכסטו אויס און האָסט זיי ווי די פעסט! — איך וואָלט דיר וועלען פרעגען מיין טייערער ברודער! וואס האָבען דיר אונזערע אורעלטערען אזוי פיעל פער־שווארצט די אויגען וואס דו שעמסט זיך אזוי מיט זיי? אונזער לאנגער יחוס ברוף פון מלכים, מוז דיר א פנים זיין צו קליין, אדער אפשר נאָר איבעריג? דוכט מיר, אז זיי זענען געווען א סך גבילדעטער, קלוגער, זיטליכער און גראָטענער פאר דיר — פונדעסטוועגען האָבען זיי זיך מיט זייער משפחה ניט געשעהמט: — פארקעהרט: האָבען אייביג געזאָרגט פאר זיי, און פיעלע האָבען זייער לעבען געאָפפערט פאר דער פאמיליע. א ראיה האָסטו, אז די לייט צו וועמען דו חנפ'עסט זיך נעהמען צו פיעלע פון דיינע עלטערען פאר זייערע פעטערס, כאטש ווען זיי זאָלען זיך וועלען גוט אויסרעכענען, זענען זיי קיין מאָל זייערע פעטערס ניט געווען — און דו שעהמסט זיך מיט זיי?! נאָר שעהם זיך היינט שעהם זיך מארגען, מעגסט זיך פערמאסקירען ווי פיעל דו ווילסט אליין, דערקענט מען דיך פאָרט אז דו ביזט א בן ישראל, אז דו האָסט דאָ ניט לאנג בשעת דעם אומגליק געשטעלט איקאנעס אין די פענס־טער, האָט מען דען חלילה דיר ניט דערקענט? מעהר ווי מיט דעם בארד און מיט דעם נאָמען קענסטו קיין קונצען ניט מאכען, דעם בארד פערקירצען, דעם נאָמען פערדרייען, וואס העלפט עס אבער? די אלע סימנים פון דיין

הכנסת כלה*)

לאחי המפורסם וכו' ה' יאפים נ"י.

איך דיין שוועסטער יהודית קום יעצט צו דיר מיט מיין שרייבען בעטען רחמים דו זאלסט מיטלייד האבען אויף דיין פליישׁ אוֹן בלוט. אוֹן אוים־העלפען מיר אויף חתונה צו מאכען מיין עלטערע מיידעל טרודא־ליובען זאל לעבען, וואם איז יעצט א כלה געווארען מיט א חתן פון ארץ ישראל, וואם אויב דו האכט זיך נאך ניט פערגעסען האט זיין אלטער פאטער וואם רופט זיך אן „שדי" מיט אינזער פאטער אברהם ע"ה געמאכט א קניז בשעת זיי זענען נאך געווען גאר קליינע אז זיי זאלען זיין חתן כלה. דערנאך ווידער בשעת זיי האבען זיך געהאדעווט צוזאמען, האט מיין הארץ געקוואלען קו־קענדיג ווי זיי האבען זיך געליעבט א קינדערשע א ריינע ליעבע, אוֹן האבען ממש ניט געקענט לעבען איינער אן דעם אנדערען, — אוֹן אז מיין שלעכטע צייט האט מיטגעבראכט אז איך האב געמוזט מיט מיין געזינדעל פון דארט אפטרעטען אוֹן האב זיך פון יענער צייט אן אויסגעוואלגערט אין אלע עקען וועלט, פלעגט מיר שטענדיג אויפ'ן זינען קומען: אז גאט וואלט מיך אויס־געהאלפען וואלט איך זעהען דעם שידוך צו אויספיהרען פיר מיין טרודא־ליובען, — נאר פון ווינשען ביז דערגרייכען דעם וואונש איז א גאנץ ווייטער וועג, וואלט איך ווארטען ביז גאט וואלט מיר אליין העלפען, איך זאל ניט דארפען צו זיין לאסקע אנקומען, — נאר דו וויסט דאך מיין ברודער! אז איך האב ניט לאנג געהאט אן אונגליק, מען איז דאך מיר בעפאלען אין מיטען העלען טאג, אוֹן מען האט מיר בעראבעוועט אהן רחמנות: מיינע קינדער האבען איצט ניט וואו א נאכט איבערצונעכטיגען אוֹן וואו אמאל אפצוועסען, — איך וואלט קענען יעצט פאר מיין טרודא־ליובען געפינען אן ארט וואלט מיר א סך לייכטער געווארען. העלף מיר מיין ברודער כל זמן איך האב נאך עטוואם כח, דען די וואסער איז מיר שוין געקומען צום האלז!

*) געשריבען נאך דעם געבעט פון האשה מרת יהודית בת ר' אברהם העברי ז"ל.

געהט דאך מיט אלעמען... דארף ער פלוצים אפשטארבען, און מיט איהם גלייך זענען אפגעשטארבען אלע מיינע האפנונגען. יעצט בין איך געבליבען אהן א קרוב, אהן א גואל, ניטא ווער עס זאל יעצט פאר מיר א גוט ווארט רעדען — און דא איז שוין מיין טרודא־ליובא א בתולה אין יאהרען, און זי דארף עס צוזאגן ווי א סך אינגערע מיידלעך פון איהר, ווי די „רומאנקע" און די קינדער פון דער „באלקאנקע" ווערען זיך כלות, און זי ניט: זיי זענען שוין פון פינף יאהר פאר זיך באלעבאסטעם. — און זי זיצט נאך אלץ א מויד און די זעלביגע „רומאנקע" בלאזט זיך אנטקעגען מיין קינד און ווי איהר אפילו פאר קיין דיענסט ביי זיך ניט האלטען. אז אך און ווהע און ווינד איז די מאמען אז זי דארף צוזאגען מיט איהרע אויגען אועלכע צרות און קען איהר קינד ניט העלפען. העלף זשע דו מיין ברודער די א י י נ ע און מיט איהר וועסטו ראטעווען דיין שוועסטערס ג א נ צ ע געזינד פון אומגליק, פון פערוואגלונג. — נאר אויב דו ווילסט מיר ענטפערען מיט דיין געווהנ־ליכען תירוץ, וועז מען קומט צו דיר בעטען אויף הכנסת כלה און דו זשא־לעווסט פשוט דעם גולדען, זאגסטו אז דיר געפעלט דער שידוך ניט, בעט איך דיר זאלסט פריהער געבען דיין נדבה, און דערנאך זאגען דיין מיינונג. וועל איך כאטש ווייסען אז דו מיינסט עס אהן א פניה, — אבער זאגען א מיינונג און קיין גראשען אויך ניט געבען וועז דיין שוועסטער געפינט זיך איז דעם גרעסטען נויטה. איז דאך אודאי אז עולה.

דריטענס, לעג איך די גאנצע לאסט אויף דיר ניט ארויף, אז דו זאלסט אי נדן געבען, אי די גארדראבע מאכען, אי די חתונה פראווען, — מיינע קלענערע קינדער, וועלכע הארעווען נעביר מיט זייער שוויים, די א שניידע־ריז, די א קרעמעריז, די געהט מיט דעם קארב, די דינט נעביד גאר אין דער פרעמד, שפארען אב טעגליך פון זייער עסען, פון זייער גראשען צום ברויט און גיבען עס מיר אוועק אויף מיין טרודא־ליובענס בערערפענישע, באופן אז איך בין שוין דערקראכען צו א קופערטעל מיט אביספלע קלייניגקייטען ווי „ראשון לציון, פתח תקוה, עקרון, סאמארין, ראש פינה, יסוד המעלה" און נאך דארטען דראביאזגעם פון מיין איבריגען דלות אהן דיין גאב. — אבער ווארטענדיג אויף די גראשענס קען מיין טרודא־ליובא מיט צוואנציג יאהר עלטער ווערען, און דא איז די נויטה אם העכסטען, מיינע קלענערע קינדער זענען פון דחקות אזוי פיעל פערדארבען געווארען, אז מען רייסט זיך איינע מיט די אנדערע פאר א שטיקעל ברויט, עס איז רעכט איינער דעם אנדערען צו טהאן כל המעשים רעים שבעולם, אזוי ווייט, אז זיי האבען שוין בעקומען דעם נאמען ביי אנדערע פון מיינע שכנים פאר „רויבער", כאטש די זעלביגע

געזיכט צייגען ארויס דיין שטאם, דיין געבורט, דיין גאנצען יחוס אבות, און בעקומסט נאר לסוף א גרויסען פסק פאר די פאלשע מאסקע, פאר דיין אויספוצען זיך מיט פרעמדע פעדערען. — קאהר זיך אום מיין ברודער מיט דעם פנים צו דיין פאמיליע, הייב אן צו קוקען פריינדליך אויף דיין משפחה, נישקשה, מענסט שטאלצירען מיט דיין יחוס, פערשטעה, אז בשעת לייטישע זיידעס זענען געלעגען אין די טיעפע וועלדער, געשפייזט זיך פון מענשענ־פלייש, האבען שוין דאמאלסט דיינע זיידעס אויסגערעכענט וויפיעל שטערען זענען אין הימעל, און געקלערט וועגען דעם איינציגען גאט — דאס אלעס וועז דו וועסט זיך דערמאנען, וועט נענוג זיין אויף צו וועקען דיין זינען פון די נארישע אסימילאטארישע פאנטאזיעס, צו דערוואַרעמען דיין הארץ מיט דיינע אלע געפיהלען צו דיין פאמיליע, צו דיין ארעמע שוועסטער, וועלכע געפינט זיך יעצט אין אזוי א קריטישער לאגע, און צו פערהעלפען איהר דעם איין מאל, פון וועלכען זי קען זיין דערמיט פערזארגט אויף אייביג מיט רוהיגקייט און מיט חיונה.

צווייטענס, איז מיר דער שידוך נוגע אין לעבען, אין דעם שידוך האט זיך אריינגעמישט דער בעריהמטער וועלט־חכם ר' בנימין ב"ר ישראל ע"ה*), ער האט חלילה ניט געמיינט צו פערדינען ביי מיר שדכנות, וואַרום ער איז נעווען א גביר גדול און א גרויסער תקיף ביי דער ענגלישער פריצטע, און איך בין אז אביונטע, א שלעפערקע, נאר פשוט, וויל ער האט ניט געקענט צוזעהען מיין לעבען פון וויגד. מיין פערדינען דעם גראשען פון שאכר־מאכער מיין זוכען א קערענדעל איז די מיסט פון די פרי צי ש ע פ ע ר ד. האט ער געוואלט פרעזארגען מיין טרודא־ליובען מיט א כשרה, אן עהרליכע שטיקעל ברויט. ער האט אין איהר דערקענט אט די צוויי זאכען: אז זי ווי האַרעווען קערפערליך, און אויך בילדען דעם גייסט, האט ער פאר איהר געפונען גלייך אט דעם שידוך: דאן וועט זי קענען זיין א געבי לדעטע ערד ארבי טערי ן, און אין זיין בריוועלע וועלכען ער האט געשריבען, וואס ער האט ערקלערט אז דער שידוך איז נאר א טובה פאר דעם כלה. — נאר מיר האט ער צוגעזאגט אז איך וועל נאר קענען מיט דער צייט מיינע אלע קינדערליך אהין איבערלי־פערן, און אלע וועלען אי"ה האבען ברויט צוזאט, און מיט רוהיגקייט דאס עסען, — אוי! וועז ער וואלט לעבען וואלט ער אלע זיינע קרעפטען אנוועג־דעז, אז דער שידוך וואלט אויסגעפיהרט געווארען. אבער אז דער מזל געהט,

*) בנימין דיזראעלי (ביקאנספיעלד).

קריכסט נאר אין די הויכע פענסטער, צו קניאזען, צו גראפען, אויף בעלער. אויף רעסורסען, אויף מאסקאראדען, אין טהעאטער, וואו איינער קומט גע־פינט ער דיך אויבען אז, אוז געוועהנליך וואו די פענסטער איז העכער. איז נאך די קנאה גרעסער: וואס יענער איז רייכער, אדער מעהר מיוחס, קען ער אלץ מעהר ניט ליידען ווי א צווייטער ווילֿ זיך צו איהם פערגלייכען. בפרט וואר איז דער צווייטער? עפעס א יענקעלע, וועלכער איז דא ניט לאנג געווען בייַ דעם פוילישען פריץ א פאקטאר, דער פלעגט איהם רייסען פאר די פאות אוז ער פלעגט איהם דערפאר קושען איז האנט אוז זינגען „מה יפית"... ווי קומט ער צו טייערע פערד? ווי קומט זיין ווייב צו א ווינטער־דיגען אראנזשערי (ווינטער גארטען): פוז וואנען האט זיך דאס אלץ בייַ איהם געגומען? אנדערע זענען באלד נאכגענאנגען דעם זיידען המנ"ס דרך, אז פאר כעם אויף א י י ן מרדכי, האט ער געוואלט א ל ע איידען איבער־פיהרען. באלד האט מען מיר אנגעטהאן אויפ'ן הארצען די ברעטעלֿ פוז „עקספלואטאציע" אוז געפיהרט מיר צום עשאפאט, מיר ניט דיר ניט, ווי דער שטייגער איז אויף דער וועלט אז מען לאזט אוים דעם כעם צו וועמען מען קען, — דיר מיין ברודער קען מען אין א פאגראם גאר ניט טהאן, דיינע טהירען אוז פענסטער זענען צו הויך, דיינע פאפירען ליגען אין קייזערליכען באנק, אוז אויב מען האט דיר שוין צובראכען א פארטעפיאז מיט א שפיגעל, וואס בעטרעפט עס בייַ דיר? מיר אבער האבען זיי אין גאנצען בדלות גע־שטעלט, וועז מען האט מיין פערינקע ארויסגעלאזען די פערערען, שלאף איך עד היום מיט מיינע קינדער אויף הויֿלע ברעטער, מ י י ן שטוֿל מיט מיין ביינקעלֿ אז מען האט מיר צעבראכען, איז דאס מיין גאנצער גענוענענער פערמעגען, — וועז דיינער א זוהן*) האט זיך געשטעלט מיט שטאלץ אוז מיט העזה געגען דעם פיהרער פוז דער דייטשקע'ס אימעניע**) האט יענער אויף מיר אויפגערייצט א וועלט. עס האבען זיך אויף מיר אויפגעהויבען גאנצע כאפטעס, אויסגעטראכט אויף מיר אלע פאלשע רייד, אפילו דעם פערשי־מעלטען בלבול פוז קויפען פרעמדע קינדער אויד, — אוז דערווייֿל בין איך אלע ווייֿלע ניט זיכער מיט מיין לעבען, אוז נאר דיין לוקסוס מיט דיין זוהן'ס שטאלץ האבען דערצו געבראכט! — ווי קומט דער אידעל, דער אייביגער שלעפער, צו זאגען א בריוֿטע דעה אין דער דייטשקעם קאנטאר? ! ווי לאנג

---

*) לאסקער.

**) ביסמארק.

וואם רייַדען אויף זיי רויבען מעהר פון זיי, אוו פון ראַסקאַש, ניט פון נויט. — אמת, אונזערער א קרוב „די רויטע וויוועסקע"*) האט מיר ניט לאנג פערהאלפען אין אייניגע נויטיגע זאכען. אבער די בעדערפענישׂ פון א בתולה איז גרויס, איך קען אהן דיין הילף ניט אויסקומען, עס מעג דיר אויך קאסטען ביזט דאך פּארט א לייבליכער ברודער!

פערטענס, איז א טעות וואם דו רעכענסט אז איך בעטעל ביי דיר א נדבה, וועז דו זאלסט זיך וועלען אליין בערעכענען, קומט עס מיר מתורת חוב. — פארגעס ניט אז פון דעם נאלאג פון מיינע פרייטאג־צונאכטיגע בענש־ליכטלער האסט דו געשטודירט אוו געהאט סטיפענדיום מיט נאגראדעם. — פערגעס זיך ניט אז פון מיינע הלואות וואם איך האב דיר אזוי פיעל פּראַ־צענט אפגעצאהלט. ביזטו רייך געווארען, פון מיין פּראצע האסטו גרויסע מויערען, יעדער ציגעל איז פון מיר א שטיק פלייש ארויסגעריסען, אוו מיט מיין בלוט אוו מארך איינגעקלעפט. אוו דו געהסט איין מאל איז א שמיטה. געוואהר וועלען אין הקדש, אין דער תלמוד תורה, אבער נאר כדי דו זאלסט א גוטען נאמען בעקומען. — אבער וואם עסען מיינע קליינע קינדער אין תלמוד תורה? וווי געהען זיי? וווי שלאפען זיי? ווער זאגען זייערע מלמדים? וווי וועלען בעהאנדעלט מיינע קראנקע קינדער אין הקדש? חיבוט הקבר קען דאך שוין ערגער ניט זיין! — אמת מען איז זיי דאכטען מקרב דעם יום המיתה, זיי זאלען מיט איינמאל פטור וועלען פון אלע צרות. אגרויסער „יושר כח" דיר מיין בארמהערציגער ברודער! איך בין נאר ניט אימשטאנד צו בעראנקען דיר פאר אלע דיינע חסדים וואם דו טהוסט מיט מיר... איך, זינדיגע אידענע, וווייסט מעהר ניט, נאר דאס מיט מיינע פוטער האסטו זיך ליעב אייביג צו שמירען אויף מיין ברויט, — אויב דעם קלאלעוען חשבון זאלסט דו מיט זיך אליין האבען, דוכט מיר אז די נדבה קומט מיר יעצט בתורת חוב.

פינפטענס, גלויב איך איז דער יושר אז דורך וועמען א מענש וועלט נעקאלעטשעט, איז אויף יענעם חל צו פארזארגען א דאקטאר מיט רפואות. דו מיין ברודער ביזט די אורזאכע פון מיין יעצטיגען אומגליק, דורך דיר בין איך יעצט ג'הרג'ט געווארען! דו מיט דיינע טייערע פערד מיט דיין בלישטצענדען פאיעטאן, מיט דיין וווייבם טויזענד רובעלדיגע קליידער. דו

*) א וויוועסקע — רוסיש: מיינט א שיפל.

*) די רויטע וויוועסקע מיינט — רויט־שיפל (ראטשיפלד.)

אילו, וועו דו זאלסט שוין גרויסע נדבות אויף קירכען אויך שענקען אוו וואלסט אזעלכע בריליאנטענע בראנזעלעטען ניט גיבען די אקטריסעס פאר איין ק... זא „קולסאמי" — איז מיר אויך דיינו.

על אחת כמה וכמה, וועו דו זאלסט פון די אלע פערשפארען, דערמאז זיך פיעל קלעמונג אוו הארצוועהטאג וואם דו האסט פון די אלע נארישקייט. וואלטען דאך יעצט אויף דיין שוועל ניט ארויפטרעטען: דיין הויז וואלט אזוי ניט אויסגעלאסען ניט זיין: דו וואלסט אזוי ניט אויפרייסען די אויגען. אוו מיט א י י נ ם פ ר א צ ע נ ט פון די אלע פערשוועגדונגען וואלסטו דאך מיין טרוד־ליובען פון איהר אייביגער פערצוויפלונג צו א פאלקאמענעם גליק בריינגען: מיינע קליינע קינדער וואלסטו פון זייער פינסטערען שא־כער־מאכער ארויסראטעווען: זיי וואלטען וועלען עהרליכע אוו כשרה ערד ארבייטער, די שאנד־ברעטעל פון „עקספלאטאציע וואלט מען פון אונז אראפ־נעמען — לכפר על כל עונותינו.

זיבעטענס, קען גאר זיין אז דאס וואם דו וועסט פערהעלפען מיין טרוד־ליובען, — גיבסט דו עס ז י ד, מיין ניט אז דו געהסט שוין דא גאר אויף א אייזערנעם בריק, דיין דירה איז נאך אויך ניט אזוי זיכער ווי דו מיינסט — אז עס האט געקענט אזעלכע זאכען פאסירען אין די לעצטע עטליכע יאהר, ביזט דו מיין ברודער שוין אויך ניט זיכער מיט קיין זאך — אז דער ניינצעהנטער יאהרהונדערט האט דיר געקענט אזעלכע קאמעדיעס בעווייזען, וואס דו האסט זיך דאך מיט איהם אין די גאסען געשפיעלט, ביזט דו אויף דעם צוואנציגסטען יאהרהונדערט ניט זיכער מיט אינקווי־זיציעס אוו מיט גרוש'ן אויך — אזעלכעס וואס דו האסט ביז יעצט ניט געג־לויבט, האסט דו מיין ברודער מיט דיינע אייגענע אויגען געזעהען. — ווער זשע קען דיר ערוב זיין. אז דאס וואס דו גלויבסט ניט יעצט, קען דיר נאך אלעס צו דער האנט קומען! — פארזארג זיך כאטש יעצט א קאפען־קישעלע! אויב ניט פאר דיר איז פאר דיינע קינדער: דוכט זיך אז די לעצטע עטליכע יאהר האט דיר שוין געדארפט אנגעהרנען וואס פון פיעלע אריסטאקראטען אין דיין גליבען איז געווארען. אין איין שעהנעם פריה־מארגען. אויב מען קען צו דיין אייזערנעם קאסטען ניט צוקומען. אבער פאר א קולאק איז קאפ ביזטו דאך ניט זיכער קיין אויגענבליק — דוכט זיך אז די טראגעדיע פון די „אונטערע ניג־שטאדט"*) מיט איהרע צעהן קרבנות מעג דיר א ביישפיעל דיענען. וואהר מיין ברודער הינטער זיך, קען זיין אז דו וועסט עס אמאל געי

*) ניזשני נאווגאראד — וואו מען האט אין א פאגראם 10 אידען דער'הרג'עט.

האט מען יודלען פון דער גאנצער אימעניע ארויסגעטריבען? !*) — אה, דיין לוקסוס מיט דער נאַרישער גאוה זענען די סבה פון מיין איצטיגען אומגליק! — גיב זשע כאטש איצט אויף א דאקטאר מיט רפואות, וועז איך ליג צוליעב דיר אין אזעלכע יסורים!

זעקסטענס, פערלאנג איך גאר ניט פון דיר אזוי א גרויסע נדבה וועלכע זאל קענען א לאך מאכען אין דיין קעשענע. איך בין מעהר ניט ווי א פראָס־טע אידענע, איך וועל דיר זאגען מיט דעם לשון פון דער הגדה, וועלכע דו האסט זיך שוין לאנג אן איהר פערגעסען:

אילו, וועז דו זאלסט נאר אפשפּאַרען פון איין מאדע וואס דיין ווייב מאכט זיך טענליך אוז אויף מארגען טראגען דאס ארום הענדלערקעם אין די גאסען צו פערקויפען פאר א פינפטעל געלט, אדער פון איהרע גרויסע פאר־שוועדונגען אין די אויסלענדישע בעדער אלע זומער, אוז דאס מיר שיינקען איז מיר אויך דיינו.

אילו, וועז דיין ווייב זאל שוין פערשוועדען געלט ווי פיעל איהר הארץ געלוסט אוז מיר נאר שיקען וואס דו פערשפיעלסט איין נאכט אין פרא־פעראנס קלוב — איז מיר אויך דיינו.

אילו, וועז דו זאלסט שוין אלע נאכט שפיעלען אין פראפעראנס קלוב. אוז מיר נאר שיינקען דאס וואס דו וואלסט פערשפּאַרען איין מתנה פון די ציגיינער דיינע פערדלער אלע ווילע — איז מיר אויך דיינו.

אילו, וועז דו זאלסט שוין בייטען ווי א ציגיינער דיינע פערד, אוז מיר מעהר ניט שענקען נאר דאס וואס עס קאסט דיר אב דיין טאכטערס טאנצ־מייסטער, פון וועלכען זי ווערט דערנאך פערפיהרט אוז דערלאנגט דיר די גאל אין האלן — איז מיר אויך דיינו.

אילו, אז דער טאנצמייסטער זאל דיר שוין קאסטען ממון אוז דמים... אוז מיר נאר שיינקען דאס וואס דו וואלסט פערשפראכען איין מתנה פון די הונדערטער וועלכע דו שענקסט דער באנע, דער גובערנאנטקע, וואס דיין ווייב אליין בעקומט דערפון ספאזמעס אוז פאַרט אוועק אין די בערער, כדי איהרע אויגען זאלען די צרות ניט זעהען... — איז מיר אויך דיינו.

אילו, וועז דו זאלסט פון די באנעס אוז די גובערנאנטקעם מתנות ניט פערשפּאַרען, אוז דו וואלסט נאר אזעלכע גרויסע נדבות אויף פרעמדע קיר־כען, וואס קיינער פערלאנגט עס נאר פון דיר ניט, ניט שענקען אוז דאס מיר געבען — איז מיר אויך דיינו.

---

*) נרוש אשכנז.

ציון־ליעדער*)

פינען פאר זיך! — ניט שוין זענען מיר אלע משוגע, און דו איינער א קלא־ רער? וועז דו מאכסט אזוי פיעל חוזק פון מיין שידוך, מיינסט דו אז איך קען דיר שוין גאר קיין מאל ניט נוצען? בנאמנות אז מיין חתז'ם ווינקעל קען נאך אמאל גלענצען, אין געשעפטען, אין פאבריקען און אין בילדונג. אפשר נאך מעהר ווי די שטאדט אין וועלכע דו וואהנסט, און קענסט נאר דארטען גוטע געשעפטען מאכען, און פאר פראצענט רוהיג שלאפען, און הא־ בען א פנים מיט אלע מענשען גלייך!

אט האסטו דו מיין ברודער זיבען טעמים וואם מיט זיי האט זיך דיין ארעמע שוועסטער די פרייהייט גענומען, צו קומען און בעטען ביי דיר הילפע, וועלכע איינער פון די זיבען איז שוין נעגוג אויפצופענעז דיין האנט און ווייך צו ווערען דיין הארץ,—בפרט אז דו ביזט מיין פלייש און מיין בלוט, און דיין נדבה איז מיר נוגע אין מיין נאנצען לעבען: און לעג אויף דיר די נאנצע לאסט ניט ארויף: און קומען קומט עס מיר אלם אלטער חוב: און דו ביזט די סיבה פון מיין אומגליק, און איך פארלאנג פון דיר ניט קיין גרויסע נדבה: און דאס קען דיר אליין אויך זיין א טובה אויף די קינפטיגע צייט, — דארפסטו נעווים קיין ווארט ניט איבערדעזען און נעבען דיין נדבה מיט דער גרעסטער שמחה. און אויב דיזער בריף מיינער וועט אויף דיר אויך ניט ווירקען, און וועסט אלץ שטעהן פון ווייטען ביי דיין שוועסטערם אומ־ גליק, זאג איך דיר ווי מרדכי האט געלאזט זאגען אסתר המלכה: „רוח והצלה יעמוד" וכו', איך וועל מיין שידוך אויספיהרען מיט נאטעם הילף טאקע פון די ארעמע גראשענס, דען אייזערנע וועגט זענען אויך קיין חזקת ניט פאר ו ו ע ל ע ז און פאר נ ו י ט. אבער דער יעצטיגער בריוועלע מיינער וועט בלייבען פאר די שפעטערדינע דורות, — זאל מען וויסען כאטש שפעטער וואם פאר א ברודער איך האב געהאט. און ווי ער האט בעהאנדעלט זיין שוועסטער.

טו זעהט נאָר דעם סוף פון מיר היינט:
דער טרעט און דער קוועטשט,
צואוועיקט און צונעצט,
די בלעטער אראָפּ פון קאַליר,
איך ליעג אויפ'ן מיסט,
דער רעגען ער גיעסט,
עס איז גאָר קיין רחמנות אויף מיר.

ג.

ווי די בלום ווייגט דאָ און שרייט,
עס צונעהמט יעדען מענשען זיין האַרץ,
קומט אָן א מלאך גאָר פון דער זייט
און הערט דאָ איהר שרייען, איהר שמאַרץ.
זאָג מיר, דו בלום, זאָג מיר דעם וואַרט,
צונעהמסט מיר מיין הארץ אַהן א ברעג;
וואו ביזטו געוואקסען, ווי רופט מען דעם אָרט,
ווי קומסטו אהער אויפ'ן וועג?
טהוט זי א געשריי:
אוי, ווינד איז מיר, וועה!
צי דו דערקענסט מיר שוין גאָר ניט פון פריהער?
פון ירושלים בין איך
א י ד רופט מען מיך,
האָב דו כאָטש רחמנות אויף מיר.

ד.

פאר צוויי טויזענד יאָהר ווען דו וואַלסט מיר זעהן,
בשעת איך האָב מיין מלוכה געהאַט,
וואַלסט זיך אליין פערוואונדערט ווי איך בין געווען,
די שעהנהייט פון מיין יעדער בלאַט;
כהנים, לוים, געזערעלער אַהן א שיעור,

די בלום

א.

וואו אַלע פאָהרען אין מיטען וועג,
ליגט דאָרט א טייערע בלום;
עס ליגט און פוילט אייניגע טעג,
דער ווינט וואַרפט איהר ארום.
זי שרייט און ווינט מיט גרויס געבעט:
פאַמעלעך, זעהט ווי איהר געהט.
האָט רחמנות, זעהט איהר צוטרעט
א בלום מיט א פרעכטיגען קווייט;
רחמנות האָט איהר,
קומט נאר אהער
הויבט אויף א בלוט וואָס זי גלאַנצט,
טראָגט מיך אהין,
פון וואַנען איך בין, —
וואו מען האָט מיר צום ערשטען געפלאַנצט.

ב.

אז איך זעה איצט בלומען פון יעדער זייט
גיעסט פון מיר טרערען א טייך,
איך דערמאָן זיך מיין גליק פון די פאַריגע צייט,
געווען מיט אלע בלומען צוגלייך.
אין קייזערליכען גאָרטען וועו איך האָב געבליהט
און די זון האָט מיר ליכטיג געשיינט,
צעהנדליגע דיענער האָבען מיר געהיט —

זי הויבט וויעדער שוין אָן צו בלֵיהען,
און עֶר טרייסט איהר מיט מיטלֵייד: וואַש אָפּ דיינע טרערען,
די זון הויבט דיר אָן שוין צו שיינען,
איך וועל דיר חלילה ניט שטערען,
איך וועל דיר נאָך פוצען און פיינען.
פרעגט זי ביי איהם:
זאָג מיר דיין שם,
לאָמיך וויסען דעם נאָמען פון זיי.
ענטפערט עֶר איהר:
דער נאָמען פון מיר
איז אלכסנדר קייזער פון ראָסי.[1]

1860

רחל מבכה על בניה

(דער מוטער רחל'ס געוויין)

כה אמר ר' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על־בניה מנאה להנחם על־בניה כי איננו (ירמיה ל"א מ"ו).

1

די זון האָט אָנגעוויזען אין מערב זייט,
מיט די רויטע פלאָמען, אז זי נעהמט אַבשייד,
און די נאַכט מיט איהר פינסטערקייט,

איך האָב דאמאָלס שטאָלצירט אין פּלאָר,
דאן האָט מען פּלוצלונג אויסגעריסען מיר,
איך וואַלגער זיך באַלד צוויי טויזענד יאָהר.
וואו איך בין געווען
האָב איך רציחות געזעהן,
געריסען מיר גליעד פּאָר גליעד;
געברענט און געשניטען
און נאָך מעהר צרות געליטען —
נאָר וויי! איך בין א איד!

ה.

אזוי האָט זיך אַמאָל געוואַלגערט דער איד,
ווי די בלום אויפּן וועג מיט איהר צוועט;
דער נעהמט צו זיין כבוד, דער רופט איהם „זשיד",
דער מיט די פּיס איהם צוטרעט,
און ער האָט שוין פּערלאָרען זיין מוט און זיין טרייסט,
פּערלאָרען זיין קראַפט און זיין מאַכט,
מעהר ניט די אמונה, דאָס איז נאָך זיין טרייסט
אין דער לאַנגער פינכטערער נאַכט.
אַך, מיין האַרץ
פּלאַצט מיר פון שמאַרץ,
דו האָסט דאָך אַמאָל אויך געבליהט;
אזא שעהנער צוועט
יעדערער טרעט,
ווי האָט מען עס קיין רחמנות ניט.

ו.

ווי נאָר דער מלאך הערט איהר דאָ דערמאָהנען
איהר אַלטען יחוס פון ציון,
זעצט ער איהר צווישען אלע וואַנען,

די גאַסען מיט פּרעהליכקייט זאַט, —
דאַן האָב איך נחת געהאַט!

3

אָבער ציון האָט פּערלאָרען איהר פּערנעניגען,
איהר מאיאָנטעק פּערשפּיעלט אין קאָן;
דער אָרט „בית־לחם", וואו מיינע ביינער ליגען,
געהט שוין אין אבלות אָנגעטהאָן!
דו, באַרג לבנון! דו, גוטער פּריינד!
וואָסערע פּים צוטרעטען דיך היינט?
דו, באַרג מוריה! דו הילליגער אָרט!
א מהמד׳אַנער „מעטשעט" שטעהט נאָר דאָרט!
די גאַסען שטעהען שוין פּוסט,
די וועגען זענען פּערוויסט,
אין כרמל קיין בלומען בליהט,
די טהורעמס גלאַנצען שוין ניט!
די כהנים וואָס האָבען געשטיצט,
די נביאים — וואו זעה איך זיי איצט!
וואו איז אייער קרוין, אייער רייך?
וואָס איז היינט געוואָרען פון אייך?!

4

איך קוק איצט אויף ירושלים ביים מערב־וואַנט,
איך זעה דאָרטען מיינע קינדער ווי קוילען שוואַרץ,
זיי שפּאַרען אַן די קעפּ אויף די דאָרע העגט,
און אָבצעו, און קרעכצען, אז עס פּערקוועטשט דאָס האַרץ!
ניטאָ אין ירושלים קיין בוים, קיין שטיין,
וואָס איז ניט געווען נאַס פון קינדס געוויין!
מיין קינד צו דריקען איז א קינדער־שפּיעל,

האָט אַנגעטהאָן די ערד אין אַ שוואַרצע קלייד.
די וועלט מיט איהרע לייט שווייגען שטום,
די נאַטור שלאָפט — סאַי בערג, סאַי טהאָל,
די לבנה געהט זיך גאַנץ שטיל ארום,
פון די שטערען הערט מען אויך קיין קול;
נאָר א שטימע די שטילקייט צושלאָגט,
א קול פון א פרוי ווינט און קלאָגט,
מיט די פידעל שפיעלט זי נאָך צו
א טראַגישע מעלאָדיע;
פון איהר ניגון, פון איהר געוויין,
קען די כוחות אויסגעהן,
און שרייט נעבעך פון איהר געצעלט:
— פערוואָגעלט בין איך אויף דער וועלט!

2

א קורצע צייט האָב איך נחת געהאַט,
בשעת גאָט האָט אייך אין אייער לאַנד געשטיצט;
דער מזבח איז געווען מיט קרבנות זאַט,
די כרובים מיט די פליגלען האָבען אייך בעשיצט,
דוד'ס קינדער אין א קרוין געקליידט,
דער כהן גדול אין זיין קאָסטיום,
און די סנהדרין — ווי א געפלאַנצטער בייט,
און דער בית־המקדש — ווי א פריהלינגס־בלום!
דריי מאָל אין יאָהר אין דער צייט,
געקומען פון נאָהענט און פון ווייט:
דער בריינגט קרבנות צום שלאַכט,
און דער האָט ביכורים געבראַכט!
לוים האָבען מיט כלים געשפיעלט,
דער איד האָט זיך הייליג געפיהלט,

קול ממרומים

כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה
כי יש שכר לפעולתך נאם־ה'.
(ירמיה ל"א ט"ו)

א.
צי דו, מיין טאַכטער, טהוסט עס ברומען,
די אויגען איז דיר פול ?
דיינע טרערען איז געקומען
צו מיין הימעל־שטול.

ב.
געגוג צו לאַזען טרערען רינען,
הער שוין אויף דיין ליעד ;
אין ים קען מען א גרונד געפינען,
צו דיין טרויער ניט.

ג.
דיין קינד'ס צרות צו בעשרייבען
קלעקט ניט קיין פאפיער,
וועו אלע טייכען טרערען בלייבען
האַט עס אויך קיין שיעור.

ד.
מאַך מיין טאַכטער מיר ניט שולדיג
אויף די צרות וואַס ער האַט,

וואו מען שיסט — איז ער דער ציעל!
פון מאַלדאַוויע הער איך א געשריי,
מיין קינד שרייט דאָרט, — אוי וועה!
פון אַראַביען שרייט ער „ניט גוט"! —
מען פערגיסט דאָרט ווי וואַסער זיין בלוט!
פון אַזיען שרייט ער נעבעך „שלעכט!" —
דאָרטען געפינט ער קיין רעכט!
אין פּרס בעווויינט ער די ערד,
דאָרט טהוט מען מיט זיי ווי מיט פערד!

5

אין הימעל די טויזענדער שטערען,
בעווויינען אלע מיין קינדס אומגליק!
די אלע בוימער גיסען טרעהרען,
די פויגעלעך ענטפערען אויך צוריק!
נאָר דאָס האַרץ פון דיינע פיינד איז פערשטיינט,
דער אומגליק האָט זיי דאָס האַרץ פערשפּאַרט!
דער קראָקאַדיל, דער אכזר, טרעפט אויך ער ווויינט,
נאָר דיינע שונאים׳ס הארץ איז ווי אייזען האַרט!
אַך, גאָט! — ענטפער שוין מיר!
זאָג שוין — פּ׳על איז דער שיעור
צו לייַדען, א דור נאָך א דור,
איז צרות — צוויי טויזענד יאָהר!
איהר, שטערען, זאָגט מיר, אויב איהר ווייסט,
איז דען אייביג פערלאָרען מיין טרייסט?!
אוי, ניין! איך שפּיר נאָך, איך שפּיר!
אַך, גאָט, ענטפער שוין מיר!

1861

ט.
זעה אין אינריען, ביי די היידען,
זייער פייער טאָג,
וועט דאָס דיר א משל קלייבען,
טרייסטונג צו דיין קלאָג.

י.
אז מען שלעפט א וואָגען מיט גערודער
מיט רעדער אויפ'ן גאַס,
מענשען לעגען זיך אַנידער
און ער צורייבט אויף אַש.

יא.
האַלטען גאָט פאר א שעלכטען,
בלוט פערלאַנגט נאָר גאָט;
שוטים מיינען, אז מענשען שעכטען
איז דאָס מיין געבאָט.

יב.
נאָר דער איד לעבט מיט קדושה,
זיין גלויבען קוקט נאָר צו;
ער גלויבט אין גאָט, אין תורת משה,
ניט אין מיטהאָלאָגיע.

יג.
אין אלע וועלטען איז גאָט אייגער,
ניט יופיטער, ניט מערקור;
זיין קרבן איז — אַ געפיהל אַ ריינער,
זיין בית המקדש — די נאַטור.

מען דאַרף זיין רוהיג און געדולדיג
און האָפען צו גאָט.

ה.

זאָג די קינדער אין מיין נאָמען ;
הערט אויף אייער קלאָג !
טרייסט דיין יוסף און בנימין
מיט דעם, וואָס איך דיר זאָג.

ו.

אויף מיין וועלט איז דאָ אפולע אומות,
לעבען זיך גאַנץ גרינג ;
נאר פיעלע לעבען נאָך ווי בהמות,
גלויבען אין אלצדינג.

ז.

דער דיענט צו וואַסער, דער צו פייער,
נעטער פול די שטאָדט ;
ביי דעם איז גאָר א עזעל טהייער,
וויל דאָס איז זיין גאָט.

ח.

און זיי גיבען גאָט א קרבן,
שעכטען מענשען פיעל ;
טויזענדער זענען צושטאָרבען
דורך די דומע שפיעל.

יט.
אמונה איז א שעהנע ציערונג
פֿאַר דעם, וואָס איז געזונט;
אמונה איז א לייכטע שמיערונג
צו די גרעסטע וואונד.

כ.
מען דארף נאָר וויסען דעם אפטייקער,
וואו צו קויפען דאָס;
דען עס טרעפט די דיענער זענען פֿלעקער,
פערשטעהען ניט דעם בעל הבית.

כא.
אמונה איז די האָרץ מטהר
פון שווינדעל פון אָבמאַן,
אמונה איז א פרייגד א טרייער
פיר דעם קראנקען מאַן.

כב.
אמונה איז דער גרעסטער גבור,
בשעת דער לעבען פעהלט;
אמונה טראָגט איהם גאנץ לייכט איבער
אהין אויף יענער וועלט.

כג.
אמונה איז דער הייליגער טעמפעל
אין דעם מענשענס האַרץ;
רחמנות צינדט דאָרט אָן דעם לעמפעל,
צדקה גיט דאָרט חאָרץ.2)

יד.
וו֑י די זון בעלייכט וויפיעל שטערעו,
אזוי איז זיין רעליגיאָן ;
וועד עס וויל א טהעאָלאָג וועדעו
קומט צו משה׳ן אָן.

טו.
זיין גלויבעו בלייבט אייביג דויער
פיעל די וועלט וועט שטעהן,
וויל ער האָט געבויט זיין מויער
פון גאָטוד אליין.

טז.
ער זאָגט, אז דאָס איז גאָט געפעלעו,
דאָס נאָר איז זיין פּלאָן ;
טהו קיין שלעכטס ניט דיין נעזעלעו
אוו שטיץ דעם אָרימאָן.

יז.
פרעג סאָלאָן אוו פיטהאַגאָראס,(1)
וואָס זיי האָבעו ערקלערט ;
אָהו א גלויבעו ליידט מעו צרות,
וועד דעם הויליעו שכל הערט.

יח.
א הויליד קלערעו טהוט קיין טובה,
דער מענש וועדט ניט געטויט ;
ער שטעלט נאָך זיך א מצבה
לעבעדיגערהייט.

ל.
און מיט די פעלקער, לעבט אין פריעדען,
רייכט זיי טריי די האַנט;
אין שול ביי מיר זייט אייך אידען
און מענשען פאר דעם לאַנד.

לא.
די זון וואַרימט אין צפון קאַנט,
בלומען וואַקסען שוין;
ד׳ וועסט נאָך זיין א בריליאַנט,
געשעצט, שעהן, ריין.

לב.
מען וועט דיך נאָך זעצען אויבען,
אין א שעהן געצעלט.
מען וועט דערקאַנען דיין ריין גלויבען
אין דער גאַנצער וועלט.

לג.
נור צעהל די טעג, צעהל די יאָהרען,
דער קוואַל געהט ניט אויס;
דורך זיי ביזטו גאַנץ קליין געוואָרען,
דורך זיי וועסטו זיין גרויס.

1862

כד.
אַט דעם בית המקדש האַט איהר, אידען,
שוין דריי טויזענד יאָהר;
איהר קענט מיט איהם זיין גאַנץ צופריידען,
הייליג האַלט איהם נאָר.

כה.
דאָרט וועט שוין דיין פיינד ניט קומען
פערברענען איהם אויף קול;
דען ביי זיך האַסטו דיין צונג, דיין גומען,
דיין רעיון און דיין מויל.

כו.
אויב דער שונא לעגט אויף דיר א שטעמפעל,
פון זיין ביקס די שראַט;
לויף אריין אין הארצען צו זיך אין טעמפעל,
בלייבסטו ביי דיין גאַט.

כז.
דרום, מיין קינד, הער אויף צו קלאָגען,
מען מוז געדולדיג זיין;
צום ענדע נאַכט וועט דיר אויפטאָגען,
וועסט נאָך זעהן די שיין.

כט.
וען נאָר פריער איז ביי אייך פאראנען,
דאמאַלס מיין הארץ קוועלט;
זייט נאָר טרייע אונטערטהאַנען
און נוציג פאַר דער וועלט.

JEWISH PUBLIC LIBRARY TORONTO

מיט טרערען ניט צו דערמאָהנען די פערגאַנגענהייט...
איך וואָר אַבער געהויבען
אמאָל אין הימעל אריין,
דערנאָך געוואָרפען פון אויבען
אז דער פאַל זאָל שטאַרקער זיין...
פאר אן אריסטאָקראַטישע דאַמע
וואר איך אויפראל געשעצט,
און פאר די שענדליכסטע פלאמע
בין איך פערדעכענט יעצט.
עלענד און שאַנדע טענליך
איז מיר שוין ערטרענליך;
אָבער וועו מיין קערפער לויידעט איז שוין אלץ פארביי!
דערצו איז מיין מויל געשמידט,
מיין שרייען העלפט שוין ניט,
אין מיין זיפץ וויל קיינער לעזען די מערדערי!...

3

שטענדיג בעט איך גאָט פאר דעם ווירט פון הויז,
וויל ער האַלט די שכנים אין מיט גוואַלד!
וואָלט ער דעם צאם חלילה לאָזען לויז,
ביי דער ערשטער וויילע בין איך ערמאָרדעט באַלד.
בין איך פרום געוואָנען,
פאַנאַטיק רופט מען מיך;
וויל איך בילדונג קאָנען,
טראָג איך מעהר האַס אויף זיך.
געה איך געקלויידט געמיינער,
רופען מיך אלע „שמוץ";
געה איך שוין עטוואס שעהנער,
בענויידעט מען מיין פוץ.

שולמית

1

וועך עם האָט נאָר א נעוויסען, מיט א האַרץ פון פלייש,
וועך עם האָט נאָר א געפיהל פון א מענשענ־פרייגד, —
בעדויערט מיר, שולמית! וועך עם קען און ווילם
מיינע גליקען פון אַמאָל, און מיין לאַנג היינט.
פון שולמית, פון די גבירה,
וועך האָט דען ניט געהערט?
מיין לעבען און מיין דירה,
מיין יוגענד רייך פערצעהרט:
לוי האָט ביי מיר געזונגען,
אהרן מיין בופעט געשטעלט,
מיין נאָמען האָט געקלונגען
אין דער גאַנצער וועלט!
היינט קריג איך קוים אן אָרט
אונטערן אויוועז דאָרט,
כאָטש דירה־געלט צאָהל איך גלייך אוז אפשר מעהר...
אין זאָל טאָר איך ניט געהן,
אין קוך טאָר איך ניט שטעהן,
א טעפּעל צום פייער שטעלען קומט מיר אויך אָן שוועך...

2

וועמען אן אַרימען לעבען עם איז שוין בעשערט,
דער זאָל כאָטש קיינמאָל ווייסען, וואָס גוטס בעדייט;
פון יוגענד ביז דער עלטער זאָל ניט זיין פערקערט,

אונזער פאטערלאנד

1

די אורזאך וואס ישראל איז צו שפּאט און צו שאנד,
איז ווייל ער איז צוזייט און צושפּרייט — ער האט קיין לאנד;
וועו מיר וואלטען זיך פערשאפען
איין אייגענם ערד—רייך,
איין אטאנאמיע, פּארלאמענט
מיט אלע פעלקער גלייך,
וואלטען מיר דאָ ניט זיין געדריקט,
און דארט ניט זיין געשטיקט,
און מען וואלט אונז ניט טרעטען ווי לייַם;
דען וועו איינעם איז ענג,
מען איז מיט איהם צו שטרענג,
קלייבט ער זיך איבער צו זיך אהיים.
מיר האבען אויף ארץ ישראל א הייליגען זכות,
איצט גיט מען עם איבער אין אונזער רשות
מען פערקויפט צו אונז אויף אייביג פאר געלט,
צו לעבען דארט ווי אונז געפעלט;
טו וואס זיצט איהר דאָ געקוועטשט,
ארץ ישראל געהט בעזעצט
לאמיר בויען אונזער צענטער־שטאנד,
לאמיר געהן דארט אין יענעם אָרט, אין אונזער פאטערלאנד.

איך פרעג זיך שוין אליין,
וואהם בין איך אהן הן ?
איך וועג שוין מיינע מעשים איבער אויף יעדען טריט ;
אַ מענש פון פלייש און בלוט
קען ניט דורך זיין גוט.
אָבער ערגער פון זיי בין איך אודאי ניט !...

4

אויף די ציוויליזירטע צייט האָב איך געהאַפט.
אפילו פיה צו בעשיצען איז חברות דאָ,
א פערד וועט עס שלאָגן, וועלט אויך בעשטראָפט,
אויף מיר איז קיין מיטלייד אויף דער וועלט ניטאָ...
וועט אייניגע באַשע־באַזוקעס
האָבען די סלאַוויאַנער בעריהרט,
האָט אין אייראפא דער גרעסטער דוכס
פאר זיי א שטרייט געפיהרט.
אין אמעריקא די שווארצע נעגער,
אז מען האָט זיי בעהאַנדעלט שלעכט,
האָבען הונדערטער טויזענדער קריעגער
געפאַדערט זייער רעכט.
בין איך דען קיין סלאַוויאַן ניט וועלט ?
צי וויי אַ נעגער ניט אויפגעקלערט ?
וואָרום זאָל הפקר זיין מיין בלוט ביי אייך ?
א מילב, וועט מען שטעכט איהר האַרץ,
פיהלט זי אויך דעם שמערץ,
ניט שוין בין איך ניט מיט די אלע גלייך ? !

יעצט קומען מיר צו אונזער מוטער, זי נעהמט אונז אין
אין איהר שוים.
יעדעם גרעזעלע איז אונז בעקאַנט,
יעדער שטיין איז א מאַנומענט,
יעדער שריט איז אונז אַ זעלען גליק.
די ערצעהלונגען פון תנך
פערהיילִיגען דאָרטען יעדער זאַך,
וואו נאָר אונזער אויג גיט דאָרט אַ בליק.
וואָם האָט פערוועלקט דיין נאַציאָנאַל געפיהל ?
ווי קאָנסטו זיין קאַלט ביי אזא הייליגען ציעל ?
געדיינק וואָם דו האָסט אמאָל געטאָן,
פאר דיין לאַנד, פאר דיין נאַציאָן.
דיינע געפיהלען ערוועק
צו דעם הייליגען צוועק
דען דיין שיפעלע געהט איצט צו שטראַנד,
לאָמיר געהן אָט דאָרט,
אין אונזער אָרט
אין אונזער פאָטערלאַנד !

מתנגדים, חסידים און משכילים
געגנג צו זיין צוטיילט.
דער שטאַרקער גוואלדרים פון אונזער קערפער
שוין ציים צו זיין געהיילט.
בינדט אייך אויף אַלע אין איינעם
גבירים און אָרעמע לייט,
פאַר דעם גרויסען הייליגען רעיון

2

דאַרטען וועט שוין קיינער סמייען אייך צו דופען „גר“ !
דאַרטען וועט שוין קיינער שרייען : „ווי קומט איהר
אַהער ?“
איהר וועט זיין די בעלי בתים פון אייער אייגען לאַנד
איהר וועט גענישען אייער וויץ, די מיה פון אייער האַנט ;
פון אייער בוים די פרוכט,
פון אייער אַקס די יוכט,
פון אייער פאַבריק וועט איהר טראַגען דראַפ,
פון אייער סאַד די ווין.
און ביי אייך זיך רוהיג זיין
אז דאַם וועט ניט ראבירען קיין קאַצאַפ.
געגוג שוין צו זיין נע ונד
ווי די אַפפאַל בלעטלעך אין ליסטאפאד,(2)
געגוג שוין צו דינגען אַן אונטער אויוועז קוואַרטיר,
דירה געלט צאַהלסטו און מען טרייבט נאַך דיר.
דיין אייגענע הויז
שטעהט לעדיג און לויז,
זי רייכט דיר מיט ליעבע די האַנט, — —
לאַמיר געהן אַט דאַרט,
אין אונזער אַרט,
אין אונזער פאַטער־לאַנד.

3

ירדן, יבוק, ים כנרת, דיינע אלטע גוטע פריינד,
גלעד, דן, מחנים, שטעהען אונז פאר היינט,
פיעל האַבען זיי מיר עראינערט, פון זינען ניט אַרויס ;

שיבת ציון

שׂאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו לך וכו׳.
(ישעיה מ״ט י״ח)

1

וואָס זעה איך דורך די שויבעז ? —
עס פֿליהען אַן ווי טויבעז,
מיין יוסף, מיין בנימין, קלאַפֿען אין מיין טהיר !
אַך, הימעל גאָט, די וואונדער !
איך זעה דאָך מיינע קינדער,
די ליעבסטע, די טרייעסטע, קומען אַן צו מיר !
אוועק אזוי פיעל יאָהרעז,
געמיינט איך בין פערלאָרעז,
אן אלמנה, א פערוויסטע, — לייזיג ביי מיין טיש...
מיט אייך ווי איז געגאנגעז,
צייט מעז האָט אייך געפאַנגעז ?
וואָס מאַכט יהודה און אפרים ? — גיט מיר א געזום !

2

אויף גאָט ניט ליאַרעמט, קינדער !
אָט דאָס איז גאָטעס וואונדער :
די פינסטערניס ווערט שטאַרקער אידער עס ווערט טאָג !
ביי דער ערשטער גאולה,
איז דאָס אויך געווען די פּעולה :
דער לאַסט צולעצט ווערט גרעסער, אז משה שרייט מיט קלאָג.

לעגט יחוס אָהן א זייט.
ארץ ישראל דארף זיין די האַרץ
וואָס זי זאָל געבען חאַרץ,
פאַר אַלע גליעדער וואָס אין חוץ ישראל פערשפרייט;
וואַרים וועט די ארץ חלילה פעהלט
בלייבען מיר וואַנדערער אויף דער וועלט, —
מ׳וועט אויבּיג טרייבען, אויבּיג שרייען: „געהט!"
מיר וואַרען ביז יעצט געפֿאַראַליזירט,
מ׳האָט די פּים געשטאָכען, האָט די קאָפּ נִיט געשפּירט,
דער איין און אכציגטער יאָהר האָט א רופא געבראַכט,
פון די אנטיסעמיטישע שטעקענס האָבען מיר זיך
אויפגעוואַכט.

טו בעטראכט אלץ מיט קאָפּ
סעקטען אַראָפּ!
לאָמיר בינדען די הערצער באַנאַנד,
לאָמיר געהן אָט דאָרט, —
אין אונזער אַרט
אין אונזער פאָטערלאַנד.

פיעל פון מיינע קינדער פאָהרען אַן מיט פרייד!
פון שמחה טרעהרען פליסען,
לאָזט מיך האַלדזען, קושען,
רוהט אייך אויס ביי מיר די ביינער, מיינע הערצענס־
געסט!
איהר וועט ביי מיר קריגען,
אלע פערגעניגען,
איהר וועט ניט וויסען פרעמדע טישען, נאָר די מוטערס
קעסט!

5

אַט דיעוע יונגע מענשען,
וועט די וועלט זיי בענשען,
פערלאָזען הייזער, גיטער, גלאַנץ און גליק און פראַל;
מענשען געשטודירטע,
הויך ציוויליזירטע,
ווילען זיין קרבנות פאר דעם גאנצען כלל!...
זיי האָבען זיך בעשלאָסען,
אויף אלערליי פערדראָסען,
נאָר אָפצואוואַרפען אַלע שטייגער וואָס ליגען אויפ'ן
וועג...
צו לידען שווערי־קייטען,
ווי אין עזרא'ס צייטען,
און זייער נאָמען בלייבט ווי עזרא'ס ביז די לעצטע טעג!

1884

מען איז אייך דן לחובה,
און דאָס איז גראָד א טובה,
איהר זאָלט בויען אייער צענטער, דריקט מען אייך מיט נויט.

וואָלט מען אייך ניט טרייבען,
וואָלט איהר דאָרט פערבלייבען,
און אייער בונד און נאַציאָנאַלנאָסט[1] בלייבט דאָך אונגעבויט!

3

עס לאַכען מיינע שונאים,
„וואָס האָט עס פאר א פנים?
אז עמליכע קליינע אידלעך טרעטען אן מיין פאָל,
צי קען מען זיי דען טרויען?
צי וועלען זיי דען בויען
מיין גלאַנץ און מיין מלוכה, ווי עס איז געווען אמאָל?!“
ניין! — דאָס מוזט איהר פערגלייכען,
צו די גרעסטע טייכען,
פאַנגען זיך אן וויא שנירעל, פון א קליינעם קוואַל;
עס פאַלען איהר צו שטראָמען,
ביז עס שטייגט איהר נאָמען,
און איהרע מאַסטען מיט די זעגלען גלענצען איבעראל!

4

אַהער קומט יענע יאָהרען!
איך בין יונג געוואָרען!
איך וואַרף אראָפּ מיין טרויער, אהער מיין זיידען קלייד!...
פול וועלט מיין הויז וויעדער,
עס הויבט דאָס האַרץ, די גליעדער,

2

שוין צייט מיין פאַלק אז דיין שכל זאַל דיר קלינגען,
דעם מענשענס גליק אין וואַס עס בעשטעהט.
צי מאַכט דען טעאַטער דיר פערגעניגען,
וועז דיין קאָפּ, וי אַ וואַסער מיהל דרעהט ? !
צי קען מען ביי דיר כאַטש איינעם געפינען, —
א גביר וועלכער עסט שוין דאָס בעסט, —
עס זאַל זיין בערוהיגט זיין מח, זיין זינען,
די זאָרג זאַל דאַרט ניט מאַכען איהר נעסט ?...
וי גוט איז דעם בויער :
געזונט, שטאַרק און דויער,
איינפאַך געגעסען, געקליידט ;
וויים קיין קלאַפּאַטען
פון ביינק, פון אָטשאָטען,
ברויט אויף א יאָהר אָנגעגרייט,
זיין שלאָף איז א זיסער,
זיין וועטער א פרישער,
זיין סאָוועסט גריושעט איהם ניט —
וי א זויג־קינד א גוטער
שלאָפט ביי דער מוטער, —
זויגט ביי די ערד איהרע בריסט...
טו קוק זיך ארום, דעם בויער גיב א פרעג !
ביזט, מיין פאַלק, גאנץ וויט פערקראַכען פון וועג !

3

שוין צייט, מיין פאַלק, זאַלסט ביי זיך בעשטימען,
וי דיינע שונאים האָבען דיר געמאַכט בלינד ;
דיין ערד, דיין חיונה, האָט מען ביי דיר צוגענומען
און געהיימען דיר לעבען פון וויגד ;

אויף דיין אלטען וועג

1.

שוין צייט, מיין פאָלק, זאָלסט עפענען די אויגען,
ווי דיין לעבענשטאַנד איז מיט ריזיקע פול.
דו מוזט נאָך אין האַנדעל דיין סאָוועסט פערבויגען
און נאָך אלעמען בלייבט דיר — א נול...
דו מוזט מיט דיין לעבענסמיטעל, ווי א וואָרעם זיך
צאַפלען,
די דאגות פערדולדען דיין קאָפּ,
קריכסט אויף א לייטער מיט צובראָכענע סטאַפלען
און צוואנציג מאָל פאלסטו אראָפּ.
דיין קרעמעל, דיין שיינקעל,
איז א דרייפיסיגער ביינקעל;
גראָה און אַלט וועלסט דו דורך זיי;
דאָ שפּיעלסט דו א קאָמעדיע,
דאָ א טראגעדיע,
מען זעהט ביי דיר כּצענעם אַלערליי...
פון דעם אמת אין הארצען
ליידסטו זעלבסט שמערצען
פאר איהם געהט קיין תרוצים ניט אָן...
ער קוקט דיין און ליכטיג
און וויים גאנץ ריכטיג,
וואס בעטייט „ספּעקולאציאָן"...
טאָ קוק זיך ארום, דיין הארץ גיב א פרעג.
ביזט, מיין פאָלק, צו וויט פערקראָכען פון וועג! —

אַז וואָס הייסט גליקליך לעבען,
האָט ער געוואוסט ריכטיג דעם ציעל, —
וואָס בערוהיגט דעם מח,
וואָס קרעפטיג דעם כח,
וואָס עס הייסט עהרליך און שטיל...
אין תלמוד זעה פּלאים,
ווי גאַנץ סדר זרעים
רעדט פון ערד אַרבייטערייי.
און וועו דו האָסט געהאַלטען
די צוואה פון אַלטען,
האָסטו געלעבט גליקליך און פריי.
טאָ קוק זיך ארום, דיינע לעהרער גיב א פרעג!
ביזט, מיין פּאָלק, צו וויט פערקראָכען פון וועג!

5

שוין צייט, מיין פּאָלק, זאָלסט שוין בעטראַכטען,
ווי דו האָסט גאָר אַ גאַנץ פאַלשען בליק;
דעם עקאָנאָמישען לעבען זוכסטו צו פעראַכטען
און מיינסט אז אין לוקסוס שטעהט דער גליק.
ביזט שוין אין אונאָרדענונג צו וויט פערקראָכען,
אז ס'העלפט שוין קיין שרייבען, קיין רייד.
אַן אַרעמעס קינד וואָס טראָגט באָב אום דערוואָכען,
געהט שבת אין זיידענס געקליידט.
וויי מיר פון דיר איינע
א כלה א געמיינע,
וואָס האָט ניט קיין וויים אַטלעס קלייד?
אויף די בולוואַרען,
זעהט מען שאַרען
שלעפּעם פון סאַמעט גענעהט;

די רוהיגקייט בערויבט פון יעקב׳ס געזינדעל
מיט צוויי טויזענד יאָהר צוריק.
דיין קערענדעל כאַפּסטו פון לופט און פון שווינדעל
און זעהסט ניט דיין גרויסען אומגליק.
אויף דיין ערד געזעסען,
דיין מיה געגעסען,
דיין וויץ און דיין פרוכט און דיין ווין —
זי האָט דיר געגעבען
אלץ וואָס צום לעבען:
ווי קען מען שוין גלוקליכער זיין?!
געלעבט מיט א סדר,
אין וואַהנונג אין קליידער,
יענעמס געלט ניעמאלס בעריהרט;
עס דרעהט ניט דער זינען
וועגען צאָהלען טערמינען,
ניט אָנגעזעצט, ניט באַנקראָטירט.
טאָ קוק זיך ארום, דיין היסטאָריע גיב א פרעג!
ביזט, מיין פאָלק, גאנץ ווייט פערקראָכען פון וועג!

4

שוין צייט, מיין פאָלק, דו זאָלסט זיך בעראטהען
מיט דיין חומש׳ל, מיט איהרע ריינע שריפט;
ווי פון טאָוועל ביז טאָוועל איז זי פול מיט געבאָטען
נאָר וואָס צו די ערד אנבעטרעפט:
פון שמיטה, פון יובל, פון מעשרות, בכורים,
פון ערלה, פון פאה, פון דמאי —
צי האָסטו פון איהר וועג געהערט די דבורים
פון קראָם, פון שיינק. פון מעקלעריי?
מעגסט טרויען דיין רבי׳ן,

אז זי האָט ניט קיין פעלדער פארזייט ?
טאָ קוק זיך ארום, „עקאָנאָמיע" גיב א פרעג !
ביזט, מיין פאָלק, צו ווייט פערקראָכען פון וועג !

7

שוין צייט, מיין פאָלק, דו זאָלסט זיך דערמאָנען
אָן דיין וויגעלע, דיין געבאָרענעם לאַנד ;
מאַך איהר פאר ישוב, בעזעץ דאָרט קאָלאָניען,
בעאַרביט איהר זעלבסט מיט דיין האַנט.
זי איז פרוכטבאָר און פעט מיט אלע יונגע קרעפטען,
צווי מאָל אַ יאָהר ווערט געזעהט ;
הכנסה טראָגט זי, ווי די בעסטע געשעפטען,
און רוהיג, די קאַפּ ניט פערדרעהט ;
דער אַקלים (1) א געזונטער,
מאַכט פריש און מאַכט מונטער,
קיין ברוסטליידענדע טרעפסטו דאָרט ניט ;
פערזעע נאָר איהר באָדען,
פערפלאָנץ אין איהר סאָדען,
טראָגט זי דעם גרעסטען פּראָפיט.
דאַרפסט זיך וועניג בעמיהען
מיט שאָפ צו ערציהען ;
דאָס פעלדער איז גרין דעם גאַנצען יאָהר,
און אז פראָדוקט איז פאראנען
און עס סטרויען זיך באַהנען,
דאן שטייגט אויך קאָמערציע אין פלאָר.
טאָ קוק זיך ארום, אגראָנאָמיע גיב א פרעג !
ביזט, מיין פאָלק, צו ווייט פערקראָכען פון וועג !

8

שוין צייט אז דו זאָלסט אויף דיין האַרצען פערשרייבען,

דאָס פערשוואַכט זיי די כחות,
פערדולַט זיי די מוחות —
אבי געהן געפוצט און געצירט.
דיינע שנאים, ווי די קלינגער,
טייטלען מיט די פינגער:
„ביזט רייך און האַסט זיי עקספלואַטירט"
טאָ קוק זיך אַרום, די צייטונג גיב אַ פרעג!
ביזט, מיין פאָלק, צו וויט פערקראַכען פון וועג!

6

שוין צייט דו זאָלסט וויסען, אז די „שלעכטע צייטען"
עקזיסטירען מעהרער נאָר אין דיין קרייז;
דען ווען א שטאַט זאָל ניט האָבען פעלדער ביי די זייטען,
פון וואַנען וואָלט זי צייהען איהר שפייז?
ווי קען אַ פאָלק אויף דער וועלט עקזיסטירען
אָהן ערד אַרבייטערי?
דרום רוהט ניט ביי דיר פון מקבלים די טירען,
דיין העלפט פאָלק לעבט פון בעטלערי.
יעטווידער נאַציע
האָט קאָלאָניזאציע;
דאָס איז די הויפט וואָס זי קוקט,
נור א קליין טהייל דערנעבען
מאַכען זייער לעבען
פון טאָלאַנט און פערקויפען פראָדוקט.
און "אָס איז די פריטשינע,
וואָס אין יעדער מדינה
מוזט דו זיין צוויט און צושפרייט.
ווי קען דען אן אומה
האָבען א תקומה,

די סאָכע

כנען בידו מאזני מרמה לעשק אהב וגו׳
עור אשיבך באהלים כימי מועד.
(הושע י״ב ח׳ י׳)

1

אין סאָכע,
ליגט די מזל ברכה,
דער וואַהרער גליק פון לעבעו,
קיין זאַך מיר ניט פעהלט.
עס קומט דער פריהמאָרגעו,
איך דאַרף ניט לייהעו, באָרגעו,
דער מוח דאַרף ניט זאָרגעו,
אויף טאָג הוצאות געלט,
עס איז אָנגעגרייט אויףווינטער,
א זאַסיק א געזונטער,
איך זייה איך שנייד גאַנץ מונטער,
פריי אין גאָטעס וועלט.

2

פון רייכעו,
וועך קעו זיך צו מיר גלייכעו,
וועך לעבט רוהיג, גליקליך,
ווי איך בויער אין פעלד.
גיט נאָר גאָט דעם רעגעו,
פיהל איך גליק אוו זעגעו,

וואָם איראָפּע האָט איבער דיר צו טהאָן:
גזירות, בלבולים, רויבען און טרייבען
און אלץ מיט איהר ציוויליזאציאָן.
דער האַנדעל איז פּאַלש און ענגאָאיסטיש,
אין איהם זיצט א רויבער־גענפיהל;
די גרעסטע רציחות מיט ישר פערמישט עס, —
שעכט מענשען איידעל און שטיל...
דיין נאַטירליכע פּאַנטאַזיע
שטימט נור מיט אַזיע;
דאָרט שווימסטו אין דיין געבאָרענעם טייך...
די לופט, די אַטמאָספערע,
דיין בילדינג, דיין לעהרע, —
וועט ניעמאלס מיט האַנדעל שטעהן גלייך; —
דיזע צווייי נעמען
זענען צוויי עקסטרעמען,
פאר דיר איז אין האַנדעל קיין אָרט;
דעם האַנדעל לאָז איבער,
און קלייב זיך אריבער,
וואו דיין צוקונפט ערווארטעט דיר דאָרט. —
טאָ קוק זיך אַרום, „טאַנקרעד"(2) גיב אַ פּרעג!
צוריק, מיין פּאָלק, צוריק אויף דיין אַלטען וועג!

1887

איך דארף ניט קאַנקורירען,
קיין וועקסלען רעגולירען,
קיין בוך פון חובות פיהרען, —
מיין באַנק איז די הענט!

5

דער שיינקער,
מוז דולדען יעדען שוויינקער,
פאַר יעדען וואָרט) און שיכור,
פאַלט די דמים איין:
פון אַקציז — די אַגענטען,
די טייערע פּאַטענטען,
או א סענט א צעהנטען,
קומט אין טאַש אריין;
איך בין פון אַלץ אַ פרייער,
בילעט קאַסט מיר קיין דרייער,
דער סנאַפּ וואָס קומט אין שייער,
בלייבט אין גאנצען מיין

6

מיין דאַמע,
ברויכט ניט קיינע אַמע,
קיין הויז־מיידכען, קיין באָנע,
קיין פרעסער אויפ'ן קאַרק!
זי דארף קיין הוט, קיין פעדער,
שפּאַצירט ניט אין די סעדער,
פאָהרט ניט אין די בעדער, —
ליבערשט פרייטאג צום מאַרק;
קיין פוץ קיין פּאַרמאַסקירטען,
אליין אי אַם, אי ווירטהין,

איך פיהר שוין סנאַפּעס־וועגעו,
חיונה פאר דער וועלט,
איך טהו לייט ערנעהרעו,
מאַרק־לייט און שפייכלערעו,
שיעפערס, קאַמיסיאָנערעו,
און כשר איז מיין געלט.

3

פון מאַרעס,
האָב איך קיין הכבדות,
ווי אין שטאַט פערלעבט מען
מעהר פיעל מען פערדינט,
א שטרוי־הוט און א סוויטע,
טראָג איך אַפּ א שמיטה,
און מיט די זעלבע שיטה,
פיהרט זיך מיין געזינט.
דער סערפּ איז מיין קאַסירער,
דער האַן — מיין רעפּוטירער,
די זון איז מיין צייט־פיהרער,
מיין פעכער איז דער ווינט.

4

דער קרעמער,
מוז באַרגעו יעדעו נעהמער,
און מוז נאָך קאָנקורירעו,
און לייזט אויף פינף פראָצענט.
פון וועקסלער, טערמינעו,
דאַרט דער מאַרק, דער זינעו,
אין קראָם קעו ער געפינעו,
„נשאר"*) פול די וועגט;

9

בענשען,
זאָל נאָר גאָט די מענשען,
וועלכע שטיצען ציון,
צוריק דאָס לאַנד בעניט!
בענש נאָר גאָט די ריצער,
די קאָלאָניען באַשיצער,
די ארבייטער שטיצער, —
די זרובבלס פון דער צייט!
ווען פון די קאָלאָניען,
וועט ווערען מיליאָנען,
וועט ציון ערנסט דערמאָנען,
אָט דיעזע גרויסע לייט!

1887

א בריף פון דער מוטער ציון

(„די סאכע" איבערזעצט אין העברעאיש פון בר־נש)

דורך די פּאָעטען, די שטענדיגע היטער,
וואָס גאָט האָט זיי ביי מיר פאר וועכטער געשטעלט,
שיקט אייך א בריוועל, איך ציון, די מוטער,
צו אייך, מיינע קינדער, פון צווייטען זייט וועלט.
געגריסט זייט פון מיר און פון אייערע שוועסטער,
פון כרמל, לבנון, פון יפו ביים פּאַרט,
פון די וואנט פון מקדש, דער מויער דער פעסטער,

און אין פעלד א הירטין,
און איז געזונט און שטאַרק!

7

מיט יאָהרעז,
מיר ווערט א קינד געבאָרעז,
ווערט גרעסער מיין הכנסה,
איך קויף צו — ערד א שטיק! —
אין שטאָט א קינד וואָס מעהרער,
ווערט דעם פאָטער שווערער,
ער מוז זיין א דערנעהרער, —
אויפ'ן האלז א שטריק;
ביי מיר עס וואַקסען קינדער,
ווערט מיין ארבייט לינדער,
און יעדערער בעזונדער,
איז פאר מיר א גליק!

8

מיין מיידעל,
נעה איך אַ פּראַסט קליידעל,
און טהו מיט איהר א שידוך,
אָהן ציערונג, אָהן נדן! —
זעהט אין שטאָט די כלה'ס,
שטעלען פּראַסט בדלות,
ראַמט פון שטוב אוים אלעם
וואָס נאָר איז פאַראַן! —
מיר איז לייכט צו קריגען,
א חתן גראד א היגען,
און גיב נדן צוויי ציעגען,
און לעבט גליקליך פאר דעם מאַן!

4

איז אייך דאַרטען גוט און איהר מאַכט פיין אַ לעבען,
פרעהט מיר מיין האַרץ, אז מיין קינד לעבט דאָרט פריי,—
מענט איהר זיך אודאי דאַמיט איבערגעבען
צו נעמען אַנטיי̈ל אין ציון׳ס געביי ;
נאָר מיר האָט די פראקטיקע לאַנג שוין געוויזען,
א פראקטיקע וואָס דויערט באַלד צוויי טויזענד יאָהר,
אז אנטיסעמיטען, וי דערנער, וי שפיזען, —
האַסען אייך פלוצלונג וועָן איהר שטייגט אין פלאָר,
איהר ווערט גיך פון וירטה און פון הויז אויסגעוויזען :
היינט זוך פון דאָם ניי איצט אַ וואוינונג, אַ סטאָר.1)

5

טויזענדער יאָהרעלאַנג זענען פאָראיבער,
עס קומען אַן פעלקער צו מיר אלערליי ;
מיין ערד גיט קיין פרוכטען, מיין לופט — געלער פיבער,
דען איך לייד קיין פרעמדע, איך שטים ניט מיט זיי.
וי מיינע קינדער זענען אָנגעפאָהרען,
געגרינדעט קאָלאָניעס מיט גאַנץ וועניג געלט,
גבורים און העלדען ווערען דאָרט געבאָרען,
די אַלערליי פיבערס איז דאָרטען געפעהלט, —
זיי פיהלען זיך גליקליך, עס בליהען די יאָהרען,
וי אין שלמה׳ס צייטען, א פרעהליכע וועלט !

6

א אידישע שטאָט איז נויאָרק די גרעסטע ;
איהר געפינט ניט איהר גלייכען אין דער גאנצער וועלט,
און פון אַלע לענדער קומען צו מיר געסטע :
איך בעטראַכט מיינע קינדער — אמעריקא פעהלט !
האָט איהר זיך מיט ציון אויף עוויג געזעגענט ?

פון הר הזיתים, דער הייליגער אָרט,
פון הרמון, פון ירדן, דער שפּאציר דער בעסטער,
וואו איהר פּלעגט יונגערהייט שפּילען זיך דאָרט.

2

פּרעהליכע בשורות קען איך מיטטהיילען,
מיין יוגענד וועלט איצטער צוריק אָבגעפּרישט,
עם קומען די קינדער, וואונדרען צו הילען,
צו בויען די חורבות, וואָס שטעהען פאַרווויסט.
זיי גרינדען קאָאָניעס. און זעצען זיך ווידער
צום טיש ביי דער מוטער, ווי מוטיג, ווי פריי,
און עסען און טרינקען און זינגען זיך ליעדער;
די שפּראַך און דער ביבל לעבט אָפּ אויף דאָס נייַ;
און זענען גאַנץ גליקליך און לעבען, ווי ברידער;
מיין האַרץ קוועלט צו שטעהן און צו קוקען דערביי.

3

נאָר פון אייך, מיינע קינדער, האָב איך קיין געריסען,
איהר האָט זיך, אַפּנים, פערגעסען אָן מיר;
איהר ווילט פון דער מוטער, פון ציון ניט ווייסען
עס גיט פון אייך קיינער, וואָס עפּענט מיין טהיר.
ביי מיר בויט מען שטעדט, עס בליהט נייַע נעמען,
מיין פּינסטערע טרויער־קלייד טהוט מען מיר אויס,
איהר ווייכט נאָר, איהר ווילט נאָר קיין אנטיילֿ ניט נעמען.
דערמאָנט אייך וועל „ציון", — גלייך לאַכט איהר איהם אויס.
מיט אייער מוטער דאַרפט איהר זיך ניט שעהמען:
זי זוּאַר, און זי האָפּט וויעדער זיין אמאָל גרוים.

מי יחיה בישר
חיי שלות השקט
כמני — האכר ?
בתת יה גשמי ברכה,
מלאתי הצלחה,
אלמותי אוליכה
להחיות עולם בבר:
כסוחר, כחרש,
כמלח, כפרש,
יחד עשיר ורש —
וכספי נקי וישר!

ג.

על הרוכל
להאמין לכל־נוכל,
להתחרות, להשתכר
כי אם על לחם צר!
מתשלומי פרעון
הוא מכה בשגעון
וסופו עוד לדראון,
כי יאכל גם חיל זר:
אני רחוק מקרבות
מערוך ספרי־חובות,
מתשלומי טובות, —
חלא ידי עושות בר!

ד.

בעל מרזח
ישא מכל קרח,

אין האַרצען פערלאָשען דעם לעצטען פונק?
פרעמד, ווי מיר וואַלטען זיך קיינמאָל בעגעגענט,
איהר גאַרט מיך ניט זעהן, אייך דורשט ניט קיין טרונק.
געדענקט, פיליכט טרעפט אייך, עם שנעעט צי עם רעגענט, —
צום אַנדענקען נאַט אייך מיין בריעף און מיין וואונק.

1892

המחרשת

(„די סאַכע" איבערזעצט פון בר־נש)

א.

במחרשתי
כל אשרי ירשתי,
אראה חיים טובים
ולא אחסר מה, בה!
ובקומי משנתי
לא תבא דאגתי
לבקש את מחיתי
על צרכי יום הבא:
החרף מוכן כבר
האסם מלא בר,
קצרו ידי ולא־זר
פה על ארץ רבה!

ב.

בעשר

בעמק הבכא;
שמיכתי זאת, הביטה,
תצלח לי לשמטה,
ולפי זאת השטה
תחי כל המשפחה;
התרנגול מקימי,
שמש מורה יומי,
והמגל מרימי
על במתי הצלחה!

ז.

רעיתי
עמדת לעזרתי,
בלי שפחות וגלות
היא גברת מאד נעלה!
לא תתאו לרדידים,
לצעדות ולצמידים,
לשוח עם ידידים, —
בטח בה לב בעלה!
בביתי מתעסקת,
לבני היא מינקת,
והיא בריאה מוצקת
ורב שמחה וצהלה!

ח.

את־בתי
הן טוב לי תתי
לאיש עובד ישר,
בלי מהר ונדן;

מכל שותה שכור
כעס ומכאובים;
ואחר תשלומי מס
ולשר המשקים פרס,
לו רק גרה אחת
תשאר מהסובאים!
אני מכל זה חפשי,
מם לא תדע נפשי,
קמחי, צמרי, דבשי —
לי הם כל הטובים!

ה.

למזלי,
אם עוד ילד בא לי
ירוח לי עוד יותר
ואקנה עוד נחלה.
בעיר כי ירבו בנים
הם להורם כאבנים
וכי יגדלו בשנים
יוכיפו לו מחלה. —
אך לי הם נולדים
לעבד כעבדים,
וכל אחד הילדים
לרוחתי בא, אך לה!

ו.

ממותרות
אין לי כל צרות,
כלשוכני עיר ועיר

שבת ציון [1]

1

מה־זאת עיני תראינה!
כיונים תעופנה,
יוסף ובנימין, על דלתותי שוקדים;
ראיתי את־לא פללתי,
בני אשר גדלתי,
מחמדי, יקירי, את־אטם פוקדים;
הלפו שנות אלפים,
נואשתי כבר מחיים,
ואני שכולה וגלמודה, בני יצאוני;
ספרו לי התלאָה,
בגולה אתכם מצאָה,
ושלום אחיכם בית יהודה, הלא תודיעוני.

2

אל תרגנו ואל תיראו,
כי דרכי אל נפלאו,
בטרם יאיר שחר תגדל השכת ליל;
במצרים כואת קרה,
אל־משה זעקו מרה,
לחצים טרם כלה, עוד הגביר חיל;
צר יעות צדקתם,
ובזאת יחיש גאולתם,
גזל משפט יאלצמו עלות מעמק בכאָ;

בעיר, ראו, הכלות
כל־הון הורן מבלות,
ומבית שואלות
כל־אשר תמצא ידן;
לבנות אמצא חיש
במקום מושבי איש,
ונדן עז עם תיש, —
אשר נצחי בערן!

ט.

ועל ככה
יהי זכרם לברכה —
כל־השבים לציון
והריסותיה בונים!
גם ברכה, אלהינו,
את־תומכי פועלינו
ועוזרי מושבותינו,
„זרבבלים האחרונים"!
וכאשר המושבות
תעלינה לרבבות,
יכירו הלבבות
את אלה הגאונים!

תרוו מעדנים,
לשולחן זרים אל תצפו, בלתי ארוחת אם.

5

הן אלה שבי גולה,
יברך זכרם סלה,
פאר בית תחכמונם עתה יעזבו;
משכילים בכל תושיה,
רבי העלילה,
על מזבח אהבת עמם את־נפשם יקריבו!
לשאת בעול משאה,
לסבל עמל ותלאה,
למען סקל כל אבני נגף וצורי מכשלה;
לכנות עז חמתה,
כעזרא ותרשתא,
ושמם ינון כשם עזרא עד דור אחרון סלה.

לולא יד מדהבה,
שכבו למעצבה,
ואבן פנה למוסרות עוד לא הונחה.

3

אויבי לי ילעגו,
כי שבי גולה שגו:
„המאלה מתי מספר עדנה תהיה לי?
„החם יבנו נהרסות?
„ישכללו השתות,
„וירימו קרן ישעי, הודי וחילי?“
הביטו נהרות איתן,
כמעין קטן צאתן,
כחוט השני מפכים מים, עדי גאה גאו;
ופלגים מכל רוח,
על־פיהו יגיח,
ואלפי תרני צי אדיריו רום יתנשאו.

4

שובנה שנות קדומים,
שבתי לימי עלומים,
הלאה בגדי אבלי! הבו מכללי!
נמלא כל ארמוני,
האה! מה רב ששוני!
בני בגיל ותרועה, שבו לגבולי;
פרי בטנה אם חובקת,
בדמעות גיל נושקת,
פה תהלצנה עצמותיכם אורחי קראי שם
בצלי שאננים,

ציון-ליעדער (ז. 226)

אין דער אָפּטיילונג קומען אַריין אלע ריין־ציוניסטישע ליעדער פון׳ם דיכטער און אויך אַ פּאָר ליעדער פון׳ם קאָאָניסטישען לעבען (ווי „די סאָבע").

דער דיכטער האָט זיין ציוניזם אויך אין מעהרערע אנדערע ליעדער אויסגעדריקט, מיר אבער האָבען דאָ נאָר אויסגעטיילט די ריין־ציוניסטישע.

די סאבע (ז. 258)

1) ווערד — גראָבער יונג.

שיבת ציון (ז. 248)

1) נאציאָנאלנאָסט — נאציאָנאליטעט.

אויף דיין אלטען וועג (ז. 251)

1) א קלים — קליאָמאָט.
2) טאנקרעד — אייגער פון די העלדען פון די קרייצונגען.

קול-ממרומים (ז. 234)

1) סאָלא און פּטהאָגאָראָע — ?
2) כאָרן — נאָהרונג, שפּייז (געוועהנליך־געטריקענטעס ברויט.)

די בלום (ז. 227)

1) אלעקסאָנדער — א צונזער האָט אין זיינע ליעדער פיעל מאָל גע־
לויבט דעם מלך חסד, אלעקסאנדער דעם 2טען.

א בריף פון דער מוטער ציון (ז. 262)

1) א סטאָר — אַ קראָם.

אונזער פאָטערלאנד (ז. 244)

1) גרעסערע בעמערקונג.
2) ליסטאָפּאָד — בלעטער־פאָל.

באמערקונגען און אפטייטשונגען צו די לידער.

מכירת יוסף (ז. 7)

*) געשריבען אין יאָהר 1868. דאָס ערשטע מאָדערנע טעאַטער־שטיק אין אי־דיש. איז פיעל געשפּיעלט געוואָרען אין די אידישע שטעט און שטעטלעך פון רוסלאַנד.

דריי סטאַנציעס (ז. 170)

היוסט — דריי סטוישאָן־היזער.

1) אַנוש — אין חומש שטעהט געשריבען: — ולשת גם הוא יולד בן ויקרא שמו אנוש, אשר היחל לקרא בשם ד'. (בראשית ד').

2) „סאַקערל" — בלוט־זויגער.

החלוקה והמחלוקת (ז. 173)

(קריגעריען און רייסעריען).

1) „בוך פון ביכער" — דער תנ"ך.

בחרבני קיץ (ז. 183)

(מיינט די אידישקייט אידען, איז אויסגעטריקענט געוואָרען, האָט אין נאַ־ציאָנאַלען זין דעגראַדירט מעהר אין די ליכטיגע ציטטען. האָט זיך געזוכט צו אסי־מילירען).

1) זאָמים — שעדליכער ווינט אין דער וויסטענוש — זאַהאַרא.

2) „קאַרפּו"—„רומעליע" — באוואוסטע אַנטיסעמיטען.

די דריי טויבען (ז. 188)

1) שטעט אין שפּאַניען.

לשנת תרנ"ד (ז. 194)

1) פּעטשאָט — זיעגעל.

פאעז.

3385

אליקום צונזער

אלע ווערק באנד 2

JUL 8 '65

5266

פאעז.

3385

JAN 8 '78

.ואב
Toronto Jewish Public Library
THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS
and may be renewed once, if no application has been registered for it.
A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

JAN 6 '78